

**T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**WILLIAM BURCKHARDT BARKER'IN GRAMER VE
SÖZLÜKLÜ TÜRK DİLİ OKUMA KİTABI
(İNCELEME – SÖZLÜK)**

EMRE ÖZKURT

HAZİRAN – 2019

E. ÖZKURT TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ 2019

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**WILLIAM BURCKHARDT BARKER'IN GRAMER VE
SÖZLÜKLÜ TÜRK DİLİ OKUMA KİTABI
(İNCELEME – SÖZLÜK)**

EMRE ÖZKURT

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Yakup YILMAZ

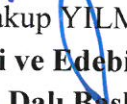
HAZİRAN – 2019

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Emre ÖZKURT'un "William Burckhardt Barker'ın Gramer ve Sözlüklü Türk Dili Okuma Kitabı (İnceleme-Sözlük)" başlıklı tezi 04/07/2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Dr.Öğr.Üyesi Yasin ÇAKIREL
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans elde etmek için gerekli olan koşulları sağladığımı onaylarım.

Doç.Dr. Yakup YILMAZ
Türk Dili ve Edebiyatı
Anabilim Dalı Başkanı

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimizi ve Yüksek Lisans derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyoruz.

Doç.Dr. Yakup YILMAZ
Tez Danışmanı

Jüri Üyeleri:

Doç.Dr. Yakup YILMAZ

Doç.Dr. Ahmet KOÇAK

Dr.Öğr.Üyesi Niyazi ADIGÜZEL

Kırklareli Üniversitesi

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Kırklareli Üniversitesi

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Emre ÖZKURT
Haziran 2019

ÖZ

WILLIAM BURCKHARDT BARKER'IN GRAMER VE SÖZLÜKLÜ
TÜRK DİLİ OKUMA KİTABI
(İNCELEME – SÖZLÜK)

Özkurt, Emre

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Yakup YILMAZ

Haziran – 2019

William Burckhardt Barker ve babası John Barker ailece şarkiyatçıdır. İkisi de Osmanlı Devleti sınırları içinde görev yapmıştır. Osmanlı-İngiliz ilişkilerinde görev almış kişilerdir. Hintçe, Farsça, Arapça ve Türkçe bilen William Burckhardt Barker, 1854 yılında yabancı öğrencilere dil öğreniminde kolaylık sağlamak amacıyla *Reading Book of the Turkish Language with a Grammar and Vocabulary* adlı kitabı yazmıştır. Türk dilinin geniş bir coğrafyada kullanılmasından dolayı yazar bu kitabı yazarken referans olarak dünyanın her yerinde bilinen İstanbul telaffuzunu esas almıştır. Bu eserde şimdiye kadar yayımlanmış birçok karmaşık yapıdaki eserin yanında öğrenciye daha samimi ve yakın gelecek bir anlatım kullanmıştır. Bir dil öğrenmek için sadece gramer bilgisinin yeterli olmayacağını, o dilin karakteristik yapısını da iyi bilmek gerektiğini ifade eder. İngiltere Türk dili kürsüleri kurulan ülkelerin başında gelir. Bu eseri yazan Barker da Kırım Savaşı (1853-1856) yıllarında doğu dillerinin dil özelliklerini ve karakteristik yapısını İngiliz hükümetinin bilgisine sunar. Eser 14 ana bölümden meydana gelmektedir. Gramer ile ilgili olanı ilk 10 bölümdür. Sonraki 4 bölüm sırasıyla özet, kompozisyon, telaffuz ve sözlük bölümüdür. Eser üzerine Süheyla Doğan, 2011’de, *XIX. Yüzyılda Batı’da Yabancılara Türkçe Öğretimi Çalışmaları: W. B. Barker Örneği* adlı yüksek lisans tezi çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: William Burckhardt Barker, *Reading Book of the Turkish Language with a Grammar and Vocabulary*, İngilizlerde Türkçe öğretimi, transkripsiyon anıtları.

ABSTRACT

READING BOOK OF THE TURKISH LANGUAGE WITH A
GRAMMAR AND VOCABULARY
(RESEARCH – VOCABULARY)

Özkurt, Emre

Master of Arts, Turkish Language and Literature

Supervisor: Associate Professor Yakup YILMAZ

June – 2019

William Burckhardt Barker and his father John Barker are orientalist as a family. Both of them served in the borders of the Ottoman State. They took part in Ottoman-British relations. William Burckhardt Barker who knows Hindi, Persian, Arabic and Turkish wrote a book titled *Reading Book of the Turkish Language with a Grammar and Vocabulary* in 1854 for foreign students in order to facilitate language learning. Because of the use of the Turkish language in a wide geographical area, the author is based on the pronunciation of Istanbul, which is known throughout the world as a reference when writing this book. In this work, unlike many complex works published up to now, he used a more sincere expression. He stated that only grammatical knowledge is not enough to learn a language, and it is necessary to know the characteristic structure of that language well. England is one of the leading countries in which Turkish language departments are established. Barker, who wrote this work, informs the British government about the language features and characteristic structure of eastern languages during the Crimean War (1853-1856). The work consists of 14 chapters. It is mentioned The first 10 chapters focus on grammar. The next 4 chapters are; abstract, composition, pronunciation and dictionary chapters. The only study on Barker's work is Süheyla Doğan's master thesis titled "Studies On Teaching Turkish To Foreigners In The West In The 19th Century" published in 2011.

Key Words: William Burckhardt Barker, *Reading Book of the Turkish Language with a Grammar and Vocabulary*, teaching Turkish in British, transcription monuments.

ÖNSÖZ

Arap harfleri dışında başka alfabelerle yazılmış Türkçe malzemeye *transkripsiyon anıtları* denir. Bu terimin doğrusunu Arap yazısı dışındaki anıtlar şeklinde ifade etmek de mümkündür (Hazai, 2013, s.30). Geçmişte, Batılılar Türk dünyası -özellikle Osmanlı İmparatorluğu- ile savaş, ticaret, misyonerlik ve benzeri sebeplerle çeşitli ilişki kurmuşlardır. Bu ilişkiler sebebiyle Batılılar, Türklerin dillerini öğrenme gayretine girmişler; bu konuda kendi alfabeleriyle sözlükler, gramerler ve çeşitli metinler kaleme almışlardır (Bekar, 2018, s. 133) Bilinen en eski transkripsiyon anıtı Codex Cumanicus'tur. 19.yy'da yabancılar tarafından hazırlanmış bir diğer gramer kitabı da William Burckhardt Barker'ın yabancı öğrencilere Türkçeyi öğretmek için yazmış olduğu *Reading Book of the Turkish Language with a Grammar and Vocabulary* adlı eseridir. Bu eser ana hatlarıyla 3 genel bölümden ve bunun altında da 14 başlık olarak bölümlere ayrılmıştır.

Eserin ilk bölümünde Türk dilinin gramer özellikleri detaylı bir şekilde maddeler halinde verilmiştir. Bu bilgiler verilirken eserin metinler bölümüne atıflarda bulunularak konunun anlaşılmasını kolaylaştırmıştır.

Eserin ikinci bölümünde ise metinler yer almaktadır. Bu metinler zorluk seviyesine göre verilmiştir. Temel seviyedeki metin Yohanna İncili'nin birinci bölümüdür. Zorluk seviyesi bir üst seviyedeki metinler ise 72 adet Nasreddin Hoca fıkralarıdır. Elbette metinlerin İngilizce karşılıkları verilirken çeşitli zorluklar olmuştur. Bunun sebebini Doğan Aksan şu şekilde açıklar. Dillerin ayrı dünya görüşlerini ve değişik kültürleri yansıtmaları, özellikle her dilde anlatım yolunun , gerçeği anlatma biçiminin farklılığı, bir dilden ötekine çeviri yapmayı güçleştiren başlıca etkenlerdendir (Aksan, 2015, s. 74)

Metnin üçüncü ve son bölümü ise metinde geçen kelimelerin oluşturmuş olduğu sözcükten ibaret olan sözlük bölümüdür.

Eser tez olarak ele alındıktan sonra Uluslararası Sosyal Araştırmalar Kongresi (USAK'17)'nde 20-22 Nisan 2017 tarihinden *Bir Oryantalist William Burckhardt Barker ve Türkçe öğretim kitabı* adlı bildiriyle tanıtılmıştır.

Bu tez sürecinde her zaman yanımda olan, üzerimden desteğini eksik etmeyen önce aileme teşekkür ediyorum. Daha sonra bu çalışma sürecinde her türlü desteğini yanımda hissettiğim, çalışma hayatını kendime örnek aldığım ve prensiplerini ilke edindiğim değerli danışman hocam Doç. Dr. Yakup YILMAZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Emre ÖZKURT
Haziran 2019, Kırklareli

İÇİNDEKİLER

BEYAN	iii
ÖZ	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xiii
İŞARETLER.....	xv

GİRİŞ.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKÇENİN GRAMERİ.....	15
1.1. Ses ve Alfabe	15
1.2. Belirlilik.....	18
1.3. Kelime Türleri	18
1.3.1 İsimler [< Of Nouns]	18
1.3.2. Sıfatlar [< Of Adjectives]	21
1.3.3. Zamirler [< Pronouns]	22
1.3.4. Fiiller[< Of Verbs].....	32
1.3.5. Bağlaçlar [< Conjunctions].....	78
1.3.6. Ünlemler [< Of Interjections]	80
1.4. Türetme [< Of Derivation]	82
1.5. Ek [< Appendix]	92
1.6. Kompozisyon.....	102
1.7. Telaffuz.....	108
1.8. Yazım	109

İKİNCİ BÖLÜM

METİNLER	113
----------------	-----

2.1. İncilden Bölüm	113
2.2. Nasreddin Hoca Fıkralarından.....	119

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK	135
ELİF.....	135
BĀ.....	147
PĀ.....	152
TĀ.....	154
ŞĀ.....	157
CĪM.....	158
ÇĪM.....	160
HĀ.....	163
ĤĀ.....	166
DĀL.....	168
ZĀL.....	173
RĀ.....	174
ZĀ.....	175
SĪN.....	176
ŞĪN.....	179
ŞĀD.....	181
DĀD.....	184
TĀ.....	185
ZĀ.....	188
‘AYN.....	189
ĠAYN.....	192
FĀ.....	194
ĶĀF.....	196
KĀF.....	203
GĀF.....	206
LĀM.....	209
MĪM.....	211

NŪN	220
VĀV	223
HĀ	225
YĀ	226
SONUÇ	231
KAYNAKÇA	237

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
ayr.	: Ayrıca
bağ.	: Bağlaç
bk.	: Bakınız
ç.	: Çokluk
dat.	: Datif
diğ. kul	: Diğer Kullanımı
dn.	: dipnot
Far.	: Farsça
Fr.	: Fransızca
gen.	: Genetif
ger.	: gerundium
hlk.	: Halk Ağzı
İbr.	: İbranice
lit.	: Literatür
mec.	: Mecaz
ör.	: Örnek
s.	: Sayfa
sf.	: Sıfat
tlfz.	: Telaffuz
Tr.	: Türkçe
ünl.	: Ünlem
vb.	: ve benzeri
Yun.	: Yunanca
zf.	: Zarf

İŞARETLER

< > : Fazla olan ekler bu işaretler arasında gösterilmiştir.

{ } : Eserdeki sayfa numaraları ve ekler bu işaretler arasında gösterilmiştir.

[..] : Eserdeki madde numaraları bu işaretler arasında gösterilmiştir

* : Faraziye

/ : ‘ya da’ anlamında kullanılmıştır.

= : Birbiri yerine kullanılan ve diğer yazım şekli de verilen kelimeleri belirtmek için kullanılmıştır.

GİRİŞ

Transkripsiyon anıtları ya da metinleri Batı dünyasının kendi diplomatına, tüccarına, misyonerine, hâsılı Osmanlı Devleti veya Türklerle irtibata geçecek Batı insanına Osmanlı Türkçesini öğretmek için hazırladığı ve ses özelliklerini rahatlıkla görebildiğimiz devrin canlı konuşma Türkçesidir. Türkçenin fonetiği, diyalektolojisi ve söz varlığı üzerine araştırma yapmak isteyen araştırmacıların başvuru kaynaklarından biri de transkripsiyon anıtlarıdır (Yılmaz & Özevren, 2017, s. 31)

Bu eserlerden Latin alfabesinin kabul edildiği güne kadar çok sayıda eser hazırlanmıştır. Bunlardan biri de William Burckhardt Barker'ın 1854'te Londra'da bastırıldığı *Reading Book of the Turkish Language with a Grammar and Vocabulary* adlı eserdir. Transkripsiyon metinlerinin ilk edisyonunu Foy yapmıştır (Die altesten Transkriptionstexte in gothischen Lettern; zugleich ein Beitrag zur altosmanischen Literatur, 1901). Bu tür malzemeyi Türk dil tarihine ilişkin tek tek sorunların incelenmesinde kullanma yolundaki ilk deneme Thurry'nindir (Die osmanisch-türkische Sprache im 14. Jahrhundert, 1904).

William Burckhardt Barker

Hayatı

Hayatı hakkında *Dictionary of National Biography*'de şu bilgiler geçmektedir:

William Burckhardt Barker (1810?-1856), şarkiyatçı, John Barker'ın oğlu, babasının Halep'te konsolos olarak görev yaptığı sırada, 1810'da doğdu. Ender dil yeteneğini hem annesinden hem babasından aldı. Barker, doğduğu sırada babasında birkaç aydır misafir olarak bulunan John Louis Burckhardt'ın vaftiz oğludur. 1819'da İngiltere'ye getirilmiş ve eğitimini burada almıştır. Küçük yaşlardan itibaren doğu dilleri üzerinde çalıştı ve Arapça, Türkçe ve Farsçaya belli başlı Avrupa dillerine olduğu gibi hâkim oldu. Suriye'ye döndükten sonra Barker, 1836'da Londra'da Coğrafya Cemiyeti ile 'Notes' [**Notlar**] eserini paylaşana kadar hiçbir kaydı bulunmayan, az bilinen Orontes [Asi Nehri] kaynaklarına ulaştı. Barker, 22 Ağustos 1835'te Asi Nehri'nin denize döküldüğü bölgedeki Suediah'a

babasının yanına döndü ve sonraki kış, o sırada Antakya’da bulunan İbrahim Paşa ile neredeyse her akşam satranç oynama şerefine nail oldu). Barker, uzun yıllar resmi görevle Tarsus’ta bulundu. 1847-48’de Londra Suriye-Mısır Cemiyeti üye listesindeki Barker, muhtemelen yanlışlıkla, ‘H.B.M. Tarsus konsolosu’ olarak atandı diye yazıldı. Mr. W. F. Ainsworth tarafından yayıma hazırlanan ‘*Lares and Penates: ya da Kilikya ve Yöneticileri*, bu şehrin geçmişten günümüze kısa tarihi, ilk kez yazar tarafından keşfedilen ve bu ülkeye getirilen, antik Kilikya’nın Hristiyanlığa geçişle birlikte Kilikyalılar tarafından parçalanmış ev mabutlarının betimlenmesi’ başlıklı titiz çalışması için materyal topladı, Londra 1853. Bu tarihten önce Mr. Barker, belli başlı Avrupa ve doğu dillerine çevrilen, çok dilli ‘Exhibition of the Works of Industry of all Nations. The Speech of His Royal Highness Prince Albert’ [**Bütün Milletlerin Endüstri Çalışmalarının Sergilenmesi. Prens Albert Hazretlerinin Konuşması**] başlıklı eserini yazmıştı, Londra 1851. Barker’ın diğer eserleri ‘Turkish Tales in English’ [**İngilizce Türk Masalları**]; ‘A Practical Grammar of the Turkish Language, with Dialogues and Vocabulary’ [**Türkçenin Uygulamalı Dilbilgisi, Diyaloglar ve Söz Varlığı ile birlikte**] Londra, 1854; ‘A Reading Book of the Turkish Language, with Grammar and Vocabulary’ [**Türkçe Okuma Kitabı, Dilbilgisi ve Söz Varlığı ile birlikte**] Londra, 1854; ve ‘Baital Pachisi; ya da Twenty-five Tales of a Demon’ [**Şeytanın Yirmibeş Hikayesi**]: Hintçe metnin yeni bir baskısı, Nagari dilindeki her bir kelime Hintçe karakterlerle ifade edilmiş ve satırlar arasında kelimesi kelimesine İngilizce çevirisinin yanı sıra her bir sayfanın altında serbest İngilizce çevirisine ve açıklayıcı notlara da yer verilmiştir, Hertford, 1855. Bu son eser, aynı zamanda kendisine atfedilen Profesör E. B. Eastwick tarafından yayıma hazırlanmıştır. Barker, Eton Koleji’nde bir süre Arapça, Türkçe, Farsça ve Hintçe dersleri vermiştir ve Türkçe dilbilgisini okul müdürü Dr. Hawtrey’e ithaf etmiştir. Barker’ın diğer iki eseri daha geniş kitleye hitap etmektedir. Bunlardan ilki ‘Odessa and its Inhabitants, by an English Prisoner in Russia’ [**Odessa ve Sakinleri, Rusya’daki bir İngiliz Mahkumdan**] Londra, 1855; ve ikincisi, ön sözünde ‘İstanbul, 12 Mart 1855’ olarak tarih atılan ‘A Short Historical Account of Crimea, from the Earliest Ages and During the Russian Occupation’ [**Kırım’ın Kısa Tarihi, Eski**

Çağlar ve Rus İşgali] Hertford ve Londra, eseridir. Kırım Savaşı sırasında Barker, doğu dilleri konusundaki bilgisini İngiliz hükümeti yararına kullanmıştır ve bu hizmeti sırasında 28 Ocak 1856'da, kara nakliye deposunun başmüfettişi olarak görev yaptığı Sinop'ta, 45 yaşında, koleradan hayatını kaybetmiştir (Grant, 1885, s. 213-214).

Eserleri

Hintçe, Farsça, Arapça ve Türkçe bilen William Burckhardt Barker, Türk dilini ilgilendiren eseriyle dikkatimizi çekmiştir. Burckhardt'ın tespit edebildiğimiz eserleri şunlardır:

Barker, W. B. (1853). *Lares and penates or Cilicia and its governors*. (W. F. Ainsworth, Dü.) London: Ingram, Cooke, and Co.

İki eserin birleştirilmiş hâlidir. Birinci bölüm *Cilicia and its governors* adıyla 13 bölümden oluşur ve Kilikya bölgesinin tarihi anlatılır. İkinci bölümün adı *Lares and Penates or The Household Gods of Cilicia* 19 bölüm ve çeşitli vesika eklerinden oluşur ve çeşitli mitlerden bahsedilir.

Barker, W. B. (1855). *A short historical account of the Crimea, from the earliest ages and during the Russian occupation*. (S. Austin, Dü.) London: Hertford.

İlk çağlardan Rusya işgali zamanına kadar Kırım'ın anlatıldığı eser 2 ana bölümden oluşur. Birinci ana bölüm 21 alt bölümden, ikinci ana bölüm ise 5 alt bölümden ibarettir. Sonunda ekler vardır.

Barker, W. B. (1855). *The Baitál pachísí or Twenty-five tales of a demon*. (S. Austin, Dü.) London: Hertford.

Satır altı çeviri yoluyla Sanskritçe bir eserin İngilizceye Nacari alfabesi ve dili de kullanılarak aktarılmasıdır. İçinde 25 hikâye mevcuttur.

Barker, W. B. (1855). *Odessa and Its Inhabitants, by an English Prisoner in Russia*. London: Thomas Bosworth.

18 bölüm ve sonunda bir ekten ibarettir.

A Practical Grammar of the Turkish Language, with Dialogues and Vocabulary

Barker, W. B. (1854). *Reading Book of the Turkish Language with a Grammar and Vocabulary*. (J. Madden, Dü.) London: Hertford.

Bu eser aşağıda etraflıca tanıtılacaktır.

Reading Book Of The Turkish Language With A Grammar And Vocabulary

Babasının Halep konsolosu olması, ona ailesinden gelen bir dil yeteneği bahşetmiştir. Ve İngiltere’de Doğu dilleri üzerine eğitim almıştır. Halep’e ailesinin yanında geldikten sonra Arapça, Türkçe, Farsça ve Hint dilleri üzerinde uzmanlaşmıştır. Barker 1854 yılında yabancı öğrencilere dil öğreniminde kolaylık sağlamak amacıyla *Reading Book of the Turkish Language with a Grammar and Vocabulary* adlı kitabı yazmıştır. Türk dilinin geniş bir coğrafyada kullanılmasından dolayı yazar bu kitabı yazarken gramer referansı olarak dünyanın her yerinde bilinen İstanbul telaffuzunu esas almıştır. Bu eser üzerine Süheyla Doğan, 2011’de, *XIX. Yüzyılda Batı’da Yabancılara Türkçe Öğretimi Çalışmaları: W. B. Barker Örneği* adlı yüksek lisans tezi çalışılmıştır. Tarafımızdan eserin diğer transkripsiyon anıtları arasındaki yeri, farklılığı, sözvarlığı üzerine çalışılmaktadır.

Amaç

İngiltere Türk dili kürsüleri kurulan ülkelerin başında gelir. Bu eseri yazan Barker da Kırım Savaşı (1853-1856) yıllarında doğu dillerinin dil özelliklerini ve karakteristik yapısını İngiliz hükümetinin bilgisine sunar. Bu zaman içerisinde 1854 yılında yabancı öğrencilere Türkçenin öğreniminde kolaylık sağlamak için *Reading Book of the Turkish Language with a Grammar and Vocabulary* eserini yayımlar. Barker bu eserde şimdiye kadar yayımlanmış birçok karmaşık yapıdaki eserin yanında öğrenciye daha samimi ve yakın gelecek bir anlatım kullanmıştır. Bir dil öğrenmek için sadece gramer bilgisinin yeterli olmayacağını, o dilin karakteristik yapısını da iyi bilmek gerektiğini ifade eder. Ön sözünde belirttiği üzere yazar bu eseri öğrencilerin bu ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yazmıştır (Barker, 1854, s. VII-VIII).

Eserin Önsözü

Bazı transkripsiyon anıtlarında eserlerin ön sözleri, onların eğitim dışında çeşitli amaçlar için de yazıldığını gösterir. Bu amaçlar içinde ticaret ve din en başta gelir. Bunun yanında devletler ve milletler arasında yakınlaşmayı hedefleyenler de vardır. Bu eserin ön sözü şöyledir:

Şimdiye kadar Türk dilinin grameriyle ilgili birçok yanlış ve karmaşık yapıda eser yayımlanmıştır. Mevcut gramer çalışmalarından yola çıkarak Türk diliyle daha samimi bir ilişki kuran ve öğrenciye daha yakın gelecek olan bu çalışmanın amacı, öğrencilere çalışmalarında yardımcı olmaktır.

Herhangi bir doğruluk derecesinde bir dili okumak ve yazmak isteyen bir kişi için, gramer kurallarının yüzeysel bilgisinden daha fazla bir şey gereklidir. Öğrenilen dilin temeline ve organizasyon anlayışına sahip olmak gerekir; bu eser, sayfalarında yer alan planı takip eden kişilere umut olabilir.

Bir öğrencinin zihninde ortaya çıkabilecek tüm zorlukları öngörmek imkânsız olsa da yazar bunları tahmin etmek için elinden gelenin en iyisini yapmıştır ve bunu yaparken ağırlıklı olarak açıklamalar rehberliğinde ve ilerlemelerin birkaç aşamasında öğrencileri tarafından hazırlanan sorular koyarak yapmıştır.

Öncelikli olarak basit ama gerekli birkaç biçim ve kural sunarak, daha kritik bir yapının gözlemlenmesi için bir temel oluşturur; her zor kelimenin gramer analizini yaparak sürekli tekrarlarla bu kuralları tanıdık hale getirir, onları hafızaya yerleştirir. Her kelimenin harf çevirisini yaparak öğrenen kişiyi zaman kaybindan ve karşılaşacağı sorunlardan kurtarır. Aynı kelimeyi kelime hazinesine sunarak öğrencinin önünde sözlükte olduğu gibi kök ve kökeni bir arada bırakır.

Şüphesiz bu konuyu tüketmeden üzerine daha birçok yazı yazılabilir; ancak yazar kuralları basitleştirerek herkes için anlaşılır kıldığını ve konunun kavranması için gerekli olan yetenek seviyesine indirgenliğini düşünmekte ve herkesin anlayabileceği seviyede olduğuna inanmaktadır.

Yazar artık geçmiş deneyimlerinin sonucunu güvenilir şekilde daha yetkili kişilerin onayından geçirerek ve farklılıklar sunarak aktarır; büyük ölçüde bu kadar tanınmış olan hangi memur kendini bu yoğunluğa adamaya teşebbüs edebilir? (WWB, VIII)

Biçim Özellikleri

Kitap temelde 4 ana bölümde sayfalandırılmıştır.

1. Bölüm: Dış Kapak, İç Kapak, Yazarın İthafı, Önsöz, İçindekiler, Doğru-Yanlış Cetveli

Bu bölüm Romen rakamları ile sayfalandırılmıştır. Ve 24 sayfadan oluşmaktadır.

2. Bölüm: Gramer Konuları

Bu Bölüm Latin rakamları ile yazılmış 101 sayfadan meydana gelmektedir.

Bu bölümde gramer konuları 255 madde halinde anlatılmıştır.

Konular

- Türkçe Alfabe [1-12]
- Artikel [13]
- İsimler [14-20]
- Sıfatlar [21-26]
- Zamirler [25-55]
- Fiiller [56-120]
- Özet-Fiiller [121-138]
- Bağlaçlar [139-171]
- Ünlemler [172-191]
- Türetme [192-209]
- Sentaks [210-244]
- Ek [245-247]
- Çekimlenemeyen Ulaş [248-252]
- Çekimlenebilir Ulaş [253-255]
- Özet (WBB 84-89)
- Kompozisyon (WBB, 90-96)
- Telaffuz (WBB, 97-101)

3. Bölüm: Metinler

Bu bölüm içerisinde metinlerin yer aldığı bölümdür.

Arap rakamları ile numaralandırılmış 106 sayfadan meydana gelmektedir.

Bu bölümde Arap harflerinde baskı hataları görülmektedir. Bunların başında Lam ve Elif harflerinin birbirlerinin yerine kullanılması gelmektedir.

İlk metin Yuhanna İncili'nin birinci bölümüdür. Bu bölümde 51 ayet yer almaktadır. Bu metinde üst karakter şeklinde köşeli parantez içindeki Arap harfli rakamlar ayetleri göstermektedir.

Açıklamalarda gramer ve okuma hataları çokça görülmektedir. Bundan dolayı da açıklamaları işe yaradığı ölçüde değerlendirmeye aldık.

Metin altı açıklamalar dipnot şeklinde her sayfada 1'den başlatılmaktadır.

İkinci alıntı metin Nasreddin Hoca'nın Fıkraları'ndan oluşmaktadır. Fıkralar herhangi bir düşünceyi güçlendirmek, dinleyenleri ikna etmek, bir olayı, durumu açıklamak amacıyla anlatılan; yapısında nükte mizah, eleştiri ve yergi gibi öğeler bulunan kısa anlatılardır (M. Öcal Oğuz, 2012, s. 197). Metinde de okuma parçası olarak 72 adet bu anlatılardan yer almaktadır. Bu metinde ilk metinden farklı olarak Arap harfli metnin transkripsiyonlu hali yer almamaktadır. Bunun sebebi de öğrencinin dil öğrenmedeki seviye farkı olmalıdır.

Türkçede bilhassa konuşma dilinde açık e yanında bir de kapalı e vardır. Yalnız İstanbul Türkçesinde bir türlü, yani açık e kullanılır. Kapalı e, i-e değişikliğinin bir safhası olup açık e ile i arası bir sestir (Ergin, 2012, s. 57)

Metinlerin Düzeni

Metinler sıra altı çeviri düzeninde kurulmuştur. Önce Arap harfli Türkçe, ikinci sırada okunuşlar kelimenin altına gelmek üzere transkripsiyonlu hali üçüncü satırda çevrilecek kelimenin altına yazılmak üzere kelimeleri İngilizce anlamları bulunur.

Çeşitli sebeplerle açıklanması gereken kelimeler dipnot sistemiyle sayfa altında verilmiştir. Sayfa altındaki açıklamalar yetersiz olduğunda gramer kısmına göndermeler yapılmıştır.

Her fıkra köşeli parantez içinde Arap rakamları ile numaralandırılmıştır.

Alıntı metinlerde üst karakter biçiminde köşeli parantez içinde görülen Latin rakamları gramer tarafındaki ilgili konuya göndermedir. Fıkra sonlarında fikranın bittiğine işaret eden bir yıldız işareti konmuştur. Ama işaret konulacak yer olmadığına konmamıştır.

Arap harfli metinlerin yanında köşeli parantez içinde kelimelerin ve eklerin değişmiş veya farklı biçimleri de yer almaktadır.

Metinde bazı yazım farklılıkları göze çarpmaktadır. **hafta** hafta [< *haf-ta* a week = **hefte**] (WBB, 19) örneğindeki gibi.

Metinde ayın ve gayın harfleri bazen birbirlerinin yerine kullanılmıştır. Nasreddin Hoca hikayelerinde I. hikayedeki **va'z**, **vağaz** örneğindeki gibi.

Bazen kapalı Te ve güzel He birbirlerinin yerine kullanılmıştır. **hicre**, **hicret** örneğindeki gibi.

4. Bölüm: Sözlük

Sözlük bölümü Latin rakamları ile sayfalandırılmış 56 sayfadan meydana gelmektedir.

Kitabın son kısmında yer almaktadır.

Sözlük Bölümü Biçim Özellikleri

Sözlük kısmında İtalikle yazılmış olan maddebaşlarının okunuşları çizgilerle hecelere ayrılmıştır. **karışmak** karışmak [< *ka-rish-mák* to mix] (WBB, 35) örneğindeki gibi.

Sözlükte her kelime başında, kelimenin kaynak dili belirtilmiştir. Arapça-**A**, Farsça-**P**, Türkçe-**T** ile gösterilmiştir. **A** **'inād** inat [< *i-nád*] (WBB, 32) **P** **ğavğā** kavga [< *gháu-ghá*] (WBB, 33), **T** **karışmak** karışmak [< *ka-rish-mák*] (WBB, 35) örneklerinde olduğu gibi. Eğer bir kelimenin kökeni Arapça ya da Farsça ise; fakat Türkçe ek almışsa bu kelimenin başına **T** harfi getirilmiştir. **T** **fitneli** fitneli [< *fit-neh-lu*] (WBB,34) örneğindeki gibi. yaygınlaşmış olarak kullanılıyorsa bu kelimenin başında kaynak dil belirtilir. Eğer bir kelime Türkçe'de yaygın olarak kullanılıyorsa Türkçe'de yaygın olarak kullanıldığını ve Türkçeleştiğini belirtmek için de **T** harfi de konarak **P T**, **A T** biçiminde gösterilir. Eğer bir kelime üç dilde de yaygınlaşmışsa kelimenin başında üçü de ifade edilir. Ve şu şekilde gösterilir: **A P T** **hātūn** kadın [< *kha-tún*] (WBB, 19) örneğindeki gibi.

Madde başlarında kelimelerin Arap harfli yazımı bulunur. Ve bazı durumlarda maddebaşlarında hareketler kullanılmıştır. **gāfilen** gafil olarak [*< gha-fil-an suddenly*] (WBB, 32) örneğindeki gibi.

Maddebaşlarının okunuşları *İtalik* olarak yazılmıştır.

Maddebaşlarının okunuşlarından sonra virgül konularak İngilizce karşılıkları verilmiştir.

İngilizce açıklamalar düz yazılmış ve açıklamalardan sonra nokta konulmuştur.

Maddebaşlarında bazı kelimelerin ikili yazımları da belirtilmiştir. **etmek** etmek [*< et-mek to do = itmek*] (WBB, 3) örneğindeki gibi.

Maddebaşında eğer kelimenin çoğluk biçimi verilmişse açıklama kısmında teklik biçimi de verilmiştir. **aḥvāl** haller [*< ah-wāl circumstances, affairs < ḥāl*] (WBB, 3) örneğindeki gibi.

Maddebaşı kelimenin devamında anlaşılabilirliği daha iyi sağlamak ve pekiştirmek için o kelimedenden türetme ya da birleştirme yoluyla türetilmiş kelimeler de yer alır. **erte** bir sonraki günün sabahı [*< er-té the morning*], **ertesi gün** ertesi gün [*< er-te-si gün the next day*] (WBB, 4) örneğinde olduğu gibi.

Bazı maddebaşlarının açıklama kısmında örnek cümleler bulunmaktadır. **telef** telef, yok etme [*< ta-laf ruin*], **telef olmak** telef olmak [*< ta-laf ol-mak to perish*] (WBB, 15) örneğindeki gibi.

Maddebaşlarının açıklamalarında kelimelerin vulgarize edilmiş biçimleri de bazı kelimelerde gösterilmiştir. **a'lā**, en yüce [*< a-'la the highest*] *hlk.* **āler** çok iyi [*< āler very good*] (WBB, 6) örneğindeki gibi.

Transkripsiyonlu yazımda Ayınlar Arap harflerindeki Ayın ile yazılmıştır. Ayın yerine bazen Hemze de kullanılmıştır. **fi'l** iş, amel [*< fi'l acting, doing; fi'l an action, a verb*] (WBB, 34) örneğinde olduğu gibi.

Maddebaşlarında ikili biçimlerde diğer biçime göndermeler vardır. **çekiç** çekiç [*< che-kích a hatchet bk. cekic*] (WBB, 17) örneğindeki gibi.

Kökenini tam bilmediği kelimelerde ihtimal verdiği iki kökeni de yazmıştır. **havuc** havuç [*< ha-wūj a kind of herb*] (WBB, 52)

Bazı kelime ve eklerle ilgili olarak genişçe bilgi vermek yerine gramer bölümündeki açıklamalara gönderme yapılmıştır. **şer** –şer, sayılara eklenen

bir son ektir [*shar* is a termination added to numerals. *bk.* [49]] (WBB, 26) örneğindeki gibi.

Bazı kelime ve eklerle ilgili açıklama yapmak yerine metin içindeki kullanımlarına göndermeler yapılmıştır. ‘*acem* Arap kavminden olmayan kimse, İranlılar [*a-jam* foreign, barbarian; a Persian, incompetent, vb. *bk.* s. CIV] (WBB, 31) örneğindeki gibi.

Bazı kelimelerin okunuşlarının yanında o kelimenin telaffuzuna da yer verilmiştir. *şoñra* sonra [*son-ra* after, afterwards, vb. tlfz. *so-ñ-ra*] (WBB, 28) örneğindeki gibi.

Bazı maddebaşlarındaki kelimelerle ilgili olarak genişçe etimolojik açıklamalar yapılmıştır. *ğuruş* kuruş [*ghū-rūsh* piastres, five or six of which make a shilling. Originally is was of the value of a Spanish dollar, but it has been reduced (by the governments constantly debasing the standard of the coin) to be worth about 2*d.*)](WBB, 33) örneğinde olduğu gibi.

Bazı maddebaşlarının açıklamalarında kelimelerin türleri de belirtilmiştir. *güç* güç [*gūch* force, power; occupation sf. difficult, zf. *gücle* < *güj-léh* with difficulty] (WBB, 41) örneğindeki gibi.

men ben [*men* I şiirde *ben* yerine *men* kullanılır.] (WBB, 48) ve *va ‘de* vade, söz verme [*wa ‘da* a promise, vow] (WBB, 52) maddebaşlarında anlamı pekiştirmek için şiir örnekleri verilmiştir.

Fuzūlī der ki:

Vefā her kimseden kim istedim andan cefā gördüm

Kime kim bñ-fenā dñnyāda gördüm bñ-vefā gördüm

Kime kim ħālim izhār eyleyüb istedim dermān

Özümde hem beter derde anı men mübtelā gördüm¹ (WBB, 47)

Vé-fá her kim-se-dan-kim is-té-dim an-dan je-fa gúr-dum

Ki-mé-kim bñ fe-na dun-ya-da gur-dum bí-wé-fá gúr-dum

Ki-mé-kim ha-lim ez-hár eñ-lé-yüp is-te-dim der-mán

¹ **Vefā her kimseden kim istedüm andan cefā gördüm**

Kimi kim bñ-vefā dñnyāda gördüm bñ-vefā gördüm

Kime kim derdümü izhār kıldım isteyüp dermān

Özümde min beter derd ü belāya mübtelā gördüm (Fuzuli, 2008, s. 278)

U-züm-da hem be-ter der-da ání man mub-te-lá gür-dum (WBB, 47)

Añlar faķiri va ‘de-i vaşlñ ne ħāl ise

Candır umar efendim ne deñli maħāl ise

An-lar fa-kir-i wa ‘da-i wus-lin né hāl is-sa

Jan-der ũ-mar effen-dim né dang-li ma-hal is-sa (WBB, 52)

Açıklamalarda bazı kelimelerin farklı telaffuzdaki biçimlerine de yer verilmiştir. **nerdbān** merdiven [*< ner-de-ban* a ladder, a staircase ayr. *mer-di-van, mer-di-wan*] (WBB, 50) örneğindeki gibi.

Maddebaşlarının açıklama kısmında gramer bölümüne gönderme yapmak için köşeli parantez içinde Latin rakamları kullanılmıştır. **ıçerü** içeri [*< i-che-ru* in, within tlfz. **i-che-ri** bk. s.16] (WBB, 10) örneğindeki gibi. Eğer gönderme metin örneklerine yapılmış ise Arap rakamları kullanılmıştır. **‘acem** Arap kavminden olmayan kimse, İranlılar [*< ‘a-jam* foreign, barbarian; a Persian, incompetent, vb. bk. s. **CIV**] (WBB, 31) örneğindeki gibi.

Latin Harfleri [*< Powers Of The Roman Letters*]

Türkçe kelimeleri *italik* karakterlerle temsil ederken mümkün olduğunca çift sesli harflerin kullanımından kaçınmak için öğrencilerden aşağıda ifade edilen kullanım planını benimsemeleri istenmektedir.

ú	Fransızca’daki karşılığı	eu	deux
ü	Fransızca’daki karşılığı	u	du
ũ	İtalyanca’daki karşılığı	u, oo	furore ve boot’
í	İtalyanca’daki karşılığı	i, ee	fino’ve seen
é	Fransızca’daki karşılığı	é	été
á	Fransızca’daki karşılığı	a	father
g	Sert ses için her zaman <i>g</i> yumuşak ses için ise <i>j</i> ile karşılır.	g, j	
gh	Arapça’daki karşılığı	ğ(gırtlaktan)	
kh	Arapça’daki karşılığı	ħ	Almanca’daki gırtlaktan söylenen <i>ch</i> gibi.

s	Her zaman yumuşaktır.		
z	reason örneğindeki s her zaman keskindir.		

Güçlü bir şekilde soluklu okunduğunda ξ harfi Richardson tarafından takip edilen sistemde tanıtılır. Eğer telaffuzda kesilme oluyorsa (ء) hemze ile gösterilir ve hemze kelimenin üzerine ' işaretini konularak gösterilecek. بناءً [*bina'en*] örneğinde olduğu gibi.

İşaretlenmemiş tüm ünlüler *bad, bed, bid, bud*, vb. örneklerindeki gibi İngilizce kelimelerde a, e, i, u gibi aynı değere sahiptir. Ve kişi zamiri *I* 'n İngilizce'deki *i* harfi gibi asla kullanılmadığını belirtelim.

Öğrencinin İngilizce'de olduğu gibi bir kelimenin belirli bir hecesinde belirlenmiş bir vurgunun olmadığını göz önünde bulundurması gerekir. Bundan dolayı *extrav'agant* ve *commu'nicate* Türkçe'de kelimenin herhangi bir parçasında vurgu ve tonlama olmadan *extravagant, communicate* olarak telaffuz edilir. Bu yüzden her kelimeyi yavaşça heceleyerek okumak, İngilizce düşünerek bir kelimedeki vurgu yapmaktan daha iyidir. Türkçe'de bildiğimiz tek vurgu çift harflerden önce gelen ünlü harf üzerindedir. **td td** örneğine bakalım. **étdim** ettim [*etdim* tlfz. **ét-tim**], **étdigini** ettiğini [*ettigini* tlfz. **ét-tigini**] ve **allahıñ** Allah'ın [*allahin* tlfz. **álla-áhin**] örneklerinde olduğu gibi.

Harflerin yukarıdaki kullanımlarına bakıldığında *İtalik* olarak belirtilen Türkçe İmla ilk başta düzensiz ve değişken görülebilir; fakat Öğrenci gerçek Türkçe telaffuzun en iyi temsiline ulaşmak istiyorsa belirtilen kullanımlara güvenmelidir. Bu kısa çalışmada bu değişmelerin sebebini açıklamak mümkün olmayabilir. Bundan dolayı ses uyum kurallarının çok katı olduğunu söylemek yeterli olacaktır. ' harfi herhangi bir sebebe dayanmadan a, e, i ve u harfleriyle karşılanmaktadır. Ancak dikkatlice incelediğimde **at-ma-jah, e-shek, it-ti-fák, ü-sül**, vb. örneklerinde olduğu gibi bunun ses uyumunu sağlamak için yapıldığını göreceksiniz. Bundan dolayı bir kelimenin sonuna gelen güzel he 'ah' ve 'eh' sonuna geldiği kelimenin öncesindeki seslere uyum sağlar. Ölü kelimesi 'but', 'cut', vb. örneğinde olduğu gibi İngilizce'deki u ile gösterilir. Çünkü **ötürü** ötürü [*ú-tu-rú*], **hüküm** hüküm

[< *hu-küm*], vb. örneklerde olduğu gibi bunun daha mükemmel bir temsilini yapmak imkansızdır. Öğrenci **anb** kelimesinin *amb* ile temsil edildiğini idrak edecek. Çünkü aksi takdirde telaffuzu zor olacaktır. Bu yüzden öğrenciye bu durum bildirilir.

Kısacası, eğer öğrenci bizim sistemimize sıkı sıkıya bağlı kalırsa, bir Avrupalı için mümkün olduğu kadar günümüz Türklerine yakın bir telaffuz edineceklerdir ve bir ustanın yardımına gerek kalmadan herhangi bir Romen karakter sisteminden daha yakın olacaklardır. Sonuç olarak, yazar herhangi yersiz bir varsayım yapmadan Arapça ve Türkçe dillerine çocukluğundan beri aşinalığının olduğunu söyler. Ve bundan dolayı da oluşan kelime dağarcığının başka bir yerde bulunamayacak pekçok kelime eklemesine olanak sağladığını belirtir. İstanbul'da ve imparatorluğun her yerinde günlük dilde kullanılan, şimdiye kadar yayınlanmış herhangi bir sözlükte bulunmayan, müşterek anlamdaki Türkçe kelimeleri temsil eden birçok ilave anlam içerdiğini söyler.

1. BÖLÜM

TÜRKÇENİN GRAMERİ

1.1. Ses ve Alfabe

{1} [1]Türkler Arapça ve Farsça karakterler kullanır, Onlar buna ilaveten sağır nūn [ك] eklerler, bazı zamanlar da Arapça [ك] ten ve Farsça [گ] den ayırt etmek için üzerine üç nokta eklerler [ک], ama genellikle gerekli ayırım olmadığı düşünülür ve okuyucuyu yönlendirmek için kelime bilgisi yeterli olur.

[2] Türkçe Alfabe [< The Turkish Alphabet]

Harf Adı	Yazılışı	Karşılığı
Elif	a	<i>a, e, i, o ve u, olarak yerine göre kullanılır.</i>
Bā	b, p	<i>b.</i>
Pā	p	<i>p.</i>
Tā	t	<i>t.</i>
Sā	s	<i>th, bazen s.</i>
Cīm	c, ç	<i>j.</i>
Çīm	ç	<i>ch, 'child' örneğinde olduğu gibi.</i>
Hā	h	<i>hh, güçlü soluklu ünsüz</i>
hā	h	<i>kh, Almanlar gibi(gırtlaktan)</i>
Dāl	d	<i>d.</i>
Zāl	z, d	<i>z.</i>
Rā	r	<i>r.</i>
Zā	z	<i>z.</i>
Jā	j	<i>zh, Fransızca karşılığı j.</i>
Sīn	s	<i>s.</i>
Şīn	ş	<i>sh.</i>
Şād	ş	<i>ss, sert s.</i>
Dād	z, d	<i>dd, sert d bazen z.</i>
Tā	t	<i>tt, sert t bazen d.</i>
Zā	z	<i>z (sert)</i>

‘Ayn	‘	<i>a, i, u, gırtlaktan yumuşak</i>
Ġayn	ğ	<i>gh, gırtlaktan</i>
Fā	f	<i>f.</i>
ķāf	ķ	<i>k sert ve damak</i>
Kāf	k, g	<i>k.</i>
Sağır Kāf	ñ	<i>n, beyinsel, beyinle ilgili</i>
Gef	g	<i>g sert, bazen ‘y’ haline yumuşar.</i>
Lām	l	<i>l.</i>
Mīm	m	<i>m.</i>
Nūn	n	<i>n.</i>
Vāv	v, ū, u, ü, o, ö	<i>o, oa, u, w ve v.</i>
Hā	h, a, e	<i>h.</i>
Yā	y, ı, i, ĩ	<i>y.</i>

Barker diğer gramer kitabı *A Practical Grammar of the Turkish Language, with dialogues and Vocabulary*'de daha detaylı bir tablo gösterimi yapmaktadır (Barker, 1854, s. 2)

{2} Lam-Elif ل;ل ve ل harflerin basit bir kombinasyonundan meydana gelir.

{3} [3] Öğrenci yalnızca 17 farklı karakter içeren alfabeyi gözlemleyecek, bu karakterlerin üzerine bir veya daha fazla nokta konularak toplamda 33 harf elde edilir.

[4] Eğer bu ilk harflerin sırası takip edilirse [ا ب ج د , α β γ δ], onların Yunanca gibi sıralandığı görülecektir ve bu da bu dillerin aynı kökten Fenikelilerden geldiğini kanıtlayacaktır. Semitik, İndo-Germenik ve Tartarik kökenlerinin her çeşidi olabilir. Ama harflerin tek bir kaynaktan türettiği açıktır.

[5] Arap harfleri bu düzende belirli bir değere sahiptirler, bazı zamanlar bir kelime oluşturmak için kullanılır ve bir tarihi, hafızada daha kolay bir şekilde tutabilmek için; bu düzen takip edilir:

	ط	ح	ز	و	ه	د	ج	ب	ا
	9	8	7	6	5	4	3	2	1
	ص	ف	ع	م	ن	م	ل	ك	ي
	90	80	70	60	50	40	30	20	10
غ	ظ	ض	ذ	خ	ث	ت	ش	ر	ق
1000	900	800	700	600	500	400	300	200	100

[6] Bu düzende harfler teleaffuz edilebilir 8 kelimeye bölünür ve harflerin nasıl birleştirilebileceğini göstermek için burada verilmiştir:

ابجد هوزحطي كلمن سعفص قرشت ثخذ ضظغ

{4} [7] Kendisinden sonra gelen harflerle asla birleşmeyen 7 harf vardır: و , ا , د , ذ , ر , ز , ژ ve onlar meydana geldiği zaman kelime kırılır, yani kalem kaldırılır ve kelimenin ikinci parçası bağlantısız bir şekilde devam eder.

Onlar yalnızca onların önüne gelen harflere katılabilir. Örneğin; **ünūf** **īmānsızlık**, **inşirāf**, **i'zār²**, **i'tidāl**, **māşāllah**

[8] Türkçe Alfabe tamamen ünsüz harflerden oluşmaktadır. ا , ع , و ve ي harfleri bazı zamanlar ünlülerin bir parçası olarak icra edilmesine rağmen aslında birinci kategoride değerlendirilmesi gerektiği düşünülür.

[9] Ünlülerin konumu **Fetha** ´ , **Kesra** . ve **Damme** ´ diye üç işaretle sağlanır. Bunların ilki *a* sesini veren harfin yukarısına konulan küçük bir çizgidir; ikincisi *i* sesini harfin aşağısına konulan bir benzeridir; üçüncüsü *u* sesini veren harfin üzerine konan küçük bir virgül gibi olan ´ ötre işaretidir.

Ör. Fetha: **bed** [< tlfz. **bad**]

Kesra: **bid** [< tlfz.**bid**]

Damme: **bud** [< tlfz. **bud**]

[10] Bunların herbiri bir ا , ي , ya da و önüne gelen bir harf ile bağlandığında Fetha, Kesra ve Damme sesleri uzatılır.

bāl [< **bāl**], **bīl** [< **bīl**], **būl** [< **būl**]

² Metinde **i'zār** şeklindedir.

ا, ي ve و hareketleri göstermek için ihtiyaç duyulan yeterli göstergelere sahip olduğu için bu durumda hareketler genellikle atlanır.

[11] Aslında birçok durumda Kuran'dan alıntılar, yabancı bir kelime ya da isim yazımında ve bazı şiirsel eserler dışında hareketler eklenmez. Bu öğrenciler için ufak bir sıkıntıya sebep olur. Kelime bilgisiyle onu tamamlayabilene kadar sesli harfler yokmuş gibi teleffuz etmeye kendimizi alıştırmalıyız. Bu zorluk ufak bir pratikle yok olacaktır.

{5} [12] Türkler ayrıca Arap yazarlar arasında kullanılan diğer işaretlere de başvurmaktadır. Bunlar:

Tenvīn (◌̣) *an* ya da *en* son harfin üzerinde, genellikle ا üzerinde **baban** baban [< *baban*]

(◌̣) *in* **babin** babin [< *babin*]

(◌̣) *on* ya da *un* **babun** babun [< *babun*]

Tashdīd (◌̣◌̣), bu işaret üzerinde geldiği harfi iki kere okutur; **tenākuş**³ eksilme [< *tanakkus*] gibi

1.2. Belirlilik

Artikel [< Of The Article]

{6} [13] Türklerde artikel (belirli tanımlık) yoktur; onlar artikel için *bir* sayı sıfatını kullanırlar. Onlar bazen isimlerin arasına gelen *hemze* ve *kesra* ile artikeli ifade etmek için Farsçaya başvururlar.

Ör. **nevāle-i ‘aşk** aşkın kitabı [< *nawale-y- ‘ušk* the Lemantations of Love], **Gūlistān-ı Şirāz** Şiraz'ın Gülistanı [< the Rose-garden of Shiraz]

1.3. Kelime Türleri

1.3.1 İsimler [< Of Nouns]

[14] Türk Dilinde Arapça ve Farsça'dan alınanlar dışında İngilizce'de olduğu gibi isimlerde cinsiyet ayrımı yapılmaz. Onu ithal ettiklerinde kullanırlar.

Ör. **vālide** anne [< *validah* a mother]

merd mert, erkek [< *merd* a man]

bint kız [< *bint* a daughter]

³ Metinde *tenakkuş* şeklindedir.

zen kadın [< *zen* a women]

İsimlerin Çekimi [< Of The Declension Of Nouns]

[15] Uygun bir şekilde konuşmak gerekirse kelimenin kökeninde herhangi bir bozulma yoktur. Çünkü kelime hiçbir zaman değişmez. Fakat ona gerekli anlamı veren bir ek alır. Devamlı olarak kullanılan birçok ek vardır bu ekleri birçok farklı durumda görebiliriz. Bu nedenle klasik çalışmalarla zihinleri belirli formlara alışmış olan öğrencilerin anlayışını kolaylaştırmak için, onlara örnek olarak bakacağız ve onlara bu şekilde davranacağız.

ev ev [< *ev* a house]

Teklik

ev ev [< *ev* a house]

eviñ evin [< *evin* of a house]

eve eve [< *eveh* to a house]

evi evi [< *evi* the house]

evden evden [< *evdan* from a house]

evde evde [< *evdah* in or by the house]

Çokluk

evler evler [< *evler* houses]

evleriñ evlerin [< *evlerin* of houses]

evlere evlere [< *evlerah* to houses]

evleri evleri [< *evleri* houses]

evlerden evlerden [< *evlerdan* from houses]

evlerde evlerde [< *evlerdah* in or by houses]

{7} [16] Eğer isim bir ünlüyle sonlanıyorsa ك ve ي yerine tekillerde genetif, datif ve akkuzatif hallerinde به، بی ve نك eklerini alır.

baba baba [< *baba* a father]

Teklik

baba baba [< *baba* a father]

babaniñ babanın [< *babanin* of a father]

babaya babaya [< *babayah* to a father]

babayı babayı [< *babayi* a father]

babadan babadan [< *babadan* from a father]

babada babada [< *babadeh* in or by fathers]

Çokluk

babalar babalar [< *babaler* fathers]

babalarıñ babaların [< *babalerin* of fathers]

babalara babalara [< *babalerah* to fathers]

babaları babaları [< *babaleri* fathers]

babalardan babalardan [< *babalerdan* from fathers]

babalarda babalarda [< *babalerdah* in or by fathers]

Sadece Türkçe oldukları zaman isimlerdeki değişikliklerle ilgili olarak akıldan tutulması gerek tek şey budur.

[17] Türkler sık sık Arapça'dan bir kelime alır ve bunu kendi çokluklarıyla kullanır.

Ör. **tafşil** detaylı açıklama [< ç. *tefāşil, tafşilāt*]

ğayb kayıp [< ç. *ğāyibāt*]

[18] Ama ayrıca onlar Arapça bir kelimeyi alıp Farça çokluk ekiyle de çokluk yapar. Ar. **zābiṭ** subay [< governor] kelimesinin Farsça {+ān} çoğul ekiyle **zābitān** subaylar [< governors] şeklinde çoğullaştırılması gibi.

Ör. Yuhanna İncili 1. bölüm 4.söz **ve ḥayāt ādemleriñ nūru idi** ya da **ve ḥayāt ādemiyāniñ nuru idi**

[19] Hem isimlerde hem fiillerde [57], ı harfi olan kelimeler dillerini yumuşatmak ve ses uyumunu sağlamak için Ğ harfine dönüştürülür. Bundan daha sonra tekrar bahsedilecek.

Bundan dolayı tekil durumlarda **kalpak** < gen. **kalpağın**, dat. **kalpağa** ve akk. **kalpağı** şeklinde değişir. **küçük**; **küçügi**, **küçüğe** ve **küçügün** olur.

[20] Aynı sebepten dolayı {k} yumuşar ve Farsça {g} olur.

1.3.2. Sıfatlar [*< Of Adjectives*]

[21] Türkçe sıfatlar değişmez.

bir güzel kız bir güzel kız [*< bir guzel kiz* a pretty girl]

güzel kızlar güzel kızlar [*< guzel kizler* pretty girls]

bir güzel oğlan bir güzel oğlan [*< bir guzel oghlan* a pretty boy]

güzel oğlanlar güzel oğlanlar [*< guzel oghlanler* pretty boys]

Eğer kelimeyi isim olarak kullanırsak, ismin değişik hallerini alabilir.

Ör. **bir güzel** [*< a beauty*], ç. **güzeller** [*< beauties*]

[22] Karşılaştırma **dağı** daha [*< da-khi* tlfz. **daha**] sözcüğünün eklenmesiyle ifade edilir.

Ör. **iyi** iyi [*< ayi* good] **dağı iyi** daha iyi [*< daha ayi* better]

güzel güzel [*< güzel* a beauty] **dağı güzel** daha güzel [*< daha güzel* prettier]

[23] Karşılaştırma yapmanın bir başka yolu da sıfattan önce ayrılma hali eki getirilerek yapılan yöntemdir.

Ör. **benden iyi** benden iyi [*< bendan ayi* better than me]

senden güzel senden güzel [*< sendan güzel* prettier than you]

evvel ve **şoñra** kelimelerine eklenerek **benden evvel** [*< bendan evvel* before me] ve **benden şoñra** [*< bendan şoñra* after me] şeklinde öncelik sonralık ilişkisi kurulabilir.

{9} [24] Süperlatifleri yani en derecesini ifade etmek için sıfatların önüne şu kelimeler konulmaktadır:

eñ en [*< en*]

pek pek [*< pek*]

ziyāde ziyade [*< ziadah*]

ğāyet gayet [*< ghayet*]

Ör. **eñ kötü** en kötü [*< an keutu* very bad]

pek fenā pek fena [*< pek fena* very bad]

ziyāde mālī adem ziyade mallı adam [*< ziyadeh mallū adam* a very rich man]

ğāyet zengīn gayet zengin [*< ghayet zenguin* very rich]

ğāyet ile deli oldukça deli [*< ghayet ilah deli* very mad]

[25] Yukarıdaki ifadelerin yanısıra Türklerin süperlatifleri ifade belirtmek için kullandıkları kalıplar arasında aşağıdakileri de not edebiliriz:

ap açık apaçık [< *ap achik* quite open, very open]

ap ak apak [< *ap ak* quite white, very white]

bem beyāz bembeyaz [< *bam bayaz* quite white, very white]

yem yeşil yemyeşil [< *yem yeshil* very green]

yam yaş yamyaş [< *yem yash* wet through, very white]

tos toğru dosdoğru [< *dos doghri, doghru* quite straight]

top tolu dopdolu [< *top dolu* very full]

düm düz dümdüz [< *düm düz* perfectly flat]

kap kara kapkara [< *kap kara* very black]

sim siyāh simsiyah [< *sem siah* entirely black]

kip kırmızı kıpkırmızı [< *kip kırmızı* very red]

kap kuru kupkuru [< *kap kurū* very dry]

büs bütün büsbütün [< *bes bütün* entirely]

yap yalnız yapıyalnız [< *yap yaliniz* entirely alone; only]

şap şarı sapsarı [< *sap sari* quite yellow]

bom boş bomboş [< *bam bosh* quite empty]

Bu örnekler ayrı bir anlama sahip değildir. Bunlara pekiştirici sözcük diyebiliriz.

1.3.3. Zamirler [< Pronouns]

{10} [26] Zamirlerde cinsiyet ayrımı yoktur. Bazen çokluk ifade etmek için {+IAR} ekini alır.

Ör. **biz** > **bizler**

Kişi Zamirleri [< Personal Pronouns]

[27]

Teklik

ben [< I]	sen [< Thou]	o [< He, she or it]
ben ben [< <i>ben</i>]	sen sen [< <i>sen</i>]	o, ol o [< <i>ol, o</i>]
benim benim [< <i>benim</i>]	seniñ senin [< <i>senin</i>]	anıñ onun [< <i>anın</i>]
baña bana [< <i>bana</i>]	saña sana [< <i>sana</i>]	aña ona [< <i>ana</i>]
	seni seni [< <i>seni</i>]	anı onu [< <i>anı</i>]

beni beni [< <i>bini</i>] benden benden [< <i>bendan</i>]	senden senden [< <i>sendan</i>]	andan ondan [< <i>andan</i>]
--	---	--------------------------------------

Çokluk

biz [< We]	siz [< Ye]	onlar [< They]
biz biz [< <i>biz</i>] bizim bizim [< <i>bizim</i>] bize bize [< <i>bizah</i>] bizi bizi [< <i>bizi</i>] bizden bizden [< <i>bizdan</i>]	siz siz [< <i>siz</i>] siziñ sizin [< <i>sizin</i>] size size [< <i>sizah</i>] sizi sizi [< <i>sizi</i>] sizden sizden [< <i>sizdan</i>]	anlar onlar [< <i>anlar</i>] anlarıñ onların [< <i>anların</i>] anların onların [< <i>anların</i>] anlara onlara [< <i>anlara</i>] anlarah onlara [< <i>anlarah</i>] anları onları [< <i>anları</i>] anlardan onlardan [< <i>anlardan</i>]

[28] **kendü** ya da **kendi** [< self] dönüşlülük zamiri aşağıdaki şekilde çekimlenir:

Teklik

kendi kendi [< *kendi*]

kendiniñ kendinin [< *kendinin*]

kendiye kendine [< *kendiyah*]

kendiyi kendini [< *kendi-yi*]

kendiden kendinden [< *kendidan*]

Çokluk

kendiler kendiler [< *kendular*]

kendileriñ kendilerinin [< *kendulerin*]

kendileri kendileri [< *kendulerah*]

kendileri kendileri [< *kenduleri*]

kendilerden kendilerinden [< *kendulerdan*]

Not: Bu kelimedede و ya da ڤ eş anlamlı olarak kullanılır. Oluşturduğu cümlelerin ses uyumuna uygun olanı kullanılmıştır. Bu çalışma boyunca seslerin yumuşamasıyla ilgili durumlara birçok defa değineceğiz.

{11} [29] Ayrıca Türkmen boyları arasında kullanılan bir başka dönüşlülük zamiri daha vardır. ‘*kendi*’ dönüşlülük zamiri ile aynı anlama gelen ve yerine kullanılan **özü** [< *üzü*] dönüşlülük zamiridir.

Teklik

özü özü [< *üzü*]

özünüñ özünün [< *üzünün*]

özüye özüne [< *üzüyah*]

özünü özünü [< *üzüyü*]

özüden özünden [< *üzüdan*]

Çokluk

özüler özler [< *üzüler*]

özülerin özlerinin [< *üzülerin*]

özülere özlere [< *üzülerah*]

özüleri özleri [< *üzüleri*]

özülerden özlerden [< *üzülerdan*]

[30] Bu iki zamire iyelik eki eklenerek [33] çekimlenebilir.

Teklik

Yalın Hali	kendim [< I myself]]	kendiñ [< thou thysel]]	kendisi [< he himself]]
Tamlayan	kendimiñ	kendiniñ	kendisiñ
Yönelme Hali	kendime	kendiñe	kendisine
Belirtme Hali	kendimi	kendiñi	kendisini
Ayrılma Hali	kendimden	kendiñden	kendisinden

Çokluk

Yalın Hali	kendimiz [< We ourselves]	kendiñiz [< You yourselves]	kendiler [< They themselves]
Tamlayan	kendimiziñ	kendiniziñ	kendilerin
Yönelme Hali	kendimize	kendiñize	kendilere
Belirtme Hali	kendimizi	kendiñizi	kendileri

Ayrılma Hali	kendimizden	kendiñizden	kendilerden
--------------	--------------------	--------------------	--------------------

İşaret Zamirleri [< Demonstrative Pronouns]

[31] **bu** bu [< *bu* this], **şu** şu [< *shu* this] ve **o, ol** o [< *o, ol* that] işaret zamirlerinde cinsiyet ayrımı yoktur. Ve bu işaret zamirleri çekimlenebilmektedir.

Teklik

Yalın Hali	bu
Tamlayan	bunuñ
Yönelme hali	buña
Belirtme Hali	bunu
Ayrılma Hali	bundan

Çokluk

Yalın Hali	bunlar
Tamlayan	bunlarıñ
Yönelme hali	bunlara
Belirtme Hali	bunları
Ayrılma Hali	bunlardan

[32] **işbu** işte bu [< *ishbu* this] işaret fiili çekimlenemez. Genellikle cümle başında kullanılır.

Ör. **işbu mäh-ı muharrem** işte bu muharrem ayında [< *ishbü mah-i-muharram* In this current month of Moharrem (such and such circumstances having taken place)]

İyelik Zamirleri [< Personal Pronouns]

{12} [33] Kişi zamirlerinin ilgi hali çekimini içeren farklı iyelik zamirleri nadiren kullanılır.[27] Genellikle aşağıdaki iyelik ekleri tercih edilir.

m +m, +Xm [< <i>m, im</i> my]	babam babam [< <i>babam</i> my father]
ñ +n, +Xn [< <i>n, in</i> thy]	kitābıñ kitabın [< <i>kitabın</i> thy book]
i +I [< <i>i</i> his]	ğudreti kudreti [< <i>kudretı</i> his power]
si +sI [< <i>sı</i> his (after a vowel)]	gemisi gemisi [< <i>guémisi</i> his ship]
miz +mXz, +XmXz [< <i>miz, imiz</i> our]	evimiz evimiz [< <i>evimiz</i> our house]
ñiz +nXz, +XnXz [< <i>niz, iniz</i> your]	atıñız atınız [< <i>atiniz</i> your horse]

leri +IArI [*leri, lari* their
boots]

çizmeleri çizmeleri [*chizméleri* their

[34] Bir isim yukarıdaki iyelik eklerinden herhangi biriyle çekimlenebilir[15].

Ör. **ev, evim, evlerim**

Teklik

Yalın Hali	evim
Tamlayan	evimiñ
Yönelme Hali	evime
Belirtme Hali	evimi
Ayrılma Hali	evimden

Çokluk

Yalın Hali	evlerim
Tamlayan	evlerimiñ
Yönelme Hali	evlerime
Belirtme Hali	evlerimi
Ayrılma Hali	evlerimden

kardeş [*a brother*], **kardeşiñ** [*thy brother*], **kardeşleri** [*thy brothers*]

Teklik

Yalın Hali	kardeşiñ
Tamlayan	kardeşiniñ
Yönelme Hali	kardeşiñe
Belirtme Hali	kardeşi
Ayrılma Hali	kardeşiñden

Çokluk

Yalın Hali	kardeşleriñ
Tamlayan	kardeşleriniñ
Yönelme Hali	kardeşleriñe
Belirtme Hali	kardeşleri
Ayrılma Hali	kardeşleriñden

Not: Çokluk formunda olan **kardeşleriniñ** örneğinin son kısmında kullanılan *ş* telaffuzu kolaylaştırmak ve ses uyumuna katkı sağlamak için kullanılmıştır.

[13] [35] Üçüncü şahıs iyelik ekinden sonra gelen {+A} ve {+I} ekleri {+yA} ve {+yI} yerine {+nA} ve

{+nI} eki olur [16]. Ve ayrılma halinede {+n} eklenir. bkz. [130-131]

Yalın Hali	gemisi [< his ship]	ķudreti [< his power]
Tamlayan	gemisiniñ	ķudretiniñ
Yönelme Hali	gemisine	ķudretine
Belirtme Hali	gemisini	ķudretini
Ayrılma Hali	gemisinden	ķudretinden

Not: Yazıda sondaki *ş* düşürülecektir. Bundan dolayı **ķudretinin** ve **kimisiniñ** yerine **ķudretniñ** ve **kimisniñ** olacaktır. Bu durum sadece yazımı kolaylaştırmak içindir. *ş* az ya da çok her zaman telaffuz edilecektir.

[36] Farklı iyelik ekleri kesinlik belirtmek için kullanıldığında belirli bir fikir veren ve aitlik bildiren {+ki} eki kullanılır. Ör. **benimki** benimki [< *benimki* my very own], **seniñki** seninki [< *seninki* thy very own]. Bu {+ki} eki Tatarca kökenlidir. Bu ekle ilgili konuyu daha geniş bir şekilde söz diziminde ele almak gerekir.

[37] **şu** [< water] kelimesi herhangi bir iyelik eki aldığı anda, ek ile su kelimesi arasına ses uyumunu sağlamak için {y} harfi girmektedir. Ör. **şuyum** [< *şu-yim*] kelimesi **şum** [< *şum*] kelimesine nazaran daha kolay ve daha yumuşak bir şekilde söylenebilmektedir. Aynı şekilde şuyuñ [< *şu-yin*] ve **şuyu** [< *şu-yı*] kelimeleri de **şuñ** [< *şun*] ve **şui** [< *şu-t*] daha yumuşak ve daha kolaydır.

[38] **hep** [< all] ve **bir** [< one] kelimelerinden meydana gelen sert olan **hepsi** ve **birsi** kelimeleri yerine **hepisi** [< all of them] ve **birisi** [< one of them] şeklinde olmasında da aynı ilişki mevcuttur.

Soru Zamirleri [< Interrogative Pronouns]

[39] **kim** [< who] kelimesi çekimlenebilir.

Teklik

Yalın Hali	kim kim [< <i>kim</i> whom]
Tamlayan	kimiñ kimin [< <i>ki-min</i> of whom]

Yönelme Hali	kime kime [< <i>ki-mah</i> to whom]
Belirtme Hali	kimi kimi [< <i>ki-mi</i> whom]
Ayrılma Hali	kimden kimden [< <i>kim-dan</i> from whom]

Çokluk

Yalın Hali	kimler kimler [< <i>kim-ler</i>]
Tamlayan	kimleriñ kimlerin [< <i>kim-ler-in</i>]
Yönelme Hali	kimlere kimlere [< <i>ki-ler-a</i>]
Belirtme Hali	kimleri kimleri [< <i>kim-ler-i</i>]
Ayrılma Hali	kimlerden kimlerden [< <i>kim-ler-dan</i>]

{14} [40] **ne** ve **kanı** [< what] soru zamirleri de çekimlenebilir. **kanı** hangi [< tlfz. *kanghi*] şeklinde telaffuz edilir. Bazen kısaltılarak **kanı** hangi [< tlfz. *hángi, hání*] şeklinde de telaffuz edilir.

Teklik

Yalın Hali	ne
Tamlayan	neniñ
Yönelme Hali	neye
Belirtme Hali	neyi
Ayrılma Hali	neden

Çokluk

Yalın Hali	neler
Tamlayan	neleriñ
Yönelme Hali	nelere
Belirtme Hali	neleri
Ayrılma Hali	nelerden

Yazımı kolaylaştırmak için güzel he'nin düşürüldüğüne; fakat telaffuzda korunduğuna dikkat edelim.

[41] **kaç** [< how many], **nasıl** [< how] ve **ne kadar** [< how much] kelimeleri de soru zamirleri kategorisinde değerlendirilebilir. Bu zamirler Türkçe kompozisyonların büyük bir bölümünde geçen {-AyIm} istek kipinin 3. kişi çekiminde bir pekiştirici sözcük olan **her** her [< *her* every] [123] kelimesinden sonra **ise** ise [< *issa* if] yi takiben kullanılır. Ama dile özgün bir güç kazandırır. **her** ve **nasıl** kendileriyle çekimlenemez.

her kim her kim [< *her kim* whosever],
her ne her ne [< *her neh* whatever]
her ne kadar her ne kadar [< *her neh kadar* how much soever]
her kaç her kaç [< *her kach* how many soever]
her nasıl her nasıl [< *her nâsel* in whatever (way)]
her kim ise [< whosoever it may or should be]
her ne ise [< whatever it may or should be]
her ne kadar ise [< how much soever (it) may or should be]
her kaç ise [< how many soever (they) may be]
her nasıl ise [< whatever may come or be]

Belirsiz Zamir [< Indefinite Pronouns]

[42] **her** bizim listemize eklediğimiz belirsiz zamirler grubuna aittir.

kimse kimse [< *kimseh* any one]
bir kimse bir kimse [< *bir kimseh* a certain person]
filân falan [< *felan* such a one (so and so)]
bir filân bir falan [< *bir felan* a certain person]
hepimiz hepimiz [< *hepimiz* all of us]
hep hep [< *hep* all]
hepsi hepsi [< *heppisi* all of them]
herkes herkes [< *her* kess every one]
ğayrı gayrı [< *ghâiri* another]
hiç hiç [< *hich* anything]

{15} [43] **hiç** sözcüğü bir fiilden önce kullanıldığında olumsuz bir anlam verir.

Ör. **Allahı hiç bir vâkıdde kimse görmemiştir** [< No one has seen God at any time; ed. God, at any one time, any one has *not* seen],

hiç gitmedim [< I did not go at all],

hiç kimse gelmedi [< No one came at all; ed. Any one did not come]

[44] **Asıl Sayılar [< The Cardinal Numbers]**

1	١	bir bir [< <i>bîr</i>]
2	٢	iki iki [< <i>ikî</i>]
3	٣	üç üç [< <i>üch</i>]
4	٤	dört dört [< <i>dúrt</i>]

5	◦	beş beş [< <i>beş</i>]
6	᠖	altı altı [< <i>alti</i>]
7	᠗	yedi yedi [< <i>yed-di</i>]
8	᠘	sekiz sekiz [< <i>sek-kiz</i>]
9	᠙	toğuz dokuz [< <i>dok-küz</i>]
10	᠊᠎	on on [< <i>own</i>]
11		on bir on bir [< <i>own bír</i>]
12		on iki on iki [< <i>own iki</i>]
13		on üç on üç [< <i>own üç</i>]
14		on dört ön dört [< <i>own dúrt</i>]
15		on beş on beş [< <i>own beş</i>]
16		on altı on altı [< <i>own al-tı</i>]
17		on yedi on yedi [< <i>own yed-dı</i>]
18		on sekiz on sekiz [< <i>own sek-kiz</i>]
19		on toğuz on dokuz [< <i>own dok-küz</i>]
20		yigirmi yirmi [< <i>yir-mı</i>]
21		yigirmi bir yirmi bir [< <i>yir-mı bír</i>]
22		yigirmi iki yigirmi iki [< <i>yir-mı iki</i>]
30		otuz otuz [< <i>otüz</i>]
40		kırk kırk [< <i>kirk</i>]
50		elli elli [< <i>el-li</i>]
60		altmış altmış [< <i>alt-mış</i>]
70		yetmiş yetmiş [< <i>yet-mış</i>]
80		seksen seksen [< <i>sek-san</i>]
90		toğsan doksan [< <i>dok-san</i>]
100		yüz yüz [< <i>yüz</i>]
101		yüz bir yüz bir [< <i>yüz bír</i>]
102		yüz iki yüz iki [< <i>yüz iki</i>]
1000		biñ bin [< <i>bın</i>]
3000		üç biñ üç bin [< <i>üch bın</i>]
10.000		on biñ on bin [< <i>own bın</i>]
100.000		yüz biñ yüz bin [< <i>yüz bın</i>]

1854	biñ sekkiz yüz elli dört senesi bin sekiz yüz elli dört senesi [<i>< bîn sekiz yüz el-lî durt ...</i>]
-------------	--

Teklik sayılarda varlıklara önüne eklenen asıl sayılar çekimlenemez.

Ör. **iki yüz at, üç biñ** ‘asker

{16} [45] Sıra sayıları da çekimlenemez. Asıl sayılara +**ncI** [*< inji*] eklenerek elde edilir.

bir [<i>< one</i>]	birinci [the first]	iki [<i>< two</i>]	ikinci [<i>< the second</i>]
üç [<i>< three</i>]	üçüncü [<i>< the third</i>]	dört [<i>< four</i>]	dördüncü [<i>< the fourth</i>]

Türkler dillerindeki ses uyumunu sağlamak için **d** sesini **t** sesine dönüştürür. Ve telaffuz ederken hemen hemen metinlerin tümünde **و** ve **ي** kullanılır. Ör. **üçüncü** [*< üçhünji*]

[46] Sıra sayılarında soru sormak için **kaçıncı** kullanılır:

bunlarıñ kaçıncısı dögersiñiz [*< Which of (the men in this file) will you beat*]

beşincisi [*< The fifth*]

bābıñ kaçıncısı okursuñuz? [*< In what chapter are you reading?*]

sekkizincisi [*< The eighth*]

{17} [47] Sıra sayıları bir isimden önce sıfat olarak kullanılır.

Ör. **altıncı alay** [*< the sixth aquadron*]

yedinci bāb [*< the seventh chapter*]

[48] Asıl sayılar ve sıra sayıları bir ekle birlikte kullanıldığında çekimlenebilir.

biri [*< A certain (person)*]

Yalın Hali	biri
Tamlayan	biriniñ
Yönelme Hali	birine
Belirtme Hali	birini
Ayrılma Hali	birinden

üçüncüsü [*< The third (person), the third one of them*]

Yalın Hali	üçüncüsü
Tamlayan	üçüncüsünüñ

Yönelme Hali	üçüncüsüne
Belirtme Hali	üçüncüsünü
Ayrılma Hali	üçüncüsünden

Üleştirme Sayıları [< Distributive Numbers]

[49] Üleştirme sayıları rakamların sonlarına ekler getirilerek yapılır. Eğer sonu ünlü ile bitiyorsa {+şAr}, ünsüz ile bitiyorsa {+Ar} eki getirilir.

bir [< one] **birer** [< one by one]

iki [< two] **ikişer** [< two by two]

dört [< four] **dörder** [< four by four][45]

[50] Birden daha fazla sayı olduğunda yalnızca ilk sayının sonuna {-şAr} ve {-Ar} eki getirilir.

Ör. **üçer yüz** [< by three hundreds], **beşer biñ** [< by five thousands]

[51] ‘*her birini*’ ya da ‘*her birini*’ şeklinde üleştirmeyi belirtmek için ifadeler kullanılır.

bu adamlara onar kavun vér [< To *each* of these men give then melons]

bu oğlanları birer birer dögerim [< I will beat *each* of these boys- *one by one*]

[52] Kesirli sayılar bazen Arapça ve Türkçe sayılar birlikte kullanılarak oluşturulur.

Ör. **bir rubu**‘ [< a quarter], **üç rubu**‘ [< three quarters], **bir şülüs** [< one third]

{18} [53] Türkler yarımı [< half] belirtmek için **yarım**, **buçuk** ve **nıf** ifadelerini kullanır.

Ör. **nıf-ı géce** [< half the night], **yarım sā‘at** [< half-an hour], **on buçuk ğuruş** [< ten piastres and a half; lit., ten and a lalf piastre]

[54] Türkler Araplar gibi sağdan sola doğru yazmasına rağmen rakamları Avrupalılar ile aynı şekilde ifade ederler.

[55] Sayıları ifade etmek kullandıkları alfabeden daha önce [5, 6] maddelerinde bahsedilmiştir.

1.3.4. Fiiller[< Of Verbs]

[56] Fiiller yapıları bakımından basit ve birleşik fiiller olmak üzere ikiye ayrılır. Kelimenin kökeni Türkçe olduğunda basit fiil olur. Birleşik fiillerde

ise bazı yabancı isimlere, genellikle Arapça bir isme **étmek, eylemek** [< to do], **olmak** [< to be], **kılmak namâz kılmak** [< to pray] örneğinde kullanıldığı gibi. **buyurmak** (insanlara iltifat yöneltmek dışındaki kullanımıyla) eklerinden biri getirilerek birleşik fiil oluşturulur.

Basit Fiil [< Of The Simple Verb]

[57] **gitmek** [< to go] ve **bakmak** [< to see] örneğinde olduğu gibi {-mek} ve {-mak} olmak üzere iki çeşit ek vardır. Ama bu ekler ufak farklar dışında aynı şekilde çekimlenir. Yalnızca isimlerdeki gibi {k}, {g}; {k}, {g} ye dönüşebilir[19, 20].

[58] Türk Dili özellikle türetmeler açısından zengindir. Bu durum karmaşık görünebilir. Fakat dikkatlice incelendiğinde sistemin evrensel ve düzenli olduğu gibi çok da basit olduğu kanıtlanacaktır.

[59] Aşağıdaki tabloda türemiş fiilin bir diğerinden nasıl oluştuğunu ayrıntılı bir şekilde görebilirsiniz. Bazılarının farklı anlamlarda kullanılmasına rağmen bütün birleşmeler için ‘sevmek’ fiilini ortak payda olarak alıyoruz. Diğer tüm fiiller de bu modelde oluşturulabilir.

{19} [60] Türkçe fiillerin oluşum tablosu [< Table of the formation of the Turkish verbs]

Etken	sevmek [< <i>sevmek</i> to love]
Etken Olumsuz	sevmemek [< <i>sevmemek</i> not to love]
Etken Yeterlik Olumsuz	sevmemek [< <i>sevmemek</i> not to be able to love]
Ettirgen	sevdirmek [< <i>sevdirmek</i> to cause to love]
Ettirgen Olumsuz	sevdirmemek [< <i>sevdirmemek</i> not to cause to love]
Ettirgen Yeterlik Olumsuz	sevdirememek [< <i>sevdirememek</i> to be unable to cause to love]

Edilgen	sevilmek [< <i>sevilmek</i> to be loved]
Olumsuz	sevilmemek [< <i>sevilmemek</i> not to be loved]

Edilgen Yeterlik Olumsuz	sevilememek [< <i>sevilehmemek</i> not be able to be loved]
Edilgen Ettirgen Yeterlik	sevildirmek [< <i>sevildermek</i> to cause to be loved]

Dönüştürme	sevinmek [< <i>sevinmek</i> to love one's self]
Dönüştürme Olumsuz	sevinmemek [< <i>sevinmemek</i> not to love one's self]
Yeterlik Dönüştürme	sevinmemek [< <i>sevinehmemek</i> not to be able to love one's self]
Dönüştürme Ettirgenlik	sevindirmek [< <i>sevindermek</i> to cause to love one's self]
Dönüştürme Ettirgen Olumsuz	sevindirmemek [< <i>sevindermemek</i> not to cause to love one's self]
Dönüştürme Ettirgen Yeterlik Olumsuz	sevindirememek [< <i>sevinderehmemek</i> to be unable to cause to love one's self]

İştaş	sevişmek [< <i>sevişmek</i> to love mutually]
İştaş Olumsuz	sevişmemek [< <i>sevişmemek</i> not to love mutually]
İştaş Yeterlik Olumsuz	sevişmemek [< <i>sevişehmemek</i> not to be able to love mutually]
İştaş Edilgen	sevişilmek [< <i>sevişilmek</i> to be loved mutually]
İştaş Edilgen Olumsuz	sevişilmemek [< <i>sevişilmemek</i> not to be loved mutually]

İştah Edilgen	sevişilememek [< <i>sevishellehmemek</i> to be unable to be
Yeterlik	loved mutually]
Olumsuz	
İştah	sevişdirmek [< <i>sevişdirmek</i> to cause to love mutually]
Ettirgen	

{20} [61] **sevmek** [< to love] [99] basit fiilin olumsuzu dışındaki tüm bu fiiller aynı yöntemle birleşmektedir. Bununla ilgili bir örnek daha ileride verilecektir.

[62] Düzensiz bir şekilde türetilmiş olan fiiller vardır. Ancak bu durum yalnızca Türklerin ses uyumunu sağlama çabasından kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı kelimenin kökündeki son harf {l} olduğunda {-n} eklenerek pasif yapılır. **bulmak** [< to find] fiili **bululmak** yerine **bulunmak** [< to be found] örneğinde olduğu gibi. {-l} değişerek {-n} olur. Başka bir örnek olan **okumak** [< to read] fiilinde ise telaffuzu zor olan ve sert ses veren **okulmak** yerine bir önceki değişikliğe uğrayarak **okunmak** [< to be read] olur.

[63] Geçişli fiillerde de aynı sebepten dolayı {-d} sesi {-t} ye dönüşür. Örneğin; **söylemek** [< to speak] fiilini ele alacak olursak sert olduğu düşünülen **söyledirmek** yerine **söyletmek** [< to cause to speak] olur. **okumak** [< to read] fiilini ele alacak olursak kulağa o kadar da yumuşak gelmeyen **okudurmak** yerine **okutmak** [< to cause to read] olur. Son olarak kelime kökünde eğer son harf {s}, {ş}, {c} ya da {ç} ile bitiyorsa {-dXr}, {-r} ye dönüşerek **içmek** [< to drink] fiili örneğinde olduğu gibi **içdirmek** yerine **içirmek** [< to cause to drink] olur. Bu çeşitlilikler başlangıçta önemli değildir; bu yüzden öğrenci bu noktaya takılıp kalmamalıdır. Bunun için tabloda verilen fiil çekimleri verilen tüm fiilleri dikkatle incelemeliyiz.[65]

Birleşik Fiil [< Of The Composite Verb]

[64] Birleşik fiilin Arapça ya da Farsça bir isim ile Türkçe bir yardımcı fiil yardımıyla yapıldığını daha önce belirttik. Tüm zaman ve kiplerde isim değişmeden kalır. Bundan dolayı **rāzī olmak** [< to content] birleşik fiilindeki **rāzī** [< satisfy] kelimesi her zaman aynıdır. **étmek** [< to do] yardımcı fiiliyle birlikte fiil anlamı kazanır. Bu nedenle öğrenciyle birlikte herhangi bir isme eklenebilen yardımcı fiiller kullanarak fiiller türetelim.

Neredeyse hiç kullanılmayan **kalmağ** [56] fiili burada verilmemektedir. Ancak aşağıda verilmiş olan iki yardımcı fiil modeliyle kolayca oluşturulabilir. Bazı gramer uzmanları tarafından yardımcı fiil olarak tanımlanan **étmek**, **eylemek** ve **buyurmağ** [56] fiilleri kullanılarak oluşturulabilir. Düzenli olarak göz ardı edilen **kalmağ** fiili ise yardımcı fiilden ziyade daha fazla doğrudan fiil olarak kullanımı daha sık görülmektedir.

{21} [65] **étmek ve eylemek Yardımcı fiillerinin fekimi** [< Conjugation of the two auxiliaries etmek and eylemek]

Bildirme Kipleri [< Indicative Mood]

Geniş Zaman[< 1st Present¹] **éderim, eylerim** [< I do]

1. teklik	éderim	eylerim
2. teklik	édersin	eylersin
3. teklik	éder	eyle
1. çokluk	éderiz	eyleriz
2. çokluk	édersiniz	eylersiniz
3. çokluk	éderler	eylerler

Şimdiki Zaman [< 2nd Present] **édiyorum, eyliyorum** [< I am doing]

1. teklik	édiyorum	eyliyorum
2. teklik	édiyorsun	eyliyorsun
3. teklik	édiyor	eyliyor
1. çokluk	édiyoruz	eyliyoruz

2. çokluk	édiyorsunuz	eyliyorsunuz
3. çokluk	éiyorlar	eyiyorlar

Geniş Zamanın Hikayesi [*< 1st Imperfect*] éderdim, eylerdim [*< I did*]

1. teklik	éderdim	eylerdim
2. teklik	éderdiñ	eylerdiñ
3. teklik	éderdi	eylerdi
1. çokluk	éderdik	eylerdik
2. çokluk	éderdiñiz	eylerdiñiz
3. çokluk	éderdiler	eylerdiler

Şimdiki Zamanın Hikayesi [*< 2nd Imperfect*] édiyordum, eyliyordum

[*< I was doing*]

1. teklik	édiyordum	eyliyordum
2. teklik	édiyorduñ	eyliyorduñ
3. teklik	édiyordu	eyliyordu
1. çokluk	édiyorduk	eyliyorduk
2. çokluk	édiyorduñuz	eyliyorduñuz
3. çokluk	édiyordular	eyliyordular

Görülen Geçmiş Zaman [*< 1st Perfect*] étdim, eyledim [*< I did*]

1. teklik	étdim	eyledim
2. teklik	étdiñ	eylediñ
3. teklik	étدی	eyledi
1. çokluk	étdik	eyledik
2. çokluk	étdiñiz	eylediñiz
3. çokluk	étdiler	eylediler

Görülen Geçmiş Zamanın Hikayesi [*1st Pluperfect*] étdim idi, eyledim idi

[< I had done]

1. teklik	étdim idi	eyledim idi
2. teklik	étdiñ idi	eylediñ idi
3. teklik	étدی idi	eyledi idi
1. çokluk	étdik idi	eyledik idi
2. çokluk	étdiñiz idi	eylediñiz idi
3. çokluk	étdiler idi	eylediler idi

Öğrenilen Geçmiş Zaman [*2nd Perfect*] étmişim, eylemişim [*I have*

done]

1. teklik	étmişim	eylemişim
2. teklik	étmişsiñ	eylemişsiñ

3. teklik	étmiş	eylemiş
1. çokluk	étmişik	eylemişik
2. çokluk	etmişsiñiz	eylemişsiñiz
3. çokluk	étmişler	eylemişler

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi [*2nd Pluperfect*] étmiş idim, eylemiş idim [*I had done*]

1. teklik	étmiş idim	eylemiş idim
2. teklik	étmiş idiñ	eylemiş idiñ
3. teklik	étmiş idi	eylemiş idi
1. çokluk	étmiş idik	eylemiş idik
2. çokluk	étmiş idiñiz	eylemiş idiñiz
3. çokluk	étmiş idiler	eylemiş idiler

Gelecek Zaman [*1st Future*] édeceğim, eyleyeceğim [*I will do*]

1. teklik	édeceğim	eyleyeceğim
2. teklik	édeceksiñ	eyleyeceksiñ
3. teklik	édecek	eyleyecek
1. çokluk	édeceğiz	eyleyeceğiz
2. çokluk	édeceksiñiz	eyleyeceksiñiz
3. çokluk	édecekler	eyleyecekler

Gelecek Zamanın Hikayesi [*< 2nd Future*] **édecek idim, eyleyecek idim** [*< I was about to do*]

1. teklik	édecek idim	eyleyecek idim
2. teklik	édecek idiñ	eyleyecek idiñ
3. teklik	édecek idi	eyleyecek idi
1. çokluk	édecek idik	eyleyecek idik
2. çokluk	édecek idiñiz	eyleyecek idiñiz
3. çokluk	édecek idiler	eyleyecek idiler

{23} [66] Gereklilik Kipi [*< 1st Necessitative*] **étmeliyim, eylemeliyim** [*< I must do*]

1. teklik	étmeliyim	eylemeliyim
2. teklik	étmelisiñ	eylemelisiñ
3. teklik	étmeli	eylemeli
1. çokluk	étmeliyiz	eylemeliyiz
2. çokluk	étmelisiñiz	eylemelisiñiz
3. çokluk	étmeliler	eylemeliler

Gereklilik Kipinin Hikayesi [*< 2nd Necessitative*] **étmeli idim, eylemeli idim** [*< I must have done*]

1. teklik	étmeli idim	eylemeli idim
2. teklik	étmeli idiñ	eylemeli idiñ
3. teklik	étmeli idi	eylemeli idi
1. çokluk	étmeli idik	eylemeli idik

2. çokluk	étmeli idiñiz	eylemeli idiñiz
3. çokluk	étmeli idiler	eylemeli idiler

[67] İstek Kipi [*< 1st Optative*] édeyim, eyleyeyim [*< That I may do*]

1. teklik	édeyim	eyleyeyim
2. teklik	édesiñ	eyleyesiñ
3. teklik	éde	eyleye
1. çokluk	éde^vüz	eyleye^vüz
2. çokluk	édesiñiz	eyleyesiñiz
3. çokluk	édeler	eyleyeler

İstek Kipinin Hikayesi [*< 2nd Optative*]‘éde idim, eyleye idim [*< That I might do or have done*]

1. teklik	éde idim	eyleye idim
2. teklik	éde idiñ	eyleye idiñ
3. teklik	éde idi	eyleye idi
1. çokluk	éde idik	eyleye idik
2. çokluk	éde idiñiz	eyleye idiñiz
3. çokluk	éde idiler	eyleye idiler

{24} [68] Geniş Zamanın Şartı [*1st Conditional*] ‘édersem, eylersem [*< If I do*]

1. teklik	édersem	eylersem
2. teklik	éderseñ	eylerseñ

3. teklik	éderse	eylerse
1. çokluk	édersek	eylersek
2. çokluk	éderseñiz	eylerseñiz
3. çokluk	éderseler	eylerseler

Şart Kipi [*< 2nd Conditional*] étssem, eylersem [*< If I should do*]

1. teklik	étsem	eylersem
2. teklik	étseñ	eylerseñ
3. teklik	étse	eylerse
1. çokluk	étsek	eylersek
2. çokluk	étseñiz	eylerseñiz
3. çokluk	étseler	eylerseler

Şart Kipinin Hikayesi [*< 3rd Conditional*] ‘étse idim, eylese idim [*< If I did*

or had done]

1. teklik	étse idim	eylese idim
2. teklik	étse idiñ	eylese idiñ
3. teklik	étse idi	eylese idi
1. çokluk	étse idik	eylese idik
2. çokluk	étse idiñiz	eylese idiñiz
3. çokluk	étse idiler	eylese idiler

[69] Emir Kipi [*< Imperative*] ét, eyle

1. teklik	-	-
2. teklik	ét	eyle
3. teklik	étsin	eylesin

1. çoğluk	édelim	eyleyelim
2. çoğluk	étseñiz, édiñiz	eyleseñiz, eyleñiz
3. çoğluk	étsinler, édeler	eylesinler, eyleler

{25} [70] **Mastar Hali** [*< Infinitive*] étmek, eylemek [*< To do*] **Yönelme Hali** [*< Dative Infinitive*] étmege, eylemege [*< To do*]

{71} **Partisipler** [*< Participles*]

Şimdiki Zaman [<i>< Present</i>] doing	éder	çekimsiz	éden	çekimli
	eyler	çekimsiz	eyleyen	çekimli
Geçmiş Zaman [<i>< Past</i>] having done	étdik	çekimsiz	étmiş	çekimli
	eyledik	çekimsiz	eylemiş	çekimli
1. Gelecek Zaman [<i>< 1.st Future</i>] about to do	étmeli	çekimsiz	édecek	çekimli
	eylemeli	çekimsiz	eyleyecek	çekimli
2. Gelecek Zaman [<i>< 2st Future</i>] about to do	édecek olmak			
	eyleyecek olmak			
Belirsizlikler [<i>< Indeterminates</i>]	étdikten evvel [<i>< Before having done</i>]			
	eyledikten evvel [<i>< Before having done</i>]			
	etdikden soñra [<i>< After having done</i>]			
	eyledikten soñra [<i>< After having done</i>]			

{26} [72] **Gerundiumlar** [*< Gerunds*]

édip [<i>< Doing</i>]	eyleyip [<i>< Doing</i>]
éderek [<i>< Doing</i>]	eyleyerek [<i>< Doing</i>]
édicek [<i>< Whilst doing</i>]	eyleyecek [<i><Whilst doing</i>]
édince [<i>< Whilst doing</i>]	eyleyince ⁴ [<i><Whilst doing</i>]
éde [<i>< Doing</i>]	eyle [<i>< Doing</i>]
éderken [<i>< Doing</i>]	eylerken [<i>< Doing</i>]
édegin [<i>< Having done</i>]	eyleyegin [<i>< Having done</i>]

⁴ Metinde **eylence** şeklindedir.

édeli [< Since done]	eyleyeli [< Since done]
-----------------------------	--------------------------------

[73] İsim Fiiller [< Verbal Nouns]

Şimdiki Zaman [< Present]

étme [< The action of doing]

eyleme [< The action of doing]

Geçmiş Zaman [< Past]

étdik [< The action of having done]

eyledik [< The action of having done]

Gelecek Zaman [< Future]

edecek [< The action of being about to do]

eyleyecek [< The action of being about to do]

[74] Fiilin mastar hali çekimlenerek bir isim fiile dönüşür. (bk. not 9, s.28) . Bundan dolayı bir isim yetisi kazandığında iyelik ekleri alabilir ve isim olarak değerlendirilebilir.

étmek [< the doing]

étdik [< the having done]

édecek [< the being about to do]

étmegim [< my doing]

étdigim [< my having done]

édeceğim [< my being about to do]

[75] Bunları çekimlemek yerine bunları içerecek birkaç örnek verelim.

Ör.

şahadet étmege geldi [< he came to witness; lit., ‘to make witness.’]

benim diyeceğim budur [< this is him of whom I spoke; lit., ‘my having spoken.’]

édeceğiniz nedir [< what are you going to do? lit., ‘your being about to do?]

{27} Yukarıdaki Tablodaki étmek [< to do] ve eylemek [< to do] Fiillerinin Çekimlerine Ait Gözlemler [< Observations On The Feregoing Table Of Conjugation Of The Verb to do]

1. İlk belirtilen zaman ayrıca bir gelecek zaman işareti sahiptir. ‘I do’ ve ‘I will do’ ifadeleri için aynı anlamda **éderim** kullanılır. Bu nedenle *Redhouse* tarafından geniş zaman olarak adlandırılır.

2. Bu **éder idim** [< *ider idim*] için **éderdim** [< *iderdim*] yazıldığı şekliyle telaffuz edilir.

3. Bu **édiyor idim** [< *idior idim*] için **édiyordum** [< *idiordim*] yazıldığı şekliyle telaffuz edilir.

4. Bu zaman çekiminde ﺩ **dāl** telaffuz edilmez. Onun önüne gelen ﺕ **tā** sesi etkisiyle sertleşerek **étdim** [< *ettim*] olarak telaffuz edilir.

5. Bu kelime bir kelime olarak **éttimidi** şeklinde yazılabilir. Bundan dolayı *alif* hariç tutularak **ettim idi** olarak telaffuz edilebilir. Bu zaman çekimi ayrıca aşağıdaki gibi çekimlenebilir.

étdi idim étdi idin étdi idi

étdi idik étdi idiñiz étdi idiler

6. **eyleyecek** [< *ailiécek* quickly] şeklinde yazılır.

7. Yazar bu maddede {ñ} sesinin {n} sesine nasıl dönüştüğünü anlamadığını itiraf ederek, bunun bu dilde birçok örnekte var olan kurulmamış bir ortografi olduğunu söyler. Çalıştığım diğer sayfalarda da sık sık bulduysam da herhangi bir yasa, kural keşfedemedim.

8. {k} sesi {g} sesine yumuşatılır. Daha sonra telaffuzda eritilir. **idéje-idim, idéje-idin, ailiéje-idim, ailieje idin, vd.**

9. Yaygın olarak mastar hali çok sık kullanıldığı için, fiilin bu bölümünü gözlemlemek önemlidir. Onu bir isim fiil yapan mastarı alarak şekillenir.

étmek [< the doing]

étmegiñ [< of the doing]

étmege [< to the doing]

étmegi [< the doing]

étmekden [< from the doing]

10. Bu ayrıca bir gelecek anlamına sahiptir.

11. Bu iki şekil ihmal edilemeyecek kadar sık kullanılır.

12. Sık kullanılan gerundiumlar bir hikayedeki duraksamayı belirtmek için kullanılır.

13. **dédigim** sözcüğündeki ﺝ ahengi sağlamak için gösterilir.

{29} [76] **olmak Fiilinin ve Edilgen olunmak Fiilinin Çekimi** [< Declension Of The Verb *to be* With Its Passive *to be*]

Bildirme Kipleri [< Indicative Mood]

olmak ve olunmak [< to be]

Geniş Zaman [< *1st Present*] **I am or will be**

1. teklik	olurum	olunurum
2. teklik	olursuñ	olunursuñ
3. teklik	olur	olunur
1. çokluk	oluruz	olunuruz
2. çokluk	olursuñuz	olunursuñuz
3. çokluk	olurlar	olunurlar

Şimdiki Zaman [< *2nd Present*] **I am being**

1. teklik	oluyorum	olunuyorum
2. teklik	oluyorsuñ	olunuyorsuñ
3. teklik	oluyor	olunuyor
1. çokluk	oluyoruz	olunuyoruz
2. çokluk	oluyorsuñuz	olunuyorsuñuz
3. çokluk	oluyorlar	olunuyorlar

Geniş Zamanın Hikayesi [< *1st Imperfect*] **I was**

1. teklik	olurdum	olunurdum
2. teklik	olurduñ	olunurduñ
3. teklik	olurdu	olunurdu
1. çokluk	olurduķ	olunurduķ
2. çokluk	olurduñuz	olunurduñuz
3. çokluk	olurdular	olunurdular

Şimdiki Zamanın Hikayesi [< *2nd Imperfect*] **I was being**

1. teklik	oluyordum	olunuyordum
2. teklik	oluyorduñ	olunuyorduñ
3. teklik	oluyordu	olunuyordu
1. çokluk	oluyorduk	olunuyorduk
2. çokluk	oluyorduñuz	olunuyorduñuz
3. çokluk	oluyordular	olunuyordular

Görülen Geçmiş Zaman [*< 1st Perfect*] I was

1. teklik	oldum	olundum
2. teklik	olduñ	olunduñ
3. teklik	oldu	olundu
1. çokluk	olduk	olunduk
2. çokluk	olduñuz	olunduñuz
3. çokluk	oldular	olundular

Görülen Geçmiş .Zamanın Hikayesi [*< 1st Pluperfect*] I had been

1. teklik	oldum idi	olundum idi
2. teklik	olduñ idi	olunduñ idi
3. teklik	oldu idi	olundu idi
1. çokluk	olduk idi	olunduk idi
2. çokluk	olduñuz idi	olunduñuz idi
3. çokluk	oldular idi	olundular idi

Öğrenilen Geçmiş Zaman [*< 2nd Perfect*] I have been

1. teklik	olmuşum	olunmuşum
2. teklik	olmuşsuñ	olunmuşsuñ

3. teklik	olmuş	olunmuş
1. çokluk	olmuşuk	olunmuşuk
2. çokluk	olmuşsuñuz	olunmuşsuñuz
3. çokluk	olmuşlar	olunmuşlar

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi [*< 2nd Pluperfect*] I had been

1. teklik	olmuş idim	olunmuş idim
2. teklik	olmuş idiñ	olunmuş idiñ
3. teklik	olmuş idi	olunmuş idi
1. çokluk	olmuş idik	olunmuş idik
2. çokluk	olmuş idiñiz	olunmuş idiñiz
3. çokluk	olmuş idiler	olunmuş idiler

Gelecek Zaman [*< 1st Future*] I will be

1. teklik	olacağım	olunacağım
2. teklik	olacaksıñ	olunacaksıñ
3. teklik	olacak	olunacak
1. çokluk	olacağız	olunacağız
2. çokluk	olacaksınız	olunacaksınız
3. çokluk	olacaklar	olunacaklar

Gelecek Zamanın Hikayesi [*< 2nd Future*] I was about to be

1. teklik	olacığıdim	olunacığıdim
2. teklik	olacığıdiñ	olunacığıdiñ
3. teklik	olacığıdi	olunacığıdi

1. çoğluk	olacağıdığ	olunacağıdığ
2. çoğluk	olacağıdıñız	olunacağıdıñız
3. çoğluk	olacağıdiler	olunacağıdiler

{31} [77] Gereklilik Kipi [*< 1st Necessitative*] I must be

1. teklik	olmalıyım	olunmalıyım
2. teklik	olmalısıñ	olunmalısıñ
3. teklik	olmalı	olunmalı
1. çoğluk	olmalıyız	olunmalıyız
2. çoğluk	olmalısıñız	olunmalısıñız
3. çoğluk	olmalılar	olunmalılar

Gereklilik Kipinin Hikayesi [*< 2nd Necessitative*] I must have been

1. teklik	olmalı idim	olunmalı idim
2. teklik	olmalı idiñ	olunmalı idiñ
3. teklik	olmalı idi	olunmalı idi
1. çoğluk	olmalı idik	olunmalı idik
2. çoğluk	olmalı idiñiz	olunmalı idiñiz
3. çoğluk	olmalı idiler	olunmalı idiler

İstek Kipi [*< 1st Optative*] That I may be

1. teklik	olayım	olunayım
2. teklik	olasıñ	olunasıñ
3. teklik	ola	oluna
1. çoğluk	olayız	olunayız

2. çokluk	olasınız	olunabilirsiniz
3. çokluk	olalar	olunalar

İstek Kipinin Hikayesi [*< 2nd Optative*] That I might be

1. teklik	ola idim	oluna idim
2. teklik	ola idin	oluna idin
3. teklik	ola idi	oluna idi
1. çokluk	ola idik	oluna idik
2. çokluk	ola idiniz	oluna idiniz
3. çokluk	ola idiler	oluna idiler

{32} [79] Geniş Zamanın Şartı [*1st Conditional*] I were or shall be

1. teklik	olursam	olunursam
2. teklik	olursan	olunursan
3. teklik	olursa	olunursa
1. çokluk	olursak	olunursak
2. çokluk	olursanız	olunursanız
3. çokluk	olursalar	olunursalar

Şart Kipi [*< Conditional*] If I may or should be

1. teklik	olsam	olunsam
2. teklik	olsan	olunsa
3. teklik	olsa	olunsa
1. çokluk	olsak	olunsak
2. çokluk	olsanız	olunsanız

3. çoğluk	olsalar	olunsalar
--------------	----------------	------------------

Şart Kipinin Hikayesi [*< 3rd Conditional>*] If I had been

1. teklik	olsa idim	olunsa idim
2. teklik	olsa idiñ	olunsa idiñ
3. teklik	olsa idi	olunsa idi
1. çoğluk	olsa idik	olunsa idik
2. çoğluk	olsa idiñiz	olunsa idiñiz
3. çoğluk	olsa idiler	olunsa idiler

[80] Emir Kipi [*< Imperative>*]

1. teklik	-	-
2. teklik	ol	olun
3. teklik	olsun	olunsun
1. çoğluk	olalım	olunalım
2. çoğluk	olasıñız	olunasıñız
3. çoğluk	olalar	olunalar

*ayr. *ola-i-niz*

{33} [81] Mastar Hali [*< Infinitive>*] olmak [*< to be>*]: **olmağ, olunmağ**

Yönelme Hali [*< Dative Infinitive>*]: **olmağā, olunmağā**

[82] Partisipler [*< Participles>*]

Şimdiki Zaman [<i>< Present></i>]	olur⁵	çekimsiz	olan	çekimli
	olunur⁶	çekimsiz	olunan	çekimli
Geçmiş Zaman [<i>< Past></i>]	olmuş	çekimsiz	olduğ	çekimli
	olunmuş	çekimsiz	olunduğ	çekimli

⁵ Ayrıca bir gelecek zaman anlamına sahiptir.

⁶ bk. s.34

1. Gelecek	olmalı	çekimsiz	olacak	çekimli
Zaman [<i>< 1st Future</i>]	olunmalı	çekimsiz	olunacak	çekimli
2. Gelecek	olacak olmak			
Zaman [<i>< 2st Future</i>]	olacak olunmak			
Belirsizlikler [<i>< Indeterminates</i>]	oldukdan evvel [<i>< before having been</i>]			
	olundukdan evvel [<i>< before having been</i>]			
	oldukdan sonra [<i>< after having been</i>]			
	olundukdan sonra [<i>< after having been</i>]			

{34} [83] Gerundiumlar [*< Gerunds*]

'olmak' Etken Fiili ile Kullanımı	'olunmak' Edilgen Fiili ile Kullanımı
olub [<i>< Being</i>]	olunub [<i>< Being</i>]
olarak [<i>< Being</i>]	olunarak [<i>< Being</i>]
olacak [<i>< whilst being</i>]	olunacak [<i>< whilst being</i>]
olunca [<i>< whilst being</i>]	olununca [<i>< whilst being</i>]
ola [<i>< Being</i>]	oluna [<i>< Being</i>]
olurken [<i>< Being</i>]	olunurken [<i>< Being</i>]
olmağın [<i><having been</i>]	olunmağın [<i>< having been</i>]
olalı [<i>< since being</i>]	olunalı [<i>< since being</i>]

[84] İsim Fiiller [*< Verbal Nouns*]

	Şimdiki Zaman	Geçmiş Zaman	Gelecek Zaman
Etken	olma [<i>< The action of being</i>]	olduğ [<i>< The action of having been</i>]	olacak [<i>< The thing being about to be</i>]
Edilgen	olunma [<i>< The action of being</i>]	olunduk [<i>< The action of having been</i>]	olunacak [<i>< The thing being about to be</i>]

[85] İsim Fiil Örnekleri [*< Examples of Verbal Noun*]

hasta olduğum için [*< On account of my having been ill*]

olacağıñız ne türlü olur bilirsiniñiz [< You do not know what you are about to be]

öyle olma olur mu? [< Can such a state (of things) exist?]

olunacak kadar yetişir [< As much as it will be, will suffice]

{35} [86] Öğrencilerin dikkatini yönlendirmek için gerekli olan iki yardımcı fiil daha vardır. İkisi de kusurlu ve düzensizdir. Bu fiilleri çekimlemek için kendimiz Avrupalı gramerciler tarafından ortaya konmuş olan kurallara uyarak ilerleyeceğiz.

[87] Ek Fiil [< Defective Verb] {Im}

Bildirme Kipi [< Indicative Mood]

Şimdiki Zaman [< Present Tense] I am

1. teklik	-AyIm, -Im, -m
2. teklik	-sXn, -sXñ
3. teklik	-dXr
1. çokluk	-AyIz, -Xz, -z
2. çokluk	-sXnXz
3. çokluk	-dXr

Görülen Geçmiş Zaman [< Perfect] I was

1. teklik	-IdIm, -dIm
2. teklik	-IdIñ, -dIñ
3. teklik	-IdI, -dI
1. çokluk	-IdIk, -dIk
2. çokluk	-IdIñIz, -dIñIz
3. çokluk	-IdIIAr, -dIIAr

Öğrenilen Geçmiş Zaman [< 2nd Perfect] I was

1. teklik	-ImIşIm
2. teklik	-ImIşsIn
3. teklik	-ImIş
1. çokluk	-ImIşIz
2. çokluk	-ImIşsIz
3. çokluk	-ImIşIAr

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi [< Pluperfect] I had been

1. teklik	-ImIş IdIm
-----------	-------------------

2. teklik	-İmiş İdlîñ
3. teklik	-İmiş İdl
1. çokluk	-İmiş İdlk
2. çokluk	-İmiş İdlîñlz
3. çokluk	-İmiş İdlAr

[88] Bu fiil tek başına kullanılamaz. Ona yardımcı olan bazı fiillere ya da zamirlere eklenerek kullanılması gerekir.⁷

Ör. **benim** [< I am]

o idi [< he was]

döğüyorum [< I am beating]

giderken [< we were going]

seniñ [< thou art]

biz idik [< we were]

severdim [< I loved]

olmuş idiniz [< you had been]

[89] Zamanlara **değil** [< not] eklenerek olumsuz formu yapılır.

Ör. **değilim** [< I am not]

değil idiñ [< thou was not]

değil imiş [< he was not]

değil imiş idik [< we had not been]

değil iseñiz [< if you were not]

değil ise idiler [< if they had not been]

{37} [90] Türk dilinde düzgün bir konuşmada sahip olmak fiiline sahip değildir. Bundan dolayı kendinden sonra kelen eklerin çekimlenmesini sağlayan kişi belirtmeyen **var** [< existing] sözcüğü kullanılır.

[91] **Var-Yok Kelimeleri (The Irregular Defective Verb)**

Bildirme Kipi [< Indicative Mood]

Geniş Zaman [< *Present Tense*]

benim vardır [< mine there is]

seniñ vardır [< thine there is]

⁷ Bir sıfat için; Ör. **güzel** [< beautiful], **güzelsin** [< you are beautiful] örneklerini vererek sıfat ve isim bildirmesi arasındaki farkı göstermek istemiştir.

onuñ vardır [< his there is]

bizim vardır [< ours there is]

siziñ vardır [< yours there is]

onlarıñ vardır [< theirs there is]

Geniş Zamanın Hikayesi [< *Imperfect*]

benim var idi [< mine there was]

seniñ var idi [< thine there was]

onuñ var idi [< his there was]

bizim var idi [< ours there was]

siziñ var idi [< yours there was]

onlarıñ var idi [< theirs there was]

Geçmiş Zaman [< *perfect*]

benim var imiş [< I had]

seniñ var imiş [< thou hadst]

Gelecek Zaman⁸ [< *Future*]

benim olur [< I shall have]

seniñ olur [< thou shall have]

[91] Emir Kipi [< Imperative]

benim olsun [< mine let there be]

seniñ olsun [< thine let there be]

[92] Şart Kipi [< Conditional]

Geniş Zaman [< *present*]

benim var ise [< If I have]

seniñ var ise [< If thou hadst]

Geçmiş Zaman [< *past*]

benim var ise idi [< If I had had]

seniñ var ise idi [< If thou hadst had]

Gelecek Zaman [< *Future*]

benim olur ise [< If I shall have]

seniñ olur ise [< If thou shalt have]

[93] Gerundium [< *Gerund*]

benim var iken [< whilst I had]

seniñ var iken [< whilst thou hadst]

{38} [94] Bu fiilin negatifi aşağıdaki şekilde edilir:

⁸ Burada **olmak** düzenli fiilinden dolayı buradaki **var** düşüyor.

Bildirme Kipi [< Indicative Mood]

Geniş Zaman [< *Present*]

benim yok dur [< mine there is not]

seniñ yok dur [< thine there is not]

Geniş Zamanın Hikayesi [< *Imperfet*]

benim yok idi⁹ [< mine there was not] ya da **benim yoğidi** [< *benim yoghidi*]

Geçmiş Zamanın Rivayeti [< *Perfect*]

benim yok imiş¹⁰ [< I had not] ya da **benim yoğimiş** [< *benim yoghimish*]

Gelecek Zaman [< *future*]

benim olmayacak [< tlfz. *olmayajak* I shall not have]

[95] **Emir Kipi** [< *Imperative*]

benim olmasın [< let there not be to me]

[96] **Şart Kipi** [< *Conditional*]

Geniş Zaman [< *Present*]

benim yok ise [< If I have not] ya da **benim yoğısa** [< *benim yoghissah*]

Geçmiş Zaman [< *Past*]

benim yok ise idi [< If I had not] ya da **benim yoğısa idi** [< *benim yoghissah idi*]

Gelecek Zaman [< *Future*]

benim olmayacak ise [< If I shall not have]

Gerundium [< *Gerund*]

yok iken [< there not being] ya da **benim yoğiken** [< whilst I had not]

{39} **Not:** Genitif ve nominatif halinin kullanımındaki farklıları gözlemleyelim.

ben yoğiken [< *ben yoghiken* I not being]

benim yoğiken [< *benim yoghiken* Of me there not being]

[98] **étmek, olmak** (edilgen hali **olunmak**), **buyurmak, kılmak, eylemek** yardımcı fiilleriyle ve ayrıca **var, im** ile ilgili birleşik fiillere ait

⁹ Bu **yoğıdı** şeklinde yazılmalı ve **yoghidi** olarak telaffuz edilmelidir. ي و ه ve ك sesinden önceki ق sesi غ sesine dönüşür. bk. *Redhouse'nin Ses Uyumu Bölümü*, bizim önceki notlar bölümü açıklamalar kısmında gerekli bilgi yer almaktadır.

¹⁰ Burada ق sesi düşerek ve **yo-imish** şeklinde telaffuz edilir. Kurallara göre bu sesin değişimi de mümkündür. Ama kulağa hoş gelmesi için sesin düşürülmesi gerekir. Yazımda herhangi kötü bir gaf yapmamak için kelimeni kökenini bilmek yeterli olacaktır.

gözlemlerimizi tamamladık. Artık düzenli fiilin¹¹ çekimlemelerine yönelmeliyiz. Daha sonra nasıl olumsuz haline ve soru sözcüğü haline çekimlendiği üzerinde durarak, fiilin hem soru hem de olumsuz hallerine dönüşümünü göreceğiz.

[99] Düzenli Fiil[< Of The Regular Verb] sevmek [< to love]

Bildirme Kipi [< *Indicative Mood*]

Geniş Zaman [< <i>1st Present</i>]	severim [< I love]
Şimdiki Zaman [< <i>2nd Present</i>]	seviyorum [< I am loving]
Geniş Zamanın Hikayesi [< <i>1st Imperfect</i>]	severdim [< I was loving]
Şimdiki Zamanın Hikayesi [< <i>2nd Imperfect</i>]	seviyordum [< I was loving]
Görülen Geçmiş Zaman [< <i>1st Perfect</i>]	sevdim [< I loved]
Görülen Geçmiş Zamanın Hikayesi [<i>1st Pluperfect</i>]	sevdim idim [< I had loved]
Öğrenilen Geçmiş Zaman [< <i>2nd Perfect</i>]	sevmişim [< I have loved]
Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi [< <i>2nd Pluperfect</i>]	sevmiş idim [< I had loved]
Gelecek Zaman [< <i>1st Future</i>]	seveceğim* [< I will love]
Gelecek Zamanın Hikayesi [< <i>2nd Future</i>]	sevecekidim [< I must love]

{40} [100] Gereklilik Kipi [< *Necessitative*]

sevmeliyim [< I must love]

Gereklilik Kipinin Hikayesi [< *2nd Necessitative*]

sevmeli idim [< I must have loved]

[101] İstek Kipi [< *Optative*]

seveyim [< That I my love]

İstek Kipinin Hikayesi [< *2nd Optative*]

seve idim [< That I might love]

¹¹ Eğer öğrenci bu zaman çekimini **olmak** [76] örneğindeki zaman çekimi ile karşılaştıracaksa burada bahsedilen [57] ve başka yerlerde [19 ve 20] geçen {k} sesinin {g} sesine, {k} sesinin de {g} sesine dönüşümü kolayca anlayacaktır.

[102] **Şart Kipi** [*< Conditional*]
Geniş ve Gelecek Zaman [*< Present and Future*]
seversem [*< If I love or shall love*]

Şart Kipi [*< 2nd Conditional*]
sevsem [*< If I may or should love*]

Şart Kipinin Hikayesi [*< 3rd Conditional*]
sevse idim [*< If I had loved*]

[103] **EmirKipi** [*< Imperative*]

1. teklik	-
2. teklik	sev<i>ĩn>
3. teklik	sevsin
1. çokluk	sevelim
2. çokluk	seviñiz
3. çokluk	sevsinler

[104] **Mastar Hali sevmek** [*< to love*], **Yönelme Hali ‘sevmege’**

{41} [105] **Partisipler** [*< Participles*]

Geniş Zaman [<i>< Present</i>]	sever	çekimsiz	seven	çekimli
Geçmiş Zaman [<i>< Past</i>]	sevmiş	çekimsiz	sevdik	çekimli
1.Gelecek Zaman [<i>< 1st Future</i>]	sevmeli	çekimsiz	sevecek	çekimli
2.Gelecek Zaman [<i>< 2nd Future</i>]	sevecek olmak [<i>< to be about to love</i>]			
Belirsizlikler [<i>< Indeterminates</i>]	sevdikden evvel [<i>< before having loved</i>], sevdikden sonra [<i>< after having loved</i>]			

[105] **Gerundiumlar** [*< Gerunds*]

sevip [*< Loving*], **severek** [*< Loving (whilst continuing)*], **sevicedik** [*< Loving (whilst), (up to), (until)*] **sevince** [*< Loving (whilst), (up to), (until)*], **seve** [*< Loving*], **severken** [*< Loving*], **sevigin** [*< Having loved*] , **seveli** [*< Since loving*]

[106] **İsim Fiiller** [*< Verbal Nouns*]

Geniş Zaman [<i>< Present</i>]	sevme [<i>< The action of loving</i>]
--	---

Geçmiş Zaman [<i>< Past</i>]	sevdik [<i>< The action of having loved</i>]
Gelecek Zaman [<i>< Future</i>]	sevecek [<i>< The action of being about to love</i>]

[107] Edilgen Fiiller

Etken olan **sevmek** [*< to love*] fiilinden edilgen fiil olan **sevilmek** [*< to be loved*] fiili yapıldığı örnekte olduğu gibi fiilin kökünden sonra **∩ {I}** sesi getirilerek edilgen fiil oluşturulur.

sevilirim [*< I am loved*], **seviliyorum** [*< I am being loved*], **sevilirdim** [*< I was loved*], **seviliyordum** [*< I was being loved*]

{42} [108] Olumsuz Fiil [*< Of The Negative Verb*]

Bildirme Kipleri [*< Indicative Mood*]

Geniş Zaman [*< 1st Present*] I do not love

1. teklik	sevmem
2. teklik	sevmezsiñ
3. teklik	sevmez
1. çokluk	sevmeziz
2. çokluk	sevmezsiñiz
3. çokluk	sevmezler

Şimdiki Zaman [*< 2nd Present*] I am not loving

1. teklik	sevmiyorum
2. teklik	sevmiyorsuñ
3. teklik	sevmiyor
1. çokluk	sevmiyoruz
2. çokluk	sevmiyorsuñuz
3. çokluk	sevmiyorlar

Geniş Zamanın Hikayesi [*< 1st Imperfect*] I did not love

1. teklik	sevmezdim
2. teklik	sevmezdiñ
3. teklik	sevmezdi
1. çokluk	sevmezdik
2. çokluk	sevmezdiñiz
3. çokluk	sevmezdiler

Şimdiki Zamanın Hikayesi [*< 2nd Imperfect*] I was not loving

1. teklik	sevmiyordum
2. teklik	sevmiyordun
3. teklik	sevmiyordu
1. çokluk	sevmiyorduk
2. çokluk	sevmiyordunuz
3. çokluk	sevmiyordular

Görülen Geçmiş Zaman [*< 1st Perfect*] I loved not *or* did not love

1. teklik	sevmedim
2. teklik	sevmediñ
3. teklik	sevmedi
1. çokluk	sevmedik
2. çokluk	sevmediñiz
3. çokluk	sevmediler

Görülen Geçmiş Zamanın Hikayesi [*< 1st Pluperfect*] I had not loved

1. teklik	sevmedim idi
2. teklik	sevmediñ idi
3. teklik	sevmedi idi
1. çokluk	sevmedik idi
2. çokluk	sevmediñiz idi
3. çokluk	sevmediler idi

{43}Öğrenilen Geçmiş Zaman [*< 2nd Perfect*] I have not loved

1. teklik	sevmemişim
2. teklik	sevmemişsiñ
3. teklik	sevmemiş
1. çokluk	sevmemişik
2. çokluk	sevmemişsiñiz
3. çokluk	sevmemişler

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi [*< 2nd Pluperfect*] I had not loved

1. teklik	sevmemiş idim
2. teklik	sevmemiş idiñ
3. teklik	sevmemiş idi
1. çokluk	sevmemiş idik

2. çokluk	sevmemiş idiniz
3. çokluk	sevmemiş idiler

Gelecek Zaman [*< 1st Future*] I will not love

1. teklik	sevmeyeceğim
2. teklik	sevmeyeceksiñ
3. teklik	sevmeyecek
1. çokluk	sevmeyeceğiz
2. çokluk	sevmeyeceksiñiz
3. çokluk	sevmeyecekler

Gelecek Zamanın Hikayesi [*< 2nd Future*] I was not about to love

1. teklik	sevmeyecegidim
2. teklik	sevmeyeceğidiñ
3. teklik	sevmeyecegidi
1. çokluk	sevmeyecegidik
2. çokluk	sevmeyeceğidiñiz
3. çokluk	sevmeyecek idiler

[109] Gereklilik Kipi [*< Necessitative*] I must not love

1. teklik	sevmemeliyim
2. teklik	sevmemelisiñ
3. teklik	sevmemelidir
1. çokluk	sevmemeliyiz
2. çokluk	sevmemelisiñiz
3. çokluk	sevmemeliler

Gereklilik Kipinin Hikayesi [*< 2nd Necessitative*] I must not have loved

1. teklik	sevmemeli idim
2. teklik	sevmemeli idiñ
3. teklik	sevmemeli idi
1. çokluk	sevmemeli idik
2. çokluk	sevmemeli idiñiz
3. çokluk	sevmemeli idiler

{44} [110] İstek Kipi [*< Optative*] That I my not love

1. teklik	sevemeyim
2. teklik	sevemezsiñ

3. teklik	sevemez
1. çokluk	seveme^yiz
2. çokluk	sevemezsiñiz
3. çokluk	sevemezler

İstek Kipinin Hikayesi [*< 2nd Optative*] That I might not love]

1. teklik	seveme idim
2. teklik	seveme idiñ
3. teklik	seveme idi
1. çokluk	seveme idik
2. çokluk	seveme idiñiz
3. çokluk	seveme idiler

[111] Şart Kipi [*< Conditional*] - **Geniş ve Gelecek Zaman** [*< Present and Future*]

1. teklik	sevmezsem
2. teklik	sevmezseñ
3. teklik	sevmezse
1. çokluk	sevmezsek
2. çokluk	sevmezseniz
3. çokluk	sevmezseler

Şart Kipi [*< 2nd Conditional*] If I may or should not love

1. teklik	sevmessem
2. teklik	sevmesseñ
3. teklik	sevmesse
1. çokluk	sevmessek
2. çokluk	sevmesseñiz
3. çokluk	sevmesseler

Şart Kipinin Hikayesi [*< 3rd Conditional*] If I had loved

1. teklik	sevmesse idim¹²
-----------	-----------------------------------

¹² **Şart Kipi** [*< 1st Conditional*] **Geniş ve Gelecek Zaman** [*< Present and Future*] bölümündeki زس {zs} sesinin telaffuzu, Şart Kipi ve Şart Kipinin Hikayesi [*< 2nd Conditional ve 3rd Conditional*] bölümünde س {s} sesinde kaybolan ز {z} sesi, çift س {ss} sesine oldukça benzerdir.

2. teklik	sevmesse idiñ
3. teklik	sevmesse idi
1. çokluk	sevmesse idik
2. çokluk	sevmesse idiñiz
3. çokluk	sevmesse idiler

[112] Emir Kipi [*Imperative*]

1. teklik	-
2. teklik	sevme
3. teklik	sevmesin
1. çokluk	sevmeyelim
2. çokluk	sevmeñiz
3. çokluk	sevmesinler

{45} [113] Mastar Hali sevmemek, Yönelme Hali sevmemege

[114] Partisipler [*Participles*]

Geniş Zaman [<i>Present</i>] Not loving	sevmez	çekimsiz	sevmen	çekimli
Geçmiş Zaman [<i>Past</i>] Not having loved	sevmemiş	çekimsiz	sevmedik	çekimli
1.Gelecek Zaman [<i>Future</i>] Not about to love	sevmemeli	çekimsiz	sevmeyecek	çekimli
2.Gelecek Zaman [<i>2nd Future</i>]	sevecek olmamak [<i>Not to be about to love</i>]			
Belirsiz [<i>Indeterminate</i>]	sevmedikden evvel [<i>Before not having loved</i>], sevmedikden sonra [<i>After not having loved</i>]			

Gerundiumlar [*Gerunds*]

sevmeyip [*Not loving*], **sevmeyerek** [*Not loving*], **sevmeyecek** [*Not loving*] ya da **sevmeyince**¹³ [*Not loving*], **sevmeme** [*Not loving*],

¹³ tlfz. *sevme-injah*

sevmez iken [< Not having loved], **sevmemegin** [< Not having loved],
sevmemeli [< Not having loved]

[46] [115] Bu zaman çekimlerinin birçoğu elbette kullanımda değildir. Yine de bir olumsuz fiil modeli olarak gösterilecektir. İlkeler açıktır ama tüm değişikliklere uygun kuralları oluşturmak zordur. Bazen ڤ {r} sesini ڤ {z} sesine dönüştüren ve olumsuzluk işareti olarak م {m} sesi kullanılır. Ancak bazen ses uyumu devreye girerek ي {y} veya ا {A} sesi ya da her ikisi de kullanılır.

[116] Türk diline sık sık giren sıra dışı bu belirsizlikler olumsuz formunda da karşımıza çıkabilir.

Ör. **sen beni sevmedikden soñra ne olurum** [< Well, if, after all, you should not have loved, what shall I become?]

sen beni sevmedikden soñra ölüürüm [< If you do not love me I will die]

seni sevmedikden evvel ڤaranlıđda idim [< I was in darkness until I loved you; lit. before I had not loved you]

Eğer **sevmek** sözcüğü yerine başka bir sözcük kullanacak olursak Avrupalı anlayışına en uygun adaptasyonu sağlamış oluruz [43].

[117] Gerundium Örnekleri

beni sevmeyince niçin ڤonuşursuñ [< Since or whilst you do not love me, why do you treat me in a neighbourly manner?]

beni sevmez iken benim ile ڤonuşmazdı [< He would not have anything to do with me, as long as he did not love me or had not loved me]

[118] Fiillerde Soru Biçimi[< Of Interrogative Verbs]

Bir fiil soru sormak için kullanıldığında yardımcı fiilden önce م {mI} hecesi getirilir. Düzenli olan gelecek ve geniş zaman çekimi kullanımlarında ise aynı hece sonra yer alır.Örneğin;

severim [< I love]	sever miyim [< do I love?]
olurum [< I shall be]	olur muyum [< shall I be?]
döğerim [< I beat]	döğer miyim [< shall I strike?]
dögüleceğim [< I shall be beaten]	dögülecek miyim [< shall I be beaten?]
giderim [< I will go]	gider misin [< wilt thou go?]

Olumsuz[< Negative]

bilmem [< I do not know]	bilmez miyim [< do I not know?]
oğurum [< I read]	oğumaz mıyım [< do I not read?]
ölmeyecek [< he will not die]	ölmeyecek mi [< will he not die?]
almazdınız [< you did not take]	almazdınız mı [< did you not take?]

{47} [119] Fiilin Olumsuz Ve Soru Hali [< Of The Verb Negatively

And Interrogatively]

Son örneklerden sonra bu formun bir ya da iki zaman çekiminden fazlasını yapmak çok fazla gerekli olmayacaktır.

görmek [< to se], **görmemek** [< not to see]

	Geniş Zaman	Olumsuz	Soru
1. teklik	görürüm [< I see]	görmem [< I not see]	görmez miyim ¹⁴ [< do I not see?]
2. teklik			görmez misiñ [< dost thou not see?]
3. teklik			görmez mi [< does he not see?]
1.çokluk			görmez miyiz [< do we not see?]
2.çokluk			görmez misiñiz [< do ye not see?]
3.çokluk			görmezler mi [< to they not see?]

	Geçmiş Zaman	Olumsuz	Soru
1. teklik	gördüm [< I saw]	görmedim [< I did not see]	görmedim mi [< did I not see?]
2. teklik			görmedin mi [< didst thou not see?]

¹⁴ Şüphesiz **görmem miyim** ve **görmeñ misin** demek daha gramatikal olurdu. Ama onlar telaffuzda daha zor olan yukarıdaki formu kullanırlar.

3. teklik			görmedi mi [< did he not see?]
1. çokluk			görmedik mi [< did we not see?]
2. çokluk			görmediniz mi [< did ye not see?]
3. çokluk			görmediler mi [< did they not see?]

	Gelecek Zaman	Olumsuz	Soru
1. teklik	göreceğim [< I shall see]	görmeyeceğim [< I shall not see]	görmeyecek miyim [< shall I not see?]
2. teklik			görmeyecek misiñ [< shall thou not see?]
3. teklik			görmeyecek mi [< shall he not see?]
1. çokluk			görmeyecek miyiz [< shall we not see?]
2. çokluk			görmeyecek misiniz [< shall ye not see?]
3. çokluk			görmeyecekler mi ¹⁵ [< shall they not see?]

{48} [120] Kısacası bir cümle yapısında {mI} soru edatı soru bağlamındaki sözcükten sonra gelir (Redhouse J. W., 1884, s. 151). Biz burada bir benzerini ama daha kısa olanını göstereceğiz.

şabâh erken gider misiñiz [< To morrow morning *will* you go?]

şabâh erken mi gidersiñiz [< To morrow *early* will you go?]

şabâh mı erken gidersiñiz [< *Is it to morrow* that you go in the morning?]

¹⁵ Tabii ki de yazıda her zaman kalem kaldırılmaz. Bu yüzden **görmeyecek misiñiz** ve **görmeyecekler mi** olarak kalır.

Daha önceki sayfalarda basit ve birleşik olmak üzere iki tür fiil işledik. Ses uyumu gerekliliklerine uyan, şunların istisnalarıyla **sevmek** fiili modelinden sonra bir tabloda verilen etken, edilgen, olumsuz, imkansız, nedensel, karşıt ve kişisel ya da yansıtıcı olarak bölünen Türkçe kökenli olan basit fiiller düzenli bir şekilde çekimlenir. Birleşik fiiller Arapça ve Farsça bir isim ve bir yardımcı fiilden oluşur. Bunlar **étmek** ve **eylemek** ya da daha az kullanılan **kalmağ** ve **buyurmağ** yardımcı fiilleridir.

Daha sonra **olmağ** [< *olmak*] fiilinin aktif ve pasif hallerini çekimleyeceğiz. Örnekleme İngilizce’ de mümkün olmayan kelimeleri örneklemeyi öğrencilerin tecrübelerine bırakarak, bir fiilin nasıl etken ve edilgen yapı alabileceğini ve **var** ve **i-** fiillerinin çeşitli formlarını gördük.

Daha sonra **sevmek** fiilini bir düzenli fiil modeli olarak verdik. Onunla alakalı olumsuz bir fiil olarak nasıl çekimlenir, soru olarak kullanıldığında nasıl olur, hem soru hem olumsuz biçimi nasıl gösterilir, ele aldık. Sonuç olarak öğrenciye zorluk oluşturan engelleri etkili bir şekilde basitleştirdik. Ve fiillerin kullanımını, bir dili öğrenmek için beş haftasını adayacak olan herhangi birinin erişimine bıraktık. Bu filolojiye ilgisi olmayan herhangi yabancı biri de olabilir.

{49}Zarflar [< Of Adverbs]

{121} Dilde var olan düzenli zarfların¹⁶ yanı sıra Türkçede bir zarf Arapça ve Farsçadan alınan herhangi bir isimden de gelebilir.

1. İsmi sonuna çekim eki {+An} ya da {+A} eklenerek yapılır. Ör. **hağğ** [< truth], **hağğan** [< truly]; **ğān‘i** [< content], **ğānen** [< contentedly]

2. Farsça çekim eki {+ane} ya da sözcük sesli harf ile bitiyorsa {+yāne} eklenerek yapılır. **dost** [< a friend], **dostane** [< friendly]; **fevğ** [< above], **fevğāne** [< superiorly]

3. İsmi {+in} ya da {+leyin} eklenerek yapılır. **erken** [< early], **erkenleyin** [< early]; **şabāğ** [< morning], **şabāğleyin** [< early]

4. Sıfata ya da isme {+cA} eklenerek yapılır. **ğüzel** [< pretty], **ğüzelce** [< prettily]; **adam** [< a man], **adamca** [< like a man]

¹⁶ Bu çalışmanın sonundaki sözvarlığı prensip olarak kullanımdaki zarfları içerir.

Not: {+cA} ayrıca (bir liste halinde verilecek olan) görevli kelimeye ait olan ve bir gerundium işaretidir[72, 83].

[122] Görevli Kelimeler [< Of Expletives]

İngilizcede bir görevli kelime hakkında kesin bir ifade oluşturmak zordur. Türkçedeki görevli kelimelere en çok yaklaşan Almanların ‘*doch*’ ve ‘*auch*’ sözcükleridir.

Bir cümleye etki eden, güç veren bir sözcük ya da sözcüğün bir parçası görevli kelimedir. Yaklaşık olarak bir anlam verilebilmesine rağmen tam olarak başka bir dile çevrilemez.

Bunların bazıları sık görüldükleri zarf, bazıları edat, bazıları da partisip olabilir. Onları okuma bölümünde notlara ekleyeceğiz. Öğrenciler bu ifadelerin anlamlarını ortaya çıktıkları yerde, diğer ifadelerle karşılaştırarak ve destekleyerek, takip ederek anlamak için çaba göstermelidir.

Görevli kelimeler adlar ve fiiller gibi yalnız başlarına anlam taşımazlar. Bunlar ancak eklendikleri kelime veya kelime grupları ve işlev bakımından bağlı buldukları öteki kelimelerin yardımı ile anlam kazanan ve cümle içinde de geçici gramer görevleri yüklenmiş olan sözlerdir (Korkmaz, 2009, s. 1049)

{50} [123] Türkçede Ortaya Çıkan Bazı Görevli Kelimeler [< List Of Some Of The Expletives Occuring In Turkish]

Görevli Kelimeler	Anlamı	Örnekler
olan [< Being]	olan	
keşke yada kâşkı [< Would that it were so]	keşke	
göre [< According, like]	göre	bana göre [< According to me], aña göre [< like unto him]
hele [< come!, at least]	hele	

artık [< already, well, in short]	artık (bağlaç)	
hayde [< Come along!]	hadi (zarf, ünlem ve bağlaç)	
déyü=déyüp [< Having said, he said, said]	diye, diyip	
meger [< But, only]	meğer	
da, daha ve dahı	da, daha	dédikde [< having said], bu da [< this man also], o da [< he also]
hem [< Also]	hem	
hemān [< At one, immediately, all of a sudden]	hemen	
ise [< But, sometimes]	ise (eğer anlamı verir.)	
ise de [< But, although]	ise de, rağmen	
bre, behey [< you chap!]	bre, behey (ünlem, nida)	bre adam [< you fellow], behey adam [< you chap]
gerek[155] [< It is necessary, but, whether]	gerek	
hemīn, demin [< Just now]	hemen, demin	
ez bes ke [< If only]	sadece	
ancaḳ [< except, but, only]	ancak	

hū [< God], yā hū [< Oh! you sir]	Allah	
+cA	cA	güzelce [< prettily], ķuruca [< drily], böylece [< in this manner], ‘aķabimce [< in an extraordinary manner]
‘aceb [< Wonderful], ‘acabā [< extraordinary], ‘acebce [< in an extraordinary]	acep, acaba, tuhafça	
bile [< Also, and, again]	bile (bağlaç)	
‘ilāve [< Besides]	ilave	
bārī [< Once, a time, in short. Lord!]	bari	
pes [< well? what then?, what next? After]	arka, ard, geri	

Birkaçı dışında normalde bunlar kullanımda değildir. Onlar ek bölümüne eklenecekler.

{51} Edatlar [< Of Prepositions]

[124] Türkler kendi edatlarına sahip değildir. Buraya liste olarak ekleyeceğimiz Arapça ve Farsça edatları sıkça kullanırlar.

Farsça Edatların Listesi [< List Of Persian Prepositions]

Farsça Edatlar	Türkçesi	Anlamı	Örnekler	Türkçesi
از / ز	ze / ez [< From]	+den, +den beri, +dA	ez in taraf [< from this side], ze ber ser [< on the head]	bu taraftan, başında

بع	pes ¹⁷ [< After]	arka, art	pes ez an [< after this]	bundan sonra
به / ب	be [< In, with, by]	+e	becā [< in place], be tedbīr [< with management], be cānib [< by the side], bi'llāh [< by God], bi'smillāh [< in the name of God]	
با	bā [< With, by]	ile	bā iḥtirās [< with care], bā āzādlik [< by freedom], bā ḥuṣūṣ [< particularly]	ihtirasla, özgürlükle, özellikle
در	der [< In]	+de, içinde	der in ḥāl [< in this state], der miyān [< between lit. in the midst]	bu halde, arasında
زیر	zīr [< Under]	alt, aşağı taraf	zīr-i hükümde [< under the Government]	yönetim altında
تا	tā [< As far as, until]	+e kadar	tā İzmire [< as far as Smyrna], tā dūnyānıñ ahireti [< until the end of the world]	İzmire kadar, dünyanın sonuna kadar
میان	miyān [< Between]	orta, ara	miyānımız [< between us]	aramızda
پیش	pīṣ [< Before]	ön, ön taraf	pīṣ ez in [< before that time], pīṣ	bundan önce, öne getirmek,

¹⁷ Daha çok bir ünlem ya da görevli kelime olarak kullanılır[123].

			āverden [< to bring], pīṣ taḥte [< little front tablets to count money on], pīṣ naẓar [< under (one's) eyes, in front]	tahta, göz önünde
بي	bī [< Without]	+sIz	bī aql [< foolish], bī zebān [< dumb (without tongue)], bī ḥaqq [< without truth], bī ārām [< restless]	akılsız, dilsiz, haksız, huzursuz
بر	ber [< Upon, by]	üzeri, üzerine	ber ān [< upon this], ber dest [< by the hand (of so and so)], ber mūrād [< according to (one's) desire]	bu anda, eliyle, isteği üzerine
فرو / فروء	fūrūd / fūrū [< Beneath]	altında, altta	fūrūd āmeden [< to descend], ser fūrū étmek [< to hold the head down, to be humble],	inmek, mütevazı olmak
زبر	zeber [< Above]	yukarı, üst	zeber in [< upon this], zeber dest [< over, superior]	bunun üzerine, el üstünde
نزدیک / نزد	nezd / nezdīk [< Near]	yakın	nezdīk helāk [< near death], nezd	ölüme yakın, Allah'a yakın

			li'llāh [< near to God]	
--	--	--	--------------------------------	--

{52} Arapça Edatlar [< The Arabic Prepositions]

من	min [< From]	+dAn	mine'l-ibtidā [< from the beginning], mine'n-nās [< some (of the) people], mīn dūn / mīñ ğayr [< without], mīn 'indi'llāh [< from God]	başından, insanlardan, -den başka, Allah'tan
الي	ilā [< To]	+A	ilā şeyātīnīhim [< to their devils], ilā'l-ahiret [< to the and]	şeytanlarına, sonuna
عن	'an [< From]	+dAn	lā tudellī 'ani'llāh [< do not turn away from God], ğaşban 'anke [< in spite of you], 'an zālike [< upon this]	Allah'tan uzaklaşmak, sana rağmen, buna göre
الي	'alā [< Upon]	+e kadar, üzerine	'alā ğulūbihim [< on their hearts], 'alā külli ħāl [< in every way, of course], 'alā külli şey'in ħadīr [< God is almighty]	kalpleri üzerine, her durum üzerine, her şeye gücü yeter (tanrının)
في	fī [< In]	+dA	fī ğulūbihim [< in their hearts,], fī raybin [< in	kalplerinde, şüphe içinde, durumda

			doubt], fi'l-ḥāl [< in truth]	
ب	bi [< In]	ile	bi'l-ḥaḳīḳat [< in truth], bi'l- i' tiḳād [< according to belief], bi'llāh , [< by God] bi't-tedbīr , bi'l-ittirād	gerçekte, inançla, Allah tarafından, tedbirle, karşılık olarak
ل	li [< For]	için	li'llāh [< for God], hüden li'l-müttaḳīn [< a direction to the pious]	Allah için, sakınanlara bir yön olarak,
بلا	bilā [< Without]	+sIz	bilā illet [< without cause <i>or</i> excuse]	hastaliksız

{53} [125] Edatlar [< Of Post-Positions]

Edatlar Türk dilindeki zorluklardan birini oluşturur ve önemli bir kısmında yer alır.

I. İlk olarak bir isme katılarak yapılanları göreceğiz.

[126] ك {+n̄} genitif eki: **adam** [< a man] **adamīn** [< of a man] örneğindeki gibi eğer bir isim sesli harf ile bitiyorsa araya ن {n} sesi girer, **dünyā** [< the world] **dünyānīn** [< of the world] örneğindeki gibi[16]. Birkaç istisna dışında[37] böyledir.

Bir yazıda ي {+I} ile biten bir sözcüğün sonuna نك {+nīn} eklendiğinde yazıda ي {+I} düşebilir[35]. كتابي **kitābī** [< his book] کتابم **kitābīm** [< of his book] örneğinde olduğu gibi. Ayrıca iyelik eki سي {+sI} ya da ي {+I} araya girerse ي {I} düşürülür. اناسي **anasī** [< his mother] اناسم **anasīm** [< of his mother] örneğindeki gibi.

[127] ا {+A} datif eki: ادام **adam** [< a man] ادامة **adama** [< to a man] örneğindeki gibi. Ama eğer sözcük sesli harf ile bitiyorsa araya ي {y} sesi girer. دنيا **dünyā** [< a world] دنيا **dünyāya** [< to a world] örneğinde olduğu gibi.

Eğer ی {y} ile sonlanan bir kelimeye به {+yA} gelirse ی {y} sesi düşürülür. Örneğin چاي çay [< river] چاييه çayya değil چايه çaya olur. Eğer iyelik eki سي {+sI} ya da ي {+I} araya girerse edat olan ۛ {+A} ile sözcük arasına ن {n} koyulur. اناسي anası [< his mother] اناسنه anasına [< to his mother], پدري pederi [< his father] پدرينه pederine [< to his father] örneklerinde olduğu gibi.

[128] Akuzatif eki ي {+I} **bu adamı dögerim** [< I will strike this man] örneğinde olduğu gibi. Eğer isim bir sesli harf ile sonlanıyorsa iki ي sesi alır. **bu dünyayı** (دنيايي) **terk étmek** [< to abandon this work] örneğinde olduğu gibi. Eğer iyelik eki سي {+sI} ya da ي {+I} araya girerse arasına ن {n} koyulur. **gémisini yaktı** [< he burnt his ship], **kitābı** [< the book], **kitābını okurum** [< I read his book] örneklerinde olduğu gibi.

[129] Genelde sondaki ي {+I} sesi sık sık düşürülür. Birçok MSS' deki gibi zihne bunu tam anlamıyla yerleştirebilmek için onun yazılışını göstereceğiz.

kitābı	kitābın
analarını	anaların
gémisini	gémisin

{54} [130] Ablatif eki ده {+dA}: **dünyāda** [< in the wordl] örneğindeki gibi. Eğer iyelik eki سي {+sI} ya da ي {+I} dan sonra gelirse araya ن {n} koyulur.

kitābı [< his book]	kitābında [< by his book]
gémisi [< his ship]	gémisinde [<]by his ship
Çokluk hali durumunda:	
evleri [< his houses]	evlerinde [< by his houses]
çizmeleri [< their boots]	çizmelerinde [< by their boots]
Gerundium eki alması durumunda:	
okumağda [< in the reading]	

[131] Ablatif eki دن {dAn}: **evden** [< from a houses] örneğinde olduğu gibi. Yukarıdaki madde [130] da verilen kuralların aynıları bu madde için de uygulanabilir. Bunların dışında ayrıca **andan** [< by him], **adamın irādetinden** [< by the will of man], **kapıdan çıktı** [< he went out throught the door], **siñirdendir** [< it is made of sinew], vb. örneklerinde olduğu şekilde

kullanılır. Ayrıca ‘belirsizlikler’ de de kullanılır [116]. **bulmazdan evvel** [< before finding] (bulma eylemi gerçekleşmiştir¹⁸), **gittikten sonra** [< after having gone], **gitmezden sonra** [< after not having gone – after having renounced goin]. Gittikten vazgeçildikten sonra anlamlarında kullanılır.

[132] **{+IA} ya da** **{IIA}** ayrıca ablatif ekidir: **degnekle** [< tlfz. *dai-neglah* with a stick], **destle** [< with the hand], **siziñ himmetile** [< with you assistance]. O ayrıca **olmağ** [< take] **olmağıla** [< taking]örneğindeki gibi mastar haliyle de kullanılır. Bu kullanımla birlikte **gelmek** [< to come] **gelmele** [< whilst coming] örneğindeki gibi gerindiumun bir türü oluşur.

[133] ‘birle’ yalnızca mastar haliyle kullanılır. **gitmek birle** [< going, whilst going, going together *or* all at one] örneğinde olduğu gibi.

[134] II. Ayrıca nominatiflere gelen edatlara da sahibiz.

için [< For]: **Allah için** [< for the sake of God]

İyelik ekinden sonra ilk hecedeki **{i}** sıklıkla düşer. **babasıçün**, **yedikleriçün** örneklerinde olduğu gibi.

üzere [< Upon, for according]: **at üzere** [< upon a horse], **şahidlik étmek üzere** [< for the bear witness], ‘**adet üzere** [< according to custom]

gibi [< Like]: **adam gibi** [< like a man]

öte¹⁹ [< on the other side]: **deñiz öte** [< on the other side of the sea]

aşırı [< on the other side]: **deñiz aşırı** [< on the other side of the sea](bu şekli daha az kullanılır.)

İz [< Without]: **kitābsız** [< without a book], **yemeksiz** [< without eating]

{55} [135] III. Genitif haliyle kullanılan edatlar: **ile**, **gibi** ve **için** zamire geldiğinde bazen genitif halini alır. **anıñ ile** [< with him], **kimiñ gibi** [< like whom?], **neniñ için** [< for what reason (what for)?] örneklerinde olduğu gibi.

[136] IV. Datif haliyle kullanılan edatlar:

¹⁸ Olumlu olanın olumsuz bir şekilde ifade edilişi İngilizce kavramlar için anlaşılmasız görünmesine rağmen Türkçede bu şekildedir. Ama **sonra** sözcüğünün negatif bir etkiye sahip olduğunu düşünürsek. Bunu bir aykırılık olarak ‘iki olumsuz bir olumluya eşittir.’ şeklinde kuralı açıklayabiliriz.

¹⁹ **öte** ayrıca nominatif haliyle kullanılır[134].

dek / değin [< to]

karşı [< in front]

yakın [< near]

toğru [< straight]

göre [< according to, like]

şabağa dek [< until morning]

şehre karşı [< in front of the city]

memlekete yakın [< near the city]

İzmire toğru [< straight to Smyrna]

adama göre [< according to a man]

[137] V. Ablatif haliyle kullanılan edatlar:

öte [< on the other side]

mā' dā [< than]

uzağ [< far]

evvel [< before]

ötürü [< regarding]

şoñra [< after]

beri [< since]

bundan öte [< far from here]

bunlardan mā' dā [< besides these]

bundan uzağ [< far from here]

bundan evvel [< before me]

nürdan ötürü [< regarding the light]

senden şoñra [< after you]

bir seneden beri [< for this last year, for

a year past]

{56} [138] VI. İyelik ekleri alan ve çekimlenebilen edatlar:

ard [< after]

them]

alt [< under]

ara [< among]

iç [< in]

within it]

ileri [< before]

içeri [< within]

taşra [< outside]

house]

taraf [< side]

side to that side]

öñ [< by, side]

my side]

üst [< upon]

upon]]

yuğarı [< above]

above]

ardlarında gittim [< I went in search of

baş altında [< under the head]

arañızda [< among you]

ben içinden çıktım [< I came out from

ileri git [< go in front, forward]

içerisinden [< from its interior]

eviñ taşrasında [< from out side of the

bu tarafından o tarafa [< from this

bu benim öñüme koy [< place this by

başım üstünde [< upon my head; lit., its

yuğarıdan geldi [< he came from

yan [< side] **yanıma buyuruñ**²⁰ [< please to come by me]

yer [< place] **yeriñizden** [< from you place]

1.3.5. Bağlaçlar [< Conjunctions]

[139] Türkler duraksız kullandığı için bir dizinin sonunu başlangıcını göstermek için çeşitli bağlaçlara sahiptir. Bunların birçoğu karıştırılır bazıları da benzer işlevleri yerine getiren gerindiumlara eklenir. [*bk. Söz Dizimi*]

Aşağıda Türkçe, Arapça ve Farsça bağlaçların listesi verilmiştir.

{57} [140] **da**, **dahı** ya da **daha** [< also]: **gitmiş isem de döndüm** [< *although* I went, I am returned], **evde geldi** [< he *also* came]

[141] **ve** [< and]: **bugün ve yarın** [< to-day *and* to-morrow]

[142] **ammā** [< but]: **git ammā dön** [< go, *but* return]

[143] **eger / ger** [< if]: Cümlelerin başını ifade eder bundan dolayı onu sonundan böler. O konuşmadan daha çok yazıda kullanılır. **ben yanında gittim eger gitmessem darılırdı** [< I want to him, if I had not gone he would have been vexed] örneğinde olduğu gibi. Ama bu cümledeki **eger** çıkarılabilir. **gitmessem** [< *If I had not gone*] ifade aynı anlamı verir.

[144] **çün** ya da **çünkü** [< as, since]: Bu bağlaçtan önce bir duraklama olabilir ya da soluklanabilir. Ayrıca sonrasında bir cümle başlar. **gidelim çünkü hazırısınız** [< let us go *since* you are ready] örneğindeki gibi.

[145] **ki** [< that]: **hikāyet ederler ki zamān-ı selefde** [< they relate *that* in past times]

[146] **mādāmki** [< as long as]: **seni urdum mādāmki itā'at étmezseñiz seni ururum** [< I have struct you; as long as you do not submit, I will (continue to) beat you tlfz. *vürdum* ve *vürurum*]

[147] **yā** ya da **yāhūd** [< or, nor]: **eger sen mesih yāhūd evliyā ve yāhūd evvel peygamber degilseñiz niçin baptizlersiñ** [< If thou art not the Messiah, *nor* Elias, *nor* that Prophet, why baptiest thou?]

[148] **émdi** [< now, therefore]: **imdi aña dediler** [< *now*, they said to him]

²⁰ İngilizcede tam olarak sahip olmadığımız **buyuruñ** ve **buyuruñuz** sözcüğü İtalyancadaki *favorisca* sözcüğünün kesin bir benzeridir.

[149] **zīrā** [< because]: **benden evvel olunmuşdur zīrā benden evvel idi** [< he is preferred before me, *because* he was before me]

[150] **ancağ** [< but] ayrıştırıcıdır: **giderdim ancağ gidemedim** [< I was going, *but* I could not go]

{58} [151] **egerçi = eger** [< if, although]

[152] **yohsa = yāhūd** [< if not]

[153] **ne** [< not, nor, neither]: **ne laħmdandır ne balık** [< it is *not* or flesh, *nor* fish], **ne kıandan ne laħmın irādetinden ne adamıñ irādetinden ancağ Allahdan ıoğmuşlardır** [< they were born neither of blood, nor of the will of the flesh, nor of the will man, (but only) of the will of God]

[154] **ħa** [< whether or not]: **ħa gitsem ħa gitmessem** [< whether I go, or whether I do not go]. O ayrıca bir ünlem olarak kullanılır.

[155] **gerek** [< it is necessary, but, whether]: **istemiyorum gerek lāzımdır** [< I do not want to, *but* is necessary], **gerek olsa gerek olmassa²¹** [< whether it be not]

[156] **ister** [< he wishes]: **ister gitse ister gitmesse** [< whether he choose to go *or* not to go]

[157] **kim** [< that]: Eski MSS' de **ki** nin yerine kullanılır.

[158] **meger** [< except]: **başka yerden gidilmez meger burdan** [< in no other way can (you) go, except by here]

megerki iki sözcüğün birleşimidir [145, 158].

[159] **megerse** [< but if, whilst < meger+ise [123]]

[160] **hem** [< both]: **hem bu hem şu** [< *both* this *and* that]

[161] **pes** [< but, well]: **pes émdi** [< *well now* (what next)?]

[162] **lākin / līkin** [< but]: **anı kıabül étmediler lākin anı kıabül édenlere** [< then did not accept him; *but* to those accepting him]

[163] **ta / ta ki** [< in order that, until]: **émdi ana dédiler ki sen kimsiñ ta ki bizi gönderenlere cevāb véreyiz** [< then (now) they said unto him who art thou? *that* we may give answer to them that sent us], **ben seni dögerim ta ki amān édersin** [< I will beat you *until* call you out *aman*]

²¹ O kadar çok farklı anlamlara sahip bunun gibi bir sözcük alınmalı mıdır, görevli kelimeler başlığı altında mı konumlanmalıdır?

{59} [164] **güyā / güyā kī** [< as if like]: **böyle söylüyor güyā ki iyi imiş** [< He speaks thus, *as if* it were good]

[165] **şāyet / şāyet ki** [< it appears, perhaps]: **yanında git şāyed seni kabūl éder** [< go to him, perhaps he will receive you], **şāyet iyidir** [< it appears to be good]

[166] **mebād ki** [< may it not be] **olmayacak mebād ki olmasın** [< it will be so; *would* it were not]

[167] **hattā** [< that, in order that]: **‘ālem bilir hattā sen bilirsīn** [< the world knowsnit; *even* you aware of it]

[168] **faḩaṩ** [< but, except, only]: **hep gitmişler faḩaṩ ben ḩaldım** [< all went, *except* I *only* remained], **لَا {illā}** [< but]: **lā ilāhe illā’llāh** [< There is no God *but* God] örneğindeki gibi.

[169] **a‘ny / yā‘nī** [< that is to say] bir işaret bağlacıdır: **lākin anı kabūl édenleriñ cümlesine yā‘nī ismine inananlara ḩudret vérdi** [< but to all those who received him; *that is*, to those believing in his name, he gave power]

[170] **ba‘de** [< tlfz. *Baa-da-hū* after, next]: **evvel ben ba‘de sen** [< first I *next* you]

[171] **hulāşa, elḩışsa, elnetīce ve elḩāşıl** [< in short, at least, to conclude]: **ana gittik çok yalvardık elḩāşıl rāzī oldu** [< we went to him, begged him much, and *in short*, he consented], **elnetīce ne imiş** [< *well and what* is to be the end of it?, What is it that you insist upon *or* wish]

1.3.6. Ünlemler [*Of Interjections*]

{60} Ünlemlerin bazıları expletiveler başlığı altında ortaya çıkmaktadır. Şimdi bunların listesini vereceğiz.

[172] **ey, ah ve aḩ** [< Oh, Ah]: **ey dildār** [< Oh! beloved of my heart]

[173] **eyvāh / eyvā’llah** [< yes all right]

[174] **yazıḩ** [< what a pity]: **herif iyi imiş yazıḩ kī iḩer** [< the man is well enough; what a pity that he drinks]

[175] **hey / behey, yā / ey** [< Oh!]: **yā Rabb** [< Oh Lord!], **behey herif, hey adam ya da ey adam** [< you fellow]

[176] **ḩayf ve derīg** [< pity] = **yazıḩ**

[177] **amān** [< for goodness sake]: **amān şaķın dūşersin** [< pray take care, you will fall]

[178] **āferīn** [< tlfz. *ūfferim* Bravo]: **āferīn iyi étđiñiz** [< Bravo! you did right]

[179] **meded** [< assistance]: **meded Allāh** [< God's help]

[180] **ha** [< be careful, Oh!]: **dost ha** [< Oh friend] ,**dögerim ha** [< look out! I shall strike]]

[181] **zinhār** [< be careful, be sure you do not bk. *Naşruddīn Hoca Efendi'den Hoş Hikayeler* Tale of Nasraiddīn Khoja]

[182] **hāşā ma'āzallāh** [< God forbid]: **ma'āzallāh** [< may God not wish], **ne'üzü bi'llāh** [< we trust in God], **e'üzü bi'llāh** [< I put my confidence in God], **estağfiru'llah** [< God Forbid], **māşā'llah** [< as it pleases God], **inşā'llah**²² [< if it please God]]

{61} [183] **di / haydi, di ha / diha** [< come, come along; what's all that?]: **di baķalım** [< Come along, and us see what you can do]

[184] **hele** [< let us see, now you will see] (görevli kelime)

[185] **hay hay** [< of course]

[186] **eyā** [< whether?, what?]: **eyā gidersin** [< will you go]

[187] **lebbeyk** [< may it please you, your servant]

[188] **merħabā**²³ [< God sait to Abraham]: **merħabā yā İbrahīm** [< Salutation to you, Oh! Abraham]

[189] **oh** [< how nice!]

[190] **of** [< what a bore!]

[191] **yā** [< what! is it possible]

Onlar bir şey yapacakken Allah'ın izniyle manasında *inshallah* eklemeden söylemezler. Böylelikle sözlerini tutmazlarsa Tanrıyı memnun etmedikleri için öyle olduklarını düşünürler.

Eğer bir şeye hayranlık duyarlarsa onu kötü gözlerden, nazardan korumak için **māşā'llah** [< *mashallah*] sözünün tercih edilmesi beklenir.

²² **vāllāhi, ve bi'llāhi, ve tā'llāhi** [< by God] O'nun değerini alçaltıcı, küçültücü değil ona faydalı olarak tanrıdan bahseden Türklerde muhafaza edilen Arapça ünlemlerdir.

²³ Bu **ma'ħabbek** [< with your love] sözcüğünün yozlaşmış olması olmalıdır. O sürekli kullanılır.

1.4. Türetme [< Of Derivation]

[192] İngilizcede bir kökten aynı yolla birçok kelime türetildiği gibi. (deserve, desert, deservedly) Türkçede de aynı şekilde kelimeler oluşabilir. Kendi metotlarına Arapça ve Farsçanın birleştirme ve türetme metotlarını eklemelerinden dolayı başka herhangi bir dilden daha kapsamlı hale gelmiştir.

[193] Örneğin Arapçadan nasıl bir kelime aldığını ve nasıl bir Farsça ek aldığını gözlemledik[18]. Bundan dolayı **adam** [< a man] Farsça çokluk eki kullanılarak **adamyān** [< men] olur. Ve ayrıca Türkçede **Ādamyānī** [< of men] şeklinde çekimlenir. Bu çok karmaşık görünmelidir ancak hiçbir şekilde dilin zorluklarından birini oluşturduğu anlamına gelmez. Küçük bir okuma yakında öğrenciyi Türkler tarafından süsleme olarak kabul edilen bu belirgin düzensizliğe alıştıracak.

{62} [194] Kesin olarak Arapça ve Farsça türetme sistemleri üzerine küçük bir çalışma yapılması istenebilir. Ama bu durum bizi içinden çıkılmaz bir hale sürükleyebilirdi. Bundan dolayı kelimelerin yapımı için yalnızca bazı temel prensipleri vereceğiz ve öğrenciyi *Mr. Redhouse's Grammar* eserine yönlendireceğiz.

[195] ج {+cI} bir sözcüğe eklendiğinde bir şeyin temsilcisini ya da bir mesleği ifade eder.

étmek [< bread]

étmekci [< baker]

ne [< what?]

neci [< what is he? (of what profession)]

[196] **kırmak** [< kır to break] : **kıricı** [< a breaker], **bakmak** [< bak to see]: **bakıcı** [< a looker on] örneğinde ses uyumu için ي {I} gösterilir. Ayrıca **édici** [< the maker < étmek to do] örneğindeki gibi.

[197] لك {+lik} ya da لى {+lık} ses uyumuna göre sözcüğe eklenir.

güzel [< beautiful]

güzellik [< beauty]

iyi [< good]

iyilik [< tlfz. *ai-lik* kidney]

şāhid [< a witness]

şāhidlik [< testimony]

étmekci [< a baker]

étmekcilik [< the trade of baking]

cānbāz [< a jockey]

cānbāzcılık [< the trade of taking

people in]

kış [< winter]

kışlık [< during the winter]

altı [< six] **altılık** [< a piece of money of six piastres]

bakmak [< to see] **bakmaklık** [< the action of seeing]
{63} [198] ش {ş} fiil köküne eklenebilir.

bakmak [< **bak** to se] **bağış** [< the action of seeing]
söylemek [< **söyle** to speak] **söyleş** [< the speaking]
étmek [< to do] **édiş** [< the making]

ت ~ د { t~d } ya da ل ~ ن { l~n } değişimleri olabilir [62,63].

[199] Küçültmeyi ifade etmek için جق ve جك {+cAk} ve {+cXk} kullanılır.

kız [< a girl] **kızcık** [< a little girl]
iyi [< good] **iyicik** [< tlfz. *ayijik* pretty good]
çocuk [< small boy] **çocucuğ** [< very small boy] (ilk ق {k} sesi ses uyumundan dolayı و {u} sesine dönüşür.)

küçük [< small] **küücük** [< very small] (ilk ق {k} sesi ses uyumundan dolayı و {u} sesine dönüşür.)

köpek [< a dog] **köpecik** [< a very small dog] (Ses uyumu için ك {k} düşürölür ya da ه {h} sesine dönüşür ve tlfz. *keupehjik*)

[200] Sözcüğe جه {+cA} eklenerek çeşitli anlamlar verilir.

İngiliz [< English] **İngilizce** [< the English language]
adam [< a man] **adamca** [< like a man]
karı [< a woman] **karıca** [< like a woman]
bu [< this] **bunca** [< in this way]
beyāz [< white] **beyāzca** [< whitish]

[201] لين {+IAyIn} yukarıdaki örneklere eklenerek küçültmeleri ifade etmek için kullanılır.

adamca [< like a man] **adamcalayın** [< a little like a man]
bence [< my way] **benceleyin** [< a little in my way

(according to me)]

[202] لي {+II} ya da لو {+IU} ayrıca aynı ifadelere eklenir.

İzmir [< Smyrna] **İzmirli** [< a man of Smyrna]
kendininkī [< his own] **kendiniñkīli** [< those belonging to him]
'aql [< wisdom] 'aқıllı [< a wise man]

{64} [203] سز {+sIz} [< without]

yemek [< to eat]

yemeksiz [< without eating]

'aql [< mind]

'ağılsız [< without mind, unwise]

cān [< life]

cānsız [< dead, life-less]

bakmağ [< to see]

bakmağısız [< without paying attention]

[204] غین {-ğın} ya da غون {-ğun} ve قین {-kın} ya da فون {-kun} ses

uyumuna göre değişebilir.

darılmağ [< to be angry]

darğın [< angry]

şaşmağ [< to be bewildered]

şaşğın / şaşkın [< stupid]

kaçmağ [< to run away]

kaçğın [< a runaway]

[205] ل {l}, ن {n} ya da لن : Edilgen yapmak için kullanılır. Örneğin;

sevmek, sevilmek. Bir isim alabilirsin ve onu etken bir fiile dönüştürebilirsin.

mühür [< a seal]

mühürlemek [< to seal]

örtü [< a covering]

örtülmek [< to cover]

boş [< empty]

boşalmağ [< to empty]

küçük [< small]

küçülmek [< to make small]

temiz [< clean]

temizlik [< to clean]

güzel [< pretty]

güzellemek [< to become pretty]

Fakat bu yukarıdaki örneklerin çoğunda olduğu gibi öğrenci sözlüğe en iyi şekilde güvenmeli ve okuma sırasında kelimeleri öğrenmelidir.

[206] ي {+ī} ya da أنه {+āne} bir isimden sonra Farsça dilbilgisi sistemine göre eklenir.

nāzik [< gentle]

nāzikī / nāzikāne [< gentility]

büzürg [< great]

büzürgī / büzürgāne [< greatness]

bende [< slave]

bendeğī / bendeğāne [< servitude]

{65} [207] ناک {+nāk}, ور {+var}, وار {+vār} ve مند {+mend} ayrıca

Farsça ekleri kullanılır.

ümīd [< hope]

ümīdnāk / ümīdmend / ümīdvār [< hopeful]

kaşđ [< intention]

kaşđnāk / kaşđmend / kaşđvār [< intending]

miḥnet [< trouble]

miḥnetnāk / miḥnetmend / miḥnetvār [< full

of trouble]

Fuzûlî der ki:

Ah bilmem neyleyüm cānumda rāhat kalmadı

Gözlerüm nem-nāk ü sinem-çāk ü gönlüm derd-nāk (Tarlan, 1981, s. 407)

[208] Bir isme این {+īn} eklenerek yapılır. **ateşin** [< belonging to fire < **ateş** fire] örneğindeki gibi.

[209] Bir partisipe ايدِه {+īde} ya da يده {+ide} eklenerek yapılır. **pesendide** [< approved, grateful < **pesend** approving] örneğindeki gibi.

Bu son formlar sadece şiirde kullanılır.

1.5. Söz Dizimi [< Syntax]

{66} [210] İki isim peş peşe gelip tamlama oluşturduğunda birinci isme genitif hali geldiğinde, ikinci isim ise سي {+sI} ya da ي {+I} iyelik eklerini alır. [33]

Ör. **Yaḥyānīn şehādeti budur** [< Of John *his* witness is this]

berriyede nidā edenīn avāzıyım Rabbiñ yolunı düz eyleyiñ [< I am the voice of one crying in the desert, make straight the way of the Lord]

Burada ilk olarak **nidā étmek** fiiline (Bu fiil Arapça **nidā** ismi ile çekimlenebilen **étmek** yardımcı fiilinden oluşur.)bakıyoruz. Daha sonra genitif durumundaki Rabbiñ ismine ve ني {+nI} [35] edatıyla (bazı durumlarda ي {+I} düşürülür.) **yolunı** [< his way] ismine bakıyoruz. İki isme de ekler gelir. İlk isme genitif, ikinci isme akkuzatif eki ve sonrasında edat gelir. **düz eyleyin** [< make straight] fiilinden sonra akkuzatif eki gelir. Yani kısaca **düz eyleyesiñiz** [< make straight] anlamı ortaya çıkar[67, 69].

[211] Bazen Farsça formlar kullanılır. İngilizcedeki (’s) kullanımı tam olarak belirtmek için iki ismin arasına kesra { } ي ya da {ء} işareti koyulur. Ama durum İngilizcedekinin tam tersidir.

Ör. **irādet-i padişāh** [< the king’s will]

ḥükümet-i sultān [< the Sultan’s orders]

pā-yı sebāt [< the foot of constancy lit., constancy’s foot]

cāy-ı iştibāh [< a place of doubt lit., doubt’s place]

vefā-yı dostları [< the promises of friend lit., friends’ promises]

mecmū’ a-yı eşyā [< the collection of things lit., things’ collection]

bende-yi sultān [< the servants of the king]

{67} [212] İki isim bir araya geldiğinde birinciyi belirten bir kelime ya da işaret kullanılmaz. İlk ismin genitif hali olduğu anlaşılır.

Yona oğlu Şem'un [< of Jonas *the son* Simon]

[213] İki Arapça ya da Farsça isim (bir Arapça bir Farsça da olabilir.) genitif işareti olmadan birleşebilir.

ta'nif-i muhib / delal-i muhib [< the airs of the beloved]

leb-i cüy [< the borders of the river]

pir-i dervišan [< the chief of the dervishes]

[214] Bazen bir sayı ile isim tamlaması kurulacağı zaman ondan önceki isimler iki genitif eki alabilir ya da bir genitif ve bir ablatif bir araya gelebilir.

memleketiñ adamlarınıñ biri [< *one* of the men of the city]

bu evleriñ çocuklarından biri [< lit., of these houses, from among their children *one*; one from among the children of these houses]

[215] Bir isim oluşturulduğunda yanlış anlaşılmaları önlemek için **nām** adıyla [< by name] eklenir.

Nicodemus nām [< Nicodemus (by) name]

Bernadot nām-ı mareşal [< the marshal, by name Bernadotte]

Hannover şehrinden Göttingen şehrine 'azimet étdiler [< from the city of Hanover to the city of Gottingen they arrived]

Rin nehrine merūr é dip [< passing the river Rhine]

Bu son iki örnekte **nām** [< name] sözünün yerini **şehir** [< city] ve **nehir** [< river] kelimeleri alarak daha açıklayıcı hale gelir.

[216] Bir cümle oluşturulmak istendiğinde dative ilk sırada yer alır.

buraya kitābı getir [< to this place bring the book]

baña étmek vér [< to me bread give]

{68} [217] Eğer bir cümle de **için** kullanılacaksa birlikte kullanılacağı isim ya da zamir her neyse cümlede ilk sırada yer alır.

adamlar için étmek vér [< give the men bread lit., for the men bread give]

seniñ için bu şeyleri getirdim [< for (of) you these things I brought]

baña için bu kitāpları şatın aldım [< for myself these books I bought]

[218] **ise, sİz, gibi, üzere, ile, ötürü, için** ve diğerleri ardından geldikleri kelimenin bir parçasını oluşturuyormuş gibi telaffuz edilmelidir ve ufak bir duraksama ortaya çıkar.

merķūm ūhādet için nūrdan ötürü ūhādetlik étmege geldi

the aforesaid for witness regarding the light witness to make came]

Buna küçük bir dikkat belirsiz görünen Türkçenin yapısının anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Burada mastar haline karşılık gelen datif mastarına ait **ūhādetlik étmege** örneğini gözlemleyin.

[219] Türk kompozisyonunun yapısında sıfat isimden önce gelir ve değişmez öyle kalır. **güzel kız** [< a pretty girl], **güzel oğlan** [< a pretty boy] örneklerinde olduğu gibi. Fakat yabancı kelimeler kullanıldığında sıra tersine çevirilir. **merd-i laşif** [< a gentleman] örneğinde olduğu gibi. Sıfat, cinsiyet ve sayılarda da durum aynıdır.

Ör. **selātīn-i 'izām** [< powerful kings]

aĥvāl-i mezkūre [< things already mentioned]

imra'et-i laşife [< an elegant woman]

[220] Başlıklar ayrıca ismi takip eder:

paūa ĥazretleri [< His Excellency the Pacha]

Ancak Tanrı, Peygamber ve Azizlerden bahsederken durum tersinedir.

ĥazret-i Ĥaĥķ te'ālā [< God Almighty]

ĥazret-i nebi' aleyhi's-selām [< His Highness the Prophet, on whom be pence!]

ĥazret-i ĥuřb [< the Holy Saints]

{69} [221] Türkçe ve Farsça sayılar kullanıldığında ismin önüne gelir. Eğer Arapça ise cinsiyet ve sayı ismi takip eder.

bir yer [< a place]

beū adam [< five men]

heft iklim [< seven climates (the whole world)]

aĥsām-ı erba'a [< the four divisions; lit., the divisions *four*)]

[222] Bir sayı ismin önüne geldiğinde tekil olarak kalır.

yüz deve [< a hundred camels]

altmış at [< sixty horses]

Ama eğer Arapça sayı kullanılırsa isim çoğul olur.

eḳālīm-i seb‘a [< the seven climates]

[223] Türkler 3. kişi zamirini kullanmaktan kaçınırlar. Onun yerine **müşar ileyh²⁴**, **merḳūm**, **mezkūr** [< the afore said] vb. gibi‘ zikredilen, adı geçen’ manasında bir kelime kullanırlar. bk. *1. Okuma Dersi St. John İncili 6 ve 7. Ayetler*

[224] 3. çoğul kişi zamiri genellikle fiilden anlaşılır. **geldiler** [< they came] örneğinde olduğu gibi. Kendilerinin geldiğini özellikle belirtmedikçe bu şekilde kullanılır. Ayrıca **anlar geldiler** / **kendiler geldiler** [< they came or they themselves came] şeklinde de kullanılabilir.

[225] Yazıda ya da konuşmada özellikle 1. kişi zamiri kullanmaktan kaçınırlar. **dostuñuz** [< your friend] ya da **du‘acı** [< he who prays for you, meaning] şeklinde kullanılır.

[226] 2. kişi zamiri **zāt-ı cenābları** / **zāt-ı ‘ālīleri** [< the person of your Excellency] sözleriyle ifade edilir.

{70} [227] Türkçede iyelik ekleri alışılmamış bir şekilde kullanılır. Ve açıkça anlaşılmadıkça ve tanımlanmadıkça dilin zorluklarından birini oluşturur.

İyelik Eklerinin Kullanımına Ait Örnekler [< *Examples of the use of the Possessive Affix*]

evleriñiziñ önüne oturduḳ [< We sat before (in front of) your houses]:
اوڭي önü [< the front], **اوڭنه önüne** [< to its front] (ي {+I} genellikle düşürülür)
[127].

kendiñiñ ḥaḳḳıñda ne dërsin [< What sayest thou of theysel]: **kendi** [< self], **kendiñ** [< thyself], **kendiñiñ** [< of thyself], **ḥaḳḳ** [< truth], **ḥaḳḳıñ** [< thy truth], **ḥaḳḳıñda** [< in thy truth]

pāpūçlarıñ taşması [< his shoes’ latchet]: **pāpūç** [< a shoe], **pāpūçlar** [< shoes], **pāpūçları** [< his shoes], **pāpūçlarıñ** [< of his shoes], **taşma** [< the latchet], **taşmasını** [< its latchet]

İsrāyile zāhir olması için [< To be made manifest to Israel]

berḳarār olduğunu gördüm [< I saw it abiding lit., its being upon]

²⁴ Metinde **ile** şeklindedir.

kimiñ üzerine [< upon whom lit., of whom to *his* upon]: **üzere** sözcüğü iyelik eki aldığında ◦ {+e} düşer ve ي {+i} iyelik ekini alır. Datif eki geldiğinde ise tekrardan ◦ {+e} gelir.[**ḳudretine, 35**]

işte Allahıñ ḳuzusu [< Behold the Lamb of God; lit., of God *his* lamb]: **ḳuzu** sözcüğü 3. tekil iyelik eki سي {+sI} aldığında ses uyumuna göre ي {+I} sesi و {+U} sesine dönüşerek **ḳuzusu** olur.

anıñ adı [< Of him his name]: Burada iki zamire sahibiz. **anıñ** [< of him] [27] (**adı** sözcüğünden önce genitif durumunda ve bir isim olarak kullanılan) ي {I} 3. kişi iyelik eki [33] ve edat değil akkuzatif ekidi[128]. Öğrencinin zamirlerin bu çift kullanımını işaretlemesi ve madde [210] a atıfta bulunması beklenir.

{71} [228] كي {+ki} eki yer belirtir. Aşağıdaki örneklerde olduğu gibi.

üstüñdeki fes [< the cap that is upon your (your)]

yanındaki iskemle [< the chair that is near me]

[229] O ayrıca aitlik ve özelleştirmeyi ifade eder. Aşağıdaki örneklerde olduğu gibi.

benimki kitāb [< my *own* book]

kendiniñkilere geldi [< he came to his *very own*]

kendiniñkili [< and his *very own*]

[230] O özellikle herhangi bir zaman dilimini belirtmek için de kullanılır.

bugün değil şabāḥki gün [< Not to day (but) *the* day of to-morrow]

dünki gün mü geldiñ [< Was it *the* day of yesterday that you came?]

[231] Fiil her zaman 1. ve 2. teklik ve çokluk kişi zamiri ile birlikte kullanılır.

ben geldim [< I came]

sen geldiñ [< thou camest]

biz geldik [< we came]

siz geldiñiz [< ye came]

[232] Ama fiilin konusu 3. şahıs olduğunda fiil çoğul sayıya atıfta bulunsa da tekil olarak kullanılabilir. Örneğin, **geldiler** değil **atlarımız geldi** [< our horses came] örneğinde olduğu gibi.

[233] Bir kişiye hitap ederken onu başarıyla düşünmeye rağmen 2. çoğul kişi kullanılır. **sen ve babañ ve oğlum gittiñiz mi** [< Did you and your father and my son go?] örneğinde olduğu gibi.

[234] Kendinizden bahsettiğinizde fiil 1. şahısta kalmalıdır. **ben ve sen ve o be babañ ve oğlum gidelim** [< I and you and he, and your father and my son, *we will go?*] örneğinde olduğu gibi.

[235] ايم {im} yardımcı fiili bir fiile eklenebilir ya da bir fiille birleştirilebilir. Genellikle bir eylemi olumlu bir şekilde ifade etmek istediğinde kullanılır. **ancağ Allahdan çoğmuşlardır** [< but of God they *were* born?] örneğinde olduğu gibi.

{72} [236] Aksi halde konuşmada o genellikle gereksiz hale gelir.

keyfiñiz iyi mi [< *is* your health good]

pek ‘ālā [< *it is* very good]

[237] Fiil dizeye yerleştirilmek istenilğinde şiir dışında fiil her zaman cümlenin sonunda yer alır. **İstanbul’dan geldi donanma** [< from Constantinople a fleet is come] örneğinde olduğu gibi.

[238] ise, ايم {im} yardımcı fiilinin şart kipinin 3. hali ile birlikte sık sık kullanılır. **Filipus ise Beytşayda’dan idi** [< Now, Philip was of Bethsaida] örneğinde olduğu gibi.

[239] ise (için ve diğerleri gibi) ayırt edici bir edattır. Bunun dışında o genellikle bir dilek kipi işaretidir. **oturmuş isem de** [< if I had sat down] Bu kullanımda fiilden sonra ortaya çıkan ۵ {dA} ele alınır ve tamamen görevli kelime olan bu kullanım sıkça korunur

[240] ۵ {dA} bazen partisip oluşturmak için bir isim fiileya da mastar hale eklenebilir. [bk. *Redhouse* b.591 s.160]

gitmede gelmede bitmediñiz mi [< have you not done going and coming]

okumağdadır [< he is about (employed in) reading]

[241] Mastar halinin çekimlenebildiğinden ve datif olmasından, mastar halinde bahsettik.

Bunun yanında الله {IIA} ve له {+IA} edatları mastara gelerek bir zarf oluşturur. **ve Yahūdileriñ fişih bayrāmı** [< and the Jews passover *being* near; lit.,on its being near] örneğindeki gibi. **olmağ** sözcüğünde ki ۵ {k} sesi

ع {g} sesine dönüşür. Sonrasında gelen الله {IIA} edatı sözcüğe ل {-IA} olarak katılır.

{73} [242] Partisipler çekimlendiğinde aynı isimler gibi fiillerle de bağlantılı olarak kalırlar. Örneğin, **ve şarāb noqşān gelmekle** [< and when they wanted wine; lit., and the wine *becoming* short or wanting]: ‘gelmek’ (Burada **gelmek** yardımcı fiili Arapça **noqşān** sözcüğü ile birlikte kullanılmıştır.) sözcüğüne الله {IIA} edatı eklenmek istendiğinde ل {+IA} olarak eklenir[241].

benim dédigim budur [< this is he of whom I spoke; lit., my having spoken, this is]

şorduğumuñ cevāb vér [< answer what I have asked; lit., of my having asked, give answer]

korqana baq [< look at that man who is afraid < par. **korqan**]

bināneñ gitmesini ta‘accüb eyliyorum [< I am astonished at the going (swiftnes) of (the man) mounted (horseback)]

dedigimden ihtirāz eyle [< be careful of what I have said; lit., of my having said beware]

[243] Bağlaçların ve ayrıştırıcıların gerundlara eklendiğini ya da onlarla karıştığını ve onu bölerek cümlede bir duraksamayı gösterdiğini söylemiştik. Bununla ilgili bir örnek verelim:

ben saña-seni incir agācınıñ altında gördüm dédigim için- i‘tikād éder misiñ [< lit. I to thee for my having said I saw thee under the fig tree, thou believest?] [birincisi datif hali, diğeri gerundium]

[244] Biz zaten gerundların bir cümlede duraksama ifade ettiğini daha önce belirttik (s.28 ve 56) [139]. Bu gerund ifadenin sonunda denk geldiğinde ise cümleyi bölme özelliği de gösterir. Bu yapıdaki zorlukların olduğu yerleri belirterek bununla ilgili örnekler vereceğiz.

{74} **bināen ‘alā zalik qara taqlarınıñ müşkil yollarını terk ve tūna deresine nuzul édib²⁵ mütesāvī²⁶ şuları ber taraf edib Bavyera**

²⁵ **édib**. Bu partisip[71] Arapça **terk** ve **nuzul** isimlerine bir yardımcı fiil olarak hizmet eder.

²⁶ **mütesāvī** eşit anlamına gelir. Türkçede varolmayan paralel anlamında kullanılan bir sözcüktür. Ama bir çeviriye Türkçe evresi eşlik etmiyorsa onun anlamını tahmin etmek için sihirbaz olmak gerekirdi.

elektorunun memleketine az gün içinde duhul étdigimize göre ve Tirol ciballeriniñ maħāricini²⁷ daħı ictināb²⁸ birle düşmanımızıñ er-ruusundan²⁹ çend konak mesāfede bulunduğumuza ve bu cihet ile düşmaniñ ‘askeri ancak vakit zāyi’ étmeyerek ve firāra yüz göstererek³⁰ küllī inhizāmdan kendiyi tahlīs édeceğine ve bu vech üzere icād olunan ħarekāt-ı ‘azimemiz³¹ bā’is ve bādī olmuştur³²

Şimdi bu Türkçe versiyon üzerinden orijinal Fransızcaya, dilin izin verdiği ölçüde yetkin bir kişi tarafından ve herhangi rehberlik edecek biri olmadan çevirmeye çalışacağız. Yazar yukarıdaki metnin Fransızca çevirisini kendi yetkinliğini kullanarak yapmıştır. Metnin Fransızcası aşağıdaki gibidir.³³

{76} Ce grand et vaste mauvement nous a porté en peu de jours en Bavarie, nous a fait éviter les Montagnes Noires, la ligne de rivières parallelesquite jettent dans la vallée du Danube, l’ inconvenient attaché à un système d’ opérations qui auraient toujours en flanc les débouchés du Tyrol et enfin nous a placé à plusieurs marches derrière l’ ennemi qui n’ a pas de temps à perdre pour éviter sa perte entière.

1.6. Ek [< Appendix]

{77} Bir Fiilin Birleşik Zamanlı Kullanımı [< Compound Tenses Of aVerb]

²⁷ **mehāric** metinde geçit anlamında kullanılmıştır.

²⁸ Burada Arapça **ictināb** ismine yardımcı **éderek** partisibi geldiği anlaşılır. Bundan hemen sonra **birle** gelerek yardımcıının amacının neye hizmet ettiğine cevap verir.

²⁹ **er-ruus** Arapça **re’s** sözcüğünün çoğul halidir. Bu sözcük iyelik eki ve ablatif eki **دان** {**dAn**} ile birlikte kullanılır. Bu, tarzın inceliği olarak düşünülen zorakiliğidir.

³⁰ Burada **firāra yüz göstermek** deyimini firara yeltenmek anlamında kullanılmıştır.

³¹ Burada **harekāt-ı ‘azimemiz** ifadesi büyük hareketimiz anlamında kullanılmıştır.

³² **bā’is ve bādī olmuştur** bu ifade Türkçe ve Farsça yazıların başında ve sonunda sürekli ortaya çıkar. **bā’is’, bādī; bāşed** sözcüğünün kısaltılmış halidir. **olsun, ola ve olur’** anlamlarında kullanılır.

³³ Biz bundan öğrenciyi caydırmak için bahsetmiyoruz. Ama öğrenci bütün düşüncelerin uygarlaşmamış bir dilde mükemmel bir şekilde tüm terimleri kullanarak ifade edilemeyeceğinin farkına varmalı ve yaşamın ortak gerekliliklerini karşılayacak şekilde dili kullanmaya çalışmalıdır.

[245] **olmak** [76] fiili ve partisibinin şimdi, geçmiş ve gelecek zamanla oluşturulan birleşik zamanlı örneklerine değineceğiz.

[I.] **oğur**[< reading], [II.] **oğuş**[< having read] ve [III.] **oğuyacak** [< about to read] örneklerini ele alalım.

oğur olurum [< I read *or* I become one who reads] (Bu zaman çekimi ayrıca bir gelecek işareti taşır.)

oğur oluyorum [< I am reading *or* I become one who reads]

oğur olurdum [<I was reading *or* I become one who reads]

oğur oluyordum [<I was reading *or* I was becoming one who reads]

oğur oldum [<I read *or* I became one who reads]

oğur oldum idi [<I had read *or* I had become one who reads]

oğur olmuşum [<I have read *or* I became one who reads (Redhouse'a göre bu zaman çekimi belirsiz bir anlama sahiptir. Redhouse **teper olmuş** örneğini verir. (Redhouse J. W., 1884, s. 123).), I suppose *or* fancy, I became one who reads]

oğur olmuş idim [<I had read *or* become] (Ayrıca bir söylenti kipidir.)

oğur olacağım [< I will read *or* become one who can read]

oğur olacağ idim [< I was about to read *or* become one who was in the act of reading]

oğur olmalıym [< I must read *or* must become one who has the quality of reading]

{78} **oğur olmalı idim** [< I must have read *or* one who can read]]

oğur olayım [< That I may read *or* become one who has the quality of reading]

oğur ola idim [< That I may read *or* become one who has the quality]

oğur olursam [< If I may read *or* become one who is in a state to read]

oğur olsam [< If I should read *or* become one who is capable of reading]

oğur olsa idim [< If I had read *or* become one who is competent to read]

oğur ol [< Do thou read *or* one who can read]

oğur olmak [< To become one who can read]

oğur olmağa [< To the becoming one who can read] (dative infinitive)

oğur olan [< Reading *or* become one who can read]

oğur olur [< Reading *or* become one who can read]

oğur olduğ [< Having read *or* bacome one who can read]
oğur olmuş [< Having read *or* bacome one who can read]
oğur olmalı [< About to read *or* bacome one who can read]
oğur olacağ [< About to read *or* bacome one who can read]
oğur olacağ olmak [< To become one who is about to be able to read]
oğur olduğdan evvel [< Before having become one who can read]
oğur olduğdan soñra [< After having become one who can read]
oğur olub [< Becoming a reader *or* one who can read]
oğur ola [< Becoming a reader *or* one who can read]
oğur olarak [< Becoming a reader *or* one who can read]
oğur olurken [< Becoming a reader *or* one who can read]
{79} oğur olunca [< Whilst becoming one who can read]
oğur olmağın [< The having become one who can read]
oğur olalı [< Since becoming one who reads]
oğur olma [< The action of becoming one who can read]
oğur olduğ [< The action of having become one who can read]
oğur olacağ [< The action of being about to become one who can read]
[246] II. oğumuş [< Having read]
oğumuş olurum [< I become one who has already *or* become a reader]
oğumuş oluyorum [< I am becoming one who has already *or* become a reader]
oğumuş olurdu [< I became one who has already *or* become a reader]
oğumuş oluyordum [< I was becoming one who has already *or* become a reader]
oğumuş oldum [< I became one who has already *or* become a reader]
oğumuş oldum idi [< I had become one who has already *or* become a reader]
oğumuş olmuşum [< I have become one who has already *or* become a reader]
oğumuş olmuş idim [< I had become one who has already *or* become a reader]
oğumuş olacağım [< I shall become one who has already *or* become a reader]

oğumuş olacak idim [< I was about to become one who has already *or* become a reader]

oğumuş olmalıyım [< I must become one who has already *or* become a reader]

oğumuş olmalı idim [< I must have become one who has already *or* become a reader]

oğumuş olayım [< That I may become one who has already *or* become a reader]

oğumuş ola idim [< That I might become one who has already *or* become a reader]

[247] **III. oğuyacak** [< About to read]

oğuyacak olurum [< I become one who is about to read] (bu ayrıca gelecek zaman ifade eder.)

oğuyacak oluyorum [< I am becoming one who is about to read]

oğuyacak olurdum [< I become one who is about to read]

oğuyacak oluyordum [< I was becoming one who is about to read]

oğuyacak oldum [< I became one one who is about to read]

oğuyacak oldum idi [< I had become one who is about to read]

oğuyacak olmuşum [< I have become one who is about to read]

oğuyacak olmuş idim [< I had become one who is about to read]

oğuyacak olacağım [< I shall become one who is about to read]

1.6.1. Çekimlenemeyen Gerundium [< *Indeclinable Gerundium*]

[248] {im} yardımcı fiiliyle oluşan, {iken} gerundiumu, parsitiplerle ve basit zaman çekimleriyle oluşan üç tür gerundium vardır.

oğur iken [< whilst reading]

oğumuş iken [< whilst having read]

oğuyacak iken [< whilst about to read *or* become a reader]

{81} [249] Gerundiumun başka bir türü de mastar haline eklenen {ile} ve {+la} edatıyla {k} sesinin {g} sesine ve {k} sesinin {ğ} sesine dönüşmesi sonucu oluşan gerundiumdur. Örneğin; **oğumak** [< to read], **oğumağıla** [< by reading, by reason of reading or as we should say, by dint of reading [132].

[250] Bir isim fiil {+cA} partisibini aldığıında çekimlenemeyen gerundium oluşur. Örneğin; isim fiil örneği olan **okuduk** [< the having read], okudukça [< as long as, whilst having read] çekimlenemeyen gerundium olur.

[251] Başka bir çekimlenemeyen gerundium türü daha vardır. O negatif bir oluşuma sahip olması dışında pozitif bir anlama sahiptir. O **dAn sonra** / **dAn evvel** edatı ve olumsuz fiilin bildirme kiplerinden geniş zamanın (present tense) 3. kişi ekiyle yapılır. **okumamak** [< not to read], **okumam** [< I do not read], **okumazsın** [< thou dost not read], **okumaz** [< he does not read], **okumazdan evvel** [< before reading lit. before not having read], okumazdan sonra [< after reading lit. after not having read]

[252] Bu gerundium muhtemlen ses uyumunu sağlamak için ve onu daha da kısaltmak için **okumadan** olarak telaffuz edilir. Tatarlar **dAn** ekini **dIn** yapar. Bu form eski MSS okuyucusunu şaşırtabileceği için anımsatmak iyi olur.

1.6.2. Çekimlenebilir Gerundium [< Declinable Gerunds]

[253] İsim fiil, {+dA} edatını alarak bir başka çekimlenebilen gerundium örneğini oluturur. Örneğin; **okuduk** [< the having read], **okudukda** [< on having read] olur. **okuduğumda** [< on my having read] ve **okuduğunda** [< on thy having read] formunda çekimlenir.

[254] Ayrıca isim fiilden sonra gelen, **dAn sonra** ve **dAn evvel** edatıyla bir çekimlenebilir gerundium örneği oluşur. Örneğin; **okuduğdan sonra** [< after having read], **okuduğumdan sonra** [< after my having read], **okuduğundan sonra** [< after thy having read]; **okuduğdan evvel** [< before having read], **okuduğumdan evvel** [< before my having read], **okuduğundan evvel** [< before thy having read]

Şimdi **olmak** yardımcı fiilini ve **okumak** partisibini çekimlenebilen, çekimlenemeyen ya da basit zaman çekimleriyle önceki tüm formlarda ele alarak bir Türkçe fiilin olası çeşitleri hakkında burada bir fikir oluşturacağız.

Çekimsiz [< Indeclinable]

[248] **olur iken** [< whilst being] (1)

olmuş iken [< whilst having been] (2)

olacak iken [< whilst about to be] (3)

[249] **olmağıla** [< by or on being] (4)

[250] **olduğca** [< whilst having been] (5)

[251] **olmazdan evvel** [< before being] (6)

olmazdan Őnra [< after being]

Çekimli [< Declinable]

[253] **olduğda** [< on having been] (7)

[254] **olduğdan evvel** [< before having been] (8)

olduğdan Őnra [< after having been]

{82} Ve onların çekimlenebilen türetmeleri:

olduğumda [< my having been]

olduğumdan evvel [< before my having been] (9)

olduğumdan Őnra [< after my having been] (10)

Geniş zaman [< Present] **oğur** [< (one who) reads]

Geçmiş zaman [< Past] **oğumuş** [< (one who) has read]

Gelecek zaman [< Future] **oğuyacak** [< (one who) is about to read]

{83} Şimdi, eğer eğer geriye dönersek her birimin manasına varacağız.

SAYI	ZAMANLAR	ÖRNEKLER
1	Geniş Zaman [< Present]	oğur olur iken [< whilst being a reader]
	Geçmiş Zaman [< Past Tense]	oğumuş olur iken [< whilst being one who is or has been a reader]
	Gelecek Zaman [< Future Tense]	oğuyacak olur iken [< whilst being one who is about to read]
2	Geniş Zaman [< Present]	oğur olmuş iken [< whilst having been a reader]
	Geçmiş Zaman [< Past Tense]	oğumuş olmuş iken [< whilst having been one who has been a reader]

	Gelecek Zaman [< Future Tense]	oğuyacak olmuş iken [< whilst having been one who is about to read]
4	Geniş Zaman [< Present]	oğur olmağıla [< by being a reader]
	Geçmiş Zaman [< Past Tense]	oğumuş olmağıla [< by being one who has been a reader]
	Gelecek Zaman [< Future Tense]	oğuyacak olmağıla [< by being one who is about to read]
10	Geniş Zaman [< Present]	oğuyacak olduğumdan sonra [< after my having been one about to read]

Özet

{84} Öğrenci gerindium tablosu aracılığıyla gerundiumların oluşumlarını, bunların kombinasyonlarını ve onun türevlerini okumada anlayabilir.

Türetilen görmek [< to see] Fiili'nin Gerundiumları

görüüp [< seeing *or* having seen]

görerek [< whilst seeing (in an active sense)]

görücek [< on seeing (whilst or when)]

görünce [< on seeing (whilst or when)]

göre [< seeing]

görmegin [< having seen]

göreler [< since being]

gördükce [< having seen]

Üç Partisip [< The three Participles]

görür iken / görürken [< while seeing]

görmüş iken [< whilst having seen]

görecek iken [< whilst about seeing]

{85} Üç İsim Fiil [< The three Verbal Nouns]

görmede [< on seeing]

görmüşde / gördükde [< on having seen]

görecekde [< on being about to see]

Mastarlı Ablatif Türleri [< Kinds of Ablative Infinitive]

görmekle / görmek ile [< with seeing]

görmekde / görmekten [< in *or* by seeing]

görmezden evvel / görmeden [< before seeing, lit. before *or* after not having seeing]

görmezden sonra / görmeden [< after seeing, lit. before *or* after not having seeing]

Türetilen görmekle [< on seeing] Mastarlı Gerundiumu [< Infinitive Gerund]

görmegimle [< on my seeing]

görmegiñle [< on thy seeing]

görmegile [< on his seeing]

görmegimizle [< on our seeing]

görmegiñizle [< on your seeing]

görmekler ile [< on their seeing]

Türetilen görmekde [< on seeing] Mastarlı Ablatifi [< Ablative Infinitive]

görmegimde [< on my seeing]

görmegiñde [< on thy seeing]

görmegide [< on his seeing]

görmegimizde [< on our seeing]

görmegiñizde [< on youe seeing]

görmeklerde [< on their seeing]

{86} Türetilen görmüşde [< on having seen] Partisip Türü Gerundiumu [< Participial Gerund]

görmüşüm de [< on my having seen]

görmüşsüñ de [< on thy having seen]

görmüş de [< on his having seen]

görmüşük de [< on our having seen]

görmüşsüñüz de [< on your having seen]

görmüşler de [< on their having seen]

Türetilen gördükde [< on having seen] **Partisip Türü Gerundiumu** [< Participial Gerund]

gördüğümde [< on my having seen]

gördüğünde [< on thy having seen]

gördüğünde [< on his having seen]

gördüğümüzde [< on our having seen]

gördüğünüzde [< on your having seen]

gördüklerde [< on their having seen]

Türetilen görecekte [< on being about to see] **Gelecek Zaman Gerundiumu** [< Future Gerund]

göreceğimde [< on my being about to see]

göreceğinde [< on thy being about to see]

göreceğinde [< on his being about to see]

göreceğimizde [< on our being about to see]

göreceğinizde [< on your being about to see]

göreceklerde [< on their being about to see]

Türetilen gördükden evvel / sonra [< before or after having seen] **Gerundiumu**

gördüğümden evvel / sonra [< before or after my having seen]

gördüğünden evvel / sonra [< before or after thy having seen]

gördüğünden evvel / sonra [< before or after his having seen]

gördüğümüzden evvel / sonra [< before or after our having seen]

gördüğünüzden evvel / sonra [< before or after your having seen]

gördüklerden evvel / sonra [< before or after their having seen]

{87} almak [< to take] **Fiili'nin Gerundiumları**

alıp [< taking]

alarak [< whilst taking]

alıcak [< on taking]

alınca [< on taking]

ala [< taking]

almağın [< having taken]

alah [< since taking *or* having taken]

aldıkça [< having taken]

Üç Partisip [< The Three Participles]

alır iken / alırken [< whilst taking]

almış iken [< whilst having taken]

alacak iken [< whilst about to take]

Üç İsim Fiil [< The Three Verbal Nouns]

almada [< on taking]

almağda / almışda [< on having taken]

alacağda [< on being about to take]

Masterlı Ablatif Türleri [< Kinds of Ablative Infinitive]

algıla [< whilst taking]

almağda / almağdan [< in on by taking]

almazdan evvel / almadan [< before taking lit., before *or* after not having taken]

almazda sonra / almadan [< after taking lit., before *or* after not having taken]

{88} Türetilen almağıla [< on taking] **Masterlı Gerundiumu**

almağıla [< on my taking]

almağınla [< on thy taking]

almağıla [< on his taking]

almağımızla [< on our taking]

almağınızla [< on your taking]

almağlarla / almağlar ile [< on their taking]

Türetilen almağda [< on taking] **Masterlı Gerundiumu**

almağımda [< on my taking]

almağında [< on thy taking]

almağıda [< on his taking]

almağımızda [< on our taking]

almağınızda [< on out taking]

almağlarda [< on their taking]

Türetilen Partisip Türü almışda [< on having taken] **Gerundiumu**

almışım da [< on my having taken]

almıŝıñ da [< on thy having taken]

almış da [< on his having taken]

almıŝık da [< on our having taken]

almıŝıñız da [< on your having taken]

almıŝlar da [< on his their taken]

Türetilen Partisip Türü aldığda [< on having taken] **Gerundiumu**

almağımda [< on myhaving taken]

almağınđa [< on thy having taken]

aldığıda [< on his having taken]

aldığımızda [< on our having taken]

aldığıñızda [< on your having taken]

aldıklarđa [< on their having taken]

{89} Türetilen Gelecek Zaman alacağđa [< on being about to take] **Gerundiumu**

alacağımđa [< on my being about to take *or* receive]

alacağınđa [< on thy being about to take *or* receive]

alacağıda [< on his being about to take *or* receive]

alacağımızđa [< on our being about to take *or* receive]

alacağınızđa [< on your being about to take *or* receive]

alacağlarđa [< on their being about to take *or* receive]

Türetilen aldığđan evvel / ŝoñra Gerundiumu

aldığımdan evvel / ŝoñra [< before *or* after my having taken]

aldığıñđan evvel / ŝoñra [< before *or* after thy having taken]

aldığığan evvel / ŝoñra [< before *or* after his having taken]

aldığımızđan evvel / ŝoñra [< before *or* our my having taken]

aldığıñızđan evvel / ŝoñra [< before *or* your my having taken]

aldıklarđan evvel / ŝoñra [< before *or* their my having taken]

1.7. Kompozisyon

{90} Öğrencinin bu çalışma boyunca azami özen göstererek dikkatlice hareket edeceğini ve kuralları korumak için yeterli çabayı göstereceğini varsayalım. O her ismi ya da fiili çekimleyebilir ve birleştirebilir. Üstelik St. John İncili'nin 1. bölümünü ezberleyen ve satır altı çeviri yöntemini hikayeler bölümünde takip eden kimse, kolaylıkla metnin herhangi bir bölümü

okuyabilir. Metin Yuhanna İncili'nden alınmıştır. Birinci bölümü eler alır. “Başlangıçta söz vardı. Söz Tanrı'yla birlikteydi ve söz Tanrı'ydı.” (Kutsal Kitap, Eski ve Yeni Antlaşma (Tevrat, Zebur, İncil), 2002, s. 1332) ayeti ile başlar. Yine de kompozisyona girmeden önce yapılması gereken birçok şey vardır. Bu bölümde hedefimize nasıl ulaşacağımızı gösteren ipuçları vereceğiz.

Ölü bir dil öğrendiğimizde genellikle klasik yazarlar tarafından yazılanları anlamaktan memnun oluruz. Öğrencilik dönemlerinde düşük seviyedeki el edinimlerinin unutarak Yunanca ve Latinceyi mükemmel bir şekilde öğrenirler. Bizim öğrencilerimize önerdiğimiz plan seçtikleri dile ana dili kadar yakın olmalarıdır. Bu kesinlikle zor değildir. Eğer aşağıda belirtilecek olanlara uyulursa % 99 hedefimize er ya da geç ulaşacağımızdan hiç şüphemiz yoktur.

İlk aşamada çok sayıda kelime edinerek iyi bir temel oluşturulmalıdır. St. John İncili'nde bulunan yaklaşık 2000 kelime bilgisi mükemmel bir kazanım olur. Böylesi bir kelime edinimi tek başına konuşmalarına etkili olacaktır. İncil'i dikkatle okurken 26 gün boyunca yapmaları gereken isimlerin basit çekimlerinde ve fiillerde ustalaşmalarıdır. Gramer bilgisine sahip olduklarında St. John İncili'ni okurken isimler ya da fiillerinde çekimlerinde ve durumlarını anlamada bir yabancılık ya da zorluk çekmezler. Daha sonra Fıkralar bölümüne geçmeliler ve bunu yaparken de her gün St. John İncili'nin birinci bölümünü tekrar edebilirler. Ve çok fazla detaya girmeden değindiğimiz kadar söz diziminden faydalanarak analiz yapabilirler.

Fıkralar bölümünü okumayı bitirdikten sonra artık zihinleri dilin özel yapısına aşına bir hale gelecektir. Daha sonra metni aynen kopyalamalı ve bu kısmını tekrar İngilizceye çevirmeye çalışmalıdırlar. Ve bu çeviriyi daha sonra tekrar Türkçeye çevirebilmeliler. Çalışmanın üçüncü ayına denk gelecek olan bu aralıkta, yazarın yayınlamış olduğu en az 30 kadar fıkrayı Türk diline ilk girişlerinden edinmeleri gerekmektedir.

Eğer öğrenci verilenleri sıkı bir şekilde takip etmişse bu 3 aylık sürecin sonunda dilde oldukça ilerlemiş ve gelişmiş şekilde kendini bulacaktır. Bu süre boyunca ilk olarak boş zamanlarda İngilizce kelimeler ile Türkçe kelime öbekleri oluşturmak için çaba gösterilmelidir. Daha sonra aşama aşama onları

Türkçeye yerleştirecektir. Asla bir iki şey öğrenmeden yatmayacak ve uyandığında da aynı şekilde tekrar etmelidir. Dile ve anlamına mükemmel bir şekilde aşına oluncaya kadar şevkle okumaya devam etmelidir.

O konuşmaya çalıştığında bazı zorluklarla karşılaşacaktır. Kelimeler yeterince hızlı gelmeyecek ve o konuşmak için birilerini isteyecektir. Tabiki Türkiye’de olsaydı dördüncü aydaki bilgilerle kendini ifade etme imkanı bulurdu. Ama biz onun İngiltere’de olduğunu ve daha fazla ilerleme konusunda endişeli olduğunu varsayalım. Umutsuzluğa kapılmadan üç ay içinde bu plan dahilinde öğrencilerin neler yaptığını hatırlayın. Yedi yılda Türkçe’den daha kolay olan Yunanca ve Latince ile ilgili olarak öğrencilerinden neler yaptığını anımsayalım. Bu konuda öğrencilere yardımcı olacak bir çok temel çalışma ve kitap yazılmıştır.

Öğrencilerimizin öğrenmeyi gönülden istemeleri planımız için vazgeçilmez bir gereklilik olduğunu sürekli tekrar ediyoruz. Eğer yapabiliyorlarsa muhakeme yeteneklerinin kullanımı, yapamıyorlarsa da papağan gibi tekrar ederek ve yüreктen isteyerek öğrenilmelidir. İçerisinde öğrenme isteği olan kimsenin birinci ve ikinci yöntemi kullanarak öğrenemeyeceği bir şey olmadığına inanıyoruz. Tabiki etkili ve olması gereken ilki muhakeme yeteneğini kullanarak öğrenmektir. En iyi yöntem budur ve gönülden isteyerek yapılır. Ama ikinci yöntem de öğrenciye birçok fırsatlar imkanlar sunar. Bunun nasıl olacağını görelim. Birçok öğrenci St. John İncili’nin birinci satırını ve ikinci satırını daha iyi bulur. Ve birinci satırını ikinci satırdan, ikinci satırı üçüncü satırdan daha kolay okuyabilirler. Bunu sebebi nedir? Bunun sebebi basittir, çünkü sıklık ve tekrar edilme oranıyla ilgilidir. Bizim önerdiğimiz de birçok tekrar ile aynı sıklıkla okumaları ver her bölümü ilk satırda olduğu gibi öğrenmeleridir. Sık sık tekrar öğrenmeyi ve hatırlamayı kolaşlaştıracığını unutmayalım. Ve yıllarca sürmesi gereken pratiği dört ay üzerinde yoğunlaştırdığımızı dikkate alalım. Çocukların ilk yıllarında ana dillerini öğrenmeleri dışarıdan gelen sesseslerin birçok defa tekrar edilmesiyle ve duyulmasıyla mekanik olarak ve ruhsal olarak öğrenilir. Ve bu kelimeleri sık sık tekrar ederek öğrenmeleri gerçekleşir.

Bu çalışmanın dördüncü ayından artık öğrencinin 3000 civarında kelime bilgisine sahip olduğunu ve gerekli gramer kurallarının bilindiğini varsayacağız. Şimdi kendilerine konuşmak için bir ifade bulacaklar ama zaman zaman yapılan hatalarla az bir tereddütle henüz bunu yapamayacaklardır. Bunun için onlara iki ay daha zaman veriyoruz. Bu süreçte Türk Edebiyatı'nın klasiklerinden seçmeler okunmalıdır. Bu okumaları yaparken yazarın yapmış olduğu gibi dipnotlar alınmalıdır. Cümlelerin gramer yapısı incelenmelidir.

Günde bir iki saat okuma yaparak ve daha sonra kendi işlerine ya da zevklerine dönerek onlarla uğraşanlar başarısız olacakları için böyle bir görevi üstlenmemelidir. Ancak aklını başına alan herkes, başka hiçbir şey düşünmeyecek ve öğrendiklerini sürekli olarak tekrarlayarak muhakkak başarılı olacaktır. Zamanımızı yaşamın günlük zeklerine ayırmak yerine bir dil öğrenmeye ayırdığımızda çok kısa bir sürede ve çok düşük bir maliyetle her yıl bir dil edinmek mümkün olur. Vermiş olduğumuz yöntemleri kullanarak bu şekilde dil edinmek mümkündür. Oysa insanlar dillerin zor olması gerektiği gibi yanlış bir düşünceye sahiptir. Çünkü binlerce insan Yunanca ve Latince ya da Fransızca ve İtalya dilini edinmede başarısız olmaktadır. Buradaki hata ise yıllarca öğrendikleri gramer kurallarını ve sözcükleri uygulayacak bir alan bulamamalarıdır. Gramer elbette çok önemlidir ama bu gramer kurallarını uygulayacak bir kaynağa sahip olmamak gramer kurallarını kullanılmaz bir hale getirir.

Öğrenci bir süre sonra ustalaştığında dilin yapısal özelliklerini öğrendiğinde ve 3000 kelime bilgisine sahip olduğunda ifade şekillerini zihinsel anayasasının bir parçası haline getirdiğinde bu kuralları yaşamın içinde kullanmak daha kolay olur. Bu aşamada sorun haline gelen kısımları artık sözlük yardımıyla karşılayacak hale gelerek bir sorun olmaktan çıkmıştır.

Şimdi öğrencinin kendini ana dilinde değil öğrendiklerini zihninden nasıl geri çağıracağını, kuralları nasıl uygulayacağını ve alıştırmaları nasıl ortaya koyacağımızı görelim.

Öncelikle zihninde kurmuş olduğu ön yargılardan kurtulması gerekmektedir. Öğrenmeye çalıştığı dili benimsemeye çalışmalıdır. Bunu en

başta yapmak mümkün olmayabilir. Bu nedenle ilk olarak cümleyi zihninde İngilizce olarak tercüme etmeye çalışmamalıdır, ancak oluşturmak üzere olduğu dilin yapısını kullanmaya çalışmalıdır. Örneğin; “Yarın sabah kahvaltı ettiğimde gel.” demek istediğini varsayalım. Öncelikle kendini tüm önyargılı kavramlardan mahrum bıraktığını varsayalım. *O ilk olarak benimsemeye çalıştığı dilde düşünmeye çalışmalıdır.* Bu başlangıçta olmayabilir. O ifadeleri İngilizce olarak zihninde düşünmemeli ve bu şekilde çevirmeye çalışmamalıdır. Örneğin “Yarın sabah kahvaltı ettiğimde gel.” demek istediğini varsayalım. Öncelikle fiilin sonuna datif halinin koyulması gerektiğini anımsayarak İngilizcedeki sistemi tersine çevirmesi gerektiğini aklına yerleştirmelidir. Bu yapısal farklılığı zihnine yerleştirdikten sonra şu şekilde bir cümle kurulur.

Thou to me to-morrow after my having eaten, early in the morning, near me come.

Sen baña yarın yemek yedigimden soñra erken yanıma gel.

san bá-ná yá-rin yé-mek ye-di-gim-dan-so-ñ-ra er-ken ya-nim-da gel.

Kendini aşağıdaki gibi ifade etmek daha tatmin edici olmaz mıydı ya da daha şiirsel olmaz mıydı.

Gel baña yarın erken vakt ki ben yemek yedim.

gel bá-ná yá-rin er-ken wakt-kí ben yé-mek ye-dim!

Kesinlikle, çünkü bu zamana kadar sahip olduğu üslupla daha fazla uyum içindedir. Yalnızca ona benzer değil ayrıca Türk dilindeki ifadelerin en doğal olanıdır. Bu diyaloga devam edelim. “Aksi halde serbest bırakılmamışsa mutlu olacağım [< I shall be most happy to do so, if not otherwise engaged]”, “Kafamda işimden başkası başka bir şey olman başarısız geleceğim [< Upon my head, if of me other my business there should not be, without fail I will come].” Bu yapı bir acemi için tuhaf görünebilir. Ancak bu ifadeleri tanıdık gören konuda yetkin kişileri ve bunu olduğu gibi Türkçeye hemen çevirebilecek kişileri ele alıyoruz.

Başım üstüne eger benim başka işim olmaz ise mutlak gelirim.

bas-shim us-tü-nah é-ger benim bash-ka ishim ol-maz-issa mut-lak gé-le-rim.

Öğrencinin Nasreddin Hoca Fıkralarını ele almasına izin vererek daha sonra kitabı kapatıp metindeki ifadelerin İngilizce temsilini yapmasına izin verelim. Planımız uygulandığında, yeterli gayret ve istek gösterildiğinde metnin doğru bir şekilde yazılacağına ve bu dilde düşünmeyi öğrenmek onların büyük boşluklarını giderecektir.

1.8. Telaffuz

{97} Yazar mevcut çalışmada telaffuzu zor olan kelimeleri mümkün olduğu kadar *İtalik* karakter ile göstermeye çalışmıştır. Ancak bunu başardığını düşünse de kendi ile övünmüyor. Latin harfleri zaten Avrupa dillerinin her birinde pekçok farklı seslerin temsilcisidir. Güçlkle de olsa Doğu dillerinde yazmak için harflerin seslerine özgü uyumlarını bir araya getirerek bir sistem oluşturabilir. Bu da kişiler için bir fayda sağlayabilir. Bu oryantalistler ile bir vexata queatio sorunudur ve asla nihai bir karara varılamayacaktır. Bazıları her bir Türk harfini Avrupa alfabesinden karşılık gelen bir planı benimsemiş ve bu nedenle doğru telaffuzu imkansız hale getirmişlerdir. Çünkü örnek verecek olursak elif ' harfi a, á, í, o ve ü seslerine karşılık gelir ve bazen daha fazlasına denk gelir. Diğerleri her sesi kulağa geldiği gibi temsil etmeye çalışırlar. Ama her kişinin duyma yeteneğinin farklı olduğu unutulmamalıdır. Ver her kişide Latin harflerinin zihindeki algısı aynı değildir. Bu farklı Avrupanın farklı üklerinde değil aynı dili konuştuğunu savunan İrlandalı ve İskoçlarda dahi oldukça farklıdır. Gerçekten aynı şehirde yaşayanlar arasında bile farklılıklar olduğunu iyi bir kulağı olan kişi anlayacaktır. Bütün bunlar bu değişimlerin bir yasa ile belirlenmesi gereğini gösterir.

Her kişide farklı şekilde duyu gerçekleştiğinde duyulan seslerin aynı şekilde yazılması imkansız hale gelecektir. Bu konuda yapılacak tek şey yazar kulağının hayal edebileceği kadar doğru bir sistemi yerleştirmek ve öğrencinin buna uymasını zorunlu kılmaktır. Biri ' elif harfini temsil etmek için neden au koymadınız diyebilir. **anı** ya da niye **oni** yazdınız diyebilir. Türkçede ilk seste çif ünlü kullanılmaz. Bu yüzden **o** sesinin kullanılması daha doğru olur. Böylece Latin harfleriyle her bir anlayışa uymamızın imkansız olduğunu anlayabiliriz.

Yazar iki kişinin Latin harfleriyle Türkçe sözlük seslerini benzer şekilde yazabileceğinin bir kanıtı olarak, iki öğrencisinden daha önce yazmış olduğu diyalogları not etmesini istedi. Sonuç aşağıda verilmiştir.

1.9. Yazım

{98}

Türkçe Metin	1. Öğrenci	2. Öğrenci	Yazar
İşim degildir boş lâkırdı étme. Hılt étme sus boğ yeme çapuk çarşıya git.	<i>isshim day yilder. boshe lakerdi etma. kault etma. süce boki yemma.</i>	<i>ishim deyilder. bosh lakade etma die. khalt etma. sus bokeyhma. shapuk chercheyir gyte.</i>	<i>ishim deyil der. bosh lakirdietmah. khalt etmah. suss, bok-yéméh. chiapük charshiyah guít.</i>
Mürekkeb al gel bazar ırakdur. Haydi çok söyleme kırmızı müm nice oldu. Burada idi. Şimdi gördüm. İşte buldum. Müm yak. Yağtım. Bu gün ayda kaçtur? Baña şorarsanız? Ne bilirim. Niçün sen eşek misin? Biri bir şey bilmezsin. Bilmem.	<i>choppuk chersiya göeth. murakeb olgel. bazar erakdur. haiday choch su elerma. khermazee moom nidji oldi burada idi. shimdi gurdüm. ishti bül dum. moom yock. yockt'm. bu gyun aida kotchder. baná sorarsanız? né bilerim. nichün san yshek misin. bir shay bilmasin.</i>	<i>mourakib ol guel. bazar irakdir. hiday chock suilema. kurmasemum nija oegi. bourada idi.shimdi gourdum. ishter buldum. mum yok. yoktim. boogun sayeda katchda. banasurarsiniz nebilerim. nitchun san eyshkmesin. bir shei bilmasin. bilmam.</i>	<i>murekkeb áll guel. bazar irak dir. haideh chok seuilama. kırmızı müm nigéh oldi. büradah idi. shimdi guéurdum. işteh bıldum. müm yak. yaktim. bugün aidah katchdir. bana sorarsiniz? neh bilirim. nichün san ishekmisin? bir shei bilmazsin? bilmam.</i>

Git bu mektüb postāya götür. Çapuk gel.	<i>bilmem. geet bu mektub postaya göetur. chappukgel.</i>	<i>guit bumetub postaya geuteur. shapeuk geld.</i>	<i>guit bū maktüb postaya gueu- tur. chapük guel.</i>
--	---	--	---

{100} Türkçe telaffuzda her harfin değerinin verildiğine dikkat edilmelidir(konuşmada kelime bilgisine dair bu telaffuzlar alışkanlık haline gelmelidir). Ama her harf bir zincir halinde bir seslem ile temsil edilmelidir. Özellikle İngilizce öğrenenlerin, bir aksanın olmadığı bilinmelidir. Elbette çift harfler ve özellikle {td} üstlerindeki ve sonraki hecelerin ağırlığının üzerine düşmesine neden olacak ve bir tür aksan ortaya çıkacak.

Türkçenin imlası henüz yerleşmemiş olsa da ünlüler kelimenin kökeni üzerine kurulu belirli kuralların sınırı olmaksızın hiçbir şekilde bırakılmamıştır. Ancak bu kurallar net bir şekilde ortaya konmamıştır ve onları kaynaklarına kadar takip etmek, kelimenin ödünç alındığı dillerde, Arapça ve Farsça eğimi almayı gerektirir. Öğrenciye maddi fayda sağlayacak herhangi bir kuralın ortaya konması için bu konuya girmek için ayrı bir inceleme ve çok zaman gerekir. Biz bu konuda yapılacak en iyi şeyin diyaloglar, birçok şiir, vb. şeyler öğrenerek kurallara ve kelimelere aşina olunacağını düşünüyoruz. Bazen konuşmacının seçimine bırakılmış harfler ve ses noktaları şunlardır: و ve ى damma ُ ve kesra َ Ses uyumuna göre değişiklik gösterebilmektedir.

Bundan dolayı **götürsün** [< tlfz. *gú-tür-sun* let him take] ُ ve و birbirlerinin yerine yazılabilir. Birçok yer yerde kelime yumuşadığında ى ses uyumuna göre و olabilir. Örneğin; **götürsin** = **götürseñiz** [< take ye]

Sonra tekrar eger inanmazsañız yazımında ى ya da َ kullanılabilir. Yerine burada و kullanılmaz çünkü yumuşak bir kelimeyi zorlaştırmak uygun olmaz. Aksine **ise** tarafından daha da yumuşatılır. **eger inanmaz isen** olur. Sözcükteki **ise** ile س 's birbine karıştırılır.

Ayrıca öğrenciye söz varlığındaki kelimelerin telaffuzuna dikkat etmesini tavsiye ettik. O bazen **w** = **v** olduğunu görecektir. Bu gözlemler için iki kural vardır. Ünlü ile biten bir kelimeye و geldiğinde **v** olarak kalır. Eğer sözcük Türkçe ise **v** , Arapça ise de genellikle **w** kullanılır. Ama öğrenci söz

varlığından birçok kez sözcüklerin ses uyumundan dolayı değişikliğe uğradığını görecektir. Ses noktalarına göre konuşmacı bazen *e* ya da *i* kullanabilir. Ama kurallara göre (eğer kural varsa) Arapça kelimelerde *e* Tükçe kelimelerde genellikle *i* kullanılır. **şāhib** [< Ar. *saheb*], çirkin [< Tr. *çirkin*]. Ancak bunun için kulaktan ve sözlük bölümünde verilen kelimelerin çalışmasından daha iyi bir yöntem yoktur. Yazar yirmi yıllık Türkler arasındaki deneyimlerinin her bir kelimeye en doğru sesi verdiğini ve oluşturduğunu kabul eder. Türkler arasındaki yaşantının ve yirmi yıllık geçen sürenin en doğru seslerin oluştuğunu sağladığını belirtmektedir.

2. BÖLÜM

METİNLER

2.1. İncilden Bölüm

St. John' a Göre İncil'in Birinci Bölümü

engil yuhannanin yazdughi üzérah

[1] *ibtida-dah kalam var-idi va kalám allahin yanindah idi va allah kalám hũ idi. [2] bũ ibtida-dah allahin yanindah idi [3] her shei an-dan yaradildi va hıtch bir yaradilmish shei an-siz yaradilmadi [4] andah hayat var-idi va hayat adamlarin nũrí idi [5] nũr dakhi zũlmetdah dia-verdi va zũlmet oni idrak étmadi [6] allah dan ersal olũnmish bir adam var idi va onin ádí yehya idi [7] markũm shehadétichũn géldi ta ki nourdan ütürü shehadet veréh ki adamlarin-jumlési anin sebebilah inaneh ler [8] kendusi ol nũr olmayũp anjak ol nũrdan ütürü shahedlik etmek-ichũn irsal olunmush idi [9] hak nũr ol idi ki dũnyayah gélan her adami tenvír ider [10] dũnyadah idi va dũnya anin lah khalk olundi va dũnya oni bilmadi [11] o kendũnin-ki-lerah géldi va kenduninkilí ani kabũl etmadiler [12] léken ani kabũl idanlarin jumleh-sineh (y'aní ismineh inananlerah) kudret verdi kí allahin oghulleri olaler [13] anlar né kandan né lahmin iradetindan né adamin iradetindan anjak allahdan doghmushler-der [14] ol kalám beni-adam oldi va 'ynayet va hakikatleh mash-hũn aramizdah makan tũtti va biz anin jellaléni babanin yaliniz bir oghlinin jellaleni gũrduk [15] yehyah ana shahadet ider va nida-idup dediki benim dédügim bũ dũr ol 'akbimjah gélan bendan évvel olmishder zirah bendan évvel idi [16] va biz heppimiz anin dolu-sindan hem 'ynayet-ichũn éynayet aldik [17] zirah shari'at musá-ilah verildi ammá 'ynayet va hakikat 'ysa masih-ilah(bizéh) geldi [18] allahí hích bir vakit-dah kimsah görmamish-der Babanin kojaghindah olan yekaneh oghul ani bayan éiladi [19] va yahya-nin shahadeti bũ dir kachan yahüdiler orashalim-dan imamler va lavilũler gönderdiler ki aná "san kim sin" déyu su-al idéler [20] ol dakhi ikrar edup inkar etmadi va "ben Messih deyilim" déyu ikrar éiladi [21] anlar dakhi aná sordiler ki "imdi san kim sin Elia mi sin" ol dakhi "déyilim" dédi "san ol Paighambermisin" "yok" javab verdi [22] imdi ana "san kim sin"*

dédiler “ta ki bizé gönderan-lerah jawab véreh-yiz kendunin hakin-dah ne dersin” [23] ol dakhi dediki “berriyedah nida idanin avazi im Rabbin yolini düz eileyin nijéh ki Esh‘aya Paighamber seu-i-ladi” [24] va ol gönderilan kimesnéler Pharisilerdan idiler [25] va anlar ana su al idup ana dédilerki “imdi éguer san (Messih yakhod Elia va yakhod ol Paighamber) déyil isin níchün ta ‘míd idersin” [26] yehya dakhi onlarah jawab verüp dediki “ben sü-ilah ta ‘míd iderim amma aranizdah bir kimesnah dūrūr ki ani bilmazsiniz [27] benim ‘akbimjah gélan ol dir ki bendan evvel olunmishder ben anin babüchlerinin tasmaşini chözmegah layek deyilim” [28] bñ ahwal va keifiyat Ardanin otahsindah olan Beit ‘abradah olup vak‘e va oradah yehya taémid-ider-idi [29] ertasi gün yehya kendüyah gélan éYsayi görüp dediki “Ishteh allahin küzüsi ki dünyanın günahini raf‘-ider [30] bñ der ol kimesna ben anin-ichün dédim-ki ‘akbimja bir-adam guéliyor ki bendan evel olünmishdur zirah bendan evvel idi [31] va ben anı bilmazdim amma Israyileh zaher olmasi ichün ben sü-ilah ta ‘mid-iderek gueldim [32] va yehya shehadet idüp dédiki “ben Rūhin samádan gö-wer-jin-gibi nizül etdiğini va anin üzerindah ber-karar oldighini gördüm [33] va ben ani bilmazdim amma béni sü-ilah ta ‘mid etmegah gönderan bana dédiki kimin üzerinah Rūhin énuş üzerindah kaldughini görirsan Ruh-il-Kudus-ilah ta ‘míd idan ol dir [34] va ben gördüm va shahadet éttimki allahin oghli o der [35] ertisi gün yehya yénéh dūrdi va kendü shakirdlerindan iki si dakhi [36] va gézan ‘Yisayéh baküp “Ishteh allahin küzüsi” dédi [37] va-ol iki shakird anin seu-i-la-dugini ishidinjah ‘Yisanin ardinjah gittiler [38] ‘Yisa dakhi dö-nüp va anlerin ardinjah gueldiklerini gör-meklah onlarah dédiki “neh arar siniz” onlar dakhi áná “ya Rabbí” (ki terjameh olunsah ya mu‘allem demekdur) “niradah otürursin” dédiler [39] ol dakhi anlarah “gelin bakin” dédi onlar dakhi varup nehradah oturdughini gördik-dah ol gün yanindah dūrdiler zirah o-zaman own sa‘atah yakin idi [40] ol süzi yehyadan istima‘ étmeklah ‘Yisanin ardinjah gidan ikinin biri Sam-éün-Bütrosin karindashi Andreas idi [41] marküm évvela kéndü karindashi Sam-‘ü-ni bülüp áná dédiki biz Messihí ki terjiméh olunsah Khristos demek dir bñldük [42] va anı ‘Yisaya gö-türdi ‘Yisa dakhi áná baküp dédiki “san yūna oghlü sam-‘ün-sin sana Kefas dinlah” bu kaliméh terjimeh olunsah bütros demek dir [43] ertasi-gündah ‘Yisa Jelilah ‘azimet étmek

ister-ikan [44] Philipposı bıldı va áná “ardimjah gél” dédi Philippos issah Beit-saida-dan Andreasin va Butros-in shehrindan idi [45] Philippos Nathanaili bülüp áná dédiki biz ol kimesnayı bıldik kí anin hakindah Mısa sharia ‘t-dah va Paighamberler yazdiler ya ‘ní Yusufın oghlū Nasaretlu ‘Yisayı [46] Nathanáyıl dakhi áná dédiki “Nasaretdan bir ayı shéi chikmak kabilmidir” va Philippos áná “gél va bak” dédi [47] va ‘Yisa Nathanáilin kenduyah geldugini görmeklah anin hakindah dédiki “Ishtah hakikat-dah bir Israellu andah hileh yokdir” [48] Nathanáyıl áná dédiki “beni néradan bilursin” ‘Yisa dakhi jawab verüp áná dédiki ‘Philippos seni chaghirmazdan evvel san enjír aghajinin altindah iken ben seni gör-dum [49] Nathanáyıl jawab verüp áná dédiki “ya Rabbi san Allahın oghlū-sin san Israilin meleki sin” [50] ‘Yisa jawab verüp áná dédiki “ben sána seni enjír aghajenin altindah gördüm dédugim-ichün iétikád idermisin? bñnlardan ‘ázim sheiler görejeksin” [51] va áná dédiki “hakkan hakkan sizah dérim shimdan-sonra gögi achilmish va beni-adamin üzerinah chiküp inan Allahın meleklerini görehsiz”

İncil Yohanna'nın yazdığı üzere

[1] İbtidâda kelâm var idi ve kelâm Allâh'ın yanında idi ve Allâh kelâm hû idi. [2] Bu iptidâda Allâh'ın yanında idi. [3] Her şey andan yaratıldı ve hiç bir yaratılmış şey ansız yaratılmadı. [4] Anda hayât var idi ve hayât adamların nûrı idi. [5] Nûr daḥı zulmetde ziyâ vérdi ve zulmet anı idrâk étmedi. [6] Allâh'dan irsâl olunmuş bir adam var idi ve anın adı Yaḥyâ idi. [7] Merķûm şahâdet için geldi tâ ki nûrdan ötürü şahâdet vére ki adamların cümlesi anın sebebiyle inanalar. [8] Kendisi ol nûr olmayıp ancak ol nûrdan ötürü şahâdlik étmek için irsâl olunmuş idi. [9] Ḥaḳḳ nûr o idi ki dünyâya gelen her adamı tenvir éder. [10] Dünyâda idi ve dünyâ anıyla ḥalaḳ olundu ve dünyâ anı bilmedi. [11] O kendiniñkilere geldi ve kendiniñkileri anı ḳabûl étmediler. [12] Lakin anı ḳabûl édenlerin cümlesine (ya 'ni ismine inananlara) ḳudret vérdi ki Allâh'ın oğulları olalar. [13] Anlar ne ḳandan ne laḥmın irâdetinden ne adamın irâdetinden ancak Allâh'dan toḡmuşlardır. [14] Ol kelâm benî Adem oldu ve 'inâyet ve ḥaḳîḳatle meşḥûn aramızda mekân tutdı ve biz anın celâlini Babanın oğlının celâlini gördük. [15] Yaḥyâ aña şahadet éder ve nidâ édip didi ki benim dédigim bu dur- ol 'aḳabimce gelen benden evvel olmuşdur zîrâ benden evvel idi. [16] Ve biz hepimiz anın ḫolusundan-hem 'inâyet için 'inâyet aldık. [17] Zîrâ şeri'at Mûsâ ile véridi ammâ 'inâyet ve ḥaḳîḳat 'İsâ Mesîḫ ile (bize) geldi. [18] Allahı hiç bir vaḳitde kimse görmemişdir- Baba'nın ḳucağında olan yegâne oḡul – anı beyân eyledi. [19] Ve Yâḥyâ'nın şahâdeti budur ḳaçan Yahûdîler Yeruşalimden³⁴ İmâmlar ve Levililer gönderdiler ki aña “sen kim siñ”- deyü su'al édeler. [20] Ol daḥı iḳrâr édip inkâr étmedi ve “ben Mesîḫ degilim.” deyü iḳrâr eyledi. [21] Anlar daḥı aña şordılar ki “émdi sen kim siñ- evliyâ mısıñ?” ol daḥı “degilim.” dédi. “Sen ol peyḡamber misiñ?” “yok.” cevâb vérdi. [22] Émdi aña “sen kimsiñ?” dédiler. “Tâ ki bize gönderenlere cevâb véreyiz kendiñiñ ḥaḳḳında ne dérsin?” [23] Ol daḥı didi ki “Beriyye'de nidâ édeniñ avâzıyım. Rabbiñ yolunu düz eyleyiñ niçe İş'ayâ Peyḡamber söyledi.” [24] Ve ol gönderilen kimesneler Farisîler'den idiler. [25] Ve anlar aña su'al édip- aña dédiler ki “émdi eger sen (Mesîḫ yâḥûd evliyâ ve yâḥûd ol Peyḡamber) degil iseñ niçin

³⁴ Metinde **Oraşlim** şeklindedir.

ta‘mīd édersiñ?” [26] Yaḥyā daḥı anlara cevāb vérip dédi ki “ben şu ıla ta‘mīd éderim ammā arañızda bir kimesne turur ki anı bilmezsiñiz [27] Benim ‘aḳabimce gelen ol dur ki benden evvel olunmuşdur – ben anıñ pāpūçlarınıñ taşmasını çözmege lāyık degilim. [28] Bu aḥvāl ve keyfiyāt Arda’nıñ ötesinden olan Bethabera’da vaḳ‘a olup- ve orada Yaḥyā ta‘mīd éder idi. [29] Ertesi gün Yaḥyā kendiye gelen ‘İsā’yı görüp dédikde “işte Allāh’ın ḳuzusu ki dünyānıñ günāhını ref‘ éder. [30] Budur ol kimesne ben anıñ için dédim ki ‘aḳabimce bir adam geliyor ki benden evvel olunmuşdur zīrā benden evvel idi. [31] Ve ben anı bilmezdim ammā İsrayil’e zāhir olması için – ben şu ıla ta‘mīd éderem geldim.” [32] Ve Yaḥyā şahādet édip didi ki “ben Rūh’ıñ semādan – gügercin gibi – nüzül étdigini ve anıñ üzerinde – ber qarār oldığını – gördüm. [33] Ve ben anı bilmezdim ammā beni - şu ıla ta‘mīd éden ol dur. [34] Ve ben gördüm ve şahādet étdim ki Allāh’ıñ oḒlı odur. [35] Ertesi gün Yaḥyā yine tırdı ve kendi şākirlerinden ikisi daḥı [36] Ve gezen ‘İsā’ya baḳıp “işte Allāh’ıñ ḳuzusu” dédi. [37] Ve ol iki şākir anıñ söyledigini işitince ‘İsā’nıñ ardınca gıtdiler. [38] ‘İsā daḥı dönüp ve anlarıñ ardınca geldiklerini görmekle anlara dédi ki “ ne arar sıñız?” anlar daḥı aña “yā Rabbī (ki tercüme olunsa yā mu‘allim demekdir) “nerede oturursın?” dédiler. [39] Ol daḥı anlara “geliñ baḳıñ.” dédi. Anlar daḥı varıp nerede oturduğunu gördükde ol gün yanında tırdılar zīrā o zamān on - sa‘ate yaḳın idi. [40] Ardınca giden ikiniñ biri Sem‘ün Buḥros’uñ qarındaşı Andreyas idi. [41] Merḳūm evvelā kendi qarındaşı Sem‘ün’ı bulup anā dédi ki biz Mesīh’i ki tercüme olunsa Ḥristos demekdir bulduk. [42] Ve anı ‘İsā’ya götürdi ‘İsā daḥı aña baḳıp dédi ki “sen Yona oḒlı Sem‘ün’suñ saña saña Kefas dinle” bu kelime tercüme olunsa Buḥros demekdir. [43] Ertesi günde ‘İsā Celīl’e ‘azīmet étmek ister iken Filipus buldı ve aña “ardımca gel.” dédi. [44] Filipus ise Bethabera’ dan Andreyas’ıñ ve Butros’uñ şehrinden idi. [45] Filipus Naşanayil’i bulup aña dédi ki “biz ol kimesneyi buldıḳ ki anıñ ḥaḳḳında Musā şeri‘atinde ve peygamberler yazdılar ya‘nī Yūsuf’ıñ oḒlı Naşiratlu ‘İsā’yı” [46] Naşanayil daḥı aña dédi ki “Naşirat’dan bir eyü şey çıḳmaḳ ḳābil midir?” ve Filipus aña “gel ve baḳ” dédi. [47] Ve ‘İsā Naşanayil’ıñ kendüye geldigini görmekle anıñ ḥaḳḳında dédi ki işte ḥaḳıḳatde bir İsrāyilli anda ḥīle yoḳdur. [48] Naşanayil aña dédi ki “beni nereden bilirsıñ?” ‘İsā daḥı cevāb vérip dédi

ki “Filipus seni çağırılmazdan evvel sen incir ağacınıñ altında iken ben seni gördüm. [49] Naşanayil cevāb vérip aña dédi ki “yā Rabbī sen Allāh’iñ oğlusiñ – sen İsrāyil’iñ melikisin.” [50] ‘İsā cevāb vérip aña dédi ki “ben saña – seni incir ağacınıñ altında gördüm dédigim için i’tikād éder misiñ? bunlardan ‘azīm şeyler göreceksiñ.” [51] Aña dédi ki haqqā haqqā size dérim şimden soñra gögü açılmış ve benī Ādemiñ üzerine çıkıp inen Allāh’iñ meleklerini göresiz.

2.2. Nasreddin Hoca Fıkralarından

Naşruddīn Hoca Efendi'den Hoş Hikayeler

Leṭāif-i Ḥvāce Naşruddīn Efendi

Rivāyāt³⁵-ı aḥbār u nāqılān-ı āşār u muḥaddisān-ı rūzgār şöyle rivāyet ve bu yüzden ḥikāyet ederler ki

[I] Ḥvāce Naşruddīn Efendi bir gün va'z³⁶ için kürsüye çıkıp eyder, “Ey mü'minler ben size ne diyeceğim bilir misiniz?” Cemā'at dەرler ki, “Ḥayır Ḥvāce Efendi bilmeyiz.” Ḥvāce, “Ya siz bilmeyince ben size ne söyleyeyim.” demiş. Bir gün Ḥvāce Efendi yine kürsüye çıkıp eyder. “Ey Müselmānlar ben size ne diyeceğim, bilir misiniz?” Anlar da dەرler ki, “Biliriz.” Ḥvāce, “Ya siz bildikten sonra ben size ne söyleyeyim.” deyip kürsüden aşağı inip çıkıp gidince cemā'at ta'accübe varıp “Bir daḥı çıkar ise kimimiz bilir, kimimiz bilmeyiz.” demeye ḳavl ü ḳarār eylerler. Ḥvāce gine bir gün bir minvāl meşrūḥ kürsüye çıkıp eyder, “Ḳarındaşlar³⁷ ben size ne söyleyeceğim bilir misiniz?” Anlar da dەرler, “Kimimiz bilir, kimimiz bilmeyiz.” Ḥvāce eyder, “Ne güzel bilenleriñiz bilmeyenleriñize öğretsin.”

[II] Bir gün Ḥvāce Naşruddīn Efendi eyder, “Ey Müselmānlar tañrı te'ālāya çok şükürler édiñ ki deveye ḳanat vérmemiş, eger vérmemiş olaydı, evleriñize ve yāḥūd bacalarıñıza ḳonardı, başlarıñıza yıḳardı.”

[III] Bir gün yine Ḥvāce Efendi bir şehirde kürsüye çıkıp eyder, “Ey Müselmānlar bu şehriñ hevāsı ile bizim şehriñ hevāsı bir imiş.” Cemā'at dەرler ki, “Ḥvāce Efendi neden bildiñiz?” Ḥvāce eyder, “Aḳşehir'de baḳardım, ne ḳadar yıldızlar var ise, bunda da o ḳadar var.”

[IV] Ḥvāce bir gün ḥammāma girer baḳar ki kimse yok cānı şıḳılıp ḳayabaşı³⁸ söylemeye başlar. Ḥvāce'ye şadāsı hoş gelip kendi kendiyeye dەر ki, “Ḳünkü benim böyle hoş şadām vardır.” Ḥalk daḥı şaḳalına fī'l-ḥāl

³⁵ Metinde **rivāyān** şeklindedir.

³⁶ Metinde **vaḡat** şeklindedir.

³⁷ Metinde **ḳarandaşlar** şeklindedir.

³⁸ **ḳayabaşı**: Halk edebiyatı üzerinde duran M. F. Köprülü 13.yy'a ait lâdinî edebiyat üzerinde de durmuştur. Bunların türkü, türkmānî, varsaḡı gibi kökenlerine dayanan isimlendirmelerle oluşmaları olduḡu gibi ḳoşma, deyiş ve **ḳayabaşı** gibi örneklerin de bulunduḡunu belirten Köprülü, bu eski halk mahsullerinden bize bir şey intikal edemediḡi gibi, bu cins eserler yazmakla şöret kazanmış, o asır halk şairlerinden yani ozanlardan hiçbirinin isminin bilinmediḡini belirtmiştir (Türk Edebiyatı Tarihi, 2004, s. 293)

hammāmdan çıkıp, toğru bir mināreye çıkıp vakitlerde öğle vakti imiş, temcīd okumaya başlar. Adam aşağıdan yukarı bakar, görür ki bir ĥarīf minārede vakitsiz temcīd okur. Eyder, “Behey nādān sende böyle kerīh āvāzıyla vakitsiz temcīd okuyorsun” Hemān Ḥvāce aşağıya inip eyder, “Ah ne olaydı bir řāhib-i ĥayr burada bir hammām yapa idi de bizi bu girye āvāzdan ĥurtara idi.”

[V] Bir gece Ḥvāce’ye rü’yāsında doğuz ağı vėrmifler. Ḥvāce Efendi “Hele bārī on ağı idiñ” dėmiř. Ba’de “Hele on doğuz idiñ dėyü nizā’ ederken uyanıp bakar ki elinde bir şey yok, yine gözlerin ĥapayıp, ellerin āvāz edip getir bārī doğuz ağı olsun.” dėmiř.

[VI] Bir gün Ḥvāce kıra çıkıp giderken nā-gāh ĥarřıdan biraz atlılar belirir Ḥvāce Efendi sür’at edip, bir mağbere yanına gelip, esvābın çıkarıp, çıplak bir mağbere deliğine girip, yatar. Atlılar Ḥvāce’yi görüp, yanına varıp, “Bre adam bunda niye yatarsın?” dėdiklerinde, Ḥvāce Efendi bir lağırdı bulamayıp, “Ben ehl-i ĥubūrdan idim, hemān buraya seyre³⁹ çıktım idi” dėmiř.

[VII] Ḥvāce bir gün büstāna girip, biraz havuc ve biraz řalgām her ne buldu ise yolup, birazın ĥuvāla ve birazın ĥoynuna ĥorken büstāncı gelip, bunu tutup, “Bundan ne ararsın?” dėdikde Ḥvāce şaşırıp, bir cevāb bulamayıp “Gécelerde bir ředīd rüzgār esdi idi, ol rüzgār beni buraya getirip attı.” dėdikde büstāncı eyder, “Ya bunları kim yoldu?” Ḥvāce eyder, “Rüzgār gāyet ředīd olduğundan beni şundan řuna atdı, ne yapıştım ise bütün elimde ĥaldı.” Büstāncı “Ya bunları ĥuvāla kim tıldurdu.” dėdikde “Ha işte ben de ol fikirde idim, sen de geldiñ.” dėmiř.

[VIII] Bir gün Ḥvāce Efendi Rāĥmetu’llāh-ı ‘Aleyh Ķonya’ya varıp bir ĥalvācı dükkāmına girer, hemān Bism’illah dėyip ĥalvāyı yemeye başlar. Ķalvācı, “Bre adam, ne yaparsın?” dėyip Ḥvāce’yi dövmege başlayınca Ḥvāce dér ki, “Ne güzel beltedir bu Ķonya ki ĥalvāyı adama dövme dövme yedirirler.”

[IX] Ḥvāce Nařruddīn Ramazān-ı řerīf olduğda kendi kendüye fikir idip “Baña ne lāzım ĥalka uyup oruc tutmağ bir dāne ĥölmek peydā idip günde ĥölmege bir taş bırağırım, otuz gün tamām olduğda Bayrām idirim.” dėyip ĥölmege günde bir taş bırağmaya başlar. İttifākan Ḥvāce’niñ kıızı bir gün

³⁹ (Nasreddin Hoca ve 1555 Fıkrası, 2008, s. 179)

çölmege bir avuç taş bırakır. Günlerden bir gün H^vāce'ye su'āl ederler ki, "Bugün ayıñ kaçıdır?" ammā ayıñ yigirmi beşi imiş. H^vāce, "Biraz şabr idiñ bakayım." déyip, eve gelip çölmeği döker, şayar görür ki yüz yigirmi taş olmuş. H^vāce "Eger bunuñ cümlesin dërsem baña sefih dërler" déyü gelip halka, "Bugün ayıñ tamām kırk beşidir." dëdikde bunlar eyderler, "Ey H^vāce bir ayıñ tamām otuz gündür, sen kırk beşidir, dërsiñ." H^vāce eyder, "Ben inşāf-ıla söyledim. Eger çömlek hesābına bakarsañ, bugün yüz yigirmisidir."

[X] Bir gün H^vāce'ye dërler ki, "Ay yeñi oldu, eski ayı neyelerler?" H^vāce eyder, "Kırarlar yıldız yaparlar."

[XI] Bir gün H^vāce bir kâfile ile şehirden çıkıp gitmeye murād eyledi, meğer bunuñ bir devesi var imiş. Kendi kendüye eyder, "Bārī yayan gitmekten ise şu deveye bineyim şafā ile gideyim." Ba' de deveye binip, kâfile ile giderken deve kükreyip, H^vāce'yi yere urup, üzerine çöküp H^vāce feryād eder. Kâfile halkı bunu kırtarırlar. Bir vaqtden soñra H^vāce'niñ 'aklı başına gelip, "Ey Müselmānlar gördüñüz mü, şol hāin deve baña ne kadar cefā eyledi, luţf idiñ şol hāin deveyi baña tutuñ, boğazlayım." demiş.

[XII] Bir gün yumurtanıñ tokşanı bir aķceye alıp, diger meskene varıp onun şatar imiş. H^vāce'ye, "Niçin tokşan ālıp onun şatarsın?" dëdiklerinde H^vāce, "Ziyāde fā'idedendir, dostlar bizi tek alışvérişte görsünler." demiş.

[XIII] H^vāce Naşruddīn bir gün bir ırmaķ kenārına varıp otururken on dāne a'mā gelirler ve H^vāce ile ırmaķdan birer birer geçirilmesine birer pula kavlı ü karar ederler. H^vāce bunları birer birer geçirirken birini ırmaķ şuyı toparlayıp⁴⁰ ötürür. A'mālar feryāda başlarlar. H^vāce "Niçin feryād edersiniñiz, ha bir pul eksik vériñ." demiş.

[XIV] Bir gün H^vāce kırdā gezerken bir țana rāst gelip oğurlayıp toğru evine getirip, boğazlayıp derisin şaķlar. Șana şāhibi feryād u figān ederken H^vāce'niñ evi öñüne geldikde H^vāce ehline, "Ey qarı şu țananiñ derisin çıkarsamada şu herifiniñ yüzünü kara eylesem." demiş.

[XV] Bir gün H^vāce Naşruddīn Efendi bāzārda gezerken bir harife rāst gelip H^vāce, "Bugün ayıñ üçü mü yoħsa dördü müdür?" dëdikde, "Bilmem ay alıp şatdığım yoķdur." demiş.

⁴⁰ (Letayif Hoca Nasreddin, 1926, s. 27)

[XVI] Bir gün H̄vāce omuzuna bir nerdübān alıp, getirip, bir bāğçe dīvārına dayanıp, yukarı çıkıp, sonra yukarı alıp içeri girer. Būstāncı bunu görüp, “Sen kimsiñ, bunda ne ārarsın?” dēdikde, H̄vāce sür‘atle nerdübān yanına gelip eyder, “Nerdübān şatarım.” Būstāncı eyder, “Bunda nerdübān satılır mı?” H̄vāce eyder, “Behey cāhil h̄arīf nerdübān nerede olsa satılır.”

[XVII] Naşruddīn Efendi bir gün tavukların bir bir tutup, boğazlarına bir pārçe beştemāl delip, geçirip, kapıp şalivérmiş. H̄alk u ‘ālem H̄vāce’niñ katına cem‘ olup, “Bu tavuklara ne oldu?” dēmişler. H̄vāce, “Bunlarıñ anaları öldü, yasın tutarlar.” dēmiş.

[XVIII] Bir gün H̄vāce’niñ tarlasına bir öküz girer. H̄vāce görüp, eline bir şopa alıp üzerine vardıkda öküz kaçır. Gelecek hafta öküzü bir Türk ‘arabaya koşmuş giderken, H̄vāce öküzü görüp, hemān eline bir şopa alıp, seyr édiپ öküzü birkaç şopa urur. Türk, “Bre adam benim öküzümden ne istersin?” dēdikde, “Sen h̄alt étme cāhil köpek, ol kabāhatin bilir.” dēmiş.

[XIX] Bir gün H̄vāce Efendi vaşiyet éder ki, “Ben öldüğüm vaqt beni eski maķbereye koyasiñız.” Cemā‘at, “Niçin böyle söylersin.” dēdikerinde H̄vāce, “Su‘āl melekleri geldikde, ben su‘āl olundum, görmez misiñiz, maķberim bile eskidir, dérim,” dēmiş.

[XX] Bir gün H̄vāce qaralar giyip taşra çıkar. H̄alk bunu görüp “H̄vāce Efendi ne ölüden qaralar giymişsin” dēdiklerinde H̄vāce “Oğlumuñ babası merhūm oldu, anıñ yasın tutarım.” dēmiş.

[XXI] Bir gün H̄vāce Efendi uzakdan gelirken kendini h̄arāret ālır. Bakıp görür ki bir çeşme lūlesine āğac şoķmuşlar. H̄vāce, “Şu içeyim.” déyip, āğacı çıkarıp, çıkardığı gibi şu kuvvetiyle çıkıp H̄vāce’niñ üstü başı ışlandıkda hemān H̄vāce darılıp, “İşte böyle deli aķdığıñ için götüñe bu āğacı şoķmuşlar.” dēmiş.

[XXII] H̄vāce Naşruddīn Efendi’niñ bir kızusu var imiş ki gāyet ile besler imiş. Bir gün biraz yārān cem‘ olup, kızuyu H̄vāce’niñ elinden alıp, “Yiyelim.” dērler. Biri evvel gelip eyder, “Ey H̄vāce yarın kıyāmet kōpacak imiş bu kızuyu neylersin, getir şunu yiyelim.” H̄vāce inanmaz dahı gelip öyle söyler. H̄vāce gerçek şanıp kızuyu boğazlar, andan H̄vāce arkasına urup birisin aņgāhda āteş yakıp kızuyu biryān étmeye başlar. Na-gāh qaradaşları şoyunup, eşvābı H̄vāce’ye teslīm idip her biri bir tarafa oynamaya giderler.

H̄vāce de esvābīñ cümlesini ateşe urup yaşar. Birazdan soñra seğırdişmek düşmeden gerü geldiklerinde görürler ki esvābīñ cümlesi yakıp kül olmuş. H̄vāce'ye eyderler, “Bunları kim yakdı?” H̄vāce “Yarın kıyāmet kopacak imiş esbāb niye lāzım?” démiş.

[XXIII] Bir gün H̄vāce'niñ evine hırsız girmiş, hernesı var imiş düşürüp, arkasına yüklenip, çıkıp gitmiş. H̄vāce de bākī kalanı toplayıp hırsızın ardına düşer. Hırsız evine girince H̄vāce de ardından hırsızın kapısın daş eyledikde hırsız, “Ne istersin?” H̄vāce Efendiye dédikde H̄vāce, “Ya biz bu eve köç étmedik mi?” démiş.

[XXIV] Bir gün H̄vāce kōñşusundan bir kazğan alıp işini gördükden soñra kazğanın içine bir küçük tencere koyup, getirip şāhibine vérdikde şāhibi ulan harīf görür ki kazğanın içinde bir küçük tencere vardır. “Bu nedir?” dér. H̄vāce eyder, “Kazğan toğurdu.” Harīf tencereyi kabūllenir. Yine bir gün H̄vāce kazğanı isteyip, alıp, evine götürüp kullanır. Kazğan şāhibi bir gün beş gün bakar görür, kazğan gelmedi. H̄vāce'niñ evine gelip daş-ı bāb eyler. H̄vāce kapıya gelip, “Ne istersin?” dédikde, “Kazğanı dérim.” H̄vāce eyder, “Sen sağ ol kazğan merhūm oldu.” Harīf, “H̄vāce Efendi hiç kazğan ölür mü?” dédikde “Ya toğurduğuna inanırsın da öldüğüne inanmaz mısın?” démiş.

[XXV] Bir gün H̄vāce māķberelerin arasında gezerken görür ki bir koca köpek bir mezār taşın üstüne yatıyor. H̄vāce tarılıp, eline bir çomak alıp köpeğe urmak ister, köpek daş H̄vāce'ye hamle éder. H̄vāce görür ki kendini telef édecek hemān köpeğe “Geç yiğidim geç.” démiş.

[XXVI] Bir gün H̄vāce bir leylek tutup, evine götürüp, bıçak ile burnunu ve ayaklarını uzundur déyü kesüp, bir yüksek yérde oturdup “İşte şimdi kuşa beñzediñ.” démiş.

[XXVII] Bir gün H̄vāce görür ki pıñarın başında vāfir ördekler oynar. H̄vāce segredip, “Tutayım.” déyince kaçarlar ve uçup giderler. H̄vāce daş eline biraz etmek alıp, pıñarın yanına oturup, pıñara etmek batırıp yér iken bir harīf gelir, “Ne yersin?” dédikde H̄vāce, “Ördek çorbası yerim.” démiş.

[XXVIII] Naşruddīn Efendiniñ bir hastesi var idi. H̄atır şormağa gelenlere H̄vāce eyder, “Şabāhdan sağ idi, şimdi ölüyor.”

[XXIX] Bir gün H̄vāce tavuğların bir kafese toldurup Sivrihişār'a gider iken, “Şol derdmendler maħbūsdur, bārī biraz koyu véreyim.” déyip

cümlesini şalivérdikde tavukların her birisi bir tarafa kaçır. H^vāce eline bir degnek alıp Horosu önüne katıp, kıovalayıp, “Géceniñ yarısına şabāh olduğun bilirsın de ya niçin gündüzüñ ögle zamānı hāzır yolu bilmezsin.” demiş.

[XXX] Bir gün H^vāce bir ağaca çıkıp oturduğu dalı kesmeğe başlar. Aşağıdan bir harīf geçerken, “Bre adam neylersin, şimdi dal kesildiği gibi düşersin.” dedikde buña H^vāce hiç cevāb vέρmez birde hemān ağac kesildiği gibi H^vāce yér<d>e düşer andan kalkıp harīfiñ ardından segredip, “Bre adam señ benim düşeceğim bildiñ, öleceğim dağı bilirsın” déyip bunuñ yakasına şarılr. Harīf halāş bulamayıp eyder, “Cānıñ kıalmaz.” H^vāce de olduğu yerde yatıp, “İşte ben öldüm.” déyip kıalır. Halk u ‘ālem bunuñ başına üşüp, bir tābūt getirip, içine kıoyup, “Evine getürelim.” déyip yolda giderken bir çamurlu yere geldiler, “Ne yöne geçelim.” déyip, söyleşirken hemān H^vāce tābütđan başın kıaldırıp, “Ben sağ iken şu yoldan gider idim.” demiş.

[XXXI] Bir gün H^vāce Sivrihişār’a varıp görür ki vāfir adamlar cem‘ olup aya bakırlar. H^vāce, “Bu ne ğarīb-yer olur ki bizim belde ğalbur kıadar görürlerde i‘tibār itmezler, bunda ise hilāl kıadar aya ne kıadar adam cem‘ olmuş bakırlar.” demiş.

[XXXII] Naşruddīn Efendi Akşehir’de gezerken ya Rabb baña biñ altın vέρ ammā bir eksik olur ise almam dér imiş. H^vāce’niñ bir Yahūdī kıomşusu var imiş. Yahūdī bunu işidip tecrübe étmek için tokuz yüz tokşan tokuz altın bir kése içine kıoyup H^vāce’niñ bācesinden aşağı atar. H^vāce görür ki kése ile altın kıurur. “Du ‘āmız kıabül oldu.” déyip késeyi açır, altınları şayar. Görür ki bir eksik, “Bunu véren birini dağı virir.” déyip kıabülленir. Bu kerre Yahūdī fetil alır, hemān kıalkır. H^vāce’niñ kıapısın çalıp, “Şabāhiñiz hayr olsun H^vāce Efendi şu bizim altınları vέρ.” dér. H^vāce Yahūdī’ye eytdi, “Bāzergān sen deli olmuşsun, ben Hakk Te‘ālī’den istedim idi, ol vérdi. Ne münāsebet sen baña altın atmak.” Yahūdī eyder, “A cānım H^vāce ben saña laťife olsun déyü itdim, bir eksik olur ise almam, dediñiz idi. Bakayım alır mı, déyü laťife itdim.” H^vāce “Ben laťife bilmem altınları kıabülledim.” dedikde Yahūdī, “Haydi maħkemeye gidelim.” dér. H^vāce eyder, “Ben maħkemeye yayan gitmem.” Yahūdī H^vāce’ye bir kıatır getirir. H^vāce aydır, “Güzel ammā arkıama bir kıürk lāzım.” Yahūdī bir kıürk dağı getirir. Bunlar kıalkıp maħkemede Kıāđī Efendi’ye varırlar. Kıāđī su‘āl itdikde Yahūdī, “Şu adam bu kıadar altın aldı,

şimdi inkār édiyor.” dédikde Kāḍī Efendi H̄vāce’niñ yüzüne bakar, H̄vāce eyder, “Sultānım ben dāimen H̄aḡḡ Te’āliden biñ altın isterdim, vérdi. Ammā saydım, bir eksik öyle ise ol kadar altını véren birini daḡı vérir dédim, altınları kabūllendim. Ancak Sultān’a bu Yahūdī şimdi arḡamdaki kürke ve bindiḡim ḡatıra daḡı şāhib çıkar.” dédikde Yahūdī, “Anlar daḡı benimdir Sultānım.” dédikde, “Bre ḡīdī şirret Yahūdī” déyip başına urarak maḡkemedden taşra ḡıkardılar. H̄vāce şimdi kürkü ve ḡatırı daḡı kabūllenip evine ḡitmiş, démişler.

[XXXIII]O gün H̄vāce Efendi düḡün ziyāfetine gider, üzerinde esvābı eski. Bunu gözetmeyip i’tibār étmezler. H̄vāce görür ki olmaz hemān uşul ile taşra ḡıkıp, eve gelip, kürkünü giyip ziyāfet yérine varır. Bunu ḡapıdan ḡarşılıyıp buyuruñ H̄vāce Efendi déyip ta’zīm ve tekrīm ile sofrā başına oturdup, “Buyuruñ H̄vāce Efendi.” dérler. H̄vāce de kürkünün yeñini tutar, “Buyuruñ kürküm ta’āma.” dér. H̄aḡḡ u ‘ālem bakıp H̄vāce’ye, “Neylersin?” dédiklerinde “zāhir ikrām şimdi kürke ta’āmı daḡı ol yésin.” démiş.

[XXXIV]Naşruddīn Efendi bir gün bir şehre varır, görür ki H̄aḡḡ u ‘ālem yéyip içmekde. H̄vāce’yi görürler, ikrām idüb ta’ām getirirler. Meger ol sene ḡaḡt imiş. H̄vāce yér içer ve kendi kendiye eyder, “Şehrine pek ucuzluk şehirdir” ve birden su’āl éder ol ādam eyder, “Behey ādam mecnūn musun bu gün Bayrāmdır herkes ḡuvveti olduḡuna göre evlerinde pişirirler, getirirler. Anıñ için ta’ām ḡanıdır.” H̄vāce, “Ah keşke her gün Bayrām olaydı.” démiş.

[XXXV] Bir gün Naşruddīn Efendi şarıḡ şarar, görür ki ucu gelmez. Tekrār bozar; yine şarar, yine gelmez. H̄vāce’niñ cānı şıkılır şarıḡı alır, gelip bedestānda mezādda vérir. Mezād olurken bir ḡarīf gelir, müşteri olur. H̄vāce uşul ile gizlice ḡarīfe yaklaşıp, “Birāder şaḡın alma zīrā bu şarıḡıñ ucu gelmez.” démiş.

[XXXVI] Bir gün H̄vāce’ye bir adam gelip eşegini ister. H̄vāce daḡı “Bunda dur varayım, eşege tanışayım; eger eşeḡiñ göñlü olur ise; véreyim.” déyip, āndan içeri girip, bir miḡdār durup, gelip eyder, “Baña eşek dér ki, beni ellere vérir iseñ benim ḡulaḡıma ururlar hem seniñ ‘avratıña sögerler.”

[XXXVII] Bir gün H̄vāce eşegine binip bāḡçeye giderken, yolda bir iş étmege gelirken, arḡasından şūfin ḡıkarıp eşeḡiñ semeriniñ üstüne ḡor. Hırsız gelip şūfi çalar, gider. H̄vāce gelir, görür ki şūf yokdur. Hemān ol sā’at eşeḡiñ

şırtından şemerini ālıp, kendi arkasına koyup, eşege bir kāmçı urup, “Getir şūfımı, āl semeriñi.” demiş.

[XXXVIII] Bir gün dağı şūfin çıkarıp eşegiñ üstüne kor. Bir ħarīf bunu gözetir imiş. Fī'l-hāl şūfi ālıp yürüyü vérir. Eşek ol zamān bağırmağa başlar. Ĥvāce eyder, “İster bağır, ister çağır fāidesi yok.” ħarīf ise bunlarıñ bağırıp çağırđığını işitdikde getirip, şūfi yerine koyup kaçır gider.

[XXXIX] Bir gün Ĥvāce Efendi eşegin gāyb idip ħarīfiñ birine su'āl ider. Ĥarīf eyder, “Gördüm filān yérde Kādī olmuş.” Ĥvāce, “Gerçek dērsin Kādī olacağını ben bilirdim. Zīrā ben 'imāda ders vérir iken ol eşek kulakların dikip diñler idi.” demiş.

[XL] Bir gün Ĥvāce'niñ evine bir adam gelip eşegi ister. Ĥvāce eyder, “Eşek evde yokdur. Kazā ittifāk eşek içerde bağırır. Ĥarīf eyder, “Hay Ĥvāce Efendi eşek içerde bağırır.” Ĥvāce “ne 'acāib adam imişsin eşege inanırsıñ da ağ şağalım ile bañā inanmazsın.” demiş.

[XLI] Bir gün Ĥvāce karısına “A karı ölmüş adami neden bilirsin?” dēdikde, “Eli ayağı şoğur andan bilirim.” demiş. Bir gün Ĥvāce oduna tađa gider iken eli ayağı üşümüş. Ĥvāce hemān, “Ben öldüm.” dēyip bir ağacını dibinde yatar. Kırdlar gelip eşegini yemeğe başlarlar. Ĥvāce yatdığı yérden kırdlara éyi bulduñuz şāhibi ölmüş eşegi.” demiş.

[XLII] Bir gün Ĥvāce eşegini bāzāra götürüb gider iken kıyruğuna çamur bulaşır. Hemān eşegiñ kıyruğunu kesip, hegbeniñ içine koyup, bāzāra varup mezād éderler iken bir ħarīf eyder, “Kıyruksuz eşek néye yarar?” Ĥvāce, “Siz bāzārını éde görüñ, kıyruğ yabānda degildir.” demiş.

[XLIII] Bir gün Ĥvāce bir uzak yérden gelir iken esegi gāyet ile şuşamış, nā-gāh bir gölüñ kenārına gelir. Meger bu gölüñ etrāfi gāyet yüce imiş. Ĥvāce'niñ eşegi şuyu görünce kararı kalmayıp göle segreder. Hemān düşmek mağalinde gölden kırbağalar ötmeğe başlarlar, eşek ürküp gériye kaçır. Ĥvāce varıp eşegi tutar, “Āferīn ey göl kışları dēyip, bir avuç akçe göle atıp varıñ ħalvāya vér gide yiyiñ.” demiş.

[XLIV] Ĥvāce Naşruddīn Efendi zamānından üç ruhbān her 'ilimde māhirler zühür édip, 'ālemi seyāhat édip gezerler iken Sultān 'Alā'üd-dīn vilāyetine varurlar. Pādişāh da bunları dīne da'vet éder. Bu üçü dağı eyderler, “Bizim her birimiziñ birer su'āli vardır. Eger cevāb véirseñiz siziñ dīniñize

girelim.” Bunlar bu kavle rāzī oldular andan Sultān ‘Alā’ūd-dīn ‘ulemāsın ve meşāyihın cem‘ eyleyip bunlarıñ su’allerine aślā cevāb véremege birisi kâdir olmadılar. Sultān ‘Alā’ūd-dīn gāzaba gelip, “Şu benim zīr-i hükmümde olan vilāyetleriñ ‘ulemā ve meşāyihından bir kimse bulunmadıga bunlara cevāb vére.” déyip te’essüfde iken birisi eyder, “Bu su’allere bir kimse cevāb véremez, belki H‘āce Naşruddīn Efendi cevāb vére.” Hemān pādişāh emreyler Naşruddīn Efendiye Tatar çıkarırlar ‘acele varıp H‘āce’yi bulup pādişāhıñ emrini söyler. Hemān ol sâ‘at Naşruddīn eşegin egerleyip ‘aşāsın eşne alub, eşegine binip, Tatarı “Düş öñüme” déyip toğru Sultān ‘Alā’ūd-dīn sarāyına gelip, huzūr-ı pādişāha girip selām vérir. ‘Aleyke alıp, H‘āce’ye yér gösterir. Oturub pādişāha du‘ā édip eyder, “Beni çağırmağdan murādınız nedir? Sultān ‘Alā’ūd-dīn aḥvāl naql éder. Andan H‘āce aydır, “Su’alleriñiz nedir? (ne dir?) Andan ruhbānıñ biri ileri gelip aydır, “Benim su’ālim Efendi ḥazretleri dünyānıñ ortası neresidir?” H‘āce hemān ‘aşası ile eşegiñ öñ ayağın gösterir, “İşte dünyānıñ ortası, eşegimiñ ayağı tırduğu yér dir.” dér. Ruhbān eyder, “Neden (ne den) ma‘lūm?” H‘āce eyder “Eger i‘timād étmez iseñ işte ölçek eger ziyāde eksik gelir ise aña göre söyle.” dér. Andan ruhbānıñ biri dağı ileri gelip, “Ya bu gökyüzündeki yıldızlar ne kaçardır?” dér. H‘āce eyder, “Eşegimiñ üzerinde ne kadar kıl var ise ol kadar.” dér. Ruhbān dér, “Neden ma‘lūm?”, “İnanmaz iseñ gel şay, eger eksik gelirse ol zamān söyle.” dér. Ruhbān eyder, “Ya eşegiñ üstündeki kıl şayılır mı?” H‘āce aydır, “Ya ol kadar yıldızlar şayılır mı?” Ol bir ruhbān ileri gelip, “Eger benim su’ālime cevāb véerebilirseñ cümlemiz ĩmāna geliriz.” dér. H‘āce, “Söyle görelim.” dér. Ruhbān eyder, “Ey H‘āce şu benim şakalıñıñ kaç kıl vardır?” H‘āce dağı, “Şay benim eşegimiñ kuyruğunda kaç kıl var ise ol kadar” dér. Ruhbān eyder, “Neden ma‘lūm?” H‘āce “Behey cānım inanmaz iseñ gel şay.” dér. Ruhbān bu kavle rāzī olmaz. H‘āce eyder, “Eger rāzī olmaz iseñ, gel bir kıl şakalıñdan ve bir kıl eşegiñ kuyruğundan kōparalım, görelim ;naşıl gelir.” dédikde ruhbān görür ki, olur iş degil Cenāb-ı Ḥađ’dan hidāyet érişir. Hemān yoldaşlarına, “Ben işte ĩmāna geldim” déyip tevḥīd getirir ve ol ikisi dağı cān u göñülden ĩmāna gelirler. Üçü dağı H‘āce’ye bende olurlar.

[XLV] Naşruddīn Efendi bir gün bir büyük t̄ablanıñ üstüne üç erik koyup, bege hediye getirip begiñ öñüne kōr. H‘āce’niñ erik getirdiginden ḥazz idip

vāfir akçe bağışlar. H̄vāce eviñe geldikde birkaç günden soñra pancar alıp, yine bege getirirken bir harīfe rāst gelip H̄vāce'ye eyder, “Bunları kime götürürsün?”, “Bege götürürüm.” dēdikde, “Bege bunu götüreceğine inc̄ir götürseñ daha maqbūle geçer.” dēr. H̄vāce varıp, birkaç arka inc̄ir alıp götürür. Beg dañı emr eyleyip bu inc̄iriñ cümlesin bunuñ başına ururlar. Ammā bunları H̄vāce'niñ başına urduqça H̄vāce şükr éderdi, “Ey H̄vāce niçin şükr édersin” dēdiklerinde H̄vāce eyder, “Haylī pancar getiriyordum, yolda bunu bir harīf ta'rif eyledi. Eger pancar getire idim, başım yarılır idi.”

[XLVI] H̄vāce bir gün yine bege varır. Beg bunu ava götürür, ammā bir kıltabān ata bindirir. Şikār avlarken yağmur yağar. Herkes atlarıyla kaçarlara, bu kaçmaz at yürümez. Hemān H̄vāce soyunup, çıplak olup, esvābını eline alıp, kendi üstüne çıkıp, oturur tamām-ı yağmur dinip kalkar. Kıruca giyiniş bege yetişir. Beg eyder, “Na'ceb ıñlanmadıñ, geldiñ?” H̄vāce “Bu at ğāyet keskin imiñ beni uçurdu, ıñlanmadım.” dēdikde beg anı baş tavlaya bağıladı. Günlerden bir gün beg yine ava gidip ol ma'hūd ata biner. H̄vāce'yi dañı bir ğayrı ata bindirir. Bi'zni'llah yine yağmur yağar, herkes kaçar. Beg ol kıltabān at ile kalıp kürkü gibi ıñlanıp ve H̄vāce'niñ kelāmına ziyādesiyle tarılır. Ertesi gün H̄vāce'yi çağırıp dēr ki, “Saña yakışır mı ki yalan söyleyip beni Allah'ın kıırında yağmurda ıñladasın H̄vāce bege, “Niçin tarılırsın, hiç iz'āniñ yok mu senüñ ki benim gibi esvābını çıkarıp, üzerine oturasın ve yağmur dindikden soñra giyip kıruca gelesin.” dēmiş.

[XLVII] Bir gün H̄vāce kıaz pişirdip, pādişāha götürüp giderken yolda H̄vāce'niñ kıarnı açıktır. Bir budunu kıoparıp yēr huzūr-ı pādişāha vardıkda kıazı öñüne kıor. Timurleng gördükde, “H̄vāce beni zevkleniyor.” dēyü cānı şıkılıp, “Kıanı bunuñ bir ayağı nereye gitdi” dēdikde H̄vāce, “Bizim diyārımızıñ kıazları bir ayaklı olurlar, inanmaz iseñ işte çeşme başında olan kıazlara bak.” dēmiş. Fī'l-vak'a çeşme başında bir sürü kıaz var imiñ ki cümlesi bir ayak üzere tururlar imiñ. Timur derhāl emr éder ki tavulcular cümlesi birden tavullara kıomağı ursunlar. Tavulcular dañı kıomağı urmağā başlayınca kıazlar iki ayaklı olur. Timur gördiğibi ikişer ayaklı oldular dēyince H̄vāce, “Ol kıomağı sen yeseñ, dört ayaklı olursun.” dēmiş

[XLVIII] Merhūm H̄vāce Efendi kıādī iken iki kışi gelirler, biri eyder. “Şu adam benim kıulağımı ıñırdı.” Ol bir adam eyder, “Yok ben ıñırmadım o kendi

kulağı ışırdı.” H̄vāce eyder, “Birazdan geliñ, size cevāb véreyim.” Bunlar giderler, andan H̄vāce bir tenhā yére gelir kulağını tutup, “Işıra bilir miyim?” déyip, çekip тұrurken arқası üzerine düşüp bir miqdār başı dağı yarılır. H̄vāce derhāl başına bir bez pārçesi şarıp, yine gelip yerine oturur. Ol iki ҳarīfler dağı gelip da‘vālarını söylerler. H̄vāce, “Behey adam ışıрма degil, belki düşerde başı bile yarılır.” démiş.

[XLIX] Bir gece H̄vāce Naşruddīn evinde yatarken şoқақда қаpu öñünde bir ғavğā işidir. H̄vāce eyder, “A қarı қалқ мүму yak, şunu göreyim.” Қарısı, “Отur adam otur yerinde.” дер. H̄vāce қарыуы diñlemeyip, yorғanı arқasına alıp, таşра çıkar. Bir ҳarīf bunu görüp, yorғanı hemān arқasından ālub қаçar. H̄vāce de üşüyüp ditreyerek қаpidan іçeri girdikde қарısı, “Efendi ғavğāniñ aşı ne imiş?” dédikde, “N’olsa gerek ғavға bizim yorғan іçin imiş, yorғanı aldılar, ғavға tamām oldu.” démiş.

[L] Bir gün H̄vāce’niñ қарısı H̄vāce’niñ қаftānını yıқayıp bāğçede аша komuş. Çün H̄vāce таşра çıkar, görür ki bāğçede bir adam ellerin germiş, тұrur. Қарısına eyder, “A қarı şu benim oқ ile yayımı al gel.” Қарıda getirip vérir. Bir<i>den H̄vāce oқu atıp, қаftāni delip öte yanında çıkardı. Ba‘de қапыуы muhkem қаpayıp, gelip yatdı. Çün şabāh oldu, varub gördi ki, urduғu kendiniñ қаftāni imiş. Oturub feryād éderек “Ya Rabbi şükür, eger ben іçinde olaydım, çoқdan ölü idim.” démiş.

[LI] Bir gün H̄vāce derse gider iken monlāları arқasında, H̄vāce merkebe tersine binip gider. Monlālar eyderler, “Ey H̄vāce niçin böyle ters binersiñiz?” H̄vāce, “Eger тоғru binersem, siz benim arқama düşersiñiz. Eger öñümce giderseñiz, arқаñız benim öñüme düşer. İmdi böylece binmek evlādır.” démiş.

[LII] Naşruddīn Efendi’niñ bir қоca öküzü var imiş ki boynuzları ғāyet ile büyük ҳattā iki boynuzu beyninde oturmaқ мүmkün imiş. Her zamān hergeleden geldikde “Buniñ boynuzu arasına otursam.” déyü taһmīn éder imiş. Bir gün öküz eviñ öñüne gelip yatar. H̄vāce de, “Fırşat buldum.” déyip, gelip, öküzüñ iki boynuzlarınıñ arasına binip, oturduқda hemān öküz ayağ üzerine қалқıp H̄vāce’yi yére atar. H̄vāce’niñ ‘aқlı başında gidip nice zamān yatur, қарısı gelir, görür ki H̄vāce yatar, ‘aқlı başında degil bir zamāndan şoñra

H'vāce görür ki arısı yanında aqlar." H'vāce "A arı aqlama ok zamet ektim ammā hele Őimdi ārzūmı aldım." dēmiŐ.

[LIII] H'vāce Efendi her ne zamān evine ciger getirirse arısı oynasına vērirmiŐ. H'vāce aŐam vati geldikde oūne amir mancası ormuŐ. Bir gūn su'āl ēder ki, "A arı ben her gūn birer ciger getiriyorum, bunlar nereye gidiyor?" arı cevāb vērir ki, "Anları bütūn kedi aparır." H'vāce hemān alkıp, balayı Őandık iine oyup kilidler. 'Avreti H'vāce'ye eyder, "Baltayı kimden Őaklıyorsun" H'vāce eyder, "Kediden Őaklarım." 'Avret eyder, "Kedi balayı neyle?" H'vāce eyder, "İki aelik cigere ama' ēden kedi kır aelik balayı almaz mı!"

[LIV] Bir gūn H'vāce ile 'āvreti amaŐır yıamaa bir gūl baŐına giderler. amaŐurları meydāna dōkūp Őābūnu oyub, amaŐıra mūbāŐeret ēdecegi vat hemān bir ara uzgūn gelip, Őābūnu apıp gitmiŐ. arısı aırıp, "Behey H'vāce yetiŐ uzgūn Őābūnu aldı." dēdikde H'vāce eyder, "A arı hi tınma anı üstū bizden kirlidir o varsın, yıasın."

[LV] Meger H'vāce'ni baŐı kel imiŐ. Berbere varır tırāŐ olur, ıkarır bir ae vērir. Gelecek afta yine gider, yine tırāŐ ēderler, āyīneyi oūne orlar. H'vāce, "Benim yarısı kel dir, iki tırāŐ bir aeye olmaz mı?" dēmiŐ.

[LVI] Bir gūn H'vāce birkaç adamlar ile balık avına giderler deize a atarlar. H'vāce de kendini a iine atar. Eyderler, "H'vāce Efendi neyledi?" H'vāce "Ben kendimi balık Őandım." dēmiŐ.

[LVII] Bir gūn maalle uŐaqları birbirlerine, "Geli H'vāce'yi aaca ıkaralım, Őora pabuclarını alalım." dēyip, ocuklar bir aacı dibine gelip, "Bu aaca kimse ıkamaz." dēyip tırurken H'vāce gelip, "Ben ıkarım." dēdikde, "ıkamazsın." dērler. H'vāce hemān eteklerin beline Őokup pabucların oynuna or, "H'vāce Efendi aacda pabucu neylersin?" dēdiklerinde H'vāce, "Belki andan öte yol dūŐerse āzır yanımda pabuc bulunsun." dēmiŐ.

[LVIII] Bir gūn köyden bir arīf gelip H'vāce'ye bir tavŐan getirir. H'vāce de arīfe 'izzet ü ikrām idip orba yedirir. Bir hefteden Őora yine gelir ammā H'vāce unutmuŐ anı misāfir olduunu, "Sen kimsin?" dēdikde ol adam, "TavŐan getiren kimseyim." dēr. H'vāce yine bunu abūl ēder. Bira gūnden Őora biraz adamlar gelip misāfir olmak isterler. H'vāce bunlara

“Kimlersiñiz?” dedikde bunlar, “Tavşan getireniñ komşularıyız.” derler. Bir kaç günden soñra yine bir takım herif dahı gelip anlara da H'vāce “Kimlersiñiz?” dedikde “Tavşan getireniñ komşusunuñ komşularıyız.” derler. “Hoş geldiñiz.” deyip bunlarıñ öñlerine bir tās sāde şu getirir. Bunu gördükde “Bu nedir?” dediklerinde H'vāce, “Bu tavşanıñ şuyunuñ şuyudur.” demiş.

[LIX] Bir gün H'vāce çift sürerken bir kaplumbağa bulup, tutup, boğazına bir ip takıp biline aşakor. Kaplumbağa ise bağırrır, çağırır. H'vāce, “Çağırma sen de çift sürmek öğrenirsiñ.” demiş.

[LX] Bir gün H'vāce evlenecek olur, halkı da'vet eder. Komşular gelip yemeğe başlar. H'vāce'ye, “Gel sende ye.” demezler. H'vāce tarılıp çıkar, gider. Birazdan bunlar H'vāce'yi arar, bulamazlar. Şalgın edip, aradınca varıp bulurlar, “Hay H'vāce gel nereye gidersiñ?” derler. H'vāce “Bugün düğün aş kim yedi ise, gerekdir ki ol girsin.” demiş.

[LXI] Bir gün H'vāce sefere giderken kārban ile bir yere konup atlarını bağlayıp şabāh olduğda H'vāce atlarıñ içinde atını bulamaz ve bilmez kangısıdır. Hemān eline ok yay alıp adamlar, “Atma.” “Gāyet itdim.” der. Herkes gülüşüp atların ayırırlar. H'vāce görüp, atını bulup hemān bilir ki, kendiniñ atıdır, tiz elden sağ ayağın üzengiye başıp, ata binip yüzü atıñ sağrısına gelir. Eyderler, “Ey H'vāce niçin ata ters binersiñ?” H'vāce, “Ben ters degilim, belki at şolağdır.” demiş.

[LXII] H'vāce'niñ telāmizinden biri Habeşī imiş ismine Hammād derlerimiş. Bir gün H'vāce'niñ üzerine mürekkebe dökölüp su'al eyderler ki, “H'vāce Efendi bu nedir?”, “Bizim Hammād derse geç kalıp yetişeyim deyü segrettiğinden terlemiş, üzerime tamladı.” demiş.

[LXIII] Bir gün H'vāce minbere çıkıp “Müselmāñlar size bir naşihatim vardır, eger oğluñuz olur ise, zinhār ismini Eyüb komayñ.” Eytmişler, “Ey H'vāce niçin?” “Zirā halk isti'māl ederken ip olur.” demiş.

[LXIV] Bir gün H'vāce ābdest alırken şu yetişmez. Namāza başladığı vakt kaç gibi bir ayak üzre тұrur. Derler ki, “H'vāce Efendi, “Neylersin?” H'vāce “Bu ayağımıñ ābdesti bu kadar.” demiş.

[LXV] Bir gün H'vāce'ye bir adam gelip misāfir olur. Géce bunlar yatarlar. Bir vaktten soñra mūm söyünür. Misāfir eyder, “H'vāce Efendi mūm

söndü, sağ yanında mûm vardır, getir bakalım.” H^vâce, “Sen deli mi olduñ karanlıkda ben sağ yanımı ne bileyim.” demiş.

[LXVI] Bir gün H^vâce evine gelir iken bir kaç talebelere rāst gelir. Eyder, “Efendiler bu gece bize gidelim, baba çorbası bizde içelim.” Talebeler, “Pek güzel” deyip, H^vâce’niñ ardına düşüp eve gelirler, “Buyuruñ.” deyip otaşına çıkarır. İçeri girer, eyder, “A karı birkaç misāfirler getirdim, bir taş çorba vér, yéyelim”. Karı “Ah Efendi evde yağ⁴¹ mı var, pirinc mi var ve getirdigiñ var mı ki çorba istersiñ.” dedikde, “A kadın şu çorba taş baña vér.” deyip, alıp hemān efendileriñ yanına gelip, “Efendiler ‘ayb olmasın eger bizim evde yağ pirinc olaydı bu taş ile size çorba çıkaracak idim.” demiş.

[LXVII] Bir gün Naşruddīn Efendi evinde otururken kapısı bir adam dağ eder. H^vâce yukarıdan, “Ne istersiñ?” dér. Faķir adam aydır, “Aşağı gel.” H^vâce hemān aşağı inip, “Ne istersiñ?” dedikde, “Şadaķa isterim.” demiş. H^vâce eyder, “Gel yukarı.” Faķir yukarı çıkınca, “Allah vére.” dér, “Behey Efendi aşağıda niçin söylemediñ?” dedikde, H^vâce, “Ya ben yukarıda iken sen beni niçin aşağı çağırdıñ?” demiş.

[LXVIII] Bir gün H^vâce bir bölük sūhtelere rāst gelip, bunlara buyuruñ bize gidelim déyü eviñ kapısına getirip bunlara aydır, “Siz biraz bunda turuñ ben gireyim.” deyip, içeri girip eyder, “A karı var imdi şu harifleri şav.” Karı çıkıp eyder, “H^vâce gelmedi.” Harifler eyderler, “Bu nasıl sözdür, H^vâce bizimle berāber geldi.” Karı, “Gelmedi.” Sūhteler “Geldi.” deyip münāza’a éderler. Meger H^vâce yukarıdan diñler imiş başın pencereden çıkarıp, “Behey adamlar ne mücādele idersiz belki kapı ikidir, birinden çıkıp gitmiş ola.” demiş.

[LXIX] Bir gün Sivrihişār’iñ bir bekrī kādīsı var imiş. Bir gün bāğda mest olup yatmış. H^vâce dağı ol gün seyrāna çıkmış idi. Ol araya gelip görür ki kādī mest ve medhūş yatar. Hemān H^vâce ferācesin alıp gitmiş. H^vâce ferāceyi arkasına giyip o tarafından kādī kalkıp bakar ki ferāce yok, gelip muhızlılara ısmarlar. “Benim ferācemı baķıñ, bulursañız alıp baña getiriñ.” Anlar da H^vâce’niñ arkasında görüp, alıp kādīya getirirler, kādī aydır, “H^vâce kanda buldıñ şol ferāceyi?” H^vâce eyder, “Seyrāna çıkdım idi, birde gördüm

⁴¹ Metinde ya´ şeklindedir.

bir sūhte mest olup yatıyor üstü açık. Bende ferāceyi aldım, gittim. Eger seniñ ise al.” démiş. Qāzī eyder, “Hay yok benim degil.” démiş.

[LXX] Bir gün H^vāce’yi bir ‘acemi berber tirāş éderken her üstüre çaldıkda başı kesip her kesdigi yere penbe yapışdırır imiş. H^vāce berbere, “Behey adam başımıñ yarısına penbe ekdiñ, ben de yarısına kettān ekeyim.” démiş.

[LXXI] H^vāce bir gün bir kimseniñ bāğçesinde zerdālū ağacına çıkār. Zerdālū yer iken şāhibi gelir. H^vāce “Neylersin bunda?” dédikde H^vāce eyder, “Behey cānım görmez misin, bülbülüm zerdālū āğacında öterim.” Bāğçivān eyder, “Öt bakayım.” H^vāce terennüm étmege başlar. Hārīf gülüp, “Böyle terennüm mü olur?” H^vāce eyder, “Acemi bülbül bu kadar öter.” démiş.

[LXXII] Rivāyet olunur merhūm H^vāce her ‘ilmde māhir ve her fende kāmīl imiş. Lākin talebe kendiden ders ricā étdikde, “Qudurī dersi oğuruz.” dérlerse, oğudur imiş. āhir-i kitāb isterler ise oğutmaz imiş. Ba‘zīlar dérler ki Qudurī oğurdurken keşf ü kerāmet şāhibi olmuş, Qudurī oğutmanıñ hikmeti bu imiş.

Raḥmetu’llāh-i ‘Aleyh Raḥmet-i Vās‘ī

3. BÖLÜM

SÖZLÜK

ELİF

āb su [< *áb* water] (WBB, 3)

ābād bayındır [< *á-bád* a house, habitation; a city; culture] (WBB, 3)

ibtidā başlangıç [< *ib-ti-dá* the beginning] (WBB, 3)

iplik iplik [< *ip-lik* thread] (WBB, 3)

at at [< *át* a horse] (WBB, 3)

et et [< *et* meat] (WBB, 3)

ata ata [< *á-tú* a father, ancestor] (WBB, 3)

ateş ateş [< *á-tesh* fire] (WBB, 3)

ittifāk anlaşma [< *it-ti-fák* by chance, it happened that].(WBB, 3)

etek etek [< *a-tek* hem of a garment] (WBB, 3)

atmaca atmaca [< *at-má-jah* a sparrow hawk] (WBB, 3)

atmak atmak [< *át-mak* to throw] (WBB, 3)

etmek etmek [< *et-mek* to do = *itmek*] (WBB, 3)

etmek ekmek [< *et-mek* bread tlfz. *ek-mek*] (WBB, 3)

atena athena [< *á-ti-nah* athens] (WBB, 3)

eşer eser [< *et-her* a sign, mark, trace; a history] (WBB, 3)

āşār izler [< *á-thár* events, signs, histories].(WBB, 3)

eşna vakit [< *eth-nah* stick to lean upon] (WBB, 3)

eşna aralık [< *eth-na* middle, midst, interval] Ör. **bu eşnāda** bu aralıkta
[< *bú-eth-ná-dá* in the mean time] (WBB, 3)

eşvāb giyecek şeyler [< *eth-wab* a garment] (WBB, 3)

ac aç [< *áj* hungry, famished] (WBB, 3)

icāb cevap, onay [< *i-jáb* answer, consent] (WBB, 3)

icābet kabul etme [< *i-já-bet* consent, agreement] (WBB, 3)

ecel ecel [< *a-jál* fate, appointed time; death] (WBB, 3)

açlık açlık [< *ách-lek* hunger] (WBB, 3)

açılmağ açılmak [< *á-chil-mak* to be opened] (WBB, 3)

açmağ açmak [< *ách-mak* to open] (WBB, 3)

ihtimāl ihtimal [< *ih-ti-māl* bearing, possibility] (WBB, 3)
ihtiyāc muhtaçlık [< *ih-ti-yāj* need, want, requirement] (WBB, 3)
ihsān iyilik etme [< *ih-sān* benefit, favour, courtesy, charity] (WBB, 3)
aħmak budala [< *ah-mak* stupid, foolish].(WBB, 3)
aħmaqlık budalalık [< *ah-mak-lik* stupidity, foolishness].(WBB, 3)
aħvāl haller [< *ah-wāl* circumstances, affairs < **hāl**] (WBB, 3)
āhbār haberler [< *akh-bār* news] (WBB, 4)
ihtiyār yaşlı [< *ikh-ti-yār* choice; power] (WBB, 4)
ihtiyārlik yaşlılık [< *ikh-ti-ār-lik* old age] (WBB, 4)
aħir son [< *ā-khir* the end; at last; finally], **aħirinde** sonunda [< *akher-in-deh* bk. [35]] (WBB, 4)
aħiret öbür dünya [< *ā-khi-ret* posterior, last; used for ‘the other world’ tlfz. *ā-khe-rá*] (WBB, 4)
aħur ahır [< *ā-khor* a stable] (WBB, 4)
ada, aťa ada [< *á-dá, á-táh* an island], **ada tavşanı** ada tavşanı [< *á-dá táű-sha-ní* a rabbit] (WBB, 4)
edeb edep [< *a-dab* civility, morality, respect, custom] (WBB, 4)
edepsiz edepsiz [< *a-dap-siz* uncivil, without respect] (WBB, 4)
idrāk kavrayış [< *id-rāk* comprehension], **idrak etmek** kavramak [< *id-rāk et-mek* to comprehend] (WBB, 4)
adlu adlı [< *ád-lü* named, called, celebrated] (WBB, 4)
adam adam [< *á-dam* a man] (WBB, 4)
adım adım [< *á-dum* a step, trace], **adım adım** adım adım [< *á-dum á-dum* step by step] (bu kelime **ka-dem** kelimesini yozlaşmış halidir. **adım** < **ka-dem** ayak, adım [< *ka-dam* a foot, a step) (WBB, 4)
ezān ezan [< *i-zan* the call to prayer] (WBB, 4)
iz‘ān anlayış [< *iz-‘an* intellect; judgment; obedience] (WBB, 4)
izn izin [< *izn* permission] (WBB, 4)
eziyyet eziyet, kötü muamele [< *a-zi-yet* hurt, ill-treatment] (WBB, 4)
ara ara [< *á-rá* the middle, midst, between], **aramızda** aramızda [< *a-ra-miz-deh* in the midst of us, among us] (WBB, 4)
araya gelmek araya gelmek [< *á-rá-yeh gel-mek* to intervene] (WBB, 4)
irādet istek [< *i-rá-det* will, desire, commands] (WBB, 4)

aralık aralık [*< á-rá-lik* interval] (WBB, 4)
aramak aramak [*< á-rá-mak* to search] (WBB, 4)
erba ^a42 dört [*< ar-ba* 'four] (WBB, 4)
arpa arpa [*< ar-pah* barley] (WBB, 4)
artırmağ arttırmak [*< ar-ter-mak* to increase, augment, advance] (WBB, 4)
artık artık [*< ar-tik* more, already] (WBB, 4)
irtikâb kötü bir iş yapma [*< ir-ti-kâb* mounting on horseback; attacking; interfering with] (WBB, 4)
arıtmağ arıtmak [*< á-rit-mak* to purify, redress] (WBB, 4)
artmağ artmak [*< art-mak* to increase] (WBB, 4)
eritmek eritmek [*< é-rit-mek* to dissolve] (WBB, 4)
erte bir sonraki günün sabahı [*< er-té* the morning], **ertesi gün** ertesi gün [*< er-te-si gün* the next day] (WBB, 4)
ard art, arka [*< ard* behind]
irsâl gönderme [*< ir-sâl* an embassy, sending], **irsâl olmak** gönderilmek [*< ir-sâl o-lin-mak* to be sent] (WBB, 4)
arслан aslan [*< ars-lân* a lion] (WBB, 4)
arığ zayıf, cılız [*< árek* lean](WBB, 4)
arğa arka [*< ar-kah* the back, behind] (WBB, 4)
erik erik [*< é-rik* a plum] (WBB, 4)
ırmağ, ırmağ ırmak [*< ir-mak* a river] (WBB, 5)
az az [*< áz* some, a little] (WBB, 5)
ez +DAn [*< éz* from], **ez kuce** nereden [*< whence*] **ez in taraf** bu taraftan [*< this way*], **ez in kî** keşke [*< If only*](WBB, 5)
azacığ azıcık [*< á-zá-jik* a very little] (WBB, 5)
âzâd azat, hür [*< á-zâd* free] (WBB, 5)
azmağ yoldan çıkmak [*< áz-mak* to wander, go astray](WBB, 5)
ezmek ezmek [*< ez-mek* to break, to pound in pieces](WBB, 5)
esâet acı çekmek [*< a-sa-et* a crime, sin], **esâet etmek** incitmek [*< a-sa-et et-mek* to hard](WBB, 5)

⁴² Metinde **erba** ^a şeklinde.

asān kolay [< *á-sán* easy, convenient] (WBB, 5)
esbāb sebepler [< *as-báb* cause, reason, means < **sebeb**] (WBB, 5)
İstambul İstanbul [< *İs-tam-búl* Constantinople] (WBB, 5)
istridya istiridye [< *is-tri-di-a* an oyster < Yun. *σπίδι*] (WBB, 5)
istiġfār tövbe etme [< *is-tigh-fār* pardon, repentance] (WBB, 5)
istimā işitmek [< *is-ti-ma* 'listening, hearing](WBB, 5)
isti 'māl kullanma [< *isti* 'māl use, service], **is-tī-māl et-mek**
 faydalanmak [*is-ti* 'māl *et-mek* to make use of](WBB, 5)
istimālet gönül çekme [< *is-ti-ma-let* civility, politeness] (WBB, 5)
istemek istemek [< *is-te-mek* to wish, desire](WBB, 5)
istihzā alay etme [< *is-tih-zā* joke, jest, derision](WBB, 5)
eski eski [< *es-kī* old], **eski zemāniñ adamları** eski zamanın adamları [<
es-ki za-mā-nin á-dam-ler-i the ancients ed. the men of olden time] (WBB,
 5)
ism isim [< *ism* a name] (WBB, 5)
esmek esmek [< *es-mek* to blow], **yel eser** yel eser [< *yil é-ser* the wind
 blows] (WBB, 5)
ıssı ısı [< *is-si* master; hot, warm] (WBB, 5)
esir esir [< *a-sír* a captive, prisoner] (WBB, 5)
ıssılık sıcaklık [< *is-si-lik* heat, warmth] (WBB, 5)
aş aş [< *ásh* meat, victuals, soup] (WBB, 5)
eş eş [< *esh* a companion, equal](WBB, 5)
aşağa, aşağı aşağı [< *á-sha-gha* below, down], **aşağı** aşağı [< *á-sha-gha*
 below, down](WBB, 5)
işāret işaret [< *i-shú-ret* a sign, token] (WBB, 5)
iştibāh şüphelenme [< *ishtibāh* doubt, comparison, resemblance](WBB,
 5)
işitmek işitmek [< *i-shit-mek* to hear](WBB, 5)
işte işte [< *ish-teh* look, see, there, lo, behold](WBB, 5)
iştihā istek [< *ish-ti-há* desire, wish, appetite, avidity] (WBB, 5)
aşçı aşçı [< *ásh-chí* a cook < hlk. **alçı** [< *al-chi* a cook]](WBB, 5)
eşfāk merhametler [< *ish-fāk* compassion, pitying, affection](WBB, 5)
eşek eşek [< *eshék* an ass] (WBB, 5)

aşikār açık [< *á-shi-kár* clear] (WBB, 5)

işletmek işletmek [< *ish-let-mek* to cause to work< **işlemek**] (WBB, 5)

işlemek işlemek, çalışmak [< *ish-lé-mek* to work] (WBB, 5)

eşmek eşmek [< *esh-mek* to go together (obsolete)] (WBB, 5)

aşıl asıl [< *a-sil* origin], **naşıl** na-sıl [< *ná-sil* how], **ne aşıl** nasıl [< *neh as-sil* how] (WBB, 6)

aşla⁴³ asla,hiçbir zaman [< *as-láh* not at all,by no means tlfz. *as-la*] (WBB, 6)

işlāh iyileştirme [< *as-láh* reconciliation] (WBB, 6)

işlamak ıslatmak [< *is-lám-ák* to wet, bathe] (WBB, 6)

işlanmak ıslanmak[< *is-lan-mak* to be wet] (WBB, 6)

işmarlamak ısmarlamak [< *is-mar-la-mak* to recommend, enjoin, call for] (WBB, 6)

kahve işmarla kahve ısmarlamak [< *kaï-veh is-mar-la* order coffee] (WBB, 6)

asmağ asmak [< *as-mak* to hang] (WBB, 6)

uşul yöntem [< *ü-sül* quietly, manner, in a proper way] (WBB, 6)

aşil asil [< *á-sil* noble, of good origin (a horse or man)] (WBB, 6)

eṭibbā tabipler [< *a-tub-ba* physicians < **ṭabīb**] (WBB, 6)

eṭrāf taraflar [< *at-ráf* sides] (WBB, 6)

i'ānet yardım [< *i- 'a-net* assistance, help] (WBB, 6)

i'tibār değer verme [< *i- 'ti-bār* esteem, honour, confidence] (WBB, 6)

i'timād güvenme [< *i- 'ti-mad* faith, confidence] (WBB, 6)

i'tikād inanma [< *i- 'ti-kād* belief,] (WBB, 6)

i'tidāl ölçülülük [< *i- 'ti-dal* justice] (WBB, 6)

i'rāz⁴⁴yüz çevirme [< *i- 'raz* the action of honouring and paying deference to] (WBB, 6)

a'lā, en yüce [< *a- 'la* the highest] hlk. **āler** çok iyi [< *āler* very good] (WBB, 6)

a'mā kör [< *a- 'má* blind, a blind man] (WBB, 6)

ağ ağ [< *agh* a net] (WBB, 6)

⁴³ Metinde **aslā** şeklindedir.

⁴⁴ Metinde **i'rāz** şeklindedir.

ağac ağaç [*< á-ghaj* a tree] (WBB, 6)
ağarmak ağarmak [*< á-gha-rmak* to whiten (obsolete)] (WBB, 6)
a-ğır ağır [*< á-ghir* heavy, weighty], **ağır ağır** ağır ağır [*< á-ghir á-ghir* slowly] (WBB, 6)
ağrı ağrı [*< a-gh-ri* grief, pain] (WBB, 6)
ağız ağız [*< a-ghaz* the mouth] (WBB, 6)
ağlamak ağlamak [*< agh-la-mak* to weep] (WBB, 6)
uğur uğur [*< o-ghūr* [augury] lucky omen], **uğur ola** uğur olsun [*< o-ghūr ola* luck to you!](WBB, 6)
iftihār övünme [*< if-ti-khār* glory, honour; vell met, vb.] (WBB, 6)
ifrāt ölçüyü aşma [*< if-rāt* excess], **ifrāt ile** ölçüyü aşarak [*< if-rāt ile* extremely] (WBB, 6)
āferīn aferin [*< āf-rīn* bravo] (WBB, 6)
efendi efendi [*< ef-fen-dī* master, sir; man of the pen] (WBB, 6)
aķ beyaz [*< ak* white], **aķ baba** akbaba [*< ak ba-ba* vulture] (WBB, 6)
aķçe akçe [*< ak-cheh* money, a piece of money] (WBB, 6)
ikrār tasdik etme [*< ik-rar* affirmation, promise, confession] (WBB, 6)
aķrān akran [*< ik-rān* peers, equals] (WBB, 6)
aķsām kısımlar [*< ak-sām* divisions, parts; oaths] (WBB, 6)
iklīm iklim [*< ak-līm* climates, division of the world] (WBB, 6)
aķmak akmak [*< āk-mak* to flow,] (WBB, 6)
aķındı akıntı [*< ā-kin-dī* the current of a river] (WBB, 7)
eñ en [*< en* very, most (a particle used in forming the superlative) *bk.* [24]](WBB, 7)
ekber en büyük [*< ak-bar* the greatest] (WBB, 7)
ekserī birçok [*< ek-the-rī* for the most part] (WBB, 7)
eger eğer [*< é-ger* if] (WBB, 7)
ikrām ikram [*< ikram* honour] (WBB, 7)
egerlemek eyer vurmak [*< é-ér-la-mek* to saddle ger. **egerleyip**] (WBB, 7)
eksik eksik [*< ek-sik* fault, defect] (WBB, 7)
eksikli kadın [*< ek-sik-lī* a women] (WBB, 7)
egilmek eğilmek [*< é-il-mek* to bend, incline] (WBB, 7)

eglemek oyalamak [< *eg-lé-mek* to detain, amuse] (WBB, 7)
ekmek ekmek [< *ek-mek* to sow, to plant] (WBB, 7)
eknāf taraflar [< *ak-naf* sides< **kenef**] (WBB, 7)
ekin ekin [< *é-kin* seed] (WBB, 7)
ekinci ikinci [< *e-kin-ji* a sower, husbanman] (WBB, 7)
añsız aniden [< *án-siz* suddenly] (WBB, 7)
el el [< *el* a hand] (WBB, 7)
el yabancı [< *il* another, a stranger] (WBB, 7)
il memleket [< *il* a country] (WBB, 7)
illā illa [< *il-la* if not, unless, ama] (WBB, 7)
ālāy tabur [< *á-lá-ī* battalion, or troop of soldiers, squadron (of cavalry)]
(WBB, 7)
elbette elbette [< *al-bat-tah* certainly, assuredly] (WBB, 7)
alt alt [< *ált* below, underneath] (WBB, 7)
altmış altmış [< *áltmish* sixty] (WBB, 7)
altun altın [< *áltun* gold] (WBB, 7)
altı altı [< *álti* six] (WBB, 7)
altılık altılık [< *áltilik* a piece of money of six piastres] (WBB, 7)
el-hāşıl sözün kıyası [< *il-há-sel* finally < Ar. **el+hāşıl**] (WBB, 7)
āldatmağ aldatmak [< *ál-dat-mak* to deceive,] (WBB, 7)
aldanmağ aldanmak [< *al-din-mak* to deceive one's self, o err, to be
deceive] (WBB, 7)
alışmağ alışmak [< *a-lish-mak* to become accustomed] (WBB, 7)
ülfet arkadaşlık [< *ul-fet* friendship, intimacy] (WBB, 7)
ilk ilk [< *ilk* the first] (WBB, 7)
elli elli [< *ellí* fifty] (WBB, 7)
almağ almak [< *almak* to take] (WBB, 7)
ilā +e kadar, + e değın [< *i-la* to, unto, vb.] (WBB, 7)
alıkoмаğ alıkoymak [< *á-lí-ko-mak* to retain, stop, ayr. to leave or let
go] (WBB, 7)
ammā ama [< *am-ma* but, however] (WBB, 7)
imtinān iyiliği başa kakma [< *imtinán* gratitude] (WBB, 7)
emşāl benzer [< *im-thál* fables, parables < **meşel**] (WBB, 7)

imdād imdat [< *im-dād* prolongation, extension, assistance] (WBB, 7)
emr emir [< *amr* an order, command] (WBB, 7)
emek emek [< *e-mek* fatigue, work, labour] (WBB, 7)
emeklemek emeklemek [< *e-mek-le-mek* to work, toil] (WBB, 7)
ummaḵ ümit etmek [< *ũm-mak* to hope, expect], **umarım** ümit ederim
 [< *ũ-ma-rim* i hope] (WBB, 7)
umūr işler [< *ũ-mūr* business < **emr**](WBB, 8)
ümīd ümit [< *ũmīd* hope, desire] (WBB, 8)
emīn güvenilir [< *a-mīn* safe, free] (WBB, 8)
ana anne [< *á-ná* a mother] (WBB, 8)
anahtar anahtar [< *á-nakh-tar* a key tlfz. *a-nak-tar*] (WBB, 8)
enbār ambar [< *am-bar* granaries; fodder; deck of a vessel] (WBB, 8)
intifāʿ yararlanma [< *in-ti-faʿ* gain, utility, profit, use] (WBB, 8)
ancaḵ ancak [< *an-jak* only] (WBB, 8)
incü inci [< *in-jü* a pearl] (WBB, 8)
ince narin [< *in-jeh* fine, subtile] (WBB, 8)
encīr incir [< *an-jīr* a fig] (WBB, 8)
insān insan [< *in-sān* mankind, a man] (WBB, 8)
inşaniyyet insanlık [< *in-sá-ni-yet* courtesy, humanity] (WBB, 8)
ensiz dar [< *en-siz* narrow] (WBB, 8)
insāf insaf [< *in-saf* justice, equity] (WBB, 8)
inʿām nimet verme [< *in-ʿam* a gift] (WBB, 8)
inkār inkar [< *in-kar* denial] (WBB, 8)
angāh ondan sonra [< *ũn-gah* then] (WBB, 8)
inmek inmek [< *en-mek* to descend] (WBB, 8)
enīs arkadaş [< *a-nīs* a friend, companion; tame] (WBB, 8)
āv av [< *áv* the chase] (WBB, 8)
ev ev [< *ev* a house] (WBB, 8)
ova ova [< *o-vá* a plain, a valley] (WBB, 8)
āvāz ses [< *á-vaz* the voice] (WBB, 8)
ot ot [< *ot* a herb] (WBB, 8)
utanmaḵ utanmak [< *u-tan-mak* to be ashamed, to blush] (WBB, 8)
oturmaḵ oturmak [< *o-tur-mak* to sit down] (WBB, 8)

ötürü ötürü [*< ü-tur-ü* because, on account of, upon] (WBB, 8)
otluk otluk [*< o-tlik* herbage] (WBB, 8)
ötmek ötmek [*< üt-mek* to sing (like a bird)] (WBB, 8)
oturmak oturmak [*< oturmak* to sit down] (WBB, 8)
otuz otuz [*< o-tüz* thirty] (WBB, 8)
öte öte [*< o-tah* beyond, on the other side] (WBB, 8)
uc uç [*< üj* extremity, summit] (WBB, 8)
ucuz ucuz [*< ü-jüz* cheap] (WBB, 8)
ucuzluk ucuzluk [*< ü-jü-zlik* cheapness] (WBB, 8)
ocağ aile ocağı [*< u-ják* the hearth] (WBB, 8)
avcı avcı [*< av-ji* a chasseur, a sportsman, falconer] (WBB, 8)
üç üç [*< üch* three] (WBB, 8)
uçmak uçmak [*< üch-mak* to fly] (WBB, 8)
üçüncü üçüncü [*< üch-ün-ji* the third] (WBB, 8)
oğşamak okşamak [*< okh-sha-mak* to flatter], **oğşamak** okşamak [*< o-kush-mak* to flatter, caress] (WBB, 8)
odun odun [*< o-down* wood] (WBB, 8)
oda oda [*< o-dah* a chamber, hall] (WBB, 8)
orada orada [*< o-rá-dah* there] (WBB, 8)
orta orta [*< or-ta* midst, centre] (WBB, 8)
ortak ortak [*< or-tak* partner, a friend, companion] (WBB, 8)
örtmek örtmek [*< ürt-mek* to cover, veil] (WBB, 8)
uçurmak uçurmak [*< ü-chür-mak* to cause to fly] (WBB, 8)
ördek ördek [*< ür-dek* a duck] (WBB, 8)
ürkütmek ürkütmek [*< ür-kut-mek* to frighten] (WBB, 9)
ürkek ürkek [*< úrkuk* fearful, timid] (WBB, 9)
ürkmek ürkmek [*< úrkmek* to be afraid] (WBB, 9)
orman orman [*< or-mán* a wood, a forest] (WBB, 9)
örümcek örümcek [*< ú-rum-jik* a spider] (WBB, 9)
urmak vurmak [*< ür-mak* to beat tlfz. *vou-rmak*] (WBB, 9)
oruc oruç [*< ü-rüj* fast], **oruc tutmak** oruç tutmak [*< ü-rüj tut-mak* to fast] (WBB, 9)
uzatmak uzatmak [*< ü-zát-mak* to stretch out] (WBB, 9)

uzak uzak [< *ŭ-zak* distant] (WBB, 9)
üzer, üzere üzere [< *ü-zer, ü-ze-rah* upon] (WBB, 9)
özü özü, kendi [< *ü-zü* self] (WBB, 9)
uzun uzun [< *ŭ-zun* long] (WBB, 9)
üzengi üzengi [< *ü-zen-gi* a stirrup] (WBB, 9)
üst üst [< *üst* above, upon] (WBB, 9)
usture ustura [< *os-tra* a razor] (WBB, 9)
uşak hizmetli, uşak [< *ŭ-shák* a servant, a chap] (WBB, 9)
üşümek üşümek [< *ü-shü-mek* to grow cold, be cold] (WBB, 9)
uşanmak usanmak [< *ŭ-san-mak* to be tired] (WBB, 9)
uğramak uğramak [< *ogh-ra-mak* to go, to meet] (WBB, 9)
uğurlamak çalmak [< *ogh-ril-mak* to seize, to rob] (WBB, 9)
oğ ok [< ok an arrow] (WBB, 9)
o kadar, ol kadar o kadar [< *o-ka-dar, ol-ka-dar* so many] (WBB, 9)
okumak okumak [< *o-kŭ-mak* to read] (WBB, 9)
okumuş okumuş [< *o-kŭ-mush* learned] (WBB, 9)
ön ön [< *ün* before, in front] (WBB, 9)
öğrenmek öğrenmek [< *úg-ren-mek* to teach tlfz. *ú-ren-mek*] (WBB, 9)
evvel evvel, önce [< *ev-vel* first] (WBB, 9)
evlā evla, daha iyi [< *ev-la, ŭ-la* better] (WBB, 9)
evlād evlat, oğullar [< *av-lād* children, descendants] (WBB, 9)
ölçmek ölçmek [< *úlch-mek* to measure] (WBB, 9)
ol kadar o kadar [< *ol-ka-dar* as much as, so much] (WBB, 9)
evvelki evvelki, önceki [< *ev-vel-ki* the first [36]] (WBB, 9)
olmak olmak [< *ol-mak* to be] (WBB, 9)
ölmek ölmek [< *úl-mek* to die] (WBB, 9)
olunmak olunmak [< *o-lin-mak* to be, to become] (WBB, 9)
evlenmek evlenmek [< *ev-len-mek* to marry] (WBB, 9)
ulu ulu, yüce [< *o-lú* great (obsolete)] (WBB, 9)
ummak ummak, beklemek [< *ú-mak* to hope] (WBB, 9)
omuz omuz [< *o-mŭz* the shoulders] (WBB, 9)
omuz omuz [< *ŭ-mŭz* the shoulders] (WBB, 9)
on on [< *own* ten], **un** un [< *ŭn* flour] (WBB, 9)

unutmağ unutmak [< *ũ-nũt-mak* to forget] (WBB, 9)
uyanmağ uyanmak [< *ũ-yan-mak* to awake] (WBB, 9)
uyutmağ uyutmak [< *ũ-yũt-mak* to go to sleep, to put to sleep] (WBB, 9)
 9)
uyku uyku [< *ũ-yũ-kũ* sleep] (WBB, 9)
öyle öyle [< *ũ-ĩ-la* thus, so], **öyle** öğle vakti [< *ũ-ĩ-la* 12 o'clock hlk. *ũ-ĩ-lan*] (WBB, 9)
uymağ uyumak [< *ũ-yũ-mak* to sleep] (WBB, 9)
oynaş oynaş [< *o-ĩ-nash* a prostitute a lover] (WBB, 9)
ehālĩ ahali, halk [< *ũ-ha-lĩ* people, inhabitants] (WBB, 9)
ihitimām özen, özenme [< *ih-ti-mām* care, solicitude] (WBB, 9)
ihmāl ihmal [< *ih-māl* neglect, delay] (WBB, 9)
ay ay [< *ũ-ĩ* month, the moon], **ayı** ayı [< *ũ-yĩ* a bear] (WBB, 10)
ayağ ayak [< *a-yák* a foot] (WBB, 10)
eyālet eyalet, [< *e-yá-let* province, country; dominion] (WBB, 10)
étmek, etmek etmek [< *et-mek* to do] (WBB, 10)
aytmak söylemek [< *et-mek* to say] (WBB, 10)
iç iç [< *ich* the interior, within] (WBB, 10)
içirmek içirmek [< *ĩ-cher-mek* to give to drink] (WBB, 10)
içerü içeri [< *ĩ-che-ru* in, within tlfz. *ĩ-che-ri* bk. s.16] (WBB, 10)
içmek içmek [< *ich-mek* to drink] (WBB, 10)
érte erte, sonraki gün, yarın [< *ir-teh* to-morrow], **bāzār ertesi** pazartesi günü [< *ba-zar ir-té-sĩ* Monday] (WBB, 10)
ırlamak şarkı söylemek [< *ir-la-mak* to sign] (WBB, 10)
ayrılmağ ayrılmak [< *ũ-ĩ-ril-mak* to be seperated] (WBB, 10)
ayırmağ ayırmak [< *ũ-ĩr-mak* to seperate] (WBB, 10)
ırmağ ırmak [< *ĩr-mák* a river] (WBB, 10)
ırmağ ırmak [< *ĩr-mak* a river] (WBB, 10)
iri iri [< *ĩrĩ* large, great] (WBB, 10)
iz iz [< *ĩz* sign, trace] (WBB, 10)
ise ise [< *is-sah* if, but bk. [123]] (WBB, 10)
iş iş [< *ish* work, business, occupation] (WBB, 10)
işitmek işitmek [< *i-shit-mek* to hear] (WBB, 10)

īṣāl ulaştırma, eriştirme [< *i-sāl* sending, causing to reach] (WBB, 10)

ikinci ikinci [< *i-kin-jī* the second] (WBB, 10)

ikindi ikindi, öğle ile akşam arasındaki zaman [< *i-kin-dī* the first time of prayer after mid-day – about 3 p.m] (WBB, 10)

iki iki [< *i-kī* two] (WBB, 10)

ileri ileri [< *i-le-ru, i-lé-rí* in front, forward [bk. s.16]] (WBB, 10)

iyilik iyilik [< *é-i-lik* kindness] (WBB, 10)

eylemek etmek, eylemek, yapmak [< *ēi-le-mek* to do, vb.] (WBB, 10)

ile ile [< *i-leh* with, vb.] (WBB, 10)

īmān iman, dini inanç [< *i-mān* faith, belief] (WBB, 10)

imdi şimdi [< *im-dī* now, then] (WBB, 10)

inanmaş inanmak [< *i-nan-mak* to believe, trust] (WBB, 10)

inmek inmek [< *en-mek* to descend] (WBB, 10)

ayine ayna [< *á-i-neh* a mirror] (WBB, 10)

éyi iyi [< *é-yí* good] (WBB, 10)

éyilik iyilik [< *é-yí-lik* goodness, excellence] (WBB, 10)

BĀ

bāb kapı [< *bab* a gate] (WBB, 10)

baba baba [< *ba-ba* a father] (WBB, 10)

batmak batmak [< *bat-mak* to immerse] (WBB, 10)

bāce baca [< *bā-jeh* a chimney] (WBB, 10)

bār defa, kere [< *bār* a time, once] (WBB, 10)

barışmak barışmak [< *ba-rish-mak* to agree, make peace] (WBB, 10)

bāzār pazar [< *bā-zār* the bazaar, market] (WBB, 10)

bāzergān bezirgan, tüccar [< *bā-zir-gān* a merchant] (WBB, 10)

baş baş [< *bash* the head] (WBB, 10)

başlamak başlamak [< *bash-la-mak* to begin] (WBB, 10)

bāṭıl batıl, doğru ve sahih olmayan [< *ba-tel* false; useless, vain; injustice] (WBB, 10)

bağ bağ, düğüm [< *bāgh* a knot, joining] (WBB, 10)

bağ bağ, bahçe [< *bagh* a garden] (WBB, 11)

bāğçe bahçe [< *bagh-cheh* a garden] (WBB, 11)

bağırmağ bağırmağ [< *bagh-ir-mak* to cry out] (WBB, 11)

bağışlamağ bağışlamağ [< *bā-ghish-la-mak* to give, grant, concede] (WBB, 11)

bağlamağ bağlamağ [< *bagh-lá-mak* to tie] (WBB, 11)

bağlı bağlı [< *bagh-lu*, *bagh-li* tied attached] (WBB, 11)

bakmağ bakmağ [< *bak-mak* to see], **sözüne bakmağ** sözüne bakmağ [< *sú-zi-neh bak-mak* to listen to his words] (WBB, 11)

bākī baki, ebedi, kalıcı [< *bā-kī* the rest, remaining, permanent] (WBB, 11)

bāk korku [< *bāk* fear], **bī bāk ve bī pervā** korkusuzca ve pervasızca [< *bī bak va bī pervā* fearlessly, **boldly** (ed. without fear or solicitude)] (WBB, 11)

bāl kalp, gönül [< *bāl* the heart, soul, mind, resemblance tlfz. *Baal*] (WBB, 11)

bāl kanat [< *bal* a wing, an arm tlfz. *ball*] (WBB, 11)

bal bal [< *bal* honey tlfz. *böl*] (WBB, 11)

bālā yukarı, üst [< *bā-lā* height] (WBB, 11)

- balta** balta [< *bal-tah* a hatchet] (WBB, 11)
- bi'l-cümle** bütün, hep [< *bil-jum-leh* altogether, in general, in short] (WBB, 11)
- balçık** balçık [< *bal-chik* mud] (WBB, 11)
- balık** balık [< *bá-lik* a fish] (WBB, 11)
- balıçcı** balıçcı [< *bá-lik-ji* a fisherman] (WBB, 11)
- bi'l-küllüyye** tamamen, büsbütün [< *bil-kul-lî-yeh* altogether , entirely] (WBB, 11)
- ballı** ballı [< *bal-lü* honied, made of honey] (WBB, 11)
- bayılmak** bayılmak [< *bá-yil-mak* to faint] (WBB, 11)
- bitirmek** bitirmek, tüketmek, tamamlamak [< *bi-tur-mek* to finish, complete] (WBB, 11)
- bitmek** bitmek, yetişmek [< *bit-mek* to grow, increase; succeed] (WBB, 11)
- bütün** bütün [< *bu-tün* entire, complete, all], **bütün gün** bütün gün [< *bu-tün gün* all day], **büsbütün** tam anlamıyla [< *bus bu-tün* only] (WBB, 11)
- bıçak** bıçak [< *bi-chak, bü-chak* a knife] (WBB, 11)
- biçmek** biçmek [< *bich-mek* to mow, reap] (WBB, 11)
- bahır** deniz [< *bahr* the sea] (WBB, 11)
- bahür** misk, tütsü [< *ba-khür* smoke, incense, vapour, exhalation] (WBB, 11)
- baht** baht, nasip, şans [< *bakht* fecility, fortune, happiness, good luck, fate] (WBB, 11)
- bahşiş**⁴⁵ bahşiş [< *bakh-shish* a present, gift] (WBB, 11)
- bahıl** cimri, eli sıkı kimse [< *ba-khil* avaricious, covetous] (WBB, 11)
- bahillik** cimrilik, eli sıklık [< *ba-khil-lik* avarice] (WBB, 11)
- bed** kötü [< *bed* bad] (WBB, 11)
- bedestân** bedesten, üstü kapalı çarşı [< *be-des-tân, ba-les-tan* the bazaar] (WBB, 11)
- bir** bir [< *bir* a, one] (WBB, 11)

⁴⁵Metinde **bahşiş** şeklindedir.

- birāder** birader, erkek kardeş [*< be-rá-dér a brother*](WBB, 11)
- bırakmak** bırakmak [*< brák-mák to throw, to place, to leave*] (WBB, 11)
- birer** birer [*< bir-er on by one*] (WBB, 11)
- bezemek** süslemek, donatmak [*< bé-zé-mek to adorn, embellish*] (WBB, 11)
- bezmek** bezmek, yorulmak [*< bez-mek to be tired Fr. ennuyé*] (WBB, 11)
- beslemek** beslemek [*< bes-le-mek to nourish, bring up*] (WBB, 11)
- beş** beş [*< besh five*] (WBB, 12)
- bişirmek** pişirmek [*< bi-shur-mek to cook*] (WBB, 12)
- başma** basılmış, basılı [*< bás-mah printing office, press, impression vb.*] (WBB, 12)
- ba‘de** sonra [*< ba‘-da-hū then, and then, after, vb.*] (WBB, 12)
- ba‘z** bir şeyin küçük parçası [*< ba‘d some, a certain (number)*] (WBB, 12)
- buğday** buğday [*< bogh-da-ı corn, wheat*] (WBB, 12)
- bağışlamak** bağışlamak [*< ba-ghish-lá-mák to present, give*] (WBB, 12)
- bağlamak** bağlamak [*< bagh-la-mak to tie*] (WBB, 12)
- bekrī** ayyaş [*< bek-ri drunken, a drunkard*] (WBB, 12)
- beğenmek** beğenmek [*< be-gin-mek to agree, approve, please tlfz. bé-yen-mek*] (WBB, 12)
- beñiz** yüz, yüzün rengi [*< benz a face*] (WBB, 12)
- beñzer** benzer [*< ben-zer like, resembling*] (WBB, 12)
- beñzemek** benzemek [*< ben-zé-mek to be like, resemble*] (WBB, 12)
- balaban** iri, büyük [*< ba-la-bān great, large; a falcon, the largest of the three in the nest*] (WBB, 12)
- bülbül** bülbül [*< bul-bul the nighingale*] (WBB, 12)
- bildirmek** bildirmek [*< bil-der-mek to cause to know*] (WBB, 12)
- belki** belki [*< bel-kı but, perhaps, nay, rather*] (WBB, 12)
- belli** belli [*< bel-lü, bel-lı known, certain*] (WBB, 12)
- bilmek** bilmek [*< bil-mek to know*] (WBB, 12)
- bulut** bulut [*< bül-üt a cloud*] (WBB, 12)
- belüt** meşe, palamut [*< bel-lüt an acorn, an oak*] (WBB, 12)

- belük**, bölük bölük [*< be-lük, bü-lik* a troop, a regiment] (WBB, 12)
- belli** belli, açık [*< bé-li* yes] (WBB, 12)
- binā** bina, yapı [*< bi-na* a building, edifice, construction] (WBB, 12)
- binaen alā zālik** bundan dolayı [*< bi-na-an 'á-lá za-lek* therefore] (WBB, 12)
- binmek** binmek [*< bin-mek* to mount (on horse back), to ride] (WBB, 12)
- benī** oğullar, çocuklar [*< be-ni* children], **benī Ādem** Ademoğulları [*< be-ni á-dám* the descendants of Adam] (WBB, 12)
- budağ** budak, ince dal [*< bü-dák* a bough, branch] (WBB, 12)
- budu** budu [*< bü-dí* the thigh] (WBB, 12)
- buraya** buraya [*< bü-rá-yah* here, this way] (WBB, 12)
- bürüme** bürüme, kaplamak [*< bü-ru-mek* to cover, wrap up; disturb] (WBB, 12)
- burun** burun [*< bü-r-un, bü-rn* nose, a promontory, cape] (WBB, 12)
- bozmağ** bozmak [*< boz-mák* to spoil] (WBB, 12)
- bostān** bostan, bahçe [*< bos-tán* a garden] (WBB, 12)
- bostāncı** bostancı [*< bos-tán-jí* a gardener] (WBB, 12)
- boş** boş [*< bosh* empty, useless] (WBB, 12)
- boğaz** boğaz [*< bo-gház* the throat, neck] (WBB, 12)
- boğazlamağ** boğazlamak [*< bo-ghaz-la-mak* to kill, cut the throat] (WBB, 12)
- bol** bol [*< bol* large, vast, abundant; urine] (WBB,12)
- bulaşmağ** bulaşmak [*< bü-lash-mák* to be troubled (as water), to dirty; to touch, or infect] (WBB, 12)
- bulandırmağ** bulandırmak [*< bü-lan-dir-māk* to stir up (as water), to mix] (WBB, 12)
- bulanık** bulanık [*< bü-lá-nik* troubled, thick, muddy; heavy weather] (WBB, 13)
- bulmağ** bulmak [*< bü-l-mak* to find] (WBB, 13)
- boy** boy [*< bü-í, bo-í* length, height, stature] (WBB, 13)
- böylece** böylece [*< bú-í-la-jah* thus, in this manner] (WBB, 13)
- boyly** boyly, uzun [*< bo-í-lü* tall of stature] (WBB,13)

böyle böyle [*< bú-í-la* thus, so, in this way, in this manner] (WBB,13)

boyun boyun [*< bo-yîn* the neck], **babaniñ boynuna** babanın boynuna [*< bá-bá-nin bo-í-ni-na* (swear by) your father's neck], **babam boynuna** babamın boynuna [*< bá-bám bo-í-ni-na* I swear, vb.] (WBB, 13)

boynuz, boyunduz boynuz [*< bo-í-nuz* a horn] (WBB, 13)

bahā paha, değer [*< báhá* value, price] (WBB, 13)

bahālî pahalî [*< bú-há-lu* dear, valuable] (WBB, 13)

bahāne bahane [*< ba-há-neh* pretence, excuse] (WBB, 13)

beher her bir [*< be-hér* in each or all] (WBB, 13)

behey behey [*< be-hai* (interjection) o you fellow] (WBB, 13)

bī ile [*< bī* without], **bī nazīr** eşsiz, benzersiz [*< bī na-zír* without equal, unparallelled] (WBB, 13)

beyān beyan, açıklama [*< ba-yán* explanation, proof] (WBB, 13)

bayram bayram [*< bāi-rám* the feast of Bairam] (WBB, 13)

biñ bin [*< bín* a thousand] (WBB, 13)

bile bile [*< bileh* also, even, again (expletive)] (WBB, 13)

buyurmağ buyurmak [*< bu-yūr-mak* to order, command [56]] (WBB, 13)

büyük büyük [*< bŭ-yŭk* large, great] (WBB, 13)

büyüklük büyüklük [*< bŭ-yŭk-lik* greatness] (WBB, 13)

büyükleme büyükleme [*< bŭ-yŭk-lan-mek* to pride one's self] (WBB, 13)

büyümek büyüme [*< bi-yŭ-mek* to increase, grow large tlfz. bŭ-yŭ-mek] (WBB, 13)

PĀ

pabuç pabuç, ayakkabı [*< pá-bŭch a shoe, slipper*] (WBB, 13)

pabuçcı papuçu, ayakkabıcı [*< pá-bŭch-ji a shoemaker*] (WBB, 13)

pancar pancar [*< pan-jir beetroot*] (WBB, 13)

pādišāh padişah [*< pá-di-shah a king*] (WBB, 13)

pādišāhlik padişahlık [*< pa-di-shah-lik the empire; royalty, imperial dignity*] (WBB, 13)

pārçe parça [*< par-cha a morsel, piece*] (WBB, 13)

pāre parça [*< pa-rah a piece, portion, morsel, 1-40th of a piastre*] (WBB, 13)

pārelemek paralamak, parçalamak [*< pá-rá-le-mek, pa-ra-la-mak to break to pieces*] (WBB, 13)

pay pay, hisse [*< pá-í a part, portion*], **pay étmek** pay etmek [*< pá-í-et-mek rank, grade; salary*] (WBB, 13)

pāye⁴⁶ rütbe, derece [*< pá-í rank, grade; salary*]

pür dolu [*< pur full; often, sometimes*] (WBB, 13)

perde perde, kumaş [*< per-dah a veil, curtain*] (WBB, 13)

perest tapan, ibadet eden kimse [*< pürüst a worshipper*], **but perest** putperest, puta tapan kimse [*< but pürüst an idolater*] (WBB, 13)

parmak parmak [*< par-mak, bar-mak a finger*], **baş parmak** baş parmak [*< bash par-mak the thumb*] (WBB, 13)

pes arka, art, geri [*< pess then, after, but*] (WBB, 13)

pişmek pişmek [*< pish-mek to cook, to ripen or to be done (as in cooking), to gain experience*] (WBB, 14)

pişirmek pişirmek [*< pi-shur-mek to cause to cook, to roast*] (WBB, 14)

peşimān pişman [*< pe-shi-mán repentant*] (WBB, 14)

peştemāl peştamal [*< pesth-mal a bath towel, cloth*] (WBB, 14)

pek pek [*< pek firm, solid; very much, very*] (WBB, 14)

pñar pınar [*< pñ-nar a spring, a fountain, a well*] (WBB, 14)

piliç piliç [*< pi-lij a chicken*] (WBB, 14)

penbe pamuk [*< pem-béh cotton*] (WBB, 14)

⁴⁶ Metinde pāy şeklindedir.

penīr peynir [< *pé-nír* cheese] (WBB, 14)

peydā peyda, aşikar [< *pa-ı-da* discovered, created, found, manifested, vb.] (WBB, 14)

pīr yaşlı, ihtiyar [< *pír* old] (WBB, 14)

pīrlık yaşlılık, ihtiyarlık [< *pír-lik* old age] (WBB, 14)

pīnar pınar [< *pi-nar, pū-nar* a spring] (WBB, 14)

peymāne içki kadehi [< *pí-má-neh* a measure, a cup] (WBB, 14)

TĀ

ta ta [< *tá* as far as], **ta ki** ta ki [< *ta ki* in order that] (WBB, 14)

tābi birinin arkası sıra giden [< *ta-bi* ' a subject, a follower] (WBB, 14)

tarla tarla [< *tar-la* a field] (WBB, 14)

tāze taze [< *tá-zeh* fresh, young] (WBB, 14)

tāzelik tazelik [< *te-zeh-lik* freshness, youth] (WBB, 14)

te`essüf üzülme [< *ta-`as-suf* regret, sorrowing] (WBB, 14)

tava tava [< *ta-va, ta-wa* afrying pan] (WBB, 14)

taḥsīn övme, alkışlama [< *taḥ-sīn* praise, approbation] (WBB, 14)

taḥsīl toplama, alma [< *taḥ-sīl* gain, acquisition] (WBB, 14)

taḥkīk soruşturma [< *taḥ-kīk* truth, affirmation] (WBB, 14)

taḥkīkāt⁴⁷ soruşturma [< *taḥ-kī-kan* truly, certainly] (WBB, 14)

taḥvīl tahvil, değiştirme [< *taḥ-wīl* change, return; money made over to another person] (WBB, 14)

taht taht [< *takht* a throne, a bed, a bedstead] (WBB, 14)

tuḥm tohum [< *tukhm, tu-khūm* seed, grain; ayr. 'boundaries' için kullanılır.] (WBB, 14)

taḥmīn tahmin [< *takh-mīn* thinking, conjecture] (WBB, 14)

tedārik tedarik [< *te-dā-rek* prepatations, provisions; care] (WBB, 14)

tedbīr tedbir [< *ted-bīr* advice, arrangement, menagement] (WBB, 14)

tīrāş tıraş [< *ta-rash* shaving] (WBB, 14)

terceme tercüme [< *tér-je-méh* interpretation] (WBB, 14)

ters ters [< *ters* backwards] (WBB, 14)

türkü türkü [< *tur-ki* a song] (WBB, 14)

Türkī türklerle ilgili [< *Tur-ki* a Turk] (WBB, 14)

terlemek terlemek [< *tér-lé-mek* to sweat, perspire] (WBB, 14)

téziye, tézce çabucak [< *ta-zí-yeh, tez-jah* zf. quickly, as soon as possible] (WBB, 14)

taşdıċ tasdik, onay [< *tas-dīk* truth, faith] (WBB, 14)

te`ālī yükselme, yücelme [< *ta-`á-la* supreme, high] (WBB, 14)

⁴⁷Metinde **taḥkīkān** şeklindedir.

te‘accüb şaşırma, hayret etme [*< ta-‘aj-jub* astonishment, admiration]
(WBB, 15)

ta‘rīf tarif, tanıma [*< ta-‘rīf* information] (WBB, 15)

ta‘līm öğretme, belletme [*< ta-‘līm* instruction] (WBB, 15)

teğāfūl bilmezlikten gelme [*< ta-gha-fel* negligence, carelessness]
(WBB, 15)

tafşīl detaylı açıklama [*< taf-sīl* explanation] (WBB, 15)

taḫşīrlik kabahatlik [*< tak-sīr-lik* fault, omission] (WBB, 15)

tekebbūr kibirlenme [*< ta-kab-bur* pride, vanity] (WBB, 15)

tekebbürlenmek kibirlenmek [*< ta-kab-bur-lan-mek* to pride one’s self,
grow proud] (WBB, 15)

tekrār tekrar [*< tik-rār* repetition; again] (WBB, 15)

tekrārlamak tekrarlamak [*< tik-rār-la-mak* to repeat, renew] (WBB, 15)

tekellūf külfetli; özenme; gösteriş [*< ta-kal-laf* trouble; ceremony;
invitation] (WBB, 15)

teklīf teklīf [*< tak-līf* ceremony] (WBB, 15)

telāmīz⁴⁸ öğrenciler, çömezler [*< ta-la-mīz* disciples] (WBB, 15)

telbīs bir ayabı, kusuru örtme [*< tal-bīs* the action of clothing or covering;
fraud, deceit, vb. için kullanılır.] (WBB, 15)

telef telef, yok etme [*< ta-laf* ruin], **telef olmak** telef olmak [*< ta-laf ol-
mak* to perish] (WBB, 15)

temām tamam [*< ta-mām* whole, entire; end; completely] (WBB, 15)

temşīl temsil, benzetme [*< tam-thīl* comparison, allegory, resemblance]
(WBB, 15)

ten ten [*< tan* the body, person] (WBB, 15)

tenbel tembel [*< tam-bel* idle] (WBB, 15)

tenbīh tenbih, uyarı [*< tan-bīh* order, command] (WBB, 15)

tenezzül tenezzül, alçalma [*< ta-naz-zul* descending, condescension]
(WBB, 15)

tenhā تنها [*< ten-hā* alone] (WBB, 15)

⁴⁸ Metinde **telāmīz** şeklindedir.

tevābi ' bir kimsenin hizmetinde bulununlar [*< tū-wā-be* ' a follower < tābi '] (WBB, 15)

tevāzu ' tevazu [*< ta-wā-du* ' humility, submission] (WBB, 15)

toz toz [*< toz* dust] (WBB, 15)

tuz tuz [*< tūz* salt] (WBB, 15)

tuzlamak tuzlamak [*< tūz-la-mak* to salt] (WBB, 15)

tevekkül Allah'a güvenme [*< ta-wak-kul* faith, trust, confidence] (WBB, 15)

tükenmek tükenmek [*< tü-ken-mek* to finish] (WBB, 15)

tüy tüy [*< tūi* feather, plumage] (WBB, 15)

tīz keskin [*< tīz* sharp, acid] (WBB, 15)

tīz tez, çabuk [*< tēz* quick, swift] (WBB, 15)

ṢĀ

ṣālis üçüncü [< *thá-leth* the third] (WBB, 15)

ṣāmin sekizinci [< *thá-men* the eighth] (WBB, 15)

ṣāni ikinci [< *thá-ní* the ssecond; in future] (WBB, 15)

ṣegālet memnuniyetsiz [< *the-ká-let* weariness, fatigue, ennui] (WBB, 15)

ṣaḡat güven[< *thá-kat, sá-kat* faith, confidence] (WBB, 15)

ṣıḡlet ağırlık, yük [< *thik-let, syk-let* heaviness, trouble] (WBB, 15)

ṣaḡīl ağır [< *tha-kīl* weighty, grave; a bore] (WBB, 15)

C ĪM

cā yer, mevki [< *já* place] (WBB, 16)

cābet cevap verme [< *já-bet* an answer] (WBB, 16)

cāriye cariyeye, halayık [< *ja-rí-yeh* a damsel, girl, servant-maid] (WBB, 16)

cān can [< *ján* soul, life] (WBB, 16)

cānlı canlı [< *jan-lú* lively, animated] (WBB, 16)

cān-āver, **cān-ver**⁴⁹ canlı [< *jan-war*, *ja-na-war* an animal, a wild beast] (WBB, 16)

cāhil cahil [< *já-hil* ignorant] (WBB, 16)

cā'iz⁵⁰ caiz, olabilir [< *ja-yez* lawful, permitted] (WBB, 16)

caba bedava verilen şey, hediye [< *ja-bá* a gift, present] (WBB, 16)

cebbār zorba, zor kullanan [< *ja-bár* great, proud; a conqueror; a tyrant] (WBB, 16)

cebr zor, zorlama [< *jabr* compulsion] (WBB, 16)

cirā'ed cesaret [< *jira-'at* courage audacity] (WBB, 16)

cürm su, kabahat [< *jurm* crime, sin, fault; tyranny] (WBB, 16)

cüzvī⁵¹, **cüz'ī** az, az miktarda [< *juz-wí*, *juz'-í* a part, a little, a small portion] (WBB, 16)

cesāret cesaret [< *je-sá-ret* presumption] (WBB, 16)

cefā cefa [< *je-fá* rejection, trouble, injury; refusal of a lover, torments caused by the beloved] (WBB, 16)

ciger ciğer [< *ji-ger* the liver] (WBB, 16)

cellād cellat [< *jal-lád* an executioner] (WBB, 16)

cemā'at cemaat [< *ja-má-'at* a crowd, an assembly, the people, congregation] (WBB, 16)

cem' toplanma [< *jam'* assembling; a troop; the whole] (WBB, 16)

cem'īyyetgāh toplanma yeri [< *jam-í-yet-gah* a rendezvous, a place of assembly] (WBB, 16)

⁴⁹ Metinde **cānavār** şeklindedir.

⁵⁰ Metinde **cāiz** şeklindedir.

⁵¹ Metinde **cüzvī** şeklindedir.

cümle cümle, bütün [< *jum-léh* all], **bi'l-cümle** büsbütün [< *bil-jum-léh* altogether] (WBB, 16)

cemī' bütün, hep, cümle [< *ja-mi'* all, the whole] (WBB, 16)

cenāb hazret [< *ji-nab* majesty, power, excellency] (WBB, 16)

cin cin [< *jīn* a jinn or genie] (WBB, 16)

cins cins, tür [< *jīns* kind, sort, species] (WBB, 16)

ceng cenk, savaş [< *jang* war] (WBB, 16)

cev arpa [< *jaū* barley] (WBB, 16)

cevāb cevap [< *ja-wab* an answer] (WBB, 16)

cevāhir cevherler [< *ja-wá-her* jewels, precious stones< **cevher**] (WBB, 16)

cevr eziyet, cefa [< *jūr* injustice, violence], **cevr ü cefā** eziyet ve cefa [< *jaūr ü jef-fa* the torments of love] (WBB, 16)

cehl cahillik, bilgisizlik [< *juhl* ignorance] (WBB, 16)

cehennem cehennem [< *ji-hen-nam* hell İbr. *Gehenna*] (WBB, 16)

cuheydā çalışma, çabalama [< *ja-hi-di* endeavor, study, diligence] (WBB, 16)

ÇİM

çatmak çatmak [< *chat-mak* to run up against, to be knocked together] (WBB, 16)

çarpmak çarpmak [< *charp-mak* to beat violently] (WBB, 16)

çare çare [< *chá-rá* a remedy, cure, help;method] (WBB, 17)

çağ çağ, zaman [< *chágh* chágh time], **hemān çağıdır** şimdinin çağı, şimdinin zamanı [< *he-mán chá-ghí-der* now's the time] (WBB, 17)

çağırış çağırış [< *chá-ghí-rish* invitation, the action of calling] (WBB, 17)

çağırışmak çağırışmak [< *chá-ghí-rish-mak* to challenge one another] (WBB, 17)

çağırmağ çağırmağ [< *chá-ghir-mak* to call, invoke, invite] (WBB, 17)

çağıl suyun fişkırarak akması [< *chá-ghil* a bubble, murmur, noise of flowing water] (WBB, 17)

çağıldamak çağıldamak, fişkırarak akmak [< *cha-ghil-da-mak* to murmur (as water)] (WBB, 17)

çan çan [< *chan* a bell] (WBB, 17)

çalışmağ çalışmağ [< *cha-lish-mak* to work, toil, labour, endeavour] (WBB, 17)

çalıcı çalıcı, çalgıcı [< *cha-li-jí* a player on an instrument; a robber] (WBB, 17)

çalmağ çalmak [< *chal-mak* to strike, rob] (WBB, 17)

çamur çamur [< *cha-mür* mud, dirt] (WBB, 17)

çay çay [< *chǎ-í* a river; tea] (WBB, 17)

çayır çayır [< *cha-yir* a meadow, prairie] (WBB, 17)

çayır kuşu çayır kuşu, tarla kuşu [< *cha-ír-kú-shí* a lark] (WBB, 17)

çıban çıban [< *chi-bán* a swelling, an abscess, a buboe] (WBB, 17)

çıplağ çıplak [< *chip-lak* naked] (WBB, 17)

çıplağlık çıplaklık [< *chip-lak-lik* nakedness] (WBB, 17)

çiçek çiçek [< *chi-chek* a flower] (WBB, 17)

çirtlağ çekirge, böcek [< *chert-lák* a grasshopper] (WBB, 17)

çeşme çeşme [< *chesh-meh* a spring, a fountain of water] (WBB, 17)

çift çift [< *chift* a pair] (WBB, 17)

çift çift, tarla [*< chift* a field; a plough] (WBB, 17)
çift sürmeklik çift sürmeklik [*< chift sur-mek-lik* agriculture, ploughing] (WBB, 17)
çiftci çiftçi [*< chift-ji* a labourer, a peasant] (WBB, 17)
çiftçilik çiftçilik [*< chift-ji-lik* agriculture] (WBB, 17)
çiftleşmek çiftleşmek [*< chift-lesh-mek* to be re-united] (WBB, 17)
çiftlik çiftlik [*< chift-lik* a farm, country property] (WBB, 17)
çıkarmak çıkarmak [*< chi-kar-mak* to draw out, carry away] (WBB, 17)
çıkmağ çıkmak [*< chik-mak* to come out, to mount], **başaya çıkmağ** başaya çıkmak [*< ba-sha chik-mak* to be even with, to obtain one's aim] (WBB, 17)
çukur çukur [*< chu-kur* a hole, a valley] (WBB, 17)
çekic çekiç [*< che-kij* a hammer, a mallet] (WBB, 17)
çekişmek çekişmek [*< che-kish-mek* to dispute] (WBB, 17)
çekilmek çekilmek [*< che-kil-mek* to be led, drawn; to retire] (WBB, 17)
çekmek çekmek [*< check-mek* to draw, attract] (WBB, 17)
çekinmek çekinmek [*< che-kin-mek* to be withdrawn] (WBB, 17)
çekiç çekiç [*< che-kich* a hatchet bk. **çekic**] (WBB, 17)
çilek çilek [*< chi-lek* strawberries] (WBB, 17)
çamaşır çamaşır [*< cha-ma-shur* wasling] (WBB, 17)
çuvāl çuval [*< chū-val, chū-wal* a sack] (WBB, 17)
çübān çoban [*< chū-bān* a shepherd] (WBB, 17)
çocuk çocuk [*< chū-jūk* a child] (WBB, 18)
çorba çorba [*< chor-bā* broth, soup] (WBB, 18)
çürütmek çürütmek [*< chu-rüt-mek* to cause to putrify, spoil] (WBB, 18)
çevirmek çevirmek [*< ché-vir-mek* to surround, to turn], **hayra çevirmek** hayra çevirmek [*< kha-ī-rah-ché-vir-mek* to turn out well] (WBB, 18)
çevre çevre [*< chev-réh* the circumference all round] (WBB, 18)
çözmek çözmek [*< chūz-mek* to untie] (WBB, 18)
çoğaltmağ çoğaltmak [*< cho-gha-lat-mak, chogh-lat-mak* to multiply, to increase] (WBB, 18)
çoğ çoğ [*< cho-ghi* the most, for the most part] (WBB, 18)

çok çok [< *chók* much, numerous, very many] (WBB, 18)

çuğa çuha, tüysüz, ince, sık dokunmuş yün kumaş [< *cho-kah* cloth, drapery, hanging < **çuh**] (WBB, 18)

çölmek çömlük [< *chül-mek* an earthen pot] (WBB, 18)

çomak çomak, değnek [< *chŭ-mák* a drumstick] (WBB, 18)

çaylak çaylak [< *cha-ï-lak* a kite, a hawk] (WBB, 18)

ḤĀ

ḥātem çok cömert [< *hā-tem* a liberal man] (WBB, 18)

ḥacet hacet, istek [< *hā-jet* want, need] (WBB, 18)

ḥacı hacı, hacca giden [< *hā-jī* a pilgrim] (WBB, 18)

ḥāşıl olan, meydana gelen [< *ha-sil* produce, profit, gain] (WBB, 18)

el-ḥāşıl velhasıl, sözün kıyası [< *al-hā-sel* in short] (WBB, 18)

ḥāzır hazır [< *hā-zer* ready, present, prepared] (WBB, 18)

ḥāzırlamaḳ hazırlamak [< *ha-zir-la-mak* to make ready, prepare] (WBB, 18)

ḥākim hakim, hükmeden [< *ha-kem* governor, a commander] (WBB, 18)

ḥāl hal, durum [< *hāl* state, mode, condition] (WBB, 18)

bu ḥālet üzere bu hal üzere, bu durum üzere [< *bū hā-let ü-zé-ra* upon this] (WBB, 18)

ḥālā hala, şu anda [< *hā-lā* now, at this moment] (WBB, 18)

ḥālet hal, nitelik, keyfiyet [< *hā-let* state, condition; a thing] (WBB, 18)

ḥabs hapis [< *hābs* a prison] (WBB, 18)

Ḥabeşī Habeşī [< *ha-ba-shī* an Abyssinian] (WBB, 18)

ḥattā hatta [< *hat-ta* until] (WBB, 18)

ḥac haç, İslam'ın beş şartından biri olan ve muayyen zamanda Mekke'deki "Kābe-i Şerīfe" yi ziyaret etmek üzere yola çıkma farizası [< *hajj* a pilgrimage to Mecca] (WBB, 18)

ḥicāb hicap, utanma, sıkılma [< *hi-jāb* a veil, modesty] (WBB, 18)

ḥüccet senet, vesika, delil [< *huj-jét* a decree; an excuse] (WBB, 18)

ḥadd sınır [< *hadd* limit, a boundary; strength, force] (WBB, 18)

ḥazer sakınma, çekinme [< *hazr* caution, prudence] (WBB, 18)

ḥarāret hararet, sıcaklık, susuzluk [< *ha-ra-ret* heat; great thirst; rash or irruption of the skin] (WBB, 18)

ḥırş hırş [< *hars* greediness, ambition, avidity] (WBB, 18)

ḥareket hareket [< *ha-ra-ket* motion, movement, disturbance, action] (WBB, 18)

ḥarem harem [< *ha-rem* the harem; forbidden, sacred] (WBB, 18)

ḥarīf herif, arkadaş [< *hé-rīf* a fellow, an individual; a husband] (WBB, 18)

ḥesāb hesap, aritmetik [< *hi-sāb* computation], ‘ilm-i ḥesāb aritmetik ilmi [< ‘ilm-i *hi-sāb* arithmetic] (WBB, 19)

ḥesābsız hesapsız [< *hi-sāb-sız* innumerable] (WBB, 19)

ḥaseb miktar, adet [< *hasb* computing; number] (WBB, 19)

ḥased haset, çekememe [< *hā-sād* envy, jealousy] (WBB, 19)

ḥüsn hüsün, güzellik [< *husn* beautiful, beauty, elegance] (WBB, 19)

ḥasūd çok kıskanç, haset eden [< *ha-sūd* envious, jealous] (WBB, 19)

ḥaṣād hasat, ekin biçme [< *hā-sād* harvest] (WBB, 19)

ḥişşe hisse, pay [< *his-sah* a portion, part, lot] (WBB, 19)

ḥuzūr huzur [< *hu-zūr* presence] (WBB, 19)

ḥazz haz, zevk [< *hazz* rejoicing, gladness, happiness, contentment] (WBB, 19)

ḥafta hafta [< *haf-ta* a week = *hefte*] (WBB, 19)

ḥaḳḳ doğru, gerçek [< *hak* truth; worthy, suitable; according to] (WBB, 19)

Ḥaḳḳ Allahi, Tanrı [< *hakk* an attribute of God], **Ḥaḳḳ Te‘ālā** Yüce Allah [< *hakk ta-‘a-la* the Most High] (WBB, 19)

ḥaḳīr değersiz, küçük [< *ha-kīr* vile, contemptible, despised; your humble servant] (WBB, 19)

ḥaḳīkat hakikat [< *ha-kī-kat* the truth; really, in truth, verily] (WBB, 19)

ḥikāyet hikaye [< *hi-ka-yet* a tale, story, relation, history] (WBB, 19)

ḥükm hüküm [< *hükm, hü-küm* command, science, wisdom, knowledge, dominion] (WBB, 19)

ḥikmet hikmet, bilgelik [< *hik-met* wisdom, art, science; a prescription] (WBB, 19)

ḥükümet hükümet [< *hü-kü-met* dominion, empire] (WBB, 19)

ḥakīm hakim [< *ha-kīm* a wise man, a physician] (WBB, 19)

ḥekīmlik hekimlik, doktorluk [< *ha-kīm-lik* the science of medicine] (WBB, 19)

ḥalḳa halka [< *ha-la-ka* a ring, a circle] (WBB, 19)

ḥelvā helva [< *hal-wa* sweetmeats, confectionery] (WBB, 19)

ḥimāyet himaye, koruma [< *him-ā-yet* protection, defence] (WBB, 19)

ḥemmām hamam [< *ham-mām* a bath] (WBB, 19)

havāle havale [< *hā-wā-leh* consignment over to another, an officer who collects the taxes] (WBB, 19)

havlu avlu [< *ha-ū-lī* a court yard, a house] (WBB, 19)

hayāt hayat [< *ha-yat* life], **hayāt-ı bākī** sonsuz hayat [< *ha-yat-ı ba-ki* the life which endures, eternity, future state] (WBB, 19)

hayf eyvah, yazık, yazık etmek [< *hayf* pity; injustice, tyranny] (WBB, 19)

hīle hile [< *hī-leh* artifice, trick, ruse] (WBB, 19)

hayvān hayvan [< *ha-ī-van* an animal; an exclamation of pity] (WBB, 19)

HĀ

ḥātem mühür [< *kha-tem* a seal] (WBB, 19)

ḥatun hatun, kadın [< *kha-tún* a lady, matron, mistress] ayr. **ḳadın** kadın [< *ka-din* a lady, matron, mistress] (WBB, 19)

ḥādīm hizmet eden, yardımcı olan kimse [< *hka-dem* a domestic] (WBB, 19)

ḥāṣṣiyet doğuştan gelen özellik [< *khas-sí-yet* innate quality, property] (WBB, 20)

ḥāṭır düşünme, hafıza [< *kha-tır* will, desire; heart, mind, affection; memory], **seniñ ḥātrın için** senin hatrın için [< *se-nin kha-ter-in í-chun* for your sake], **ḥāṭır ṣormaḳ** hatır sormak [< *kha-ter sor-mák* to enquire after any one] (WBB, 20)

ḥālī boş [< *khá-lí* empty] (WBB, 20)

ḥāéin hain, hıyanet eden [< *kha-éen* treacherous] (WBB, 20)

ḥaber haber, bilgi [< *kha-bar* news, fame, story] (WBB, 20)

ḥudā hüda, tanrı [< *kho-da* God] (WBB, 20)

ḥad' hile, dalavere [< *khad'* deception, fraud] (WBB, 20)

ḥidmet hizmet [< *khid-met* service, office] hlk. **ḥizmet** hizmet [< *khiz-met* service, office] (WBB, 20)

ḥarāb harap [< *khi-rab* ruin, devastation] (WBB, 20)

ḥarāc haraç, Müslüman olmayan tebaadan ve sahibi Müslüman olmayan araziden alınan vergi [< *kha-raj* tax paid by the Christians] (WBB, 20)

ḥarc harç, masraf [< *kharij* expense; revenue] (WBB, 20)

ḥırsız hırsız [< *khir-sız* a robber] (WBB, 20)

ḥarman harman [< *khari-man* the harvest] (WBB, 20)

ḥurūs horoz [< *kho-ros* a cock] (WBB, 20)

ḥazīne hazine [< *kha-zí-neh* a treasury] (WBB, 20)

ḥāste hasta [< *khas-tah* sick] (WBB, 20)

ḥaşm hasım, düşman [< *khasm* an antagonist] (WBB, 20)

ḥışım hısım, akraba [< *khism* a relation] (WBB, 20)

ḥiṭāb hitap [< *khi-tāb* speech, discourse] (WBB, 20)

ḥalāş kurtulma, kurtuluş [< *kha-lās* liberty; safety; health] (WBB, 20)

hālṭ karıştırma, [< *khalt* mixture], **hālṭ éder** halt eder [< *khalt i-der* he talks nonsense] (WBB, 20)

halk halk [< *khalk* the people, nation] (WBB, 20)

halk yaratma, yaratılma [< *khulk* the natural character or disposition, custom] (WBB, 20)

hinzīr domuz, domuz eti [< *khin-zir* a pig] (WBB, 20)

handek hendek [< *khan-dak* a ditch] (WBB, 20)

hora El ele veya kol kola tutuşup dizilmek ve belli ahenge uyarak ayakları yere vurup zıplamak suretiyle toplu olarak oynanan bir halk oyunu [< *kho-ra* a dance] (WBB, 20)

hōd kendi [< *khod* self] (WBB, 20)

horluḡ hor olma durumu, bayağılık [< *khór-lik* vileness, contempt] (WBB, 20)

hoş hoş [< *khóş* beautiful, excellent, good] (WBB, 20)

hoşnūḡ hoşnut, razı, memnun [< *khosh-nūḡ* satisfied, contented, gay] (WBB, 20)

havf korku [< *khauḡ* fear] (WBB, 20)

hayāl hayal [< *kha-yāl* fancy, imagination] (WBB, 20)

hayr iyi, faydalı, hayırlı [< *khair* good, well, excellent (used politely to express, No)] (WBB, 20)

DĀL

dār ev [< *dār* a house] (WBB, 20)

dār isme eklendiğinde sahiplik bildirir [< *dār* signifies possession, when added to a noun], **māldār** mal sahibi, zengin [< *mal-dār* possessor of riches, wealthy] (WBB, 20)

dal dal [< *dāl* a bough, branch] (WBB, 20)

dāmen etek [< *da-men* the skirt of robe, or border] (WBB, 20)

dānā bilgin, bilgili [< *dā-na* learned] (WBB, 20)

dāne tane, tohum, çekirdek [< *da-neh, tā-neh* a grain, a berry] (WBB, 20)

dā'ir dönen, devreden [< *dā-yer* revolving] (WBB, 20)

dā'im devam eden, sürekli [< *dā-yem* permanent, eternal] (WBB, 21)

dā'imen daima, sürekli, her zaman [< *dā-yi-man* always] (WBB, 21)

dip dip [< *dīb* the bottom] (WBB, 21)

debbāg tabak, sepici, deriyi terbiye eden kimse [< *dab-bāgh* a tanner, currier] (WBB, 21)

dīplik temel, dayanak [< *dīb-lik* foundation] (WBB, 21)

depme tepme [< *dep-meh* a kick] (WBB, 21)

dītremek titremek [< *dī-tir-mek* to tremble] (WBB, 21)

daḥī dahi, daha bile [< *da-khi* and, also, again, vb. tlfz. *da-ha*] (WBB, 21)

derd dert [< *derd* pain, sorrow, grief] (WBB, 21)

ders ders [< *ders* reading, instruction; a lesson] (WBB, 21)

dürüst dürüst [< *dü-rüst* straight; entire; safe; sincere] (WBB, 21)

derlemek terlemek [< *ter-le-mek* to sweat] (WBB, 21)

dermiyān ortada, arada [< *der-ma-yān* in the midst] (WBB, 21)

derun, iç, içeri [< *de-rūn* within, the interior] (WBB, 21)

deri deri [< *de-rī* the skin] (WBB, 21)

diri diri, canlı [< *dī-rī* alive] (WBB, 21)

deryā derya, deniz [< *der-ya* the sea] (WBB, 21)

deriñ derin [< *de-rīn* deep] (WBB, 21)

dest el [< *dest* the hand mec. power, authority] (WBB, 21)

deşt bozkır, ova, çöl [< *desht* a desert, plain] (WBB, 21)

düşmen düşman [*< dush-man* an enemy] (WBB, 21)

düşmenlik düşmanlık [*< dush-man-lik* hostility] (WBB, 21)

du 'ā dua [*< du- 'a* a prayer, an invocation] (WBB, 21)

du 'ālar dualar [*< du- 'a-ler* adieu ed. prayers (for you)] (WBB, 21)

da 'vā dava [*< da 'wa* a lawsuit, an affair] (WBB, 21)

da 'vācı davacı [*< da 'wa-jí* the plaintiff] (WBB, 21)

da 'vet davet [*< da 'wet* a prayer; a command; an invitation] (WBB, 21)

def ' öteye itme [*< def '* repulsion, hindrance] (WBB, 21)

def 'aten defa, kez, kere [*< def- 'at, def- 'á* one time, once; payment] (WBB, 21)

defn defin, gömme, gömülme [*< defn* burying], **defn** etmek defin etmek, gömmek [*< defn et-mek* to bury] (WBB, 21)

dağğ çalma, vurma [*< dakk* striking], **dağğ et-** çalmak, vurmak [*< dakk et-* to beat] (WBB, 21)

dek -a dek, -a değın, -a kadar [*< dek* up to, only, such a way, until, even, vb.] (WBB, 21)

dikğat dikkat [*< dik-kat* diligence, care] (WBB, 21)

dükkān dükkān [*< duk-kān* a shop] (WBB, 21)

degirmen değiren [*< dé-gir-mān* a mill] (WBB, 21)

degirmenci değirmenci [*< dé-gir-man-ji* a miller] (WBB, 21)

değışmek değışmek [*< dé-gish-mek* to change] (WBB, 21)

degil değil [*< dé-gil* no, not] (WBB, 21)

dikmek dikmek [*< dik-mek* to plant, establish; to sew] (WBB, 21)

degnek değnek [*< de-í-nek* a stick, a staff] (WBB, 21)

deñiz deniz [*< de-niz* the sea], **Ağdeñiz** Akdeniz [*< ák dé-niz* the Mediterranean ed. White Sea], **ğaradeñiz** Karadeniz [*< ka-ra dé-niz* the Euxine (Black Sea)] (WBB, 21)

dinlemek dinlemek [*< din-le-mek* to hear, to pay attention to] (WBB, 21)

dinlenmek dinlenmek [*< din-len-mek* to repose] (WBB, 21)

dil dil [*< dil* the tongue, language] (WBB, 21)

dil gönül, yürek [*< dil* the heart, soul] (WBB, 21)

dellāl tellal, satılacak şeyi satan [*< dal-lāl* a public crier, auctioneer, broker; a guide] (WBB, 21)

- dilek** dilek, arzu [< *di-lek* a demand, prayer] (WBB, 21)
- delik** delik [< *de-lik* a hole] (WBB, 22)
- dilki** tilki [< *dil-kí* a fox tlfz. *til-kí*] (WBB, 22)
- dilemek** dilemek, istemek [< *di-le-mek* to wish] (WBB, 22)
- delmek** delmek [< *dil-mek* to bore] (WBB, 22)
- deli** deli [< *dé-lí* foolish, mad] (WBB, 22)
- demir** demir [< *de-mir* iron, an anchor] (WBB, 22)
- demirci** demirci [< *de-mir-ji* a smith] (WBB, 22)
- dünyā** dünya [< *dun-yá* the world] (WBB, 22)
- devrilmek**⁵² devrilmek [< *da-ril-mek* to be turned about, be upset, vb.] (WBB, 22)
- dost** dost, arkadaş [< *dost* a friend] (WBB, 22)
- düşürmek** düşürmek [< *dü-shür-mek* to put in order, to collect] (WBB, 22)
- döşek** döşek, yatak [< *dü-shek* a bed, a cushion] (WBB, 22)
- düşmek** düşmek [< *düş-mek* to fall mec. olmak, meydana gelmek] (WBB, 22)
- dögüş** dövüş, savaş [< *dü-güş* combati battle] (WBB, 22)
- dögüşmek** dövüşmek, savaşmak [< *dü-güş-mek* to fight] (WBB, 22)
- dökülmek** dökülmek [< *dü-kül-mek* to be spilled, to be upset, cast down in quantities] (WBB, 22)
- dökmek** dökmek [< *dük-mek* to throw down] (WBB, 22)
- dükenmek** tükenmek, bitmek [< *dü-ken-mek, tu-ken-mek* to finish, terminate] (WBB, 22)
- düğüm** düğüm [< *dü-güm* a knot] (WBB, 22)
- dögmek** dövmek [< *düg-mek* to beat] (WBB, 22)
- düğün** düğün [< *dü-gün* a marriage] (WBB, 22)
- dolaşmak** dolaşmak [< *dol-lash-mak* to turn round about, surround] (WBB, 22)
- dolamak** dolamak [< *do-la-mak* to surround] (WBB, 22)

⁵² Metinde **devrilmek** şeklindedir.

devlet devlet [< *da-ũ-let* nation; fortune, happiness; empire, power] (WBB, 22)

devletlü devletli; refah, saadet ve nimet sahibi [< *da-ũ-lat-lu* happy, rich] (WBB, 22)

devletmend devletli [< *da-ũ-lat-mand* happy, rich, powerful] (WBB, 22)

dolu dolu [< *do-lũ* full] (WBB, 22)

donatmağ donatmak [< *do-nat-mak* to adorn, equip (a vessel)] (WBB, 22)

donanma donanma [< *do-nan-ma* a fleet] (WBB, 22)

donanmağ donanmak [< *do-nan-mak* to be adorned, equipped] (WBB, 22)

döndürmek döndürmek [< *dún-dir-mek* to cause to turn about, return] (WBB, 22)

dönmek dönmek [< *dún-mek* to return, depart from] (WBB, 22)

deve deve [< *dé-veh* a camel] (WBB, 22)

doymağ doymak [< *do-ı-mak* to satisfy one's appetite, to be filled] (WBB, 22)

duymağ duymak, işitmek [< *dũ-ı-mak* to hear, comprehend] (WBB, 22)

doyumluğ doyumluk [< *dũ-yũm-lik* spoil, booty, abundance] (WBB, 22)

doyumlu doymuş, doyumlu olan [< *dũ-yũm-lũ* fertile, abundant] (WBB, 22)

de +dA [< *dah* in within, vb. [130 ve 253]] (WBB, 23)

de dA [< *dah* < *dahı* and, again, vb. bk. [123]](WBB, 23)

dehşet dehşet [< *deh-shet* astonishment, wonder; fear] (WBB, 23)

diyâr diyar, memleket [< *dı-yâr* a country, a district] (WBB, 23)

dıdebân gözcü, bekçi [< *dı-dé-bân* a guard, spy; the vanguard, sentinel] (WBB, 23)

diz diz [< *diz* the knee] (WBB, 23)

diş diş [< *dish* a tooth] (WBB, 23)

dişi dişi [< *di-shi* female] (WBB, 23)

diken diken [< *di-ken* a thorn, dart, spur, point] (WBB, 23)

dilemek dilemek, istemek [< *dil-mek* to wish bk. **dilemek**] (WBB, 23)

démek demek, söylemek [< *dé-mek* to say, speak] (WBB, 23)

d y  diye [< *de-yu* = **dey p** saying] (WBB, 23)

d v dev, Őeytan, cin [< *div* a dive, a demon, a devil] (WBB, 23)

d v r duvar [< *di-war* a wall] (WBB, 23)

d v n divan, büyük meclis [< *di-van* a royal court, the divan] (WBB, 23)

d v ne divane, deli, budala [< *di-wa-neh* foolish, mad] (WBB, 23)

d v n  divana ait, divanla ilgili [< *di-va-n * a courtier] (WBB, 23)

d h köy [< *d h* a town, a village] (WBB, 23)

ZĀL

zāt kişi, şahıs [< *zat* person; essence; nature; endowed with; a lady] (WBB, 23)

zāhil ihmal eden, unutan [< *za-hel* forgetful] (WBB, 23)

zaḥīre gerektiği zaman harcanmak üzere ambarda saklanan hububat, yiyecek [< *za-khī-réh* provision] (WBB, 23)

zīkr zikir, anma, anılma [< *zīkr* memory, mention; reciting the Koran; or repeating the name of God over and over again, until some of the company fall in afit] (WBB, 23)

zelīl sürçüp düşen [< *ze-līl* abject, base, humble] (WBB, 23)

zevk zevk, haz [< *zavk* taste, delight, pleasure], **zevk ü şafā étmek** eğlenmek, keyif etmek [< *zavk va sa-fā et-mek* to rejoice, be contented] (WBB, 23)

RĀ

rāḥat rahat [< **rā-hat** tranquillity, repose], **rāḥat olmak** rahat olmak [< **rā-hat ol-mak** to be tranquil] (WBB, 23)

rāst doğru, uygunluk [< **rast** the right hand; right, sincere, true; straight] (WBB, 23)

rāzī rıza gösteren, boyun eğen [< **rā-zī** consenting, agreeing] (WBB, 23)

rāḥ yol [< **rah** a road, path] (WBB, 23)

re'y görüş, fikir, oy [< **ra-ī** opinion, counsel, advice; seeing] (WBB, 23)

rā'ihā güzel koku [< **rā-i-ha** odour, exhalation, stench] (WBB, 23)

ricā rica [< **ri-ja** a request] (WBB, 23)

raḥmān dünyada her canlıya, mümin, kafir ayırt etmeksizin herkese merhamet eden Allah (Allah'ın adlarından.) [< **rah-man** merciful (applied to God)] (WBB, 23)

raḥīm esirgeyen, koruyan [< **ra-hīm** = **raḥmān** clement] (WBB, 23)

redd ret, geri çevirme, geri çevrilme [< **redd** restitution, repulsion] (WBB, 24)

rezzāk bütün mahlukların rızkını veren Allah [< **raz-zak** the provider of the necessities of life (God)] (WBB, 24)

risālet elçilik, sefaret [< **ri-sā-let** a letter, a mission] (WBB, 24)

resūl elçi, peygamber [< **ra-sūl** a prophet, an ambassador] (WBB, 24)

rızā hoşnutluk, memnunluk [< **ri-za** acquiescence, wish, will] (WBB, 24)

re'āyā bütün halk [< **ri-'a-ya** subjects (of an empire)] (WBB, 24)

refīḳ arkadaş, yoldaş [< **ra-fīk** a companion] (WBB, 24)

revāne giden, yürüyen [< **ri-wān-eh** travelling, flowing, preceding, moving] (WBB, 24)

rūḥ ruh [< **rūh** the soul, spirit] (WBB, 24)

rūzgār rüzgar; zaman [< **rū-zi-gar** the wind; an experienced person; time; an event] (WBB, 24)

rahīm rehin, rehin edilmiş [< **ra-hīm** pledged, pawned; gage] (WBB, 24)

re's baş, kafa [< **ré-is** a head, chief, prince; pilot, captain] (WBB, 24)

ZĀ

zebān dil, lisan [< *ze-bān* the tongue, speech, a language] (WBB, 24)

zeber üst [< *ze-ber* above, on, upon] (WBB, 24)

zebūn zayıf, aciz [< *za-būn* weak, sick, infirm] (WBB, 24)

zaḥmet zahmet [< *zah-met* grief, trouble, fatigue] (WBB, 24)

zerdālū zerdali, sarı erik [< *zer-da-lū* an apricot] (WBB, 24)

zemān zaman [< *za-mān* time, season, an age] (WBB, 24)

zembīl zembil, hasırdan veya hurma liflerinden örülmüş kulplu torba [< *zem-bīl* a basket] (WBB, 24)

zincīr zincir [< *zin-jīr* a chain] (WBB, 24)

zindegāni dirilik, hayat [< *zin-da-gani* life, living] (WBB, 24)

zindegī zindelik, dirilik [< *zan-dā-gi* life] (WBB, 24)

zengīn zengin [< *zen-gīn* rich] (WBB, 24)

zinhār zinhar, sakın, asla [< *zin-har* beware!, look out!, be on your guard!] (WBB, 24)

zor zor [< *zór* force, violence, strength] (WBB, 24)

ziyāde ziyade, artma [< *zī-yá-deh* more, much, too much, excessively, very] (WBB, 24)

ziyāret ziyaret [< *zī-ya-ret* a visit to a holy man's tomb] (WBB, 24)

zībā süslü [< *zī-ba* elegant, adorned] (WBB, 24)

zīr alt, aşağı [< *zīr* under, below] (WBB, 24)

zīrā zira, çünkü [< *zi-rá* because, since] (WBB, 24)

zīn –dığı için, -dan beri [< *zīn* since, because, vb. ed. 'from this'] (WBB, 24)

zīn eyer [< *zīn* a saddle] (WBB, 24)

zīnet süs [< *zi-net* ornament, dress, embellishment] (WBB, 24)

SĪN

sāde sade [< *sá-dah* clear; even; only; simple, pure] (WBB, 24)

sāz saz, çalgı; sıra, düzen [< *sáz* done, arranged; musical instrument; rushes < Far. **sāhten** yapmak [< *sakh-tan*]](WBB, 24)

sāʿat saat [< *sa-ʿat* an hour, time, the present time; watch] (WBB, 24)

sāʿatci saatçi [< *sa-ʿat-jí* a clockmaker] (WBB, 24)

salivermek salivermek [< *sa-li-ver-mek* to deliver, let go] (WBB, 25)

sān ün, şan, şöhrət [< *san* custom, habit, manner] (WBB, 25)

sāʿir başka, diğər, öteki [< *sayer = sa-ʿir* all, the rest, the whole, another] (WBB, 25)

sāye gölge [< *sa-yeh* shadow, shade] (WBB, 25)

sebeb sebep [< *sabab* cause, reason, motive] (WBB, 25)

sipāhī tımar sahibi süvari askeri [< *si-pa-hí* a soldier; an officer or irregular cavalry called Spahis] (WBB, 25)

sitem sitem [< *se-tém* injustice, tyranny] (WBB, 25)

sıcak sıcak [< *si-jak* heat, warmth; warm], **sıcaklık** sıcaklık [< *si-jak-lik* heat, warmth; warm] (WBB, 25)

sıçan sıçan [< *sí-chan* a mouse] (WBB, 25)

ser ser, baş [< *ser* the head, top, chief] (WBB, 25)

sarāy saray [< *ser-á-í* the seraglio] (WBB, 25)

serd soğuk [< *serd* cold] (WBB, 25)

serd sert [< *serd* harsh, cruel, severe] (WBB, 25)

sürʿat sürat, hız [< *sir-ʿat* quickly, in haste] (WBB, 25)

sermek sermek [< *ser-mek* to extend, lay out(a cloth)] (WBB, 25)

sürür sevinç [< *su-rür* joy, delight] (WBB, 25)

sız +sız, +siz, yokluğu ifade etmek için kelimeye eklenen ek [< *siz* a particle signifying ‘without’, which is added to words to express privation],

sebebsiz sebepsiz [< *se-beb-siz* without motive] (WBB, 25)

sızlamak sızlamak [< *siz-la-mak* to lament; to suffer] (WBB, 25)

ses ses [< *ses* voice, sound] (WBB, 25)

saʿādet saadet, mutluluk [< *sa-ʿa-det* felicity, happiness] (WBB, 25)

saʿādetlü saadetli, mutlu [< *sa-ʿa-det-lü* happy, excellency] (WBB, 25)

sa'y çalışmak, gayret etmek [*< sa- 'i* diligence, effort; an express messenger] (WBB, 25)

sefer sefer [*< se-fer* a journey, road, traveling; war] (WBB, 25)

seferci seferde olan [*< se-fér-ji* a traveller] (WBB, 25)

seferlü seferli, sefere giden [*< se-fer-lú* a soldier; an experienced person] (WBB, 25)

sofra sofrası [*< suf-ra* a table] (WBB, 25)

sefih zevk ve eğlenceye düşkün, parasını pulunu israf eden akılsız [*< sa-fih* foolish] (WBB, 25)

segretmek seyir etmek [*< sig-ret-mek, sei-ret-mek* to run, to walk about] (WBB, 25)

seksen seksen [*< sek-san* eighty] (WBB, 25)

süküt susma [*< sü-küt* quiet, being, silent], **süküt pâresi** susma parası [*< sü-küt pá-rá-sí* a bribe] (WBB, 25)

siñek sinek [*< si-nek* fly] (WBB, 25)

selām selam [*< sá-lām* a salutation; peace] (WBB, 25)

selāmet selamet, esenlik [*< sá-lá-met* safety, liberty] (WBB, 25)

sulţān sultan [*< sul-tán* the Sultan; absolute power] (WBB, 25)

salţanat saltanat [*< sul-ta-net* power, majesty] (WBB, 25)

silmek silmek [*< sil-mek* to clean] (WBB, 25)

sülük bir yola girme, bir yol tutma [*< sü-lük* a journey, way manner], **sülük** sülük [*< su-luk* leeches] (WBB, 25)

sille sille, tokat [*< sil-leh* a box on the ear] (WBB, 25)

semt semt [*< semt* direction, way, road, path] (WBB, 25)

semer semer [*< se-mér* a pack-saddle] (WBB, 25)

semizlik semizlik, şişmanlık [*< se-miz-lik* fat] (WBB, 25)

semiz semiz, şişman [*< se-míz* fat, stout] (WBB, 26)

su'āl sual, soru [*< su- 'ál* a question] (WBB, 26)

süd süt [*< sūt* milk] (WBB, 26)

sevdā sevda [*< sa- ũ-da* melancholy, love, ambition] (WBB, 26)

sevdāgerlik sevdalılık [*< sa- ũ-da-gir-lik* commerce, agriculture] (WBB, 26)

süre Kuran'ın ayrıldığı 114 bölümden her biri [**< sū-ret** one of the 113 chapters of the Koran] (WBB, 26)

sürtünmek sürtünmek [**< sūr-tün-mek** to glide, to creep] (WBB, 26)

sürmek sürmek [**< sūr-mek** to goad on (a horse)] (WBB, 26)

sürü sürü [**< sūr-ri** a flock, a troop, a multitude] (WBB, 26)

söz söz [**< sūz** word, voice, discourse] (WBB, 26)

sevgi sevgi [**< sev-gü** love, fondness] (WBB, 26)

sevgili sevgili [**< sev-gü-lü** beloved, dear] (WBB, 26)

sögmek sövmek, küfretmek [**< sūg-mek** to curse] (WBB, 26)

sevmek sevmek [**< sev-mek** to love] (WBB, 26)

sevindirmek sevindirmek [**< sev-in-der-mek** to rejoice, be pleased, to console] (WBB, 26)

söyleşmek söyleşmek [**< sū-i-lesh-mek** to talk together, to chatter] (WBB, 26)

seyyāh seyyah, gezgin [**< sai-yāh** a pilgrim] (WBB, 26)

seyāhat seyahat [**< si-yā-hat** a pilgrimage, journey] (WBB, 26)

siyāh siyah [**< si-yah** black] (WBB, 26)

sīb elma [**< sīb** an apple] (WBB, 26)

seyr yürüme, yürüyüş [**< sayr** walking, a promenade; a show] (WBB, 26)

seyrānī gezilecek yer [**< sai-rā-nā** a promenade; to go to the country] (WBB, 26)

seyl sel [**< sayl** flowing, a current of water] (WBB, 26)

ŞĪN

şād sevinçli, memnun [< *shād* glad, rejoicing] (WBB, 26)

şaşmaq şaşmak, şaşırmaq [< *shash-mak* to be confused, troubled] (WBB, 26)

şākir şükreden kimse [< *sha-ker* thankful] (WBB, 26)

şākird şakirt, öğrenci [< *sha-kerd* a disciple] (WBB, 26)

şān şan, şöret [< *shan* honor, name, rank, state, station] (WBB, 26)

şāhīn şahin [< *sha-hīn* the peregrin falcon] (WBB, 26)

şebēh benzer, benzeyiş [< *shubh* resemblance; a ghost; a dream] (WBB, 26)

şübhe şüphe [< *shüb-hat, shüb-ha* doubt, scruple] (WBB, 26)

şedīd şiddetli [< *she-dīd* vehement, violent] (WBB, 26)

şarāb içilecek şey, şarap [< *shir-āb* wine, any beverage] (WBB, 26)

şerr kötülük, fenalık [< *sharr* wickedness; quarrelsome], şer +şer, sayılara eklenen bir son ektir [< *shar* is a termination added to numerals. bk. [49]] (WBB, 26)

şerī'at şeriat [< *sha-rī-'at* the law] (WBB, 26)

şifā şifa [< *she-fa* remedy, medicine; state of convalescence, cure] (WBB, 26)

şikār av [< *shi-kar* hunting, game, plunder] (WBB, 26)

şikārī avla ilgili [< *shi-ka-rī* a hunter] (WBB, 27)

şikāyet şikayet [< *shi-ka-yet* a complaint] (WBB, 27)

şeker şeker [< *she-ker* sugar] (WBB, 27)

şükkr şükür, minnettarlık [< *shükkr* praise, thanksgiving (to God), thanks] (WBB, 27)

şekil şekil [< *she-kil* manner, way, form] (WBB, 27)

şemāte şamata, gürültü, patırtı [< *sha-mā-ta* noise, cry, tumult] (WBB, 27)

şimden şoñra şimdiden sonra, bundan sonra [< *shim-dan-son-ra* for the future, from henceforward] (WBB, 27)

şimdi şimdi [< *shim-dī* now, at present] (WBB, 27)

şenlik şenlik [< *shen-lik* rejoicing, feast, splendour] (WBB, 27)

řahādet şahitlik [< *sha-ha-det* witness, attestation, testimony] (WBB, 27)

şehr şehir [< *shehr* a city] (WBB, 27)

şehirli şehirli [< *she-hir-lu* a citizen] (WBB, 27)

şey şey [< *shay* a thing, something] (WBB, 27)

řīrīn şirin [< *řhī-rīn* sweet, agreeable] (WBB, 27)

şiş şiş, şişkin [< *şhish* a swelling, a tumour] (WBB, 27)

řīře şişe [< *řhī-sheh* a bottle, a water pipe ayr. *nar-gı-leh* ve *gā-li-ŭn* diye de bilinir] (WBB, 27)

şişirmek şişirmek [< *şhi-shir-mek* to swell, cause to swell] (WBB, 27)

şişmek şişmek [< *şhish-mek* to swell] (WBB, 27)

řeytān şeytan [< *şhay-tān* Satan] (WBB, 27)

ŞĀD

şab, şap şap [< *sab* the stalk of a flower, the stem of a plant] (WBB, 27)

şābir sabreden, sabırlı [< *sa-ber* patient] (WBB, 27)

şābūn sabun [< *sá-būn* soap] (WBB, 27)

şatmak satmak [< *sat-mak* to sell] (WBB, 27)

şatın almak satın almak [< *sa-tún ál-mak* to buy] (WBB, 27)

şatıcı satıcı [< *sa-ti-jí* a seller] (WBB, 27)

şaç saç [< *sach* the hair] (WBB, 27)

şāhib sahip [< *sa-heb* a friend; a proprietor of anything] (WBB, 27)

şarık sarık [< *sá-rik* a muslin] (WBB, 27)

şarmak sarmak [< *sar-mak* to wrap about the head] (WBB, 27)

şâğ sağ [< *súgh* the right hand, the right side; whole, sound, vb.] (WBB, 27)

şâğ sağ, sağlam [< *sagh* safe, safe and sound; not broken] (WBB, 27)

şâğmak sağmak [< *sagh-mak* to milk] (WBB, 27)

şâğlık sağlık [< *sagh-lik* safety, health] (WBB, 27)

şāf saf, temiz, duru [< *sáf* pure, clean] (WBB, 27)

şaklamak saklamak [< *sak-la-mák* to hide] (WBB, 27)

şakınmak sakınmak [< *sá-kin-mak* to take care, be on one's guard] (WBB, 27)

şalgın salgın [< *sal-ghin* *sif.* dispersed; *sa-li-an* a tax] (WBB, 27)

şalmak salmak [< *sál-mak* to send; to shake] (WBB, 27)

şalınmak salınmak [< *sa-len-mak* to be sent] (WBB, 27)

şalı gün Salı günü [< *sá-lí-gün* Tuesday] (WBB, 28)

şalivérme salıvermek, salmak [< *sá-lí-vér-mek* to let go] (WBB, 28)

şanmak sanmak [< *sán-mak* to think] (WBB, 28)

şavuşmak savuşmak [< *sá-wush-mak* to dismiss] (WBB, 28)

şaymak saymak [< *sa-í-mak* to count] (WBB, 28)

şabāh sabah [< *sa-bah* the dawn] (WBB, 28)

şubh sabah [< *sūbh* the morning, dawn] (WBB, 28)

şabr sabır [< *sabr* patience] (WBB, 28)

şıçramak sıçramak [< *sich-ra-mak* to leap] (WBB, 28)

şohbet sohbet, arkadaşlık [*< süh-bat* society, discourse, friendship] (WBB, 28)

şahrā kır, ova, çöl [*< sah-ra* a plain (hence the word Sahara); a cool place near a spring of water where people go to pass a day] (WBB, 28)

şadā ses [*< sá-dá* a sound, voice, echo] (WBB, 28)

şidk doğruluk, gerçeklik [*< sadk* speaking truth] (WBB, 28)

şadağa sadaka [*< sa-da-ka* charity, favour, alms] (WBB, 28)

şirt, sırt sırt, arka [*< syrt* the back] (WBB, 28)

şarmak sarmak [*< syr-mak* to tie, wrap up] (WBB, 28)

şıra sıra [*< se-rah* order, series, turn] (WBB, 28)

şığmak⁵³ sığmak [*< sigh-mak* to hold, contain] (WBB, 28)

şafā safa, sefa [*< sá-fú, se-fú* pleasure, content, pastime, recreation] (WBB, 28)

şafī, şāfī temiz, halis [*< saf-fi, sá-fi* clear, just, upright, sincere] (WBB, 28)

şık sık [*< syk* frequent, often] (WBB, 28)

şakal sakal [*< sa-kál* the beard] (WBB, 28)

şoñra sonra [*< son-ra* after, afterwards, vb. tlfz. *so-ñ-ra*] (WBB, 28)

şulh barış, anlaşma [*< sulh* peace; a treaty] (WBB, 28)

şaman saman [*< sa-mán* straw] (WBB, 28)

şımak kırmak [*< sy-mak* to break, disperse] (WBB, 28)

şun yapış, yapma [*< sa-n* art, workmanship, a trade] (WBB, 28)

şan sanat [*< san- 'at* art, a trade] (WBB, 28)

şan atlı maharetli, maharetle yapılmış [*< san- 'at-lu* skilful] (WBB, 28)

şandal sandal [*< san-dal* sandal-wood] (WBB, 28)

şanduk sandık [*< san-dūk* a box, chest] (WBB, 28)

şanem put [*< sa-nam* an idol; the beloved one] (WBB, 28)

şanmak sanmak [*< san-mak* to think bk. **şanmak**] (WBB, 28)

şınmak kırılmak [*< syn-mák* to be broken, routed] (WBB, 28)

şu su [*< şü* water] (WBB, 28)

⁵³ Metinde **sığmak** şeklindedir.

şuvarmak su vermek, sulamak [*< şũ-var-mak* to water, sprinkle bk. **şulamak**] (WBB, 28)

şavt ses, seda [*< sote* sound, voice] (WBB, 28)

şuç suç [*< şũch* a fault, sin] (WBB, 28)

şuçlu suçlu [*< şũch-lũ* guilty, blameable] (WBB, 28)

şüret suret [*< şũ-rét* form, image, countenance, portrait] (WBB, 28)

şormak sormak [*< sor-mak* to ask, interrogate] (WBB, 28)

şusuz susuz, susuzluk [*< şũ-siz* without water, thirsty] (WBB, 28)

şusuzluk susuzluk [*< şũ-siz-lik* thirst] (WBB, 28)

şusam susam [*< şũ-sam* the island of Samos; also, a seed of that name] (WBB, 28)

şusamak, şuşamak susmak [*< şũ-sa-mak* to be thirsty] (WBB, 28)

şüfî derviş, mutasavvîf [*< şũ-fi* wise, pious, devout; a Soofi] (WBB, 28)

şüf yün [*< şũf* wool] (WBB, 28)

şüfî sofu [*< şũ-fi* a woollen pelisse] (WBB, 28)

şovuk soğuk [*< so-ũk* cold] (WBB, 28)

şokak sokák [*< su-ķák* a street] (WBB, 28)

şoñ son [*< son, sóne* the end, extremity, after] (WBB, 29)

şol sol [*< sól* the left hand, left side] (WBB, 29)

şolak solak [*< şũ-lak* left-handed] (WBB, 29)

şulamak sulamak [*< şũ-la-mak* to water, to moisten, to sprinkle, to give (horses) to drink] (WBB, 29)

şulanmak sulanmak [*< şũ-lan-mak* to be watered, to leek (as a ship)] (WBB, 29)

şavmak savmak [*< sav-mak* to let pass, to pass along] (WBB, 29)

şunmak sunmak [*< son-mak* to present] (WBB, 29)

şuyuş söğüş [*< so-ish* prey, spoil] (WBB, 29)

şoymak soymak [*< so-í-mak* to plunder] (WBB, 29)

şoyunmak soyunmak [*< şũ-yin-mak* to undress] (WBB, 29)

şayyad avcı [*< say-yád* a sportsman] (WBB, 29)

şayd av [*< sa-íd* the chase, game] (WBB, 29)

şayf yaz mevsimi [*< sa-if* summer] (WBB, 29)

ĐĀĐ

żābit subay [< *zá-bet* holding firm; a governor] (WBB, 29)

żāyi' kayıp [< *za-yé'* wandering, lost; hungry] (WBB, 29)

żabt sıkı tutma [< *zabt* possession, seizing; direction] (WBB, 29)

đarb darp [< *darb* beating, a blow] (WBB, 29)

đarb-ı meşel atasözü [< *darb me-thal* a proverb, an adage] (WBB, 29)

żarar zarar [< *za-rar* injury, damage] (WBB, 29)

żararlı zararlı [< *za-rar-lú* injurious, hurtful] (WBB, 29)

ża'if zayıf [< *za-if* weak] (WBB, 29)

ża'iflik zayıflık [< *za-yíf-lik* weakness] (WBB, 29)

żamír iç, kalp [< *da-mir, za-mir* the mind, sense] (WBB, 29)

żiyāfet ziyafet [< *dí-ya-fet* a feast, hospitable] (WBB, 29)

ṬĀ

ṭatmak tatmak [< *dāt-mak* to taste] (WBB, 29)

ṭar dar [< *dar* narrow] (WBB, 29)

ṭartmak tartmak [< *dart-mák* to weigh] (WBB, 29)

ṭarġınlık dargınlık [< *dar-ghin-lik* anger] (WBB, 29)

ṭarılmak darılmak [< *dá-ril-mak* to grow angry] (WBB, 29)

ṭas tas [< *tass* a bowl, a cup, a goblet] (WBB, 29)

ṭaş taş [< *túsh, dash* a stone] (WBB, 29)

ṭaşmak taşmak [< *dash-mak* to carry] (WBB, 29)

ṭaşınmak taşınmak [< *da-shin-mak* to move house] (WBB, 29)

ṭaġ daġ [< *dágh* a mountain] (WBB, 29)

ṭaġıtmak dağıtmak [< *da-ghit-mak* to disperse] (WBB, 29)

ṭak kemer ve yarım daire şeklindeki kapı ve pencere üstü [< *ták* a cupola, a window] (WBB, 29)

ṭákat güç, derman [< *ta-ket* power, force, strength] (WBB, 29)

ṭakım takım [< *tá-kim* a set; assortment] (WBB, 29)

ṭakmak takmak [< *tak-mak, dák-mak* to suspend, fasten] (WBB, 29)

ṭaleb talep [< *ta-leb* asking, searching, desirous; a student] (WBB, 29)

ṭáli doğan [< *tú-le* 'horoscope, the dawn] (WBB, 29)

ṭáli 'siz talihsiz, kısmetsiz [< *ta-li* '-siz unfortunate] (WBB, 29)

ṭalmaq dalmak [< *dá-lá-mák* to bite] (WBB, 30)

ṭana, ṭane dana [< *ta-né, ta-na* a heifer] (WBB, 30)

ṭanımaq danışmak [< *dá-nish-mak* to consult] (WBB, 30)

ṭāvus tavus kuşu [< *tá-wūs* a peacock] (WBB, 30)

ṭavuk tavuk [< *ta-vúk* a fowl] (WBB, 30)

ṭavulcu davulcu [< *ta-wül-jí* a drummer] (WBB, 30)

ṭay tay [< *ta-í* a colt, a foal] (WBB, 30)

ṭayyib⁵⁴ güzel [< *ta-yib* good, pleasant, lawful] (WBB, 30)

ṭabi 'at tabiat, doğa [< *ta-bí-* 'at nature, genius, disposition] (WBB, 30)

ṭopraq toprak [< *top-rák* eart, territory; dust] (WBB, 30)

ṭapmaq tapmak [< *tap-mak* to adore, worship] (WBB, 30)

⁵⁴ Metinde **ṭā'ib** şeklindedir.

tatlı tatlı [< *tat-lü*, *tat-lí* sweet, pleasant, agreeable] (WBB, 30)

tarh tutma, tutum [< *ta-rah* way, manner, position], **tarh étmek** tavr almak [< *tarh et-mek* to place, to cast upon one and compel him to take] (WBB, 30)

tarîk yol [< *ta-rik* a road; way, method], **bu tarîk ile** bu yol ile [< *bü ta-rik ileh* in this way] (WBB, 30)

ta'âm yemek [< *tü- 'âm* food, nourishment] (WBB, 30)

toğru, **toğru** doğru [< *dogh-rü*, *dogh-ri* straight, right] (WBB, 30)

toğsan doksan [< *dok-san* ninety]

tağılmak takılmak [< *ta-kele-mek* to be closed, shut up, adjourned hlk. *dí-kil-mak*] (WBB, 30)

toğuz dokuz [< *do-küz* nine] (WBB, 30)

taleb talep, isteme [< *ta-lab* a petition, a request] (WBB, 30)

tama' aç gözlülük [< *tam'* avarice, desire, gluttony] (WBB, 30)

tama'kâr aç gözlü, cimri [< *tam' -kiar* avaricious, greedy] (WBB, 30)

tencere tencere [< *tan-ja-ra* a saucepan] (WBB, 30)

tavar, **davar** inek, özellikle koyun ve keçi gibi hayvanların ortak adı [< *da-var* animals, horses, sheep, oxen, vb] (WBB, 30)

toplamak toplamak [< *top-la-mak* to gather up] (WBB, 30)

tutmak tutmak [< *tüt-mak* to take, seize], **söz tutmak** söz tutmak [< *süz tüt-mak* to obey] (WBB, 30)

turmak durmak [< *dür-mak* to stand, wait] (WBB, 30)

turna turna [< *tür-na* a crane, a stork] (WBB, 30)

tavşan tavşan [< *ta-ü-shán* a hare] (WBB, 30)

toğrulmak doğrulmak [< *dogh-ril-mak* to make straight, set in order, correct] (WBB, 30)

toğurmak doğurmak [< *do-ghur-mak* to beget] (WBB, 30)

toğmak doğmak [< *dogh-mak* to be born] (WBB, 30)

toğu doğu, doğuş [< *do-ghü* birth, origin, commencement] (WBB, 30)

toğunmak dokunmak [< *do-kün-mak*, *to-kün-mak* to touch, to push] (WBB, 30)

toñuz domuz [< *do-nüz* a pig tlfz. *do-müz*] (WBB, 30)

toñmak donmak [< *don-mak* to freeze] (WBB, 30)

tolmak dolmak [< *dol-mak* to be filled] (WBB, 30)

ton don [< *dón* a pair of drawers; skin, color (of a horse)] (WBB, 30)

tayanmak dayanmak [< *da-yan-mak* to resist, support, lean against]
(WBB, 30)

ZĀ

ẓāfir zafer kazanan, galip [< *zā-fer* victorious, overcoming] (WBB, 30)

ẓālim zalim [< *zā-lem* a tyrant, oppressive, tyrannical] (WBB, 30)

ẓāhir görünen, açık [< *zā-her* apparent, clear, manifest, certain] (WBB,

31)

ẓarīf zarif [< *za-rif* beautiful, elegant] (WBB, 31)

ẓafer zafer [< *za-far* victory, a triumph] (WBB, 31)

ẓulm zulüm [< *zūlm* injustice, tyranny, oppression] (WBB, 31)

ẓulmet karanlık [< *zūl-met* darkness] (WBB, 31)

ẓann sanma, sanı [< *zann* thought, opinion], **ẓann étmek** sanmak [< *zann é-t-mek* to think, vb.] (WBB, 31)

ẓuhūr meydana çıkma, görünme [< *ze-hūr* arising, manifested, appeared] (WBB, 31)

‘**AYN**

‘**ābid** ibadet eden [*< ‘á-bed* an adorer of God] (WBB, 31)

‘**āciz** aciz [*< ‘á-jez* weak, feeble] (WBB, 31)

‘**ācizlik** acizlik [*< ‘á-ciz-lik* weakness] (WBB, 31)

‘**ādet** adet [*< ‘á-det* custom, mode, rite] (WBB, 31)

‘**ādil** adil [*< ‘a-del* just, upright] (WBB, 31)

‘**adüvvet** düşmanlık [*< ‘a-dü-wet* enmity] (WBB, 31)

‘**ār** ar, utanma [*< ‘ár* disgrace; modesty] (WBB, 31)

‘**ārif** arif, irfan sahibi [*< ‘á-ref* wise, knowing, skilful] (WBB, 31)

‘**āşık** aşık [*< ‘á-shek* loving, a lover] (WBB, 31)

‘**ākıbet** son [*< ‘á-ki-bet* the end; (zf.) in fine, in short, finally], ‘**ākıbetiñiz**
hayr ola sonunuz hayrolsun [*< ‘a-ke-bet-i-niz khāir o-la* may your end be
good! may you die a Mosolman!] (WBB, 31)

‘**ākil** akıllı kimse [*< ‘á-ke-l* prudent, wise, sensible] (WBB, 31)

‘**ālem** alem, evren [*< ‘a-lem* the world, the universe; time, age; mankind]
(WBB, 31)

‘**ālim** alim [*< ‘a-lém* learned, wise] (WBB, 31)

‘**ibādet** ibadet [*< ‘i-bad-et* worship, adoration] (WBB, 31)

‘**ibādet-kār** ibadet eden [*< ‘i-bad-et-kiar* devout, religious] (WBB, 31)

‘**ibāret** ibaret, -den meydana gelmek [*< ‘i-bar-et* interpretation, sense,
phase] (WBB, 31)

‘**abd** kul, köle [*< ‘abd* a servant, a slave] (WBB, 31)

‘**abīd** kullar, köleler [*< ‘a-bīd* a hermit; a servant] (WBB, 31)

‘**itāb** azarlama [*< ‘i-tāb* reprehension, reproving] (WBB, 31)

‘**Oşmān** Osman [*< ‘oth-mán* Osman, the name of third Khalif. Hence the
word ‘Ottoman.’] (WBB, 31)

‘**acāib**, ‘**aceb** acayip, çok tuhaf şey [*< ‘a-ja-yeb, ‘a-jab* wonderful,
marvellous] (WBB, 31)

‘**acem** Arap kavminden olmayan kimse, İranlılar [*< ‘a-jam* foreign,
barbarian; a Persian, incompetent, vb. bk. s. **CIV**] (WBB, 31)

‘**izār** yanak [*< ‘i-zār* the face, the cheek; an excure; a veil] (WBB, 31)

‘**ırz** iffet, namus [*< ‘ard, ‘arz* honor, reputation] (WBB, 31)

‘**arz-ı** hāl dilekçe [*< ‘arz-hal* a petition] (WBB, 31)

- ‘**izz** yücelik, kıymet [**< ’izz** glorious, magnificent] (WBB, 31)
- ‘**az̄imet** gitme, gidiş [**< ’á-zi-met** invitation], ‘**az̄imet étmek** gitmek [**< ’á-zi-met et-mek** to go] (WBB, 31)
- ‘**izzet** izzet, hürmet [**< ’izzet** glory, honor] (WBB, 31)
- ‘**asker** asker [**< ’as-kar** a soldier; an army, a troop] (WBB, 31)
- ‘**aşķ** aşķ [**< ’ushk** love] (WBB, 31)
- ‘**işyān** isyan [**< ’us-yi-ān** rebellion, sin] (WBB, 32)
- ‘**az̄imet** büyüklük, ululuk [**< ’á-zi-met** grandeur, magnificence] (WBB, 32)
- ‘**az̄im** büyük, ulu [**< ’a-zim** great, grand] (WBB, 32)
- ‘**afv** af [**< ’afv, ’a-fū** pardon, absolution] (WBB, 32)
- ‘**aķl** akıl [**< ’a-kil** intellect, wisdom] (WBB, 32)
- ‘**uķalā** ukala, akıllılık taslayan kimse [**< ’u-ka-la** prudent, wise] (WBB, 32)
- ‘**aķılsız** akılsız [**< ’a-keł-siz** without sense, foolish] (WBB, 32)
- ‘**aķılsızlık** akılsızlık [**< ’a-keł-siz-lik** folly, stupidity] (WBB, 32)
- ‘**aķıllı** akıllı [**< ’a-keł-lū** wise, prudent, judicious] (WBB, 32)
- ‘**aķıllılık** akıllılık [**< ’á-keł-lū-lik** prudence, intelligence, sagacity] (WBB, 32)
- ‘**uķūbet** ceza [**< ’a-kū-bet** punishment] (WBB, 32)
- ‘**aks** yankı, yansı [**< ’aks** reflection; an image; a return-angle] (WBB, 32)
- ‘**ilāc** ilaç [**< ’i-lāj** medicine, a remedy] (WBB, 32)
- ‘**illet** illet, hastalık [**< ’il-let** a malady; an accident, a pretence] (WBB, 32)
- ‘**ilm** ilim [**< ’ilm** knowledge, science, art, profession] (WBB, 32)
- ‘**alī** yüksek, yüce [**< ’ala** above, upon, according to] (WBB, 32)
- ‘**imāde** kemeraltı [**< ’i-ma-deh** a colonnade] (WBB, 32)
- ‘**ōmr** ömür [**< ’umr** life, age] (WBB, 32)
- ‘**amel** iş, işle [**< ’a-mal** work, action] (WBB, 32)
- ‘**an** –dan, -den [**< ’an** on, from, of, concerning, *vb*] (WBB, 32)
- ‘**inād** inat, ısrar [**< ’i-nād** obstinacy], ‘**inād şāhib** inat sahibi, inatçı [**< ’i-nād sa-heb** an obstinate man] (WBB, 32)
- ‘**anber** amber, güzel koku [**< ’ám-bar** amber; a place to put barley in] (WBB, 32)

‘**ind** yan, taraf, yön [< ‘*ind* near, with, about, in, according to, vb.] (WBB, 32)

‘**avret** kadın [< ‘*av-ret* a women, a wife] (WBB, 32)

‘**avđ** geri gelme, dönme [< ‘*ağd* exchange, recompense, reward] (WBB, 32)

‘**ahd** and, söz verme [< ‘*ahd* a promise, contract, agreement; a will] (WBB, 32)

‘**ayb** ayıp [< ‘*aib* shame; a vice, stain, infamy] (WBB, 32)

‘**id** bayram [< ‘*id* a festival, a religious feast] (WBB, 32)

‘**ayş** yaşama [< ‘*aysh* life, delight] (WBB, 32)

‘**ayn** göz, kaynak [< ‘*ain* a spring; the eye; a fountain] (WBB, 32)

‘**ynet** yardım [< ‘*i-net* assistance] (WBB, 32)

ĠAYN

ġāfil gafletde bulunan [< *gha-fel* imprudent, negligent; a sleep] (WBB, 32)

ġāfilen gafil olarak [< *gha-fil-an* suddenly] (WBB, 32)

ġālib galip [< *ghá-leb* victorious, conquering] (WBB, 32)

ġālibā galiba, görünüşü göre [< *ghá-liba* chiefly, upon the whole] (WBB, 32)

ġāib görünmeyen [< *gha-yeb* absent, invisible, hidden] (WBB, 32)

ġāyet gayet, nihayet [< *gha-yet* chiefly, extremely, the end], **ġāyet etmek** niyet etmek, sonlandırmak istemek [< *gha-yet et-mek* to determine, intend, resolve bk. s. **XCIV**] (WBB, 33)

ġayūr⁵⁵ kıskanç [< *ghá-yer* jealous] (WBB, 33)

ġāyret gayret [< *gha-ī-ret* the meridian; midday] (WBB, 33)

ġāile dert, sıkıntı [< *ghá-ī-let* disgrace; an evil] (WBB, 33)

ġadāe⁵⁶ öğle yemeği [< *gha-da* repast in the day about twelve o'clock] (WBB, 33)

ġadāt sabahın erken zamanı [< *gha-dat* the day of to-morrow] *bk. yarın* yarın [< *ya-rin* tomorrow] (WBB, 33)

ġarbul kalbur [< *ghar-bel* a sieve] (WBB, 33)

ġuruş kuruş [< *ghū-rūsh* piastres, five or six of which make a shilling. Originally it was of the value of a Spanish dollar, but it has been reduced (by the governments constantly debasing the standard of the coin) to be worth about 2d.](WBB, 33)

ġarīb garip [< *gha-rīb* a stranger, a foreigner, a poor man] (WBB, 33)

ġazel gazel [< *gha-zal* an ode, a short poem] (WBB, 33)

ġazab gazap [< *gha-dab* anger, violence, wrath] (WBB, 33)

ġaflet gaflet [< *ghaf-let, ghif-let* negligence, imprudence] (WBB, 33)

ġafūr mağfiret eden, suç bağışlayan [< *gha-fūr* forgiving, clement] (WBB, 33)

ġulām tüyü, bıyığı çıkmamış delikanlı, genç [< *ghu-lām* a boy, a servant] (WBB, 33)

⁵⁵ Metinde **ġāyer** şeklindedir.

⁵⁶ Metinde **ġadā** şeklindedir.

ğalb kazanma [< *khalb* victory, excelling] (WBB, 33)

ğalebe galip gelme [< *ghal-bet* victory, superiority (adverbially used to signify ‘for the most part’) tlfz. *gha-li-bah*] (WBB, 33)

ğalaṭ yanlış, yanılma [< *gha-lat* an error, blunder] (WBB, 33)

ğam[m] gam, keder [< *gham* grief, sorrow] (WBB, 33)

ğonce⁵⁷ gonca [< *ghun-jeh* a rose-bud] (WBB, 33)

ğavgā kavga [< *ghāŭ-ghā* a noise, dispute, quarrel; diğ.kul. **ķavgā** kavga [< *kav-gha*]] (WBB, 33)

ğayr ayrı, başka [< *ghayr-rī* other, another, except, besides, without, vb.] (WBB, 33)

ğayret gayret [< *gha-ī-ret* courage, honor, jealousy (*ghī-ret* olmalı.)] (WBB, 33)

ğayrı ayrı, başka [< *ghay-rī* another, besides, independently ayr. pekiştirici sözcük olarak da kullanılır.], **bu ğayrı olmak** bu gayrı olmaz [< *bŭ gha-ī-rī ol-maz* But indeed this will not do] (WBB, 33)

⁵⁷Metinde **ğonçe** şeklindedir.

FĀ

fāḥir onurlu, şanlı [< *fā-kher* precious, excellent] (WBB, 33)

fāriḥ neşeli [< *fā-reh* glad, happy] (WBB, 33)

fāzil faziletli [< *fa-del* excellent, virtuous, learned] (WBB, 33)

fānī ölümlü [< *fā-nī* frail, transitory] (WBB, 33)

fāide⁵⁸ fayda [< *fa-i-det* profit, advantage] (WBB, 33)

fāidelenmek faydalanmak [< *fa-i-deh-len-mek* to profit, derive advantage from anything; to be useful] (WBB, 33)

fāideli faydalı [< *fa-i-deh-lü* useful, profitable] (WBB, 33)

fitne fitne [< *fit-net* sedition, rebellion] (WBB, 34)

fitneli fitneli [< *fit-neh-lu* querulous] (WBB, 34)

fitil fitil [< *fi-til* fidgetty; the wick of a lamp or candle], **fitil almak** fitil almak [< *fi-til al-mák* to become fidgetty] (WBB, 34)

ferāset anlayışlılık [< *fi-rá-set* intelligence, sagacity] (WBB, 34)

ferāğ vazgeçme, dinlenme [< *fi-rágh* leisure, repose, tranquillity, idleness] (WBB, 34)

ferş halı, yayma, serme [< *férsh* a carpet, mat, cushion, bed] (WBB, 34)

fırşat fırsat [< *fir-sat* an opportunity, occasion] (WBB, 34)

fırşat düşüp fırsat düşüp [< *fir-sat* du-shup an opportunity presenting itself] (WBB, 34)

ferāce ferace [< *fe-ra-jeh* a cloth cloak or overcoat] (WBB, 34)

fürüş satan, satıcı [< *fu-rüşh* a seller] (WBB, 34)

feryād feryat [< *fir-yád* complaint, cry for help, clamour] (WBB, 34)

faşl ayırma, bölüm [< *fásl* a section, chapter; decision, vb.] (WBB, 34)

fāzl fazla, fazlalık, fazilet [< *fádl* excellence, virtue; science; grace] (WBB, 34)

fāzilet fazilet [< *fā-dí-let* excellence] (WBB, 34)

fi'l iş, amel [< *fi'l* acting, doing; *fi'l* an action, a verb] (WBB, 34)

faḫīr fakir [< *fa-kír* poor, a religious mendicant; a faquir] (WBB, 34)

fikr fikir [< *fikr* thought, care, advice, reflection] (WBB, 34)

filān falan [< *fa-lán* such a one, such, vb.] (WBB, 34)

⁵⁸Metinde **fāidet** şeklindedir.

felsefe felsefe [< *fel-sa-feh* philosophy] (WBB, 34)

falak falaka [< *fa-lak* the stick with which boys are beat at school; the firmament] (WBB, 34)

fenā fena [< *fe-na* bad, base, shameful] (WBB, 34)

fevt elden çıkarma, kaçırma [< *fa-ūt* passing away; death; negligence, omission] (WBB, 34)

fevķ üst, yukarı [< *fok* above, besides; superiority] (WBB, 34)

fevķani⁵⁹ üst, üstte olan [< *fā-ū-ka-neh* above] (WBB, 34)

fī içinde, -de [< *fī* in, among, of, by, concerning, vb.], **fī'l-ḥāl** hemen şimdi [< *fil-hal* in truth, truly], **fī'l-vāķ** 'i gerçekte, gerçekten [< *fil-wa-ke* ' it so happened; i short, vb.] (WBB, 34)

fīl fil [< *fil* an elephant]

⁵⁹ Metinde **fevķane** şeklindedir.

ḲĀF

ḳābil kabul eden [*< ka-bil* receivable, credible, vb.; able, possible; the future] (WBB, 34)

ḳābiliyet kabiliyet [*< ka-bi-lī-yet* appetite; skill, aptitude] (WBB, 34)

ḳaplumbağa kaplumbağa [*< kap-lum-ba-gha* a tortoise] (WBB, 34)

ḳapmaḳ kapmak [*< kap-mák* to seize, carry off] (WBB, 34)

ḳat kat [*< kát* folds], **ḳaç ḳat** kaç kat [*< kách kát?* how many folds?, how often?] (WBB, 34)

ḳatmaḳ katmak [*< kat-mak* to add, to join] (WBB, 34)

ḳaç kaç [*< kách* how?, how many?] (WBB, 34)

ḳaçırmaḳ kaçırmaḳ [*< ka-chir-mak* to cause to run away] (WBB, 35)

ḳaçmaḳ kaçmaḳ [*< kach-mak* to run away] (WBB, 35)

ḳadd⁶⁰ boy [*< kád* quantity, length] (WBB, 35)

ḳāder kader [*< ka-der* skilful, apt, capable] (WBB, 35)

ḳar kar [*< kár* snow] (WBB, 35)

ḳariş karişık [*< ká-rish* mixture, confusion, medley] (WBB, 35)

ḳariştırmaḳ kariştırmaḳ [*< ká-rish-ter-mák* to mix; to trouble, interfere with *< karişmaḳ*] (WBB, 35)

ḳarişmaḳ karişmaḳ [*< ka-rish-mák* to mix] (WBB, 35)

ḳarşılamaḳ karşılamaḳ [*< ka-ri-shū-la-mak* to go and meet (a person)] (WBB, 35)

ḳarı karı, kadın [*< ka-rí* a woman, a wife] (WBB, 35)

ḳaz kaz [*< káz* a goose] (WBB, 35)

ḳazmaḳ kazmaḳ [*< kaz-mak* to dig] (WBB, 35)

ḳaşınmaḳ kaşınmaḳ [*< ka-shin-mak* to scratch] (WBB, 35)

ḳāđī kadı [*< kú-dí* a judge, a Cadi] (WBB, 35)

ḳatır katır [*< ká-tir* a mule] (WBB, 35)

ḳaldırmaḳ kaldırmaḳ [*< kal-dir-mak* to raise up, to carry away] (WBB, 35)

ḳalkmaḳ kalkmaḳ [*< kalk-mak* to rise, to depart] (WBB, 35)

ḳalmaḳ kalmak [*< kal-mak* to rest, to stay] (WBB, 35)

⁶⁰ Metinde **ḳād** şeklindedir.

- kalın** kalın [*< ka-lin* thick] (WBB, 35)
- kamet** boy [*< ká-met* standing, the height of a person] (WBB, 35)
- kan** kan [*< kan* blood], **kan almak** kan almak [*< kan al-mak* to be bled (from the veins)] (WBB, 35)
- kanmak** kanmak [*< kan-mak* to quench one's thirst] (WBB, 35)
- kavurmak** kavurmak [*< ka-wür-mak* to cook, to fry] (WBB, 35)
- kayış** kayış [*< ká-yish* a tie, band, strap] (WBB, 35)
- ka'il** razı olmuş, boyun eğmiş [*< ka-'il* content, consenting] (WBB, 35)
- ka'im**⁶¹ ayakta duran [*< ka-'im* erect, firm, vigilant] (WBB, 35)
- kabāhat** kabahat [*< ka-bá-hat* fault, deformity, baseness, turpitude]
- kabağ** kabak, kapak [*< ka-bak, ka-pak* a covering; pumpkin; the deck of a vessel], **üç kapağlı** üç kapaklı [*< üç-ka-pak-lu* a three decker] (WBB, 35)
- kabl** ön, önce [*< ka-bal* a task, a day's labour] (WBB, 35), **kabala aldım** götürü olarak almak [*< ká-bá-láh áldim* I have dertaken to do this work for so much] (WBB, 35)
- kabl** ön, önce [*< kabl* before, the front] (WBB, 35)
- kuble** öpme, öpüş [*< kub-let* a kiss] (WBB, 35)
- kubür** mezarlar [*< kü-bür* a tomb *< kabir*] (WBB, 35)
- kabuğ** kabuk [*< ka-bük* rind of a tree, a shell] (WBB, 35)
- kabül** kabul [*< ka-bül* consenting, agreement] (WBB, 35)
- kaplan** kaplan [*< kap-lán* a tiger] (WBB, 35)
- kapmak** kapmak [*< kap-mak* to close, to shut] (WBB, 35)
- kapı** kapı [*< ka-pı* a gate, a door] (WBB, 35)
- katl** öldürme [*< katl* killing, slaughter]] (WBB, 35)
- katı** katı [*< ka-ti* vehement, strong; zf. very, entirely] (WBB, 35)
- katı geç** çok geç [*< ka-ti gech* too late] (WBB, 35)
- kaç** kaç [*< kach* some bk. kaç] (WBB, 35)
- kaçan** kaçan [*< ka-chán* when, at the time that] (WBB, 35)
- kaçırmak** kaçırarak [*< ka-chur-mak* to put to flight, to cause to fly] (WBB, 35)
- kaht** kıtlık [*< kaht* a famine] (WBB, 36)

⁶¹ Metinde **ka'im** şeklindedir.

- ḳadd** boy [*< kadd* stature, body] (WBB, 36)
- ḳadar** kadar [*< ka-dar* value, price; quantity, number, vb.], **ol ḳadar** o kadar [*< ol ka-dār* so much] (WBB, 36)
- ḳudret** kudret [*< kud-ret* power] (WBB, 36)
- ḳadem** ayak [*< ká-dám* a foot, a step] (WBB, 36)
- ḳudemā** eskiler [*< ku-dá-má* the ancients *< ḳadīm*](WBB, 36)
- ḳadīm** eski [*< ka-dīm* old, former] (WBB, 36)
- ḳarār** karar [*< ka-rār* constancy, firmness; rest, repose; resistance] (WBB, 36)
- ḳral** kral [*< král* a king, chief], **ḳraliçe** kraliçe [*< krá-li-che* the queen *tlfz. krá-li-jah*] (WBB, 36)
- ḳur'ān** Kuran [*< kur'án* the Koran] (WBB, 36)
- ḳarındaş**⁶² kardeş [*< ka-rán-dash* a brother], ayr. **ḳardaş** kardeş [*< kár-dásh* a brother] (WBB, 36)
- ḳurbān** kurban [*< kur-ban* a sacrifice], **ḳurbān bayrām** Kurban Bayramı [*< kur-bán ba-ï-rām* the feast of the sacrifice] (WBB, 36)
- ḳurbağa** kurbağa [*< kur-ba-ghah* a frog] (WBB, 36)
- ḳartal** kartal [*< kar-tál* an eagle] (WBB, 36)
- ḳarşı** karşı [*< kar-shū* opposite, against, towards] (WBB, 36)
- ḳarşılamaḳ** karşılamak [*< kar-shū-la-mak* to oppose] (WBB, 36)
- ḳarğa** karga [*< kar-ghah* a crow] (WBB, 36)
- ḳırk** kırk [*< kirk* forty] (WBB, 36)
- ḳırmaḳ** kırmak [*< kir-mak* to break] (WBB, 36)
- ḳarın** karın [*< karn* the belly] (WBB, 36)
- ḳarn** boynuz [*< kurn* a horn] (WBB, 36)
- ḳarınca** karınca [*< ka-rin-jeh* an ant] (WBB, 36)
- ḳarīb** yakın [*< ka-rīb* near; nearly, about] (WBB, 36)
- ḳazanmaḳ** kazanmak [*< ká-zán-mak* to gain, acquire, get profit] (WBB, 36)
- ḳazğan** kazan [*< kaz-ghan* kettle, boiler, a large saucepan] (WBB, 36)
- ḳasāvet** sertlik, katılık [*< ki-sa-wet* sorrow, anguish, regret] (WBB, 36)

⁶² Metinde **ḳarandaş** şeklindedir.

- kısrağ** kısrağ [< *kis-rak* a mare] (WBB, 36)
- kasem** yemin, ant [< *kasm* an oath; division] (WBB, 36)
- kaşşab** kasap [< *kas-sáb* a butcher] (WBB, 36)
- kaşd** niyet, kurma [< *kaşd* intention, project, design] (WBB, 36)
- kaşr** köşk [< *kaşr* a castle, a tower] (WBB, 36)
- kışalmak** kısalmağ [< *kys-syl-mak* to be shortened, to make short] (WBB, 36)
- kışa** kısa [< *ky-sa* short] (WBB, 36)
- kışsa** fikra, hikaye [< *kis-sa* a tale, story; an affair] (WBB, 36)
- kat** en azından [< *kat* only, at least, vb.] (WBB, 36)
- kat** kesme, kesime [< *ka-* cutting] (WBB, 36)
- kañife** kadife [< *ka-ti-fé* velvet] (WBB, 36)
- kafes** kafes [< *ka-fas* a cage] (WBB, 37)
- kalan** kalan [< *ká-lan* < **kalmağ** remaining, remainder] (WBB, 37)
- kalb** kalp [< *kalb* the heart, soul Tr. *kalp* false] (WBB, 37)
- kaltabān** namussuz, pezevenk [< *kil-ti-bān* a man of bad repute] (WBB, 37)
- kaldırmağ** kaldırmak [< *kal-dir-mak* to take away, carry off] (WBB, 37)
- kılmağ** yapmak [< *kil-mak* to do, vb.] **namāz kılmağ** namaz kılmak [< *na-maz kil-mak* to pray] (WBB, 37)
- kılıç** kılıç [< *ki-lij* a sabre, a sword] (WBB, 37)
- kalil** az [< *ká-lil* small, little] (WBB, 37)
- kamçl**⁶³ kamçl [< *kam-cheh* a whip] (WBB, 37)
- kamer** ay [< *ka-mar* the moon] (WBB, 37)
- kamiş** kamaş [< *ka-mish* a reed] (WBB, 37)
- kanād** kanat [< *ka-nad* a wing hlk. *ka-nāt*] (WBB, 37)
- kanağlı** kanatlı [< *ka-nad-lu* winged] (WBB, 37)
- kanā at** kanaat [< *ki-na- at* content, satisfaction] (WBB, 37)
- kand** şeker [< *kand* sugar] (WBB, 37)
- kandırmağ** kandırmak [< *kan-dir-mak* to excite, stimulate, provoke] (WBB, 37)

⁶³ Metinde **kamaçl** şeklindedir.

- ķandīl** mum [< *kan-dīl* a candle] (WBB, 37)
- ķanda** nerede [< *kan-da* where?, whence? hlk. *han-da*] (WBB, 37)
- ķanmaķ** kanmak [< *kan-mak* to quench one's thirst] (WBB, 37)
- ķovalamaķ** kovalamak [< *ko-wa-la-mak* to pursue] (WBB, 37)
- ķoparmaķ** koparmak [< *ko-par-mak* to pull up, carry off, tear] (WBB, 37)
- ķopmaķ** kopmak [< *kop-mak* to rise, to go out] (WBB, 37)
- ķuvvet** kuvvet [< *kū-wet* strength, power, vigour, ability; virtue] (WBB, 37)
- ķuvvetsiz** kuvvetsiz [< *kū-wet-siz* powerless, without force] (WBB, 37)
- ķuvvetlenmek** kuvvetlenmek [< *kū-wet-lan-mek* to acquire, strength, to fortify one's self; to give strength to another; to assist with money] (WBB, 37)
- ķutlu** kutlu, Őanslı [< *kūt-lū, mūt-lū* happy, fortunate] (WBB, 37)
- ķuvvetli** kuvvetli [< *kū-wet-lu* strong, powerful, robust] (WBB, 37)
- ķocamaķ** kocamak [< *ko-ja-mak* to grow old] (WBB, 37)
- ķoca** koca, yaşlı [< *ko-ja* an old man; old] (WBB, 37)
- ķoçucu** arabacı [< *ko-chi-ji* a coachman] (WBB, 37)
- ķoçu** dōrt tekerlekli, ũstū oda gibi kapalı binek arabası [< *kū-chi* a coachman] (WBB, 37)
- ķurtarmaķ** kurtarmak [< *kūr-tar-mak* to save, to deliver] (WBB, 37)
- ķurtulmaķ** kurtulmak [< *kūr-tūl-mak* to be saved, to be freed from anything] (WBB, 37)
- ķurutmaķ** kurutmak [< *kū-rūt-mak* to defend, protect; to be dried up] (WBB, 37)
- ķurd** kurt [< *kūrd* a wolf tlfz. *kūr̄t*] (WBB, 37)
- ķorķaķ** korkak [< *kor-kak* fearful, timid] (WBB, 37)
- ķorķutmaķ** korkutmak [< *kor-kūt-mak* to frighten] (WBB, 37)
- ķorķmaķ** korkmak [< *kork-mak* to fear, be afraid] (WBB, 37)
- ķorķunc** korkunç [< *kor-kūnj* terrible, fearful] (WBB, 37)
- ķorķuncluķ** korkunçluk [< *kor-kūnj-lik* fear, horror] (WBB, 37)
- ķorķu** korku [< *kor-kū* fright, fear] (WBB, 38)
- ķorķulu** korkulu [< *kor-kū-lū* terrible, frightful] (WBB, 38)

kurumağ kurumak [< *kor-mak* to extend; to stretch; to dry (linen, vb.) (WBB, 38)

kuru kuru [< *kũ-rũ* dry, useless] (WBB, 38)

kurutmağ kurutmak [< *kũ-rũt-mak* to cause to dry] (WBB, 38)

kurumağ kurumak [< *kũ-rũ-mak* to defend, protect; to grow dry, to wither] (WBB, 38)

kuruca kuruca [< *kũ-ri-jeh* dry] (WBB, 38)

kuzu kuzu [< *kũ-zi* a lamb] (WBB, 38)

kuş kuş [< *kũsh* a bird], **kuşcu** kuşçu [< *kũsh-ji* a falconer] (WBB, 38)

kuşamağ kuşatmak [< *ko-sha-mak* to attach to, harness] (WBB, 38)

koğa kova [< *ko-gheh* an urn, a vessel (utensil), a bucket hlk. *kũ-fa*] (WBB, 38)

koğlamağ koklamak [< *kok-la-mak* to smell] (WBB, 38)

koğu koku [< *ko-kũ* smell smell, scent, exhalation] (WBB, 38)

koğutmağ kokutmak [< *ko-kũt-mak* to give a smell to anything] (WBB, 38)

koğulamağ kokulamak [< *ko-ku-la-mak* to smell] (WBB, 38)

koñşu komşu [< *ko-nũ-shu* a neighbour] (WBB, 38)

kul kul, köle [< *kũl, kol* a servant, a slave; a soldier] (WBB, 38)

ķavl, söz, lakırdı [< *ka-wũl* a word, a compact; an opinion; a bargain], **ķavl ü ķarar** etmek bir şeyi sözleşip bitirmek [< *kaũl wa ka-rar et-mek* to agree] (WBB, 38)

ķulac kulaç [< *kũ-laj* a measure the length of the two arms extended] (WBB, 38)

ķulağuz kılavuz [< *kũ-la-ghũz* a guide, a pilot, an escort] (WBB, 38)

ķulağ kulak [< *kũ-lak* the ear] (WBB, 38)

ķolay kolay [< *ko-la-ĩ* easy, convenient] (WBB, 38)

ķolaylığ kolaylık [< *ko-la-ĩ-lik* ease, facility] (WBB, 38)

ķavm kavim [< *ko-ũm* people, a nation] (WBB, 38)

ķomşu komşu [< *ko-mũ-shũ, ko-nũ-shũ* a neighbour] (WBB, 38)

ķomak koymak [< *kó-mak, ko-ĩ-mak* to place], **ķoy bunu orada** bunu oraya koy [< *ko-ĩ- bũ-ni or-dah* put that down there] (WBB, 38)

konak konak [< *ko-nak* a house where one puts up on arriving at village; a residence, home] (WBB, 38)

konusmak konuşmak [< *ko-nüşh-mak* to converse with any one in a neighbourly manner] (WBB, 38)

konmak konmak [< *kon-mak* to place one's self, to encamp, to perch] (WBB, 38)

kovmak kovmak [< *ko-ŭ-mak, kov-mak* to derive away, to turn away (a servant)] (WBB, 38)

kavî kuvvetli, güçlü [< *ka-wî* strong, robust; solid] (WBB, 38)

kuyruk kuyruk [< *kü-î-rük* the tail] (WBB, 38)

koyvermek koy' vermek [< *ko-î-ver-mek* to let go] (WBB, 38)

kıyās kıyas [< *kî-as* an opinion] (WBB, 38)

kıyāfet kıyafet [< *kî-â-fet* dress, appearance, air, manner] (WBB, 38)

kıyām kalkma [< *kî-yām* rising up] (WBB, 38)

kıyāmet kıyamet [< *kî-â-met* the last day, the day of recurrection] (WBB, 39)

kır kır [< *kyr* a plain] (WBB, 39)

kış kış [< *kish* winter] (WBB, 39)

kıl kıl [< *kil* the hair; skin] (WBB, 39)

kıymet kıymet, değer [< *kî-met* price; measure, stature] (WBB, 39)

koymak koymak [< *ki-mak = ko-î-mak* to place] (WBB, 39)

kaymak kaymak [< *ka-î-mak* a delicious kind of cream] (WBB, 39)

kaynatmak kaynatmak [< *kai-nat-mak* to make boil] (WBB, 39)

kaynamak kaynamak [< *kai-na-mak* to cook, to boil] (WBB, 39)

kuyu kuyu [< *kî-yu, kü-î* a well] (WBB, 39)

koyun koyun [< *ko-yün* a lamb] (WBB, 39)

kayabaşı⁶⁴ kayabaşı [< *kia-ba-shi* a bathman, a man who washes people in the bath < **kaya** a kind of sponge from which a lather is made: it is

⁶⁴ **kayabaşı**: Ahmet H. Tanpınar, Ziya Paşa'nın Türk Dili'nin gelişim tarihini yep yeni bir gözle gören adam olduğunu belirterek asıl Türk şiirinin 'şairlerimiz arasında kayabaşı ve üçleme, deyiş tabir olunan nazımlar' olduğunu iddia etmesinin

composed of the unspun silk threads taken from the interior of the worm, in the same way as catgut is made] (WBB, 39)

KĀF

ke gibi [< like, as] (WBB, 39)

kāğaz⁶⁵ kağıt [< *ka-ghaz* paper] (WBB, 39)

kāfir kafir [< *ka-fer* denying God; an infidel, an impious wretch] (WBB, 39)

kāmil noksansız, tam [< *ka-mel* perfect, full, entire] (WBB, 39)

kebāb kebab [< *ki-bab* roasted meat] (WBB, 39)

kābir⁶⁶ büyük, ulu [< *ka-bir* great, large] (WBB, 39)

kettān keten [< *kít-tān* flax] (WBB, 39)

kethūdā kethüda [< *ket-khu-da* a viceroy, lieutenant, an agent, vb.]

kahyā kahya [< *kekh-ya* the chief of a village]] (WBB, 39)

kucā nere, nerede [< *ku-ja* where?, whither?] (WBB, 39)

keçi keçi [< *ké-chí* a she-goat] (WBB, 39)

kedi kedi [< *ke-dí* a cat] (WBB, 39)

kezālik keza, bu da öyle [< *ke-zá-lek* also, thus, therefore] (WBB, 39)

kerāmet keramet [< *ki-ra-met* honor, respect] (WBB, 39)

kürsī kürsü [< *kür-sí* a throne, chair, pulpit] (WBB, 39)

kurki turna kuşu [< *kur-ki* a crane] (WBB, 39)

kerem cömertlik [< *ké-rém* generosity, favour] (WBB, 39)

kerre defa, kez [< *kér-réh* sometimes], **bir kerre** bir kere [< *bir kér-réh* one time, one] (WBB, 39)

ba'z kerre birçok kere [< *ba'd kér-réh* sometimes] (WBB, 39)

çok kerre çok kere [< *chok kér-réh* many times, often] (WBB, 39)

kerīm cömert [< *ka-rím* generous, splendid, vb.] (WBB, 39)

kerīh iğrenç, çirkin [< *ka-rīh* detestable, filthy] (WBB, 39)

en büyük ihtilal olduğunu söyler (On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi, 2012, s. 335)

⁶⁵Metinde **kā'az** şeklindedir.

⁶⁶Metinde **kabīr** şeklindedir.

kes kime, kişi [**< késs** a man, a person, some one], **herkes** herkes [**< hér-kés** every one] (WBB, 39)

keskin keskin [**< kes-kín** violent, strong; sharp (said of vinegar, wine, a knife, *vb.*)] (WBB, 40)

kesmek kesmek [**< kes-mek** to cut] (WBB, 40)

keşti gemi [**< kesh-ti** a boat, a ship] (WBB, 40)

keşf açma, meydana çıkarma [**< keshf** open], **keşf etmek** keşfetmek [**< kesf et-mek** to enquire into, to look after an affair] (WBB, 40)

kişi kişi [**< ki-shi** a man, a person] (WBB, 40)

kifāyet yetişme, yeterlik [**< ki-fa-yet** sufficiency, profit] (WBB, 40)

küfr dinsizlik, nankörlük [**< kufr** infidelity] (WBB, 40)

keklik keklik [**< kék-lik** a partridge] (WBB, 40)

kül bütün, hepsi [**< kul** all, the whole] (WBB, 40)

kül kül [**< kul** ashes, cinders] (WBB, 40)

kelām söz [**< ká-lám** a word, a speech] (WBB, 40)

kem az, eksik [**< kem** wanting] (WBB, 40)

kim kim [**< kim** who, that, *vb.*] (WBB, 40)

kemāl olgunluk [**< ke-mal** perfection, excellence; integrity; fulness] (WBB, 40)

kimesne kimse [**< ki-mes-nah** some one, a person] (WBB, 40)

kimse kimse [**< kim-seh** some one, somebody, any one] (WBB, 40)

kenār kenar, kıyı [**< ke-nar** a side, shore, edge] (WBB, 40)

künün, eknün şimdi [**< ki-nün, ek-nün** now, at present] (WBB, 40)

köpek köpek [**< kú-pek** a dog *tlfz. ki-o-pek*] (WBB, 40)

kütük kütük [**< kü-tük** the stump of a tree, piece of the root used to light a fire with] (WBB, 40)

küçük küçük [**< kü-chük** small, little] (WBB, 40)

kör kör [**< kúr** blind] (WBB, 40)

kürk kürk [**< kürk** a pelisse] (WBB, 40)

kürek kürek [**< kü-rek** a spade] (WBB, 40)

köşe köşe [**< kü-shéh** a corner] (WBB, 40)

kök kök [**< kük** a root] (WBB, 40)

kömürcü kömürcü [**< kü-mür-ji** a coal merchant] (WBB, 40)

kūh dağ [< *kūh* a mountain, a hill] (WBB, 40)

kūy köy [< *kú-i* a farm; a town] (WBB, 40)

köylü köylü [< *kú-i-lü* rustic] (WBB, 40)

kirli kirlî [< *kir-li* dirty] (WBB, 40)

kése kese [< *kí-séh* a purse] (WBB, 40)

keyfiyet keyfiyet [< *kay-fî-yet* quality; state of thing or matter] (WBB, 40)

kélār, kilār kiler [< *ki-lar* dispensary; a place where the provisions of a house are kept] (WBB, 40)

kélārci kilerci [< *ki-lar-ji* the keeper of the same; a person in charge of the keys] (WBB, 40)

GĀF

gāh zaman ve yer bildiren edat [< *gāh* time, place], **gāh gāh** zaman zaman [< *gāh gāh* sometimes] (WBB, 40)

kahice bazen, arada sırada [< *ga-hi-jeh* sometimes [200]] (WBB, 40)

gibi gibi [< *gī-bī* like, as, according to, upon, on bk. s. LIV] (WBB, 41)

götürmek götürmek [< *gū-tür-mek* to bring, conduct, carry away] (WBB, 41)

gece, gēce gece [< *gé-jeh* the night] (WBB, 41)

geçen geçen [< *geçmek* geçmek < *gech-mek* ‘to pass’ zf. **geçenlerde** geçenlerde [< *ge-chen-lar-da* is olden time]](WBB, 41)

geçmek geçmek [< *géch-mek* to pass, to traverse, to arrive] (WBB, 41)

geçinmek geçinmek [< *ge-chin-mek* to be, to live, to exist; to gain one’s bread] (WBB, 41)

gedā dilenci, yoksul [< *gé-da* a beggar] (WBB, 41)

gıriftār yakalanmış, esir [< *gé-rif-tar* a prisoner, captive; taken] (WBB, 41)

gerek gerek [< *gé-rek* it is necessary], **gerek bu gerek o** gerek bu gerek o [< *gé-rek bū gé-rek o* whether this or that], **gerek gerek** gerek gerek [< *gé-rék gé-rék* it is indispensable](WBB, 41)

girmek girmek [< *gír-mek* to enter] (WBB, 41)

gizlemek gizlemek [< *giz-le-mek* to hide, to conceal] (WBB, 41)

gizlenmek gizlenmek [< *giz-lan-mek* to be hidden](WBB, 41)

gizlice gizlice [< *giz-lu-ja* secretly [200]] (WBB, 41)

gezmek gezmek [< *gez-mek* to walk, to march] (WBB, 41)

güzide seçkin, seçilmiş [< *gé-dí-dah* chosen, selected] (WBB, 41)

geşt gezme [< *gesht* walking; passage], **geşt ü güzār étmek** gezip tozmak [< *gésht-ü gü-zar et-mek* to promenade] (WBB, 41)

güftār söz [< *güf-tar* speech, speaker] (WBB, 41)

güft ü gū dedikodu [< *güf-tū-gū* conversation] (WBB, 41)

görmek görmek [< *gür-mek* to see] (WBB, 41)

gül gül [< *gül* a rose] (WBB, 41)

gelmek gelmek [< *gel-mek* to come, to arrive] (WBB, 41)

gelincik gelincik [< *gé-lin-jik* a little bride] (WBB, 41)

gümān zan, sanma [< *gü-man* opinion, thought] (WBB, 41)

günāh günah [< *gü-nah* a sin] (WBB, 41)

genc genç [< *genj* young, tender] (WBB, 41)

genc hazine [< *genj* a granary; a hidden treasure] (WBB, 41)

güneş güneş [< *gü-nesh* the sun] (WBB, 41)

gene, yine gine,yine [< *gé-né, yé-né* again, nevertheless] (WBB, 41)

göt göt [< *gút* anus] (WBB, 41)

güç güç [< *güch* force, power; occupation sf. difficult, zf. **gücle** [< *güj-léh* with difficulty]] (WBB, 41)

gevrek gevrek [< *gev-rek* fragile, tender, weak; a biscuit] (WBB, 41)

gürültü gürültü [< *gü-rül-ti* noise, thunder] (WBB, 41)

görmek görmek [< *gür-mek* to see, perceive] (WBB, 41)

görünmek görünmek [< *gü-rün-mek* to be seen, to appear] (WBB, 41)

göre göre [< *gü-ra* near, according to [136]] (WBB, 41)

göz göz [< *güz* the eye] (WBB, 41)

güzel gü-zel [< *gü-zel* handsome, beautiful] (WBB, 41)

gözetmek gözetmek [< *gü-zet-mek* to view, observe; consider] (WBB, 41)

göstermek göstermek [< *güs-ter-mek* to show] (WBB, 41)

güş kulak, işitme [< *güşh* the ear, hearing] (WBB, 42)

gök gök [< *gük* the heavens] (WBB, 42)

gönül gönül [< *gü-nül* the heart, soul, the mind; intuition] (WBB, 42)

göl göl [< *gúl* a pond] (WBB, 42)

güldürmek güldürmek [< *gül-dir-mek* to amuse, to make laugh] (WBB, 42)

gülüşmek gülüşmek [< *gü-lush-mek* to joke together: to strive, wrestle] (WBB, 42)

gölge gölge [< *gül-geh, kül-geh* shade] (WBB, 42)

gölgelenmek gölgelenmek [< *gül-geh-lan-mek* to take the shade, to refresh one's self] (WBB, 42)

gülmek gülmek [< *gül-mek* to laugh] (WBB, 42)

gümüş gümüş [< *gü-müşh* silver, money] (WBB, 42)

gevmeek gevelemek [< *gev-mek*, *gú-mek* to rumitnate; to think intently]
(WBB, 42)

gömülmek gömülmek [< *güm-le-mek* to be buried, to bury] (WBB, 42)

gömmek gömmek [< *güm-mek* to bury (a treasure, not a dead man)]
(WBB, 42)

gün gün [< *gün* the day] (WBB, 42)

göndermek göndermek [< *gún-der-mek* to send] (WBB, 42)

gündüz gündüz [< *gün-düz* (zf.) by day] (WBB, 42)

güvenmek güvenmek [< *gü-ven-mek* to boast] (WBB, 42)

gitmek gitmek [< *gít-mek* to go, to walk] (WBB, 42)

gece gece [< *gé-jeh* night, the evening] (WBB, 42)

girmek girmek [< *gír-mek* to enter] (WBB, 42)

géri, geri geri [< *gí-rü* back, over again, (zf.)], **geri gelmek** geri gelmek
[< *gí-rü gel-mek* to return] (WBB, 42)

gizli gizli [< *giz-lu* rather (zf.) hidden, secret] (WBB, 42)

gizlenmek gizlenmek [< *giz-lan-mek* to be hid] (WBB, 42)

geyik geyik [< *gé-yik* a stag, a kind of deer only existing in Mount
Taurus] (WBB, 42)

LĀM

li-ecl –den dolayı, için [< *li-`ajl* because, for the reason that] (WBB, 42)

lāzım lazım [< *lā-zīm* necessary, urgent, suitable], **lāzım-ı için** gerekli olduğu kadar [< *la-zem-i i-chūn* as far as is needful] (WBB, 42)

lāşe⁶⁷ leş [< *lash* a corpse] (WBB, 42)

laķırdı lakırdı [< *lā-kir-dī* word, speech] (WBB, 42)

lāl parlak kırmızı renkli değerli bir taş, yakut [< *lal* a ruby] (WBB, 42)

lāle lale [< *la-leh* a tulip] (WBB, 42)

lāyık layık, uygun [< *lā-yek* worthy, proper, suitable, able] (WBB, 42)

leb dudak [< *lab* the lip; edge, shore; side of a river] (WBB, 42)

libās elbise [< *li-bās* a garment; clothes; drawers] (WBB, 42)

laķana lahana [< *la-ha-na* a cabbage] (WBB, 42)

lezzet lezzet [< *liz-zet* pleasure; sweetness], **lezzetü 'l-`ayş bi't-tenaķķul** hayatın lezzeti gezmektedir [< *liz-zet il-`aish bil ta-nuk-ko-li* the sweetness of life consist in moving from place to place (changing about)] (WBB, 42)

lezziz lezziz [< *la-ziz* sweet, delightful] (WBB, 43)

lisān lisan [< *li-sān* the tongue; language, speech] (WBB, 43)

leşker asker [< *lash-ker* an army] (WBB, 43)

leţāfet hoşluk, güzellik [< *la-ta-fet* grace, elegance] (WBB, 43)

luţf hoşluk, güzellik [< *lutf* gentleness, humanity, courtesy] (WBB, 43)

laţif yumuşak, hoş [< *la-tif* sweet, agreeable > *letāyif*] (WBB, 43)

laţife şaka [< *lā-ti-fēh* a jest, a joke, a tale] (WBB, 43)

lu`b oyun [< *la`b* playing; a game] (WBB, 43)

la`net lanet, beddua [< *la`net* a curse, anathema] (WBB, 43)

luġat lugal, söz, [< *la-ġhat* speech, language; a dictionary] (WBB, 43)

luķme lokma [< *lok-mēh* a morsel, a mouthful], **rāķat loķum** rahat lokum [< *ra-hat li-kūm* a mouthful of pleasure: a kin of sweetmeat for which Constantinople is celebrated among the people of Turkey] (WBB, 43)

lakin lakin [< *lé-ken* but, nevertheless, however] (WBB, 43)

levāzım lazım olan şeyler [< *li-wa-zım* necessities] (WBB, 43)

⁶⁷ Metinde **lāş** şeklindedir.

lūle lūle , çeşme [< **lū-lá** a pipe, a tube whence the water of a fountain flows] (WBB, 43)

lehv oyun [< **la-hū** blood, **lehv** play, diversion] (WBB, 43)

leykin lakin [< **lay-ken** but] (WBB, 43)

leyl gece [< **layl** the night] (WBB, 43)

leylek leylek [< **lay-lék** a stork], **leglek** leylek [< **leg-leg** from the noise which it makes] (WBB, 43)

leymūn limon [< **lai-mūn** a lemon, a citron] (WBB, 43)

lā'in kovulmuş [< **la-'im** cursed] (WBB, 43)

MĪM

mā o şeyki, şu nesne [< *ma* that, which, what. No, not] (WBB, 43)

mā su [< *ma, ma* ' water] (WBB, 43)

mābeyn işi şeyin arası, ara [< *mā-bayn* (zf.) between] (WBB, 43)

mācerā macera [< *mā-jara* an event; accident; occurrence (ed., that which has taken place)] (WBB, 43)

mā' adā +den başka [< *ma- 'ada* the past; besides, except; the rest] (WBB, 43)

māl mal, varlık [< *māl* wealth, riches, estate] (WBB, 43)

mālīḥulyā karasecda, melankolya [< *ma-li-kho-li-ya* melancholy] (WBB, 43)

māldār malı olan, zengin [< *mal-dār* rich, wealthy] (WBB, 43)

māldārlik zenginlik [< *mal-dar-lik* wealth, opulence] (WBB, 43)

mālik sahip [< *mā-lek* a king, lord, master, possessor] (WBB, 43)

māni' men'eden [< *ma-ne'* a hindrance, impediment, objection] (WBB, 43)

mānend benzer, eş [< *mā-nānd* like, as] (WBB, 43)

māh ay [< *mah* the moon] (WBB, 43)

mī' et yüz [< *ma-yet* a hundred] (WBB, 44)

mā'il⁶⁸ eğik, eğri [< *ma-'il* inclined, bent; well-disposed; affectionate] (WBB, 44)

mebād sakın, olmaya ki [< *mu-bād* let it not be, lest, vb.] (WBB, 44)

mübārek mübarek [< *mu-bā-rek* happy, blessed, holy], **mübārek ola** mübarek ola [< *mu-ba-rek o-la* may it do you good!], **mübārek-bād** tebrik etme [< *mu-ba-rek bād* compliments] (WBB, 44)

mübāşeret bir işe başlama, girişme [< *mu-ba-shi-ret* beginning, commencement] (WBB, 44)

mübālāğayla mübalağa ile [< *mu-ba-le ıla* extremely] (WBB, 44)

mübālāğa mübalağa [< *mu-bā-le-gha* diligence, best endeavour] (WBB, 44)

mütābi' tabi olan [< *mū-ta-bi'* a follower, a servant] (WBB, 44)

⁶⁸ Metinde **māil** şeklindedir.

- mütāba** ‘at birine tabi olma [< *mū-ta-bi-* ‘at obsequiousness] (WBB, 44)
- müttehīd** birleşmiş, birlik olmuş [< *mūt-tá-had* united, made one] (WBB, 44)
- müte** ‘allik ait, dair [< *mū-ta-al-lek* belonging to] (WBB, 44)
- müteferri** ‘ bir kökten ayrılan, dallanan [< *mut-ta-far-re* ‘ sprouting from; originated, produced] (WBB, 44)
- müttefik** müttefik [< *mut-ta-fek* concurring, suitable, agreed] (WBB, 44)
- mişl** benzer [< *mi-thil* like, likeness] (WBB, 44)
- meşel** örnek, dokunaklı ve manalı söz [< *mé-thal* a fable, a proverb] (WBB, 44)
- mecāl** güç, kuvvet [< *ma-jāl* power, force; skill] (WBB, 44)
- mücessem** cisimlenmiş [< *mu-jas-sem* incarnate, corporeal], **ağacdan mücessem şüret yapan** ağaçtan cisimlenmiş şekil yapan [< *á-ghaj-dan mu-jas-sem şü-ret ya-pán* a maker of wooden images] (WBB, 44)
- meclis** meclis [< *maj-lis an* assembly; the council] (WBB, 44)
- muḥārebe** muharebe, savaş [< *mu-há-ri-beh* war, combat] (WBB, 44)
- maḥbūb** sevgili [< *mah-būb* beloved, a lover] (WBB, 44)
- maḥbūs** mahpus [< *mah-būs* imprisoned; a prisoner] (WBB, 44)
- muḥaddeş** haber verilmiş [< *mu-had-des* (deth) a narrator, teller of tales] (WBB, 44)
- miḥrāb** mihrap [< *mah-ráb, mih-ráb* the chief place in a mosque] (WBB, 44)
- muḥarrem** haram kılınmış, kamer takviminin birinci ayı [< *mū-har-ram* unlawful; name of a month (the first of the Mohamedan year)] (WBB, 44)
- maḥrūm** nasipsiz [< *mah-rūm* prohibited, deprived] (WBB, 44)
- maḥşūl** hasıl olan, ürün [< *mah-sūl* the produce of the earth, the harvest], **muḥaşşal** elde edilen, üretilen [< *mu-has-sel* an officer who collects the tithes, vb.] (WBB, 44)
- maḥz** saf, tam [< *mahz* pure, full; only] (WBB, 44)
- maḥzar** huzur yeri, hazır olma [< *mah-der* the (royal) presence] (WBB, 44)
- muḥakkem** sağlamlaştırılmış [< *mu-hak-kém* solid [zf. firmly]] (WBB, 44)

maḥkeme mahkeme [< *meh-ké-mé* the tribunal of the Cadi] (WBB, 44)
maḥall yer [< *ma-háll* a place], **nūr-ı maḥall** bir yerin ışığı [< *nūr-ma-háll* the light of the place, the beauty of the Palace] (WBB, 44)

Muḥammed Hz. Muhammed, Birçok defalar hamd ü sena olunmuş, tekrar tekrar övülmüş manasına gelen bu kelime, Peygamberimizin adıdır [< *Mu-ham-med* the prophet] (WBB, 44)

miḥnet sıkıntı, zorluk [< *miḥ-net* trouble, disgrace] (WBB, 44)

muḥīṭ muhit, çepeçevre kuşatan [< *mū-hīt* comprehending; surrounding; a fortress], **baḥr-i muḥīṭ** okyanus [< *bahr-mū-hīt* the ocean] (WBB, 45)

muḥāṭara tehlike [< *mū-khā-te-reh* danger] (WBB, 45)

muḥātaralı tehlikeli [< *mū-khā-te-ré-lū* dangerous] (WBB, 45)

muḥālif muhalif [< *mū-kha-lef* contrary, opposed to], **muḥālif'ül-ḥak** gerçek dışı, yanlış [< *mū-kha-lef il-hak* false] (WBB, 45)

muḥālefet muhalefet [< *mu-kha-li-fet* opposition, resistance] (WBB, 45)

muḥtār seçilmiş [< *mukh-tār* chosen; the best; an ambassador] (WBB, 45)

maḥşūş has, özgü [< *makh-sūs* peculiar, proper (zf., on purpose, an express messenger)] (WBB, 45)

maḥlūk mahluk [< *makh-lūk* created, produced; a creature] (WBB, 45)

müddet süre [< *mid-det* time, a certain time] (WBB, 45)

medh övme [< *madh* praise, applause] (WBB, 45)

meded yardım [< *ma-dad* assistance, help] (WBB, 45)

medhūş şaşırılmış, korkmuş [< *mad-hūsh* senseless, confounded] (WBB, 45)

Medīne Hicaz'da Hz. Muhammed'in türbesinin bulunduğu şehir [< *me-dī-neh* a city, Medina is called 'par excellence' the city] (WBB, 45)

murād istek [< *mu-rād* will, desire, intention] (WBB, 45)

mertebe mertebe [< *mar-te-béh* a step, degree; rank, dignity; time] (WBB, 45)

merḥamet merhamet [< *mér-ha-met* clemency, compassion, mercy] (WBB, 45)

merḥametli merhametli [< *mér-ha-met-li* merciful, gracious] (WBB, 45)

merhūm merhum [< *mar-hūm* euphemism for ‘defunct’: ed. one upon whom God has had mercy], ayr. **fevt** elden kaçırma [< *fū-ūt* (one has who) passed away] (WBB, 45)

merd adam [< *merd* a man] (WBB, 45)

murdār mundar, kirli [< *mur-dār* dirty, impure] (WBB, 45)

maraz hastalık [< *márd, maraz* falling sick, disease] (WBB, 45)

marazlı hastalıklı [< *ma-raz-lū* sick, ill] (WBB, 45)

merkeb merkep, eşek [< *mar-kab* a thing ridden; a donkey] (WBB, 45)

mürekkeb mürekkep [< *mu-rak-kab* ink] (WBB, 45)

mırıldamak, mırıldanmak mırıldamak, mırıldanmak [< *me-rel-dá-mak, me-rel-dan-mak* to murmur, cry, vb.] (WBB, 45)

mürüvvet insaniyet [< *mu-rū-wet* pity, assistance, protection, kindness] (WBB, 45)

mürüvvetli insaniyetli [< *mu-rū-wet-lū* benevolent] (WBB, 45)

mizāc mizaç [< *mi-zaj* temperament (used for ‘health’ vb., in common parlance)] (WBB, 45)

mezād mezat [< *ma-zād* an auction] (WBB, 45)

mezār mezar [< *me-zār* a spulchere, tomb] (WBB, 45)

meze meze, lezzet [< *mazh* taste, a relish] (WBB, 45)

mezīd artma, çoğalma [< *ma-zīd* increase, energy] (WBB, 45)

müzeyyen süslü [< *mu-zay-yan* adorned: ayr. ‘a barber’, because he makes you neat and orderly by clipping the beard, vb.] (WBB, 45)

müjde müjde [< *muj-déh* good tidings] (WBB, 46)

mesāfe⁶⁹ mesafe [< *ma-sa-fet* distance, space; endurance, sufferance] (WBB, 46)

misāfir misafir [< *mú-sa-fer* a traveller, a guest] (WBB, 46)

müsebbeb sebep olunan [< *mu-sab-bab* the causer of causes, God; to gain one’s livelihood] (WBB, 46)

mest mest, sarhoş [< *mast* drunk] (WBB, 46)

müstahakk hak etmiş [< *mūš-ta-hakk* deserving, worthy] (WBB, 46)

müstağrak batmış [< *mus-tagh-rak* immersed, drowned] (WBB, 46)

⁶⁹ Metinde **mesāfet** şeklindedir.

müstağfir istiğfar eden [*< mus-tagh-fer* soliciting pardon] (WBB, 46)

maşhara maskara, şaklaban [*< mäs-khā-ra* raillery, mockery; a buffoon; a masquerade] (WBB, 46)

maşharalık maskaralık, şaklabanlık [*< mas-kha-ra-lik* ridicule, railery, nonsense] (WBB, 46)

mesrūr memnun, neşeli [*< mas-rūr* cheerful, contented, joyful, delighted] (WBB, 46)

mesken mesken [*< mas-kan* a dwelling] (WBB, 46)

miskīn aciz [*< mis-kīn* poor, a beggar] (WBB, 46)

musallaṭ sataşan, rahat bırakmayan [*< mu-sal-lat* a governor; ruling, overpowering; a wampire] (WBB, 46)

musallaṭ olmak musallat olmak [*< mu-sal-lat ol-mak* to prevail, be superior] (WBB, 46)

Müslim Müslüman [*< mus-lim* a true believer; a Mussulman] (WBB, 46)

meşāyih şeyhler [*< mu-shā-yekh* chiefs *< şeyh*] (WBB, 46)

müşāveret danışma [*< mu-shā-we-ret* counsel, debate] (WBB, 46)

müşterek müşterek, ortak olan [*< mush-te-rek* a partner] (WBB, 46)

müşteri müşteri [*< mush-te-rī* a purchaser] (WBB, 46)

müşerref şerefli [*< mu-she-ref* honored] (WBB, 46)

maşrık doğu [*< mash-rak* the east] (WBB, 46)

meşrūh açıklanmış [*< mash-rūh* explained, aforesaid] (WBB, 46)

meşgūl meşgul [*< mash-ghūl* occupied, attentive, diligent] (WBB, 46)

meşhūr meşhur [*< mash-hūr* celebrated, famous] (WBB, 46)

meşy yürüme [*< ma-shī* walking] (WBB, 46)

maşlahat iş, emir [*< mas-la-hat* employment, business, accupation] (WBB, 46)

muşannif kitap yazan, düzenleyici [*< mu-san-nif* the composer, author or editor of a book] (WBB, 46)

muşībet felaket [*< mu-sī-bet* a misfortune, trouble, disgrace] (WBB, 46)

müzāyaḳa sıkıntı, darlık [*< mü-dā-ī-ka* want, narrowness, oppression] (WBB, 46)

mazbūṭ zapt olunmuş [*< maz-būt* good, proper; held, governed] (WBB, 46)

muṭī itaat eden [*< mu-tī obedient, subject*] (WBB, 46)

mazlūm mazlum [*< maz-lūm oppressed; modest*] (WBB, 46)

mu **avenet** yardım, yardım etme [*< mū- 'a-wa-net assistance, subsidy, aid*] (WBB, 46)

mu **tedil** ne az, ne çok orta halde bulunan [*< mu 'te-del temperate, just*] (WBB, 47)

mu **teref** itiraf olunmuş, gizlenmeyip söylenmiş [*< mu 'te-ref known, celebrated, confession making*] (WBB, 47)

mi **de**⁷⁰ mide, kursak [*< mi 'det the stomach*] (WBB, 47)

ma **rifet** marifet [*< ma 'rī-fet knowledge, science; a clever thing*] (WBB, 47)

ma **ḳūl** makul, mantıklı [*< ma 'kūl reasonable, just*] (WBB, 47)

mu **lem**, **ma** **lūm** belirtilmiş, belli [*< mu 'lem, ma 'lūm known, certain*] (WBB, 47)

ma **mūr** bayındır, şenlikli [*< ma 'mūr cultivated; frequented; agreeable; prosperous*] (WBB, 47)

ma **na** mana, anlam [*< ma 'na sense, meaning*], **ya** **nī** yani [*< ya 'nī used for that is to say*] (WBB, 47)

ma **hūd** bilinen [*< ma 'hūd appointed, agreed upon; the identical; (zf.) that very*] (WBB, 47)

mağāre⁷¹ mağara [*< ma-gha-ra a cave, a den > mağāyir*] (WBB, 47)

mağrib batı [*< magh-reb the west, the setting sun; time of prayer at that hour*] (WBB, 47)

mağrūr gururlu [*< magh-rūr deceived*] (WBB, 47)

mağrūrlanmaḳ gururlanmak [*< magh-rūr-lan-mak to grow proud; to deceive*] (WBB, 47)

muğayyer değiştirilmiş [*< mū-ghai-yer changed, changeable*] (WBB, 47)

miftāḥ atahtar [*< mif-tah a key*] (WBB, 47)

mūfred tek, yalnız [*< muf-red one, only; great, huge*] (WBB, 47)

muḳābil karşılık [*< ma-ka-bel opposite*] (WBB, 47)

⁷⁰ Metinde **mi** **det** şeklindedir.

⁷¹ Metinde **mağāret** şeklindedir.

- maḳām** makam [< *ma-kam* rank, station; residence] (WBB, 47)
- maḳbūl** makbul [< *mak-būl* pleasing, accepted, agreeable] (WBB, 47)
- miḳdār** miktar [< *muk-dār* quantity, part, number tlfz. hlk. *mik-dār*], **bir miḳdār** bir miktar [< *bir muk-dār* a little] (WBB, 47)
- miḳdārī** yaklaşık olarak [< *muk-dā-rī* almost, nearly, about] (WBB, 47)
- muḳadder** takdir olunmuş [< *mu-kad-der* predestined] (WBB, 47)
- muḳaddime**⁷² öne geçen, önde giden [< *mu-kad-di-man* firstly, anciently] (WBB, 47)
- muḳarrer** kararlaştırılmış [< *mu-kar-rar* established, fixed, certain, positive] (WBB, 47)
- muḳayyed** kayıtlı [< *mu-kaī-yed* attentive, written down, noted] (WBB, 47)
- mükāfat** mükafat [< *mu-ka-fet* recompense, price] (WBB, 47)
- mekān** mekan [< *me-kān* a place, a station] (WBB, 47)
- meger** meğer [< *me-ger* perhaps, but, unless, only, if, vb.] (WBB, 47)
- melek** melek [< *me-lek* an angel] (WBB, 47)
- melik** melik [< *me-lik* a king], **mülk** mülk [< *mülk, milk* a kingdom, vb., possessions, domains] (WBB, 47)
- melūl** usanmış [< *me-lūl* tired, vexed] (WBB, 47)
- mumkin** mümkün [< *mum-kin* possible] (WBB, 47)
- memleket** memleket [< *mem-la-ket* an empire, province, power] (WBB, 47)
- memlūk** kul, köle [< *mem-lūk* possessed; a slave] (WBB, 47)
- men**⁷³ ben [< *men I* (şiiirde **ben** yerine **men** kullanılır.)] (WBB, 48)

⁷² Metinde **muḳaddimen** şeklindedir.

⁷³ Fuzuli der ki:

Vefā her kimseden kim istedim andan cefā gördüm
Kimi kim bu fenā dünyāda gördüm bī-vefā gördüm
Kime kim ḫālim iḫār eyleyüb istedim dermān
Özümde hem beter derde anı men mübtelā gördüm

Fi-zū-lī der ki:

Vé-fā her kim-se-dan-kim is-té-dim an-dan je-fā gūr-dum
Ki-mé-kim bū fe-na dun-ya-da gur-dum bī-wé-fā gūr-dum
Ki-mé-kim ha-lim ez-hār eī-lé-yūp is-te-dim der-mán
U-zūm-da hem be-ter der-da ání man mub-te-lá gūr-dum

men o kimse ki, kim [*< man* he, who, that, which, any one, vb.] (WBB, 48)

min +den, +den beri [*< min* from, of, by, than, vb.] (WBB, 48)

münādī nida eden [*< mi-ná-dī* a crier, a herald] (WBB, 48)

münāsebet uygunluk [*< mu-na-sib-et* fitness, propriety, convenience; proportion], **ne münāsebet bu** bu ne münasebet [*< neh mu-na-se-bét bū* what does this mean!] (WBB, 48)

münāsebet görmek münasip görmek [*< mu-na-se-bet gúr-mek, mu-na-seb gúr-mek* to approve] (WBB, 48)

münāfīk münafik [*< mu-na-fik* a hypocrite, sycophant] (WBB, 48)

münāfīklık münafıklık [*< mu-na-fik-lik* hypocrisy, impiety] (WBB, 48)

minber minber [*< mām-bar* a pulpit; a high seat] (WBB, 48)

minnet minnet [*< min-net* a favour; praise], **cānıma minnet** canıma minnet [*< ja-ni-ma min-net* I shall be delighted] (WBB, 48)

müneccim müneccim [*< mu-naj-jam* astrologer, astronomer] (WBB, 48)

menzil konak yeri [*< men-zel* a place where one descends from horseback after a day's journey; a house, a home] (WBB, 48)

manşıb devlet hizmeti [*< man-sab* a situation or post under Government] (WBB, 48)

men ' yasak etme [*< man* ' a prohibition] (WBB, 48)

menfa 'at menfaat [*< mam-fa- 'at* emolument, profit, advantage] (WBB, 49)

minvāl tarz, yol [*< min-wal* mode, manner], **ne minvāl üzre** ne yol üzere [*< neh man-wal ü-zé-rah* in what way can you pretend?] (WBB, 49)

muvāffīk başarı kazandıran [*< mü-á-fik* suitable, proper; according to] (WBB, 49)

mevāki ' yerler [*< ma-wá-ke* ' occurrences; what have happened < mevki '](WBB, 49)

mutlu mutlu [*< müt-lū* happy, fortunate] (WBB, 49)

mevcūd mevcut [*< máũ-jūd* existing, being; found] (WBB, 49)

mūm mum [*< mūm* a candle] (WBB, 49)

mü'min⁷⁴ iman etmiş [*< mü'-men* a true believer; faithful] (WBB, 49)

mehter mehter [*< meh-ter* a tambour, war trumpet, vb.; band of musicians] (WBB, 49)

mīhr-bān şefkatli [*< mih-ri-ban* affectionate, benevolent; a friend] (WBB, 49)

mühlet mühlet [*< mih-let* delay], **baña mühlet vér** bana mühlet ver [*< bú-ná mih-let ver* give me a little time (and I will pay you)] (WBB, 49)

mühimmāt mühimmat [*< mu-him-mat* necessaries, provisions] (WBB, 49)

mey şarap [*< māi* wine] (WBB, 49)

meyhāne meyhane [*< mi-kha-né* a wine-tavern] (WBB, 49)

mıhlamağ mıhlamak [*< mikh-la-mak* to nail up] (WBB, 49)

meydān meydan [*< māi-dān* a plain, an open field; a place where the horses are exercised with the jerid] (WBB, 49)

meydāna çıkarmağ meydana çıkarmak [*< mai-da-néh chi-kar-mak* to publish abroad, vb.] (WBB, 49)

mīr kumandan [*< mīr* a prince, lord, chief], **mīr-livā** tuğgeneral [*< mīr-lūa, mīr-li-wa* general of brigade] (WBB, 49)

mīrāş miras [*< mi-ráth* inheritance, heritage] (WBB, 49)

mīrāş olmağ miras olmak [*< mi-ráth ol-mak* to succeed to an estate] (WBB, 49)

müyesser kolay gelen [*< mu-yas-ser* made easy, facilitated] (WBB, 49)

mīşe meşe [*< mi-sheh* an oak] (WBB, 49)

meyl eğiklik [*< māil* leaning towards; affection, love] (WBB, 49)

maymun maymun [*< māi-mūn* an ape] (WBB, 49)

meyve meyve [*< māi-va* fruit] (WBB, 49)

⁷⁴ Metinde **mümin** şeklindedir.

NŪN

nāçār çaresiz [*< ná-chár* helpless, without resource] (WBB, 49)

nā-ḥaḳḳ haksız [*< ná-hăk* unjust, injustice] (WBB, 49)

nā-dān bilmez, nobran [*< na-dán* ignorant] (WBB, 49)

nā-dānlık bilmezlik, nobranlık [*< ná-dan-lik* ignorance] (WBB, 49)

nādir nadir [*< na-dīr* rare, singular (zf. rarely)] (WBB, 49)

nār ateş [*< nār* fire; a pomegrante] (WBB, 49)

nārenc turunç [*< na-rīnj* an orange] (WBB, 49)

nāz naz [*< nāz* blandishment, coquetry; elegance] (WBB, 49)

nāzik nazik [*< nā-zik* thin, elegant, pretty] (WBB, 49)

nāziklik naziklik [*< na-zik-lik* elegance] (WBB, 50)

nāfile nāfile [*< ná-fi-leh* useless ayr. *á-ná-fi-lé*]

nāḳıl nakleden [*< ná-kil* a relator, story-teller, vb., one who takes (anything) from place to place] (WBB, 50)

nāgāh vakitsiz [*< ná-gāh* suddenly] (WBB, 50)

nām nam [*< nām* a name; fame, renown] (WBB, 50)

nāy kamış [*< ná-í* a reed, pipe, a flute] (WBB, 50)

nāil muradına eren [*< na-yil* obtaining, attaining, acquiring] (WBB, 50)

nāim uyuyan [*< na-yem* a sleeper] (WBB, 50)

néce nice, nasıl [*< ní-jeh* how?, in what manner?], **néce zemāndır ki** nice zamandır ki [*< ní-jeh zā-man der-ki* what a long time it is that], **ncı, nci** +ncı, +nci [*< nji* termination added to numerals bk. [45]] (WBB, 50)

nidā nida [*< ni-da* calling, proclaiming] (WBB, 50)

nedir, ne dēr nedir? [*< ne-dīr, neh der* what is it?] (WBB, 50)

neden, ne den neden, nereden? [*< ne-dán, neh-dan* from whence?] (WBB, 50)

neẓr adak, adama [*< a vow*, a gift] (WBB, 50)

nerdbān merdiven [*< ner-de-ban* a ladder, a staircase ayr. *mer-di-van, mer-di-wan*] (WBB, 50)

nerede nerede [*< ne-ra-da* where?, ,in what place? *< ne yerde*](WBB, 50)

nizā çekişme, kavga [*< ní-za* a dispute, litigation] (WBB, 50)

nezdīk yakın [*< naz-dīk, nezd* near, close to] (WBB, 50)

neseb nesil [< *ne-seb* genealogy, lineage] (WBB, 50)

nesne nesne [< *nes-nah* a certain person or thing], **her nesne** her nesne
[< *her-nes-na* whatever](WBB, 50)

nesīm hafif rüzgar [< *ne-sīm* the zephyr, fragrant air] (WBB, 50)

nişān nişan, iz [< *ni-shān* a sign, signal; seal; an order], **nişān-ı iftiḥār**
Sultan II. Mahmut zamanında çıkarılan nişan [< *ni-shān-ı if-ti-khar*
decorations of the Sultan Mahmud II.] (WBB, 50)

naşr yardım [< *nasr* assistance; victory] (WBB, 50)

naşīb nasip [< *na-sīb* lot, fortune, destiny], **naşīb aramak** nasip aramak
[< *na-sīb á-rá-mak* to seek one's fortune] (WBB, 50)

naşihat nasihat [< *na-sí-hat* advice, counsel] (WBB, 50)

nizām nizam [< *ni-zām* stringing (pearls); arrangement, order,
regulation], **nizām-ı cedīd** yeni kanun, yeni sistem asker [< *ni-zām je-díd*
new military regulations] (WBB, 50)

nazar nazar [< *na-zar* the sight; looking at, seeing, vb.] (WBB, 50)

naẓīr benzer, eş [< *na-zír* alike, aqual to; similitude], **ğayr-ı naẓīr** eşsiz
[< *ghāir-i na-zír* unequalled] (WBB, 50)

naʿl nal [< *naʿl* a horse-shoe, a hoof, vb.] (WBB, 50)

neʿam evet [< *naʿm* yes, thus, very well, vb.] (WBB, 50)

niʿmet nimet [< *grace*, favour, wealth, vb.] (WBB, 50)

nefāis nefis [< *na-fā-yess* anything delicate, precious < *nefs*](WBB, 50)

nefs ruh, can [< *nefs* the soul; the person] (WBB, 51)

nefes nefes [< *ne-fass* the breath; water-pipe to smoke] (WBB, 51)

nefeslenmek nefeslenmek [< *né-fús-len-mek* to take breath, to repose]
(WBB, 51)

nefʿ fayda [< *nefʿ* gain; doing good; advantage] (WBB, 51)

naqş noksan [< *naks* defect, wanting, short] (WBB, 51)

naql nakil [< *nakl* history, narrative, tale, vb., moving from place to place
(WBB, 51)]

nigāh bakış [< *nigah* a look; custody, care] (WBB, 51)

nāmaz namaz [< *na-máz* prayers, worship]

nev yeni [< *náŭ* new, fresh] (WBB, 51)

nevbet sıra [< *náŭ-bat* a period, time, turn; a band of music], **nevbet** ile sırayla [< *ná-ŭ-bet i-lah* by turns, alternately] (WBB, 51)

nev-civān genç delikanlı [< *na-ŭ-ja-wan* a young man] (WBB, 51)

nola ne ola? [< *no-la* < **ne ola**, what can happen?, where's the harm?, willingly; with pleasure] (WBB, 51)

n'olaydı, ne olaydı ne olaydı? [< *nol-i-di, né ol-i-di* would to God! may it please God! bk. s. XXXII] (WBB, 51)

ne ne? [< *neh* what?] (WBB, 51)

niyāz yalvarma, dua [< *ní-úz* demand, prayer, supplication] (WBB, 51)

nīk iyi, hoş [< *nik* good, beautiful] (WBB, 51)

VĀV

ve ve [< bağ. *va* and, also] (WBB, 51)

vācib yapılması gerekli [< *va-jeb* necessary, expedient, fit, proper] (WBB, 51)

vāhid tek, bir [< *wa-hed* one, sole] (WBB, 51)

var var [< *var* impersonal verb bk. [91]] (WBB, 51)

vār +var benzetme edatı [< *var* a Persian termination implying 'possession'], **ümīd-vār** ümitli [< *ū-mīd-vār* there is hope, I hope, or have hope] (WBB, 51)

varmağ varmak [< *var-mák* to go, to arrive] (WBB, 51)

vāşıl erişen, kavuşan [< *wa-sel* joined, met], **vāşıl olmak** erişmek, kavuşmak [< *wa-sel ol-mak* to arrive at, attain one's end] (WBB, 51)

vā'iz vaiz [< *wa-'iz* a preacher] (WBB, 51)

vāfir bol [< *wá-fir* abundant, copious; many, much] (WBB, 51)

vāk'a olay [< *vá-ke* 'happening, an occurrence] (WBB, 51)

vākıf bilici, bilen [< *wá-kif* standing; skilful, learned] (WBB, 51)

vālid baba [< *wá-lid* a parent, a father; *wa-li-da* a mother; *wa-li-da sul-tan* ya da *kha-tūn* the Sultan's mother, the Dowager Sultana]](WBB, 51)

vallāhi Allah hakkı için, Allah için [< *wál-lah* by God] (WBB, 51)

vālī vali [< *wá-lí* a prince, a governor] (WBB, 51)

vah vah! [< *vah* oh!, ah!] (WBB, 51)

vücūd var olma [< *wu-jūd* existing, existence; found, vb.; life] (WBB, 52)

veh yüz, çehre [< *wajh* in what way] (WBB, 52)

verd gül [< *wérd* a rose bk. **gül**] (WBB, 52)

varağ varak [< *vá-rák* leaf of a tree], ayr. **yaprağ** yaprak [< *yáp-rák* a leaf of a tree] (WBB, 52)

vaşf vasıf [< *vúsf* description, narrative; praise] (WBB, 52)

vaşiyet vasiyet [< *va-sí-yet* a will, a testament; a command, an order] (WBB, 52)

vaţan vatan [< *wá-tan* a country; home; a plain] (WBB, 52)

va´de⁷⁵ vade, söz verme [**< wa´-da** a promise, vow] (WBB, 52)

va´z vaaz [**< wa´z** a discourse, sermon] (WBB, 52)

vefā vefa [**< wa-fa** performing a promise; a promise, sincerity, friendship
bk. dn. 35. (WBB, 52)

vakt vakit [**< vakt** time, season, hour] (WBB, 52)

vuķūf durma, duruş [**< vū-ķūf** practice, skilfulness; permanence; entail]
(WBB, 52)

vilāyet vilayet [**< wā-lā-yet** a country, a city, a town, a residence] (WBB,
52)

vérmek vermek [**< ver-mek** to give] (WBB, 52)

⁷⁵ Añlar faķir-i va´de-i vaşlıñ ne hāl ise
Candır umar efendim ne deñli maķāl ise
An-lar fa-ķir-i wa´da-i wus-lin né hāl is-sa
Jan-der ũ-mar effen-dim né dang-li ma-hal is-sa

HĀ

havuc havuç [< *ha-wūj* a kind of herb] (WBB, 52)

hay hey [< *ha-ī* (ünl.) ho!, vb.] (WBB, 52)

hep hep [< *hep* all, the whole] (WBB, 52)

hattā hatta, bundan başka [< *hāt-tā* till, until, as far as] (WBB, 52)

hicret⁷⁶ Hz. Peygamberin Mekke'den Medine'ye göç etmesi ki, İslam takviminde tarih başı sayılır [< *hij-rá* flight; the era of the Hijra commences A.D. 622] (WBB, 52)

hücüm hücum [< *hu-jūm* an assault, effort] (WBB, 52)

hidāyet hidayet [< *hi-da-yet* direction; the gift of God to go in the true path] (WBB, 52)

her her [< *hér* all, every], **her biri** her biri [< *her bī-rī* each one] (WBB, 52)

helāk mahvolma, ölme [< *he-lāk* ruin, destruction] (WBB, 52)

hala hala [< *ha-lá, hela* interjection and expletive [123]] (WBB, 52)

hem hem [< *hem* and, also, vb. (conjunction and expletive)] (WBB, 53)

hemān hemen [< *hem-án* at once (conjunction and expletive)] (WBB, 53)

hem-rāh yoldaş [< *hem-rāh* a companion] (WBB, 53)

hemşire kız kardeş [< *hem-shi-reh* a sister] (WBB, 53)

hem-şehrli yurттаş [< *hem-she-hir-lu* a fellow countryman] (WBB, 53)

havā hava [< *há-vá* the air, wind; love, desire] (WBB, 53)

heves heves [< *ha-wáss* desire, lust, wish, vb.] (WBB, 53)

heybet heybet [< *hai-bet* fear; grandeur, imposing greatness] (WBB, 53)

heybetli heybetli [< *ha-ī-bet-lü* formidable, majestic] (WBB, 53)

hiç hiç [< *hich* nothing, never at all [43]] (WBB, 53)

heykel heykel [< *ha-ī-kele* a temple] (WBB, 53)

hīne sakinlik [< *ha-ī-né* convenience, facility ayr. *ko-lá-ī-lik*] (WBB, 53)

⁷⁶ Metinde **hicre** şeklindedir.

YĀ

ya ya ünlemi [*< yá* O!, holloa!] (WBB, 53)

ya ya bağlacı [*< yá* or, well] (WBB, 53)

yābān yaban [*< yá-bán* a desert; wild] (WBB, 53)

yābāncı yabancı [*< yá-bán-jí* a stranger; unknown] (WBB, 53)

yapıştırmağ, yapışdıрмаğ [*< yá-pish-ter-mak* to cause to touch, to attach, join; to apply; to stick together] (WBB, 53)

yapışmağ yapışmak [*< yá-pish-mak* to touch, attain, reach (the simple form of the above)] (WBB, 53)

yapmağ yapmak [*< yap-mak* to construct, make, build, to do] (WBB, 53)

yatmağ yatmak [*< yat-mak* to lie down, repose, rest] (WBB, 53)

yāhūd yahut, veya [*< yá-khod* either, or bk. s. XIV] (WBB, 53)

yād anma [*< yád* remembrance, memory] (WBB, 53)

yār dost [*< yár* a friend] (WBB, 53)

yarılmağ yarılmak [*< yá-ril-mak* to be cleft or burst] (WBB, 53)

yarın yarın [*< yá-rin* to-morrow] (WBB, 53)

yaz yaz [*< yaz* the summer] (WBB, 53)

yazmağ yazmak [*< yaz-mak* to write] (WBB, 53)

yağ yağ [*< yagh* butter], **zeyt yağ** zeytinyağı [*< zé-üt yagh* burning oil], **zeytun yağ** zeytinyağı [*< zá-ü-tün yagh* olive oil] (WBB, 53)

yağlı yağlı [*< yagh-lü* fat, oily] (WBB, 53)

yakışmağ yakışmak [*< ya-kish-mak* to beseech] (WBB, 53)

yakmağ yakmak [*< yak-mak* to light a candle or fire] (WBB, 53)

yakın yakın [*< ya-kin, ya-kín* near; certain, certainly] (WBB, 53)

yalnız yalnız [*< ya-li-niz* only, alone] (WBB, 53)

yalnızlık yalnızlık [*< ya-li-niz-lik* solitude, unity] (WBB, 53)

yan yan [*< yán* side, flank, vb.] (WBB, 53)

yavuz fena, kötü [*< ya-vüz, yá-üz* energy (commonly used auditorily)] (WBB, 53)

yavuz adam iyi adam [*< ya-üz a-dam* a good man] (WBB, 54)

yavuzlanmağ kızmak [*< ya-vüz-lan-mak* to exasperate, render fierce and energetic] (WBB, 54)

yay yay [*< yá-í* a bow] (WBB, 54)

yayan yayan [< *ya-yan* a footman, a man on foot] (WBB, 54)
yaparmak aparmak [< *ya-par-mak* = **aparmak** to take away], **aparmak** alıp götürmek [< *á-par-mak* to take away] (WBB, 54)
yabān yaban [< *ya-bān* a desert, a wide plain], **yabān örneği** yaban örneği [< *ya-bān úr-de-gí* wild duck] (WBB, 54)
yaprağ yaprak [< *ya-prák* a leaf] (WBB, 54)
yetişmek yetişmek [< *yá-tish-mek* to attain, to arrive at; to suffice] (WBB, 54)
yétirmek yitirmek [< *yé-tir-mek, yé-tür-mek* to lose, to make suffice], **yeter** yeter [< *yé-ter* it suffices] (WBB, 54)
yedirmek yedirmek [< *ye-dir-mek* to give to eat, to cause to eat] (WBB, 54)
yedek yedek, yularından çekilen boş binek hayvanı [< *yé-dek* a led horse] (WBB, 54)
yedekçi yedekçi, hayvanı yedeğe alıp götüren kimse [< *ye-dek-ji* a groom, the man leading a horse] (WBB, 54)
yer yer [< *yer* a place], **yer yok** yer yok [< *yer yok* there is no room] (WBB, 54)
yarağ savaş aleti, silah [< *ya-rak* state of a falcon when in best condition to hunt] (WBB, 54)
yarağlanmak silahlanmak [< *ye-rak-lan-mak* to arm, equip] (WBB, 54)
yaralamak yaralamak [< *ya-ral-mak* to wound] (WBB, 54)
yaramaz yaramaz [< *ya-ra-maz* useless] (WBB, 54)
yaramak yaramak [< *ya-ra-mak* to be useful, of service], **ne yarar** neye yarar? [< *neh ya-ran* what use is it] (WBB, 54)
yırtmak yırtmak [< *yirt-mak* to tear in pieces] (WBB, 54)
yardım yardım [< *yar-dum* aid, assistance] (WBB, 54)
yerli yerli [< *yer-lu, yer-lí* appertaining to a place; cauntryman] (WBB, 54)
yazmak yazmak [< *yaz-mak* to write] (WBB, 54)
yesār sol, sol taraf [< *yes-sár* the left (side)] (WBB, 54)
yesāret kolaylık, zenginlik [< *ye-sa-ret* facility, prosperity] (WBB, 54)
yeşil yeşil [< *yé-shil* green] (WBB, 54)

yeşillik yeşillik [*< yé-shil-lik* verdure, a meadow] (WBB, 54)
yeşillenmek yeşillenmek [*< yé-shil-lan-mek* to render green] (WBB, 54)
ya'nî yani, sözün kıyası [*< ya'-nî* that is to say bk. s.VI] (WBB, 54)
yağmur yağmur [*< yagh-mür* rain], **yağmur yağar** yağmur yağar [*< yagh-mür ya-ghar* it rains] (WBB, 54)
yağmurluk yağmurluk [*< yagh-mür-lik* a cloak for the rain] (WBB, 54)
yağa yaka [*< ya-ka* the skirt, a border, bank] (WBB, 54)
yaklaşmak yaklaşmak [*< yak-lash-mak* to approach] (WBB, 54)
yıkılmağ yıkılmak [*< yı-kyl-mak* to demolished, to fall down] (WBB, 54)
yıkmağ yıkmak [*< yik-mák* to destroy, demolish] (WBB, 54)
yaķin sağlam bilgi, iyi [*< ya-kín* certain] (WBB, 54)
yek tek [*< yek*, éek one], **yek-â-yek** tek tek, birer birer [*< yé-ka-yek* one by one] (WBB, 54)
yeñ yen [*< yen* a sleeve] (WBB, 55)
yeñmek yenmek [*< yen-mek* to conquer] (WBB, 55)
yeñi yeni [*< yé-nî* new, modern], **yeñiden** yeniden [*< ye-nî*-dan over again; 'de nouveau'] (WBB, 55)
yel yel [*< yel* wind, the air], **yıl** yıl [*< yil* a year] (WBB, 55)
yalamağ yalamak [*< ya-la-mak* to lick] (WBB, 55)
yılan yılan [*< 'i-lán* a serpent], **şu yılan** su yılanı [*< sü-'i-lan* an eel (a water-serpent)] (WBB, 55)
yalan yalan [*< ya-lan* an untruth], **yalancı** yalancı [*< ya-lan-jî* a liar] (WBB, 55)
yıldırım yıldırım [*< yil-dyrm* lightning] (WBB, 55)
yıldırmağ parıldamak [*< yil-dir-mak* to shine] (WBB, 55)
yeldirmek koşturmak [*< yel-dir-mek* to cause to run about] (WBB, 55)
yıldız yıldız [*< yil-diz* a star] (WBB, 55)
yıldızlı yıldızlı [*< yil-diz-lu* fortunate] (WBB, 55)
yelek yelek [*< ye-lek* a waistcoat] (WBB, 55)
yelken yelken [*< yelken* the sails of a ship] (WBB, 55)
yalvarmağ yalvarmak [*< yal-var-mak* to supplicate, request, beg, entreat] (WBB, 55)
yem yem [*< yem* food, meat] (WBB, 55)

yemiş yemiş [**< ye-miş** fruit] (WBB, 55)
yumuřak yumuřak [**< yā-mū-shāk** soft] (WBB, 55)
yemişsiz yemişsiz [**< yé-miř-siz** without food] (WBB, 55)
yemişlik yemişlik [**< yé-miř-lik** a fruit-garden] (WBB, 55)
yemek yemek [**< ye-mek** to eat] (WBB, 55)
yumurta yumurta [**< yū-mūr-ta** an egg] (WBB, 55)
yemīn yemin [**< ya-mīn** an oath] (WBB, 55)
yeminli⁷⁷ yeminli [**< ye-mīn-lu** one who has sworn] (WBB, 55)
yéne yine [**< yé-neh**, gé-néh again] (WBB, 55)
yuva yuva [**< yū-va** a nest] (WBB, 55)
yavaş yavaş [**< ya-vash**, **ya-wash** gently; sweet, agreeable] (WBB, 55)
yutmađ yutmak [**< yūt-mak** to swallow, to gobble down] (WBB, 55)
yücelenmek yücelenmek [**< yūj-lan-mek** to rise, become illustrious] (WBB, 55)
yüce yüce [**< yū-ja** high; greatness] (WBB, 55)
yohsa, yoğ ise yoksa [**< yok-issa** otherwise, if not, unless] (WBB, 55)
yorđan yorgan [**< yor-đán** a quilt, a counterpane] (WBB, 55)
yürek yürek [**< yū-rek** heart, mind, soul; courage] (WBB, 55)
yüreklenmek yüreklenmek [**< yū-rek-lan-mek** to take caurage] (WBB, 55)
yürekli yürekli [**< yū-rek-lü** caurageous, bold] (WBB, 55)
yorulmağ yorulmak [**< yo-ril-mak** to be fatigued] (WBB, 55)
yürümeđ yürümeđ [**< yū-rü-mek** to walk [s. 16]] (WBB, 55)
yürüvérmek yürüyüvermek [**< yū-ri-ver-mek** to walk; *ed.* to take to walking] (WBB, 55)
yüz yüz [**< yūz** figure, face, manner; a hundred] (WBB, 55)
yüzük yüzük [**< yūz-ik** a ring] (WBB, 55)
yüzmek yüzmek [**< yūz-mek** to swim] (WBB, 55)
yoğ yok [**< yok** no, not] (WBB, 55)
yuđarı yukarı [**< yū-kari** above; up-stairs] (WBB, 55)

⁷⁷ Metinde **yeminli** şeklindedir.

yoklamak yoklamak [< *yok-la-mak* to try, endeavour, vb., to touch]
(WBB, 55)

yük yük [< *yük* burden, load of a horse] (WBB, 56)

yükletmek yükletmek [< *yük-let-mek* to load] (WBB, 56)

yüklenmek yüklenmek [< *yük-len-mek* to fall upon or attack a person]
(WBB, 56)

yol yol [< *yol* a road, way, means] (WBB, 56)

yular yular [< *yü-lar* a rope, collar] (WBB, 56)

yulaf⁷⁸ yulaf [< *yü-láf* oats < *‘alef] (WBB, 56)

yolcu yolcu [< *yol-jí* a traveller] (WBB, 56)

yoldaş yoldaş [< *yol-dash* a companion on the road] (WBB, 56)

yoldaşlık yoldaşlık [< *yol-dash-lik* company] (WBB, 56)

yolmak yolmak [< *yül-mák* to pluck up] (WBB, 56)

yevm gün [< *yóm* a day] (WBB, 56)

yunmak yıkanmak [< *yün-mák* to wash] (WBB, 56)

yiyecek yiyecek [< *yí-yé-jik* eatables] (WBB, 56)

yıkamak yıkamak [< *yí-ka-mak* to wash] (WBB, 56)

yıl yıl [< *yíl* the year] (WBB, 56)

yél yel [< *yíl* the wind < *yel*] (WBB, 56)

yılan yılan [< *yılan* a serpent = *ılan*] (WBB, 56)

yélpeze yalpaze [< *yíl-pa-zeh* a pan = *yelpeze*] (WBB, 56)

yıllı yıllı [< *yil-lu* yearly, aged] (WBB, 56)

yaymak yaymak [< *yí-mak* to spread out < *yamak*] (WBB, 56)

yiye yiyecek [< *yé-yü* food, sustenance, victuals, ‘*cibus edulium*’] (WBB,
56)

⁷⁸ yulaf, yulaf tanesi (A Turkish and English Lexicon, Shewing in English The Significations of the Turkish Terms, 1987, s. 2218)

SONUÇ

William Burckhardt Barker ve babası John Barker ailece şarkiyatçıdır. İkiisi de Osmanlı Devleti sınırları içinde görev yapmıştır. Osmanlı-İngiliz ilişkilerinde görev almış kişilerdir. Hintçe, Farsça, Arapça ve Türkçe bilen William Burckhardt Barker, 1854 yılında yabancı öğrencilere dil öğreniminde kolaylık sağlamak amacıyla *Reading Book of the Turkish Language with a Grammar and Vocabulary* adlı kitabı yazmıştır. Türk dilinin geniş bir coğrafyada kullanılmasından dolayı yazar bu kitabı yazarken referans olarak dünyanın her yerinde bilinen İstanbul telaffuzunu esas almıştır. Bu eserde şimdiye kadar yayımlanmış birçok karmaşık yapıdaki eserin yanında öğrenciye daha samimi ve yakın gelecek bir anlatım kullanmıştır. Bir dil öğrenmek için sadece gramer bilgisinin yeterli olmayacağını, o dilin karakteristik yapısını da iyi bilmek gerektiğini ifade eder.

Yazar incelenen bu eserde ilk önce kitabın ön sözünde kitabı yazmaktaki amacından bahsetmiştir. Amacının dilin öğrenimi kolaylaştırmak ve önceki karmaşık yapıdaki eserlerden farklı olarak daha basit bir anlatım ile bu öğrenme sürecini kolaylaştırmaktır. Buna uygun olarak da gramer anlatımına başlarken temel seviyeden başlayarak Arap harflerinin karşılıklarını vermekle işe başlar.

Arap harflerinin özelliklerinden bahsederek yazımdaki bilgisini de ortaya koyan yazar, kendisinden sonra gelen harflerle birleşmeyen harfler, harflerin ebced değerleri ve Türkçe alfabenin oluşumuna dair bilgiler vererek kitaba başlamaktadır. Daha sonra gramer anlatımları, isimler ve isimlerin çekimleri ile anlatıma başlayan yazar, Türkçede eklerin önemini bildiği için bu konu kitapta en uzun yere sahip konulardan biridir. Teorik gramer bilgisinin dışında birçok örnek vererek bunu öğrencinin zihninde kalıcı hale getirmeye çalışmaktadır. Kitabın devamında sıfatlar, zamirler vs. gibi isim türlerini ele alarak yine bunların çekimlerini detaylı bir şekilde göstermektedir.

Daha sonra bu eserde Türkçede önemli bir yere sahip olan sayıların kullanımını ile ilgili bilgiler verilmektedir. Sayılarla ilgili bilgi verilirken sayı

sıfatlarına da değinilerek örnekler verilmiş, daha açıklayıcı hale getirilmeye çalışılmıştır.

Eserin muhteviyatta en geniş konusunu içeren fiiler konusuna geçer. Fiilerin çekimleri ile ilgili tablolar kitaptaki gramer bölümündeki en geniş konuyu oluşturmaktadır. Türkler geçmişte göçebe bir yaşam sürmesinden ve avcılıkla ilgilenmesinden dolayı konuşmalar kısa ve öz bir şekilde gerçekleşirdi. Ve fiiller Türkçede bu yüzden oldukça önemli bir yere sahipti. Bu önem bu kitapta da ortaya çıkarak en kapsamlı konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok yerde isimlerin hal ekleriyle olan çekimleri gösterilmiştir. Bu çekimler gösterilirken yazarın gramer bilgisi olarak Eski Türkçe gramerine de atıflarda bulunarak bilgisini geçmişe götürebildiği bu çalışmada görülmektedir. İyelik ekleri ile ilgili bilgi verirken mevcut kullanım ve geçmişteki farklı kullanımları hakkında da bilgi verilmektedir. Örneğin; **kitābı**, **kitābın** örnekleri verilerek **{+n}** 3. tekil iyelik ekinin kullanımın Eski Türkçenin gramerinde kullanıldığı bilgisini vermektedir.

Bunun dışında yazar Türkçenin farklı dönemlerindeki gramer kuralları hakkında da bilgi sahibi olduğunu **{+dIn}** ayrılma hali ekinin Tatar Türkçesinde kullanıldığını belirtmesinden anlaşılmaktadır..

Fiilleri incelerken sözlük bölümünde transkripsiyonlu ifadelerden anlaşıldığı üzere düz ve yuvarlak biçimlerin bir arada kullanılmakta olduğu tespit edilmiştir. Bu metinde sonraki dönemlerde hangi biçim benimsendiyse o kullanımı tercih edilmiştir.. Bu kullanımlardaki farklılıkların bilincinde olan Barker bu farklı kullanımları göstermek için örnekleri çoğaltarak öğrencinin zihninde bu farklılıkların yerleşmesini sağlamaya hedeflemektedir. Verilen bu farklı kullanımların karşılıkları muhakkak İngilizce olarak metinde verilmiştir. Yazarın bu kullanımı önemsenerek metindeki Arap harfli yazımların yanında, İngilizce karşılıkları verildiği takdirde bu çalışmada da İngilizce karşılıklar gösterilmektedir.

Fiiller konusu muhtevada oldukça geniş bir yere sahip olduğu gibi yazar birleşik fiiller üzerinde de ayrıca durarak ekler bölümünde tekrardan çok sayıda örnekle bunu daha anlaşılır hale getirmek istemiştir.

Gramer anlatımına dair gerekli bilgiler verildikten sonra Türk dilinin yapısından ve İngilizce ile olan söz dizimi farklılıklarına değinerek dili

öğrenmede bu yapıya aşına olunması gerektiğini söyler. Bunu yaparken de yazar gerekli istediği ve çalışma azmini gösterilmesinin gerekliliğinden bahsederek dil öğrenmeden başka aklında zevkler olan herhangi birinin dil öğrenmede başarısız olacağını belirtir. Tekrar yaparak ve çalışma arzusunu ilk sıraya koyarak öğrenmenin gerçekleşeceği görüşündedir. Bunun için de bol miktarda okuma ve pratik gerekli olduğunu söylemektedir. Yazar bunun için de kitaba iki farklı seviyede okuma metni yerleştirmiştir. Bunların ilki St. John İncili'nin birinci bölümüdür. Temel seviyedeki öğrencilerin kelime bilgisini ve cümle yapısını anlamasını sağlamak içindir. Bu metinde 51 ayetin satır altı çeviri yöntemi ile İngilizce ve yazar tarafından Türkçe karşılıkları verilmektedir.

İkinci metin ise Nasreddin Hoca Fıkralarıdır. Bu fıkralara ait 72 adet fıkra metni verilmiştir. Bu metin bir üst seviyedeki öğrenciler içindir. Ve satır altı çeviri yöntemi kullanılarak sadece İngilizce karşılıkları verilmektedir

Bu her iki metinde de yazar tarafından bazı yazım yanlışları, yanlış okumalar ya da İngilizce olarak farklı anlamlar verilen yerler olmuştur. Burada metindeki yanlışlar düzeltilmekle birlikte bu yanlış yazımlar, metinde olduğu şekliyle de dipnotta belirtilmektedir. Bu metinler noktalama hataları, harflerin birbirine karıştırılması gibi durumlar yazarın faydalandığı Nasreddin Hoca Fıkraları kitabından yanlış okumalar yahut yazımda eksiklikler olduğunu bize göstermektedir. 'Aynı ve Ğayın, harflerinin birbirine karıştırılması bu örneklerden biridir. **va'z** ve **vağaz** örneğinde olduğu gibi ya da VI. Nasreddin hoca fıkrasındaki **seyre** sözcüğünün yanlış yazılıp, yanlış İngilizce anlam verilmesi gibi durumlar tespit edilmiştir. Bu yanlış ı ve ı harflerindeki noktalama hatasından kaynaklanmaktadır. Bunun gibi yanlışlar metinde düzeltilerek doğrusu verilmiştir. Bu yanlışların metindeki hali dipnotlarda gösterilmektedir. Bazen de kapalı ı te ve ı güzel he birbirlerinin yerine kullanılmıştır. **hicre, hicret** örneğindeki gibi.

Metinde oldukça kapsamlı bir söz varlığı yer almaktadır. Bu kitabın en sonunda yer alan 56 sayfalık bir bölümü kapsamaktadır. Bu söz varlığındaki sözcükler ile uygulanan sistem, tespitler şu şekildedir.

Sözlük kısmında İtalikle yazılmış olan maddebaşlarının okunuşları çizgilerle hecelere ayrılmıştır. **karışmak** karışmak [*ka-rish-mák* to mix]

(WBB, 35) örneğindeki gibi. Sözlükte her kelime başında, kelimenin kaynak dili belirtilmiştir. Arapça-**A**, Farsça-**P**, Türkçe-**T** ile gösterilmiştir. **A** *‘inād* inat [*< ‘i-nād*] (WBB, 32) **P** *ġavġā* kavga [*< ġhāū-ġhā*] (WBB, 33), **T** *ķarışmak* karışmak [*< ka-rish-māk*] (WBB, 35) örneklerinde olduğu gibi. Eğer bir kelimenin kökeni Arapça ya da Farsça ise; fakat Türkçe ek almışsa bu kelimenin başına T harfi getirilmiştir. **T** *fitneli* fitneli [*< fit-neh-lu*] (WBB,34) örneğindeki gibi.yaygınlaşmış olarak kullanılıyorsa bu kelimenin başında kaynak dil belirtilir. Eğer bir kelime Türkçe’de yaygın olarak kullanılıyorsaTürkçe’de yaygın olarak kullanıldığını ve Türkçeleştiğini belirtmek için de **T** harfi de konarak **P T**, **A T** biçiminde gösterilir. Eğer bir kelime üç dilde de yaygınlaşmışsa kelimenin başında üçü de ifade edilir. Ve şu şekilde gösterilir: **A P T** *hātūn* kadın [*< kha-tūn*] (WBB, 19) örneğindeki gibidir.

Madde başlarında kelimelerin Arap harfli yazımı bulunmaktadır ve bazı durumlarda maddebaşlarında harekeler kullanılmaktadır. **ġāfilen** gafil olarak [*< ġha-fil-an* suddenly] (WBB, 32) örneğindeki gibi. Maddebaşlarının okunuşları *İtalik* olarak yazılır. Maddebaşlarının okunuşlarından sonra virgül konularak İngilizce karşılıkları verilmektedir. İngilizce açıklamalar normal yazılmış ve açıklamalardan sonra nokta konulmuştur. Maddebaşlarında bazı kelimelerin ikili yazımları da belirtilmiştir. **etmek** etmek [*< et-mek* to do = **itmek**] (WBB, 3) örneğindeki gibi. Maddebaşında eğer kelimenin çoğluk biçimi verilmişse açıklama kısmında teklik biçimi de verilmiştir. **ahvāl** haller [*< ah-wāl* circumstances, affairs *< hāl*] (WBB, 3) örneğindeki gibi.

Maddebaşı kelimenin devamında anlaşılabilirliği daha iyi sağlamak ve pekiştirmek için o kelimedenden türetme ya da birleştirme yoluyla türetilmiş kelimeler de yer alır. **erte** bir sonraki günün sabahı [*< er-té* the morning], **ertesi gün** ertesi gün [*< er-te-si gün* the next day] (WBB, 4) örneğinde olduğu gibi. Bazı maddebaşlarının açıklama kısmında örnek cümleler bulunmaktadır. **telef** telef, yok etme [*< ta-laf* ruin], **telef olmak** telef olmak [*< ta-laf ol-mak* to perish] (WBB, 15) örneğindeki gibi.

Maddebaşlarının açıklamalarında kelimelerin vulgarize edilmiş biçimleri de bazı kelimelerde gösterilmiştir. **a‘lā**, en yüce [*< a-‘la* the highest] *hkk*. **āler** çok iyi [*< āler* very good] (WBB, 6) örneğindeki gibi.

Transkripsiyonlu yazımda Ayınlar Arap harflerindeki Ayın ile yazılmıştır. Ayın yerine bazen Hemze de kullanılmıştır. **fi'l** iş, amel [**< fi'el** acting, doing; **fi'l** an action, a verb] (WBB, 34). Biz bu kullanımı sistemimizde göstermek yerine transkripsiyondaki karşılığını vermeyi tercih ettik. Maddebaşlarında ikili biçimlerde diğer biçime göndermeler vardır. **çekiç** çekiç [**< che-kích** a hatchet bk. **cekic**] (WBB, 17) örneğindeki gibi. Kökenini tam bilmediği kelimelerde ihtimal verdiği iki kökeni de yazmıştır. **havuc** havuç [**ha-wūj** a kind of herb] (WBB, 52)

Bazı kelime ve eklerle ilgili olarak genişçe bilgi vermek yerine gramer bölümündeki açıklamalara gönderme yapılmıştır. **şer** –şer, sayılara eklenen bir son ektir [**< shar** is a termination added to numerals. bk. [49]] (WBB, 26) örneğindeki gibi. Bazı kelime ve eklerle ilgili açıklama yapmak yerine metin içindeki kullanımlarına göndermeler yapılmıştır. '**acem** Arap kavminden olmayan kimse, İranlılar [**< a-jam** foreign, barbarian; a Persian, incompetent, vb. bk. s. CIV] (WBB, 31) örneğindeki gibi.

Bazı kelimelerin okunuşlarının yanında o kelimenin telaffuzuna da yer verilmiştir. **şoñra** sonra [**son-ra** after, afterwards, vb. tlfz. **so-ũ-ra**] (WBB, 28) örneğindeki gibi.

Bazı maddebaşlarındaki kelimelerle ilgili olarak genişçe etimolojik açıklamalar yapılmıştır. **ğuruş** kuruş [**ghũ-rũsh** piastres, five or six of which make a shilling. Originally is was of the value of a Spanish dollar, but it has been reduced (by the governments constantly debasing the standard of the coin) to be worth about 2d.)(WBB, 33) örneğinde olduğu gibi.

Bazı maddebaşlarının açıklamalarında kelimelerin türleri de belirtilmiştir. **güç** güç [**gũch** force, power; occupation sf. difficult, zf. **gücle** **< güj-léh** with difficulty] (WBB, 41) örneğindeki gibi. **men** ben [**< men** I şiiirde **ben** yerine **men** kullanılır.] (WBB, 48) ve **va'de** vade, söz verme [**< wa'da** a promise, vow] (WBB, 52) maddebaşlarında anlamı pekiştirmek için şiiir örnekleri verilmiştir.

William Burckhardt Barker bu konuda eserden de anlaşılacağı üzere Türk dili üzerinde yeterince bilgi sahibidir. Türkler arasında geçirmiş olduğu zamanın Türk dilinin öğreniminde ona en büyük etken olduğunu söylemiştir. Duymanın dil öğrenimindeki öneminin oldukça fazla olduğunu en doğru

telaffuzun da duyarak, kelimeleri öğrenerek ve sözcükleri inceleyerek olduğunu söylemektedir.

İngiltere, Türk dili kürsüleri kurulan ülkelerin başında gelmektedir. Bu eseri yazan Barker da Kırım Savaşı (1853-1856) yıllarında doğu dillerinin dil özelliklerini ve karakteristik yapısını İngiliz hükümetinin bilgisine sunmaktadır.

Bu çalışmada gramer konu anlatımları, okuma metinleri ve söz varlığı alanlarında, yazarın Türkçe öğretimine yaklaşımı, öğretim yöntemi ve dönemin bu anlatıma etkisi ele alınarak incelenmiştir. Yazarın yaşadığı bölgedeki dil özelliklerinin esere yansımaları, bazı yanlış kullanımlar ve dil öğretiminde farklı yöntemler tespit edilmiştir. Bunun yanında o dönemde kullanımda olan söz varlığı hazinesi de eserde kendine yer bulmuştur. Bunun yanında dönemde çok sık kullanılmayan Eski Türkçe dönemine ait kelimeler de tespit edilmiştir. Bu sözcüklerin kökeni belirtilerek açıklayıcı hale getirilmiştir. Bahsedildiği gibi bu çalışmada eser birçok yönden ele alınarak incelenmiştir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2015). *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Barker, W. B. (1854). *A Practical Grammar of the Turkish Language; with Dialogues and Vocabulary*. Londra.
- Barker, W. B. (1854). *Reading Book of the Turkish Language with a Grammar and Vocabulary*. (J. Madden, Dü.) London: Hertford.
- Bekar, B. (2018). P. J. Figure'ün Grammatik Der Türkischosmanischen Umgangssprache Adlı Eserindeki Türk Atasözleri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 133-152.
- Duman, D. M. (2008). *Nasreddin Hoca ve 1555 Fıkrası*. İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Ergin, M. (2012). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
- Foy, K. (1901). Die altesten Transkriptionstexte in gothischen Lettern; zugleich ein Beitrag zur altosmanischen Literatur. *Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen, Westasiatische Studien*(4), 230-277.
- Grant, A. H. (1885). Barker, William Burckhardt. *Dictionary of National Biography* (Cilt III, s. 213-214). London: Smith, Elder and Co.
- Hüseyin. (1926). *Letayif Hoca Nasreddin*. İstanbul: İkbâl Kitaphanesi.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri, Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2004). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Akçağ.
- Kutsal Kitap, Eski ve Yeni Antlaşma (Tevrat, Zebur, İncil)*. (2002). İstanbul: Ohan Matbaacılık Ltd. Şti.
- M. Öcal Oğuz, M. E. (2012). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Redhouse, B. S. (1987). *A Turkish and English Lexicon, Shewing in English The Significations of the Turkish Terms*. Constantinople: American Mission.
- Redhouse, J. W. (1884). *Ottoman-Turkish Language*. London.

- Tanpınar, A. H. (2012). *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Tarlan, A. N. (1981). *Fuzûlî Divanı Şerhi*. Akçağ.
- Thury, J. (1904). Die osmanisch-türkische Sprache im 14. Jahrhundert. *NyK*(34), 148-172, 355-387.
- Yılmaz, Y., & Özevren, M. S. (2017). P. A. Jaubert'in Elements de la grammaire turke'ündeki Atasözleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 31-68.

